

Riksdagens protokoll

2005/06:111

Onsdagen den 26 april

Kl. 9.00 – 20.51

Protokoll
2005/06:111

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 20 april.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen anmälde att Hans Regner avsagt sig uppdraget som ledamot i Nämnden för lön till riksrevisorerna.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Val av ny ledamot i Nämnden för lön till riksrevisorerna

Följande skrivelse hade inkommit:

Riksdagen

Hans Regner har anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot i Nämnden för lön till riksrevisorerna med omedelbar verkan, *bilaga*.

Riksdagen beslutade den 4 december 2002 om inrättande av Nämnden för lön till riksrevisorerna. Nämnden skall bestå av ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter varje ordinarie val till riksdagen för tiden intill dess nytt val till nämnden har ägt rum.

Val av ledamöter i Nämnden för lön till riksrevisorerna bereds av konstitutionsutskottet.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden till dess nytt val har ägt rum till ny ledamot för Nämnden för lön till riksrevisorerna väljer f.d. generaldirektören Anders Lindström.

Stockholm den 20 april 2006

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lenmarker

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att riksdagen för tiden till dess nytt val ägt rum till ny ledamot i Nämnden för lön till riksrevisorerna skulle välja f.d. generaldirektören Anders Lindström.

ledamot i Nämnden för lön till riksrevisorerna
f.d. generaldirektören Anders Lindström

4 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 20 april

BoU8 Allmänna vattentjänster

Punkt 1 (Kommunalt ansvar för allmänna vattentjänster)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

184 för utskottet

81 för res. 1

84 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 23 kd, 22 v, 15 c, 11 mp, 1 -

För res. 1: 43 m, 37 fp, 1 kd

Frånvarande: 32 s, 12 m, 11 fp, 9 kd, 6 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Punkterna 2–4

Kammaren biföll utskottets förslag.

5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 april

UbU15 Högskolan: Övergripande frågor och organisationsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU16 Lärarutbildning och lärare

Punkt 1 (Läraryrket)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, m, kd, c)

Votering:

148 för utskottet

119 för res. 1

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 23 v, 11 mp, 1 -

För res. 1: 42 m, 38 fp, 24 kd, 15 c

Frånvarande: 31 s, 13 m, 10 fp, 9 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Punkt 4 (Kvalitetssäkring och reformering av lärarutbildningen)

1. utskottet
2. res. 4 (fp, m, kd, c)

Votering:

148 för utskottet

119 för res. 4

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 23 v, 11 mp, 1 -

För res. 4: 41 m, 38 fp, 25 kd, 15 c

Frånvarande: 31 s, 14 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 18 (Lärarutbildningens allmänna struktur)

1. utskottet
2. res. 18 (fp, m, kd, c)

Votering:

149 för utskottet

120 för res. 18

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 23 v, 11 mp, 1 -

För res. 18: 42 m, 38 fp, 25 kd, 15 c

Frånvarande: 30 s, 13 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Punkt 33 (Utbildningsvetenskaplig forskning)

1. utskottet
2. res. 34 (v)

Votering:

245 för utskottet

24 för res. 34

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 42 m, 38 fp, 24 kd, 15 c, 11 mp, 1 -

För res. 34: 1 m, 23 v

Frånvarande: 30 s, 12 m, 10 fp, 9 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU10 Redogörelse för regelförbättringsarbetet
(Regelförbättring)

1. utskottet

2. res. (m, fp, kd, c)

Votering:

147 för utskottet

121 för res.

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 22 v, 11 mp, 1 -

För res.: 43 m, 38 fp, 25 kd, 15 c

Frånvarande: 31 s, 12 m, 10 fp, 8 kd, 6 v, 7 c, 6 mp, 1 -

NU14 Vissa handelspolitiska frågor

Punkt 2 (Handel i samband med miljö- och etikfrågor samt sociala frågor)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, kd, c)

3. res. 2 (mp, v)

Förberedande votering:

80 för res. 1

36 för res. 2

154 avstod

79 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

158 för utskottet

77 för res. 1

34 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 42 m, 1 fp, 1 v

För res. 1: 37 fp, 25 kd, 15 c

Avstod: 22 v, 11 mp, 1 -

Frånvarande: 30 s, 13 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Ulf Nilsson (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Sermin Özurküt (v) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Inremarknadsfrågor, förslag till tjänstedirektiv)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp, kd, c)

Votering:

147 för utskottet

118 för res. 4

1 avstod

83 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 2 fp, 22 v, 10 mp, 1 -

För res. 4: 43 m, 35 fp, 25 kd, 15 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 32 s, 12 m, 11 fp, 8 kd, 6 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Birgitta Ohlsson och Nyamko Sabuni (båda fp) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Ulf Holm (mp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU15 Ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel m.m.

Punkt 1 (Ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd)

Votering:

162 för utskottet

105 för res. 1

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 23 v, 15 c, 11 mp, 1 -

För res. 1: 43 m, 38 fp, 24 kd

Frånvarande: 32 s, 12 m, 10 fp, 9 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Fjärrvärme)

1. utskottet

2. res. 2 (m, fp, kd)

Votering:

163 för utskottet

106 för res. 2

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 23 v, 15 c, 11 mp, 1 -

För res. 2: 43 m, 38 fp, 25 kd

Frånvarande: 31 s, 12 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Punkt 4 (Torv)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (mp, fp)

Votering:

217 för utskottet

51 för res. 3

1 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 43 m, 25 kd, 21 v, 15 c

För res. 3: 38 fp, 1 v, 11 mp, 1 -

Avstod: 1 v

Frånvarande: 31 s, 12 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 7 c, 6 mp, 1 -

Siv Holma (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Allmän debattimme

6 § Allmän debattimme

Ungdomar och arbete

Anf. 1 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! Mitt i en internationell högkonjunktur utan like ökar arbetslösheten för de unga i Sverige. Långt över 100 000 unga har inget arbete att gå till. Ungdomarna är öppet arbetslösa i statliga åtgärdsprogram eller studerar vidare.

Ju mer som fack och stat i all välmening förstärker skyddet för dem som har fast jobb, ju högre blir arbetsmarknadens murar att klättra över för ungdomar, invandrare och andra utsatta grupper. Ungdomarna och de som haft olika bekymmer, till exempel sjukdom, granskas som i skärsellden när de söker jobb och har jättesvårt att få jobb.

Ungdomars självkänsla och framtidstro mals effektivt ned när de hänvisas till ständigt nya arbetsmarknadsåtgärder mellan perioder av ren arbetslöshet.

Det är beklämmande och egentligen tragiskt att en s-regering som säger sig sätta jobben främst så till den grad har misslyckats med detta för ungdomarna, i en högkonjunktur utan like.

Självklart ska Sverige ha en bra arbetsrätt. Men dagens regelverk måste kunna förändras i takt med tiden om det behövs för att möta utmaningarna och medverka till fler nya jobb. Centerpartiet inser detta. Socialdemokraterna och de röda facken anser att inte ett kommatecken ska ändras någonstans. Vem är konservativ och vem är radikal?

Centerpartiet har som en åtgärd bland flera föreslagit ett särskilt ungdomsavtal, där arbetsgivare och ungdomar kan mötas i nya jobb. Vi föreslår också till exempel kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter om man anställer unga, bonus för dem som förmedlar nya ungdomsjobb, konkurrens mellan arbetsförmedlingar med mera.

Anställningen med ungdomsavtal ger ungdomar chansen att visa framfötterna. Den blir fast efter två år, och sägs den upp tidigare har den meriterat till a-kassa och ger en slutbetalning. I stället för att leva på socialbidragsnivån eller med mycket låg a-kassa får ungdomar jobb och praktik och kommer in i a-kassan på högre nivåer.

Massor av småföretagare som i dag räds att nyanställa skulle med vårt förslag ta vara på den möjligheten. Tusentals ungdomar skulle få jobb och få chansen att visa vad de går för.

Redan i dag finns det provanställningar på sex månader och på vissa avtalsområden upp till ett år. Vi föreslår en lite längre tid och ett särskilt avtal, för att signalera till dem som inte vågar anställa att här öppnas en ny, enkel möjlighet.

I stället för att diskutera vårt enkla förslag avvisas det blankt av Socialdemokraterna i hårda ordkaskader. Odemokratiska grupper på vänsterkanten tar till våld i stället för en öppen debatt. Det är bedrövligt.

Vi har ett gemensamt ansvar för att stå upp för den öppna debatten och ta avstånd från våld och skadegörelse.

Centerpartiet brinner för att skapa fler jobb åt alla, och särskilt åt ungdomarna. Vi lägger djärva förslag som skulle göra skillnad. Vi är beredda att diskutera andras förslag och fila vidare på våra egna, så som vi brukar och ska göra i vår fina demokrati.

Anf. 2 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, eftersom jag har nästa inlägg, men jag måste ändå göra det när du avslutar med att säga att Centerpartiet brinner för att skapa nya jobb för alla och då särskilt unga. Det konkreta förslag som du förordar är att det ska bli lättare att sparka särskilt unga. Jag får inte det att gå ihop.

Anf. 3 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Ska en ungdom sparkas förutsätter det på något vis att han eller hon har ett jobb. Bekymret i dag är inte att ungdomar löper risk att sparkas från sina jobb – de har ju inte jobb.

Vårt förslag är att öppna en enkel möjlighet. Det finns provanställning – man kan anställa på prov ett halvt till ett år. Vi föreslår lite längre tid, en slutbetalning, för att skicka en signal att man ska våga anställa. Detta enkla förslag leder till sådana här protester, vilket är svårt att begripa. Vi vill ge ungdomarna möjligheten att visa vad de går för. I dag studsar de mot de höga murar som skyddar dem som har jobb.

Anf. 4 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det är ju inte riktigt sant. Vad det förslaget innebär är att det ska vara lättare för arbetsgivaren att sparka unga människor just för att de är unga. Det är ett avtal som gör att arbetsgivaren ensidigt kan välja att säga upp en ung människa närhelst han vill. Det är bara en diskriminering och ett sätt att ta bort möjligheten till trygghet på arbetsmarknaden för just unga människor, som kanske bäst behöver den.

Anf. 5 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Vilket är viktigast för en ung människa som har sökt flera hundra jobb? Jag gav en referens till en restaurangägare som ringde och skulle anställa en människa. I 500 hade sökt jobbet. Det här öppnar en möjlighet att visa vad man går för. De flesta får jobb, kommer in i a-kassan och får visa vad de går för, och sedan omvandlas det hela till en fast anställning. Detta målas ut som så fruktansvärt.

Jag skulle kunna fråga Veronica Palm. Vi har lagt ett förslag, och vi är beredda att diskutera det. Mot det möter jag argument, och det är okej, men vi möter också våld och skadegörelse.

Anf. 6 VERONICA PALM (s):

Fru talman! Över en halv miljon löntagare i Sverige har tidsbegränsade anställningar i dag – en halv miljon människor! En klar överrepresentation finns i gruppen unga kvinnor.

Det är människor som inte får möjlighet att bli vuxna, som inte kan skriva på ett kontrakt på en lägenhet, som inte kan köpa en bil, som inte kan ta ett lån, som inte kan starta ett teleabonnemang hos Telia. Möjligheten att bli vuxen är starkt knuten till möjligheten att ha en anställning.

Därför prioriterar naturligtvis Socialdemokraterna unga och arbetslöshet både i den senaste budgeten och i den vårproposition som presenterades här i kammaren förra veckan. De innehåller mängder av möjligheter för unga människor att komma närmare arbetsmarknaden, att få en kontakt med arbetsgivaren. Det innebär extra plusjobb för unga, sommarjobb, yrkesanpassad utbildning, lärlingsanställning, extra krav på kommunerna när det gäller riktigt unga människor, att ta bort arbetsgivarens finansiering vid praktik för unga människor.

Det är massor med enskilda men viktiga möjligheter för unga att komma närmare. Det är det som är det viktiga. Unga människor har ofta en längre väg till etablering, och därför är etableringen så viktig.

Just därför skräms jag så väldigt mycket av det förslag som Centerpartiet nu, som enda alliansparti, har lanserat så tydligt. Där säger man att det är precis det motsatta, att unga människor är för etablerade på arbetsmarknaden, att unga människor har för nära, har det för bra, har det för tryggt. Därför ska man göra det lättare att bli av med unga människor. Det är en faktisk diskriminering – det går inte att se det på något annat sätt. Man väljer en grupp på arbetsmarknaden, avgränsar den och säger att ”den här gruppen vill vi ska ha sämre villkor än alla andra människor på arbetsmarknaden”.

Min största rädsla med det är dels att unga människor blir lättare att avskeda och får en svagare kontakt med arbetsmarknaden, dels att det här kanske bara är ett steg. Det kanske bara är början – vilken grupp är det nästa gång som ska få sin ställning på arbetsmarknaden försvagad?

Unga människor behöver bättre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. De behöver inte bli arbetsmarknadens B-lag.

Anf. 7 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Veronica Palm säger att Socialdemokraterna prioriterar unga och arbetslöshet. Men då måste man ställa sig frågan: Ni har haft makten i snart tolv år, och 108 000 unga under 30 år är arbetslösa år

2005 – hur kan det komma sig att ni efter tolv år fortfarande har en så hög procent?

Göran Persson sade i valrörelsen 2002 att det viktigaste målet för Socialdemokraterna under mandatperioden – den som vi nu är i slutet av – var att få ned ungdomsarbetslösheten. Då var den 8 %, och i dag är den 14–15 %.

Det har ju gått åt fel håll. Efter tolv år, efter mandatperioden och med ungdomsarbetslösheten som går upp, är det lite väl magstarkt att tala om de ungdomar som ska sparkas när själva problemet är att ungdomar aldrig kommer in i ett jobb och aldrig får chansen, möjligheten eller risken att bli sparkade.

Anf. 8 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag har en otrolig ödmjukhet inför det problem som finns. Jag tänker inte stå i den här kammaren och forceras till att säga att jag är stolt över hur situationen för unga på arbetsmarknaden ser ut. Det tänker jag inte göra. Jag har en ödmjukhet inför problemet och jag är orolig, djupt orolig, men det är just därför som vi prioriterar unga och arbetsmarknaden så hårt. Det syns så tydligt i alla enskilda förslag, framför allt i den senaste vårpropositionen. Skälet till det är att unga har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Unga har en längre väg till att få en trygghet och en etablering på arbetsmarknaden. Vårt svar på det, på de en halv miljon människor, många unga kvinnor, som står med tillfälliga otrygga anställningar, är att skapa en ny form av anställning som gör att det efter att det har staplats tillfälliga anställningar i 14 månader under fem år hos samma arbetsgivare ska omvandlas till en vanlig A-anställning. Det är vårt svar på det.

Anf. 9 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Efter tolv år och en mandatperiod där allt har gått åt fel håll är det klart att Veronica Palm är ödmjuk. Veronica Palm och hennes parti har väldigt mycket att vara ödmjuka inför beträffande arbetslösheten. Den nya anställningsformen införs samtidigt som man försvårar dramatiskt för deltidsanställning och säsongsanställning, två anställningsformer som alltid och traditionellt har varit en ingång för ungdomar och mindre kvalificerade, mindre erfarna, personer på arbetsmarknaden.

Anf. 10 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det beror på vad man tycker är rätt och fel håll. För mig är rätt håll att också unga människor ska ha en trygghet på arbetsmarknaden. En trygg arbetsmarknad med sjysta avtal och med riktiga anställningsformer är bra, både för löntagaren, antingen den är ung eller gammal, för arbetsgivaren som vet spelvillkoren och för oss, hela samhället, där det faktiskt innebär en arbetsmarknad som fungerar, att vi kan ha ett hyfsat sjyst välfärdssystem. De tre skälen, välfärden, möjligheten för företagen att anställa och trygghet för den enskilda anställda, är skälet till att jag tycker att arbetsrätt är så viktigt.

Anf. 11 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag undrar om Veronica Palm under förra valkampanjen såg ett tv-program där unga människor diskuterade med partiledarna. Inte en enda av dem i panelen hade en fast anställning. Vad hände under de här fyra åren så att till och med antalet unga människor med tillfälliga och tidsbegränsade anställningar har minskat och antalet människor som definitivt är utanför har ökat? Jag kan inte begripa varför man ska fortsätta med en politik som klart och tydligt har havererat och som dessutom kostar enorma pengar. Har Veronica Palm läst Dagens Nyheter i dag? Där finns en beräkning av kostnaderna.

Anf. 12 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Nej, jag har inte läst Dagens Nyheter i dag. Jag hade en kaosmorgon på väg till dagis, så jag hann tyvärr inte det. Men det kommer under eftermiddagen.

När det gäller unga och tillfälligt anställda är det precis det som Ana Maria Narti säger. Många unga har tillfälliga korta anställningar, säsongsanställningar, ofrivillig deltid. Skälet till det är att de är unga, att de inte är etablerade på arbetsmarknaden. Om vi vill att även människor som är unga ska ha rätt att bli vuxna, bilda familj, skaffa bil och skriva på hyreskontrakt krävs det att också unga människor omfattas av trygghetsystemen. Det blir inte fler jobb, varken för unga eller någon annan, för att det är lättare att sparka någon.

Anf. 13 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Varför ska unga ha svårare att etablera sig på arbetsmarknaden? Vi har ett svar. Det ligger för många bördor på arbetsgivarna, både i den offentliga sektorn och i den privata sektorn. Ingen vill anställa. Så länge som man kan undviker man att anställa. Då vågar man inte anställa oprövad arbetskraft. Ändra det om ni vill hjälpa de unga!

Anf. 14 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Det är precis det som vi har gjort under en period och som vi också förstärker extra i den här vårpropositionen med det jag sade tidigare: plusjobb som ger möjlighet till kontakt – speciellt riktat för ungdomar, extrasatsningar på sommarjobb som oftast är det första mötet, yrkesutbildning, lärlingsplatser, extra krav på kommuner och att ta bort arbetsgivarens finansiering vid praktik för unga. Det är möjligheter för unga att få en kontakt. Den kontakten gör att man kan etablera sig. Då finns det inga skäl i världen att göra unga till ett B-lag på arbetsmarknaden, snarare tvärtom.

Anf. 15 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Det kanske inte är något stort problem det här. Det kanske inte är så farligt. Statsministern sade så här i går i TT: Vi har läget under kontroll. Inga fler insatser behövs. Ungdomsarbetslösheten är inget stort problem även om det är ett elände för de drabbade. De är inte så många.

Det sade Sveriges statsminister i går. Jag uppfattar att Veronica Palm har en helt annan inställning. Jag vill fråga: Är det inget problem? Är de inte så många? Då är det inga bekymmer. Det är det ena.

Det andra är att vi har provanställning i dag på sex månader, på en del avtalsområden ett år. Det är total otrygghet där. Det är samma sak där. Man får chansen att visa vad man går för. Ska vi ta bort det? Kan vi inte diskutera det här i lite balanserade former?

Det sista: Visst är det kanske bäst att få ett livstidsjobb, men om man inte får det och studsar på murarna som skyddar andra men som ute-stänger en själv, är det inte i andra hand bättre att få chansen att visa vad man går för och komma in i a-kassan?

Anf. 16 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Självklart är ungdomsarbetslösheten ett problem. Den är en katastrof, för den enskilda men också för ett samhälle som inte låter människor få kontakt och etablera sig på den marknad som gör att man har rätten att bli vuxen, som gör att man får både en egen inkomst och en social kontakt med andra människor. Självklart är det ett problem. Däremot går det åt rätt håll. Fler unga kommer i arbete, fler unga får möjligheten att etablera sig. Med hjälp av de saker som borgerligheten ofta glömmar bort, det som inte är bara den totala arbetslösheten utan möjligheter att få ingångar till etablering, blir det också enklare. Självklart är det en katastrof, men det är på väg åt rätt håll. Det är ett problem, men enligt statsministerns ord ser man en ljusning på det.

När det gäller provanställningar är jag helt övertygad om att man efter sex månader ser om någon duger på ett arbete eller inte.

Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Veronica Palm anser att det är en katastrof med dagens läge. Statsministern anser att det inte är något stort problem och att de inte är så många. Jag vill bara understryka att om man har den världsbilden händer det kanske inte så mycket mer än några extra plusjobb i stället för de betydande förändringar som behövs, som vi i alliansen föreslår. Vi har tagit oss friheten att öppna en ventilens signal till massor med småföretagare som tyvärr räds alla arbetsmarknadens lagar och regler och inte anställer fast de har jobb. Låt de unga få chansen att visa vad de går för! Låt oss diskutera det här!

Anf. 18 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag har inte ambitionen att stå här och analysera utryckta citat av statsministern. När det gäller provanställningar är jag övertygad om att sex månader räcker. Jag tillhör också de socialdemokrater som fortfarande tror att tre månader räcker för att se om någon funkar socialt i ett arbetslag och klarar arbetsuppgifterna.

Just att man är ung, att man är under 26 år och har en annan livssituation, gör väl inte att arbetsgivaren behöver 24 månader på sig för att se att den människan klarar det jobb som har utannonserats. Det är bara att anställa!

Anf. 19 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Vi har en unik arbetslöshet i dag i Sverige, inte bara för att den är hög, utan för att den slår ut människor och skapar ett klassamhälle. Det är framför allt de unga människorna som slås ut i dag. De är inte ett B-lag på arbetsmarknaden som debattören säger. De har blivit ett C- eller D-lag, för de får inte ens komma in på arbetsmarknaden i dag.

Hemma i mitt hemlän Västmanland ökade ungdomsarbetslösheten med 20 % på ett år – 20 % – i det socialdemokratiska Sverige. Unga människor får inte ens komma in. Unga killar och tjejer uttrycker en enorm frustration för att de inte får komma med. Man får inte vara med. Man funderar: Var är lösningen? Vad är det för någonting som gör att just vi stängs ute?

Det blir då nästan bedårande att lyssna på den här nyfunna ödmjukheten hos socialdemokratin. Men den hjälper inte. Det räcker inte att tala om att det går åt rätt håll när det inte gör det för unga killar och tjejer i den västmanländska verkligheten. Det behövs mer än så. Det behövs en helt annan politik. Har Veronica Palm någonting mer att komma med än samma gamla recept och en vårbudget?

Anf. 20 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt vad du lever i för verklighet, Torsten Lindström, men i den verklighet jag lever i möter jag en massa unga människor som faktiskt också jobbar. Vi har stora problem med ungdomsarbetslöshet och människor som står utanför, och det jobbar vi med. Men de unga människor som finns på arbetsmarknaden har ju dessutom problem. Det är det diskussionen handlar om nu – de människor som finns på arbetsmarknaden men som puttats mellan jobb, som har tillfälliga anställningar, deltidsanställningar, säsonganställningar, provanställning på provanställning och däremellan en arbetsmarknadskurs. Det är dessa människor, de som i dag inte har en fast relation till arbetsmarknaden, som i dag behöver någonting annat än mer av detta, mer än att vi lagstiftar om mer möjligheter att ge otrygghet.

Även unga människor behöver trygghet, både för samhället i stort, för arbetsgivarens möjligheter att anställa och för den enskilda unga människan. Jag vill inte på något sätt nedvärdera mig själv, men jag har svårt att förstå detta: Hur blir det fler jobb för att man har möjlighet att sparka just unga betydligt lättare?

Anf. 21 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Veronica Palm talar om dem som har jobb, och de finns. Men det är alldeles för många som inte ens får jobb, som inte får chansen att komma in. Det är dem vi kristdemokrater vill möta genom att sätta in åtgärder, genom att ändra politik så att fler får chansen att vara med.

Veronica Palm talar å ena sidan om att det är ett problem, och å andra sidan vill hon inte riktigt se att det är ett problem. Var är problemet? För oss kristdemokrater är det att alldeles för många stängs ute. Det är därför vi vill se nystartsjobb, lärlingsutbildning, yrkesutbildning, högre kvalitet i högskolan och så vidare. Veronica Palm har ingenting att komma med på den punkten.

Anf. 22 VERONICA PALM (s) replik:

Fru talman! Jag har just sagt det, vid ett flertal tillfällen. Det är två vägar. Det ena är att få fler unga människor att etablera sig på arbetsmarknaden. Där har vi mängder av små insatser – jag har rabblat upp dem och jag kan göra det igen, men jag tror inte att tiden tillåter det – som gör att unga människor får en närmare kontakt med arbetsmarknaden, har lättare att etablera sig, får den sociala relationen och på så sätt kan få en fast anställning och ett riktigt jobb.

Det andra gäller de människor som de facto finns på arbetsmarknaden. Oavsett om man är gammal, ung, invandrare, homosexuell eller gravid ska man ha trygghet på arbetsmarknaden.

Rättsväsendets behov av resurser

Anf. 23 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Antalet våldsbrott ökar dramatiskt. Detta är väldigt oroande.

För några veckor sedan gick riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, rikspolischefen och justitieministern ut och talade om den grova organiserade brottsligheten. Justitieministern lovade obegränsade resurser till våldsbrottsbekämpningen. Oavsett om det är organiserad brottslighet faller det på klockan, som man säger.

Förra veckan fick vi dock vårpropositionen. Har ni sett? Det bidde inte ens en tumme. Rättsväsendet fick inte någon förstärkning. Trots myndigheternas varningar och trots brottsutvecklingen blev det inga nya pengar.

Socialdemokraterna lever tydligen inte i samma värld som vi andra. Om de gjorde det skulle de göra någonting åt att inte ens vart sjätte brott klaras upp. De skulle inte acceptera att våldtäkterna ökar oroande mycket. De skulle förstå att ingen lagstiftning i världen kan fungera effektivt om den lever på kredit.

Justitieministern och andra försöker säga att man satsar på polisen, men vi andra ser hur polisstationer läggs ned och poliser i yttre tjänst försvinner. Det går åt andra hållet.

Regeringen *et consortes* brukar säga att de har höjt anslagen till polisen. Vi har hört olika siffror, men 2,3 miljarder har de höjt anslagen med mellan 2000 och 2005. Detta ska vara en kraftfull satsning. Men i detta resurstillskott ska man också räkna in höjningar för pris- och löneomräkning. Allting ökar ju i pris under ett år. Detta är alltså ingen förstärkning utan en skenbar höjning för pris- och löneomräkning. Dessa kostnader har stått för 1,4 miljarder, fru talman. Mer än hälften har alltså varit kompensation för prisökningen.

Vi moderater accepterar inte den här utvecklingen. Vi anslår 5 miljarder kronor mer till satsningar på brottsbekämpningen. Tillsammans med alliansen har vi ett heltäckande program vad gäller hur vi ska komma till rätta med rättsväsendet i samhället.

Vänsterkartellen har styrt Sverige i tolv år och haft sin chans att bekämpa brottsligheten, men de har inte tagit den. Det är hög tid för ett regimskifte!

Anf. 24 BRITTA LEJON (s) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att höra Cecilia Magnusson, som faktiskt sitter som ledamot i justitieutskottet, recensera regeringens och samarbetspartiernas budget för rättsväsendet. Cecilia Magnusson har rätt när hon säger att vi sedan år 2000 har tillfört rättsväsendet ytterligare 2,3 miljarder. Cecilia Magnusson har dock inte rätt när hon säger att detta inte är någon förstärkning utan bara en skenbar höjning. Självklart ska folk som arbetar ha rätt till löneförhöjningar. Priserna går upp. Men 2,3 miljarder, Cecilia Magnusson, är inte någon skenbar höjning.

Regeringen och samarbetspartierna har rustat rättsväsendet, inklusive polisen, oerhört kraftfullt de senaste åren. Dessa resurser har lett till att vi nu för sjätte året i rad har fler poliser än tidigare. Även övriga anställda kategorier inom polisen har ökat. Det här vet Cecilia Magnusson, men hon väljer att frisera verkligheten.

Anf. 25 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Britta Lejon försöka redogöra för regeringens politik. Man slår sig för bröstet och säger att vi satsar 2,3 miljarder. Om mer än hälften av detta faktiskt är ersättning för att löner och priser ökar är det ju ingen satsning; det är att bibehålla den verksamhet man har.

Justitieministern och andra socialdemokrater går också ut och säger att vi ska ge polisen obegränsade resurser. Och vad får man? Jo, 750 000 kr till Domstolsverket. Samtidigt pågår det förtidspensionering av poliser och administrativ personal. Det snackas om att det kommer ut en polis om dagen året runt, alltså 365 poliser på ett år, men lika många personer försvinner ju ut ur polisorganisationen.

Anf. 26 BRITTA LEJON (s) replik:

Fru talman! Om Cecilia Magnusson bekymrade sig om att läsa budgeten från i höstas, som gäller innevarande år, skulle Cecilia Magnusson kunna se att det inte bara ges 750 000 kr till domstolsväsendet för innevarande år utan också 700 miljoner ytterligare till polisen för år 2006. Ta alltså reda på fakta, Cecilia Magnusson, innan du påstår en massa saker!

Jag vill bara till övriga personer som lyssnar på den här debatten säga att när vi i går hade rikspolischefen på besök i utskottet sade han att polisen har de resurser man behöver. Min fråga till Cecilia Magnusson är: Anser du att du har mer information om polisen är Rikspolisstyrelsens chef?

Anf. 27 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! 700 miljoner är mycket pengar, men rättsväsendet – polisen, åklagarna, domstolarna – behöver mycket mer pengar.

Den insikten borde Socialdemokraterna ha, men de vägrar att ge de anslag som behövs. Vi moderater kräver, och har i vårt budgetalternativ lagt, mer än 5 miljarder kronor mer än Socialdemokraterna. Vi anser att rättsstaten måste återuppbyggas för att medborgarna ska kunna få tillbaka förtroendet för rättsväsendet.

Anf. 28 OLLE SANDAHL (kd) replik:

Fru talman! Det finns en samsyn mellan Kristdemokraterna och övriga allianspartier när det gäller behovet av extraresurser. Vi kan på intet sätt konstatera att resurser finns efter behov. Det är bara att notera att rättsväsendets företrädare i studie efter studie ligger på bottennotering i fråga om medborgarnas förtroende – detta efter en lång räkka år av styrelse från vänsterhåll i det här landet.

Det är alldeles uppenbart att det behövs en reformation av rättsväsendet. Men det räcker inte, fru talman, med bara pengar – om det nu är det man menar med resurser – utan det behövs också ett innehåll. Vi kristdemokrater konstaterar att det finns en kompetens- och kvalitetsbrist inom ramen för de resurser som faktiskt finns. Det behövs en specialisering inom polisen. Det behövs att vi gör polisyrket till ett högskoleutbildat yrke där verksamheten baseras på evidens och vilar på vetenskaplig grund.

Anf. 29 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, Olle Sandahl har helt rätt. Det är inte enbart resurser – det förstår jag – som det är fråga om, utan det gäller också innehållet i det polisen gör.

Till exempel har Socialdemokraterna inte ställt krav på vidareutbildning för polisen – det har inte funnits under hela 1990-talet. I början av 1990-talet under de första socialdemokratiska åren stängde man Polis-högskolan under tre terminer. Det är det man nu försöker kompensera.

Det är klart att vi måste ställa krav på kompetensutveckling, ledarskap och en utbildning som är sådan att de poliser som möter medborgare är kompetenta för sin uppgift. Jag håller alltså fullständigt med Olle Sandahl.

Anf. 30 OLLE SANDAHL (kd) replik:

Fru talman! Det leder till den avslutande frågan: Ska jag med detta tolka Cecilia Magnussons svar så att Moderaterna också stöder kraven på att göra polisyrket högskolegrundat, att införa evidensgrundad vård inom kriminalvården och att tillföra rättsväsendets övriga aktörer, till exempel domstolar, specialistkunskap, eller är det bara pengar Moderaterna vill tillföra?

Vi kristdemokrater vill alltså även ge innehåll till kriminalvård, polis och domstolsväsende.

Anf. 31 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Jo, Olle Sandahl och jag är nog mer överens än han kanske vill ge sken av. Där det dock kan skilja mellan oss och där vi har en väldigt intressant diskussion framför oss är just i frågan om hur vi bäst utbildar dem som ska bli poliser. Under tiden fram till valet kommer vi, tror jag, fram till vad som är det bästa och till ett gemensamt förslag från alliansen.

Vi moderater tror att det är viktigt att blanda teori och praktik, framför allt när man ska jobba med ett praktiskt yrke. Alliansens alternativ är mycket bättre.

Anf. 32 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! I valrörelsen 1994 ställde ekonomen Marian Radetski en intressant fråga i Dagens Nyheter: Kan vi lita på att Socialdemokraterna ljuger? Det var alltså den intressanta fråga han ställde, och det är många som minns den. Då var svaret alldeles uppenbart, nämligen att det kunde vi göra. Socialdemokraterna lade raskt om sin ekonomiska politik från en expansiv politik till en mycket mera restriktiv politik.

På en annan fråga, fru talman, tror jag att man kan svara nej. Det gäller då bostadsbeskattningen. Under den här mandatperioden har vi sett att Socialdemokraterna har höjt villaskatten och andra skatter enormt mycket, från 24 miljarder till 30 miljarder.

Jag är, fru talman, helt övertygad om att vi kommer att fortsatt få se detta och har en mycket speciell fråga till Socialdemokrater och deras samarbetspartier. År 2007 är det allmän fastighetstaxering som inte gäller villaägarna utan *alla* flerfamiljshus. Den skattechock som har drabbat enormt många villaägare riskerar år 2007, året efter valåret, att drabba också alla som bor i vanliga hyreshus, i bostadsrätter och så vidare. Hur är det med den saken? Kan vi lita på att Socialdemokraterna inte fortsätter med den här bostadsbeskattningen, eller är det bara villaägare som fortsatt ska drabbas?

Jag tror att det är en viktig fråga för väldigt många hyresgäster i det här landet hur man förhåller sig till 2007 års allmänna fastighetstaxering när det gäller alla hyreshus. Alla hyreshus i det här landet kommer att fastighetstaxeras det året. Jag tror att man kan lita på att Socialdemokraterna kommer att se till att alla hyror i hela landet höjs. Man kommer att säga att det väl är en form av rättvisa.

Men vi har ju redan sett på andra områden att det har blivit enormt mycket dyrare att bo. Varje gång man får en elräkning får man numera en elchock. Vi har vant oss vid elchocker. Det är skatt på skatt på skatt, och det hela betalas av beskattade pengar. Ingen annan betalar elchockerna åt oss.

Samma sak är det på bostadsområdet. Socialdemokraterna har med hjälp av sina stödpartier gjort bostaden till en enorm kassako för staten. Väljarna har rätt att veta om den här politiken kommer att fortsätta eller om det ska bli ett stopp för detta. Jag menar att utöver arbetsmarknadsområdet, där vi med en ny regering kommer att få fler jobb och företagare, kommer den viktigaste förändringen att ske på bostadsområdet. Det kommer att bli ett stopp för alla dessa skattehöjningar; jag är helt övertygad om att det är en prioriterad fråga. Men med Socialdemokraternas politik kan man nog lita på att det blir fortsatta enorma skattehöjningar – elchocker på elchocker.

Anf. 33 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att kraftigt protestera mot Gunnar Andréns påstående att Socialdemokraterna har höjt fastighetsskatten. Så är ingalunda fallet. Det som gör att intäkterna från fastighetsskatten ökar är att marknadskrafterna driver upp fastighetspriserna. I stället har Socialdemokraterna tillsammans med samarbetspartierna sett till att vi har fått

in en begränsningsregel som innebär sänkt fastighetsskatt för dem som har låga inkomster och intäkter.

Jag skulle, fru talman, vilja ställa ett par frågor till Gunnar Andrén. Om jag förstår det rätt avser Folkpartiet inte att ta bort fastighetsskatten om Folkpartiet får en möjlighet att vara med och bestämma. Jag förstår att i det finns ingen begränsningsregel, så det måste innebära att i Folkpartiets fastighetsbeskattning kommer de som har höga inkomster att gynnas och de som har låga inkomster att missgynnas. Är det en korrekt tolkning?

Anf. 34 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Det är absolut fel tolkning! Det finns ingenting som är rätt i den tolkningen. Men låt mig börja med det intressantaste av allting. Jag tycker att Per Erik Granström suveränt skickligt undvek den riktigt stora frågan: Vad händer med 2007 års fastighetstaxering när det gäller vartenda flerfamiljshus? Vilket svar fick jag på den frågan? Ja, jag fick inget svar alls.

Nej, Folkpartiet vill avskaffa fastighetsskatten. Men det kan inte göras på kort tid, utan det kan ta sex eller åtta år, eller någonting sådant. Vi går fram med sänkta procentsatser. Att Socialdemokraterna och deras samarbetspartier inte skulle ha höjt fastighetsskatten är, vill jag påstå, för varje villaägare i det här landet helt löjeväckande.

Per Erik Granström, du kan läsa i Pär Nuders budget att fastighetsskatten år 2002 totalt sett inbringade ungefär 24 miljarder. Den kommer att inbringa ungefär 30 miljarder mot slutet av år 2008 i och med den här fastighetstaxeringen – alltså en ökning med 6 000 miljoner kronor. Det är ingenting som kommer från himmelen, utan det kommer från skattebetalarna.

Anf. 35 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det var ett bra besked. Nu vet vi att det tar åtta år för Folkpartiet att ta bort fastighetsskatten. Men samtidigt ska Folkpartiet samregera med ett alliansparti som avser att införa en kommunal avgift.

I påskas satt jag tillsammans med en äldre kvinna, 91 år gammal, och tittade på hennes fastighetsskatt och konstaterade att om förslaget i fråga går igenom kommer den här kvinnan att få nästan en fördubbling av fastighetsskatten. Är det den vägen som allianspartierna inklusive Folkpartiet kommer att vandra om ni får möjlighet att bestämma?

Anf. 36 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Nu har Per Erik Granström haft två tillfällen, men han har systematiskt undvikit att svara på den viktiga frågan: Vad händer för alla flerfamiljshus vid 2007 års fastighetstaxering? Han har inte gripit chansen.

Det han säger om Folkpartiet och fastighetsskatten är absolut fel. Vi vill avveckla den skatten, men det kommer att ta några år bland annat av den anledningen att fastighetsskatterna med Per Erik Granströms stöd har höjts från 24 till 30 miljarder under den här perioden. Det är ganska mycket, det är otroligt mycket pengar. Det snyter man inte ur rockärmen.

Anf. 37 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Gunnar Andrén tar upp frågan hur fastighetsskatten slår mot hyresrätterna och bostadsrätterna. Det är ingen tvekan om att den kommande fastighetstaxeringen kommer att innebära väldigt kraftiga kostnadsökningar för dem som bor i hyresrätt och bostadsrätt om det blir fullt genomslag. Därför är det så viktigt att man gör som vi i alliansen föreslår och börjar sänka fastighetsskatten successivt för de grupperna.

Varför jag begärde ordet var att Gunnar Andrén inte nämnde att det därutöver finns en särskild beskattning av bostadsrätten i form av en beskattning av schablonintäkter för bostadsrättsinnehavarna. Det är ett problem som nu sveper i stort sett över hela landet. Tidigare var det ett problem som var mest koncentrerat till Stockholmsområdet, men nu är det bostadsrättsföreningar över hela landet som drabbas av denna schablonintäkt. Det är oerhört viktigt att, som vi i alliansen föreslår, ta bort denna dubbelbeskattning av bostadsrätt.

Anf. 38 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! På den punkten är vi helt eniga. Den kommer att försvinna under kommande mandatperiod. Jag kan garantera att med Socialdemokraternas bostadsbeskattningspolitik kommer den att vara kvar.

Hemtjänst i vistelsekommunerna

Anf. 39 CATHARINA BRÅKENHJELM (s):

Fru talman! Evert Taube, *Maj på Malö*, Kåringön och inbjudan till Bohuslän – visst låter det lockande. Det är det många som tycker med rätta. När vi är lediga vill vi tillbringa all vår lediga tid på Orust, och många, många med oss. Det är vi så klart glada för. Om man dessutom är i behov av omvårdnad i form av hemtjänst finns det en väldigt bra sådan också. Så långt är allting frid och fröjd.

Nu till problemet: Kommunen får det inte att gå ihop, för man får inte betalt för de tjänster som man utför.

Man kommer exempelvis från Stockholm eller Göteborg och har sitt sommarhus på Orust eller i någon annan populär vistelsekommun. Så tillbringar man lång tid av sin lediga tid där. Det kan vara från en vecka upp till ett halvår. Men man betalar skatt i sin hemkommun. Det är också hemkommunen som beviljar hemtjänstinsatserna. Sedan ska tjänsten utföras av en annan kommun som inte får betalt för insatserna fullt ut. Det här har blivit ett problem för de attraktiva vistelsekommunerna.

Man kan resa till Idre på skidsemester. Har man otur bryter man benet i backen, och man får god vård och benet gipsat. Men inte betalar Dalarnas landsting det, utan det kommer så klart en räkning till hemlandstinget.

Våra barn kan välja att gå i skola i en annan kommun, som ridgymnasiet i Flyinge som är jättopulärt. Men inte står Eslövs skattebetalare för det, utan det kommer så klart en räkning till hemkommunen för skolkostnaden.

Man kan i dag köpa platser i särskilda boenden i en annan kommun om man inte har plats i kommunens egna särskilda boenden. Varför inte göra samma sak här och köpa hemtjänstinsatserna på samma sätt? Inte i

något av fallen är man skriven i vistelsekommunen där man får tjänsten utförd.

Självklart ska alla, tycker jag, få vistas fritt i våra kommuner vare sig man vill åka skidor, plugga på gymnasium eller vara i ett sommarhus och vara i behov av hemtjänst. Men notan *ska* betalas av den egna hemkommunen där man betalar sin skatt.

Fru talman! Är inte detta självklart? Varför är det fortfarande så här snedvridet? Var sitter egentligen förändringsbromsen? Vem är det som tjänar på att inte förändra detta?

Alla är välkomna till våra attraktiva kommuner. Jag gör som det görs i visan av Evert Taube och inbjuder till Bohuslän, men det ska vara på rättvisa villkor.

Anf. 40 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag delar helt Catharina Bråkenhielms syn på saken och välkomnar att hon tar upp problematiken. Dock har alliansen av och till – och kommer att diskutera det just i dag på eftermiddagen – diskuterat och debatterat vistelsebegreppet och problemet med att en del kommuner bara ”åker på” en hemtjänstkostnad som hemkommunen egentligen borde stå för eller i alla fall ha en överenskommelse om att göra upp saken som goda grannar eller som likvärdiga kommuner i Sverige.

Inom övrig vård och omsorg råder den goda principen att boendekommunen tar ansvaret, oavsett var människan i fråga befinner sig, oavsett vistelseort. Man kommer överens om hur vården ska skötas. Ansvaret övergår inte till vistelsekommunen annat än om personen bosätter sig i den kommunen.

Vari sitter problemet? Jag ställer samma fråga som Catharina Bråkenhielm. Ja, det är vänstermajoriteten som har haft hand om bromsen.

Anf. 41 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det här är ett problem. Jag kommer från en av dessa kommuner och har sett det här under många år. Vistelsebegreppet kom till för att man ska kunna vara ute och resa i Sverige, och hamnade man på något sätt i trångmål fick man hjälp i den kommun där man var. Men nu används vistelsebegreppet så att man mer eller mindre bosätter sig i en annan kommun. I min egen kommun, Orust kommun, har vi lika många fritidshus som hus för permanentboende. Det blir allt vanligare att man stannar längre och längre tid och i princip bor halvårsvis i kommunen, och många är beroende av hemtjänst. Hela den notan får vistelsekommunen eller sommarkommunen betala.

Jag håller med Ulrik Lindgren. Jag jobbar stenhårt för att vi ska få en förändring.

Anf. 42 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi är övertygade i alliansen om att det skulle gynna samarbetet mellan kommunerna om vi fick en bättre ordning än den som är nu, att vistelsekommunen bara ställs inför ett faktum att plötsligt finns det en människa där med ett stort vårdbehov. Jag kan bara hälsa Catharina Bråkenhielm välkommen att rösta för den reservation som vi närmare kommer att presentera i eftermiddag för att lösa det här problemet.

Anf. 43 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Jag delar fortfarande Ulrik Lindgrens uppfattning om vis-
telsebegreppet, men vi arbetar på demokratiska grunder. Min partigrupp
har ännu inte kommit till insikt om det här problemet. Jag tror att vi får
arbeta lite mer för att få igenom detta.

Anf. 44 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Kommande från samma valkrets, Västergötlands västra,
som Catharina Bråkenhielm känner jag naturligtvis igen problematiken
kring kustkommunerna som får betala. Det är precis som Catharina Brå-
kenhielm säger, att människor självklart ska få komma och bo i dessa
kommuner men att just det här har blivit ett problem.

Det är lite av ödets ironi, vilket togs upp av föregående talare, att
denna fråga kommer att diskuteras just i dag. Det är naturligtvis en tillfäl-
lighet.

Jag kan hålla med Catharina Bråkenhielm. I alliansreservationen till-
styrks Catharina Bråkenhielms motioner och mina och andras. Det är
bara att uppmana alla som tycker så att rösta för den.

Anf. 45 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Kommun- och Landstingsförbundet har gjort en enkät i
Sveriges kommuner om denna fråga. Tyvärr har det varit lite dålig svars-
frekvens. Det har utskottet sammanfattat som att det inte är något stort
problem i dagsläget. Vi får väl hjälpas åt att övertyga andra så att vi får
en förändring på den här punkten. Jag tycker att det är bra att Lars Tysk-
lind och Folkpartiet delar min uppfattning.

Religion och fanatism

Anf. 46 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag har begärt ordet för att påminna om att tro på gud el-
ler på gudar, om man tillhör en religion med flera gudar, inte betyder att
man är en fara för demokratin, en fanatiker som vill indoktrinera och
hjärntvätta barnen.

Diskussionen om de konfessionella skolorna har alltmer gått in i into-
leransens tonart. Det talas allt oftare om förbud och alltmer intensivt om
att ta bort den offentliga finansieringen för de konfessionella skolorna.

Jag vill bara påminna mina arbetskamrater i riksdagen om att den
största faran för demokratin är intoleransen. Om man tror att ateistisk
intolerans inte är en fara, kan man faktiskt försöka tänka tillbaka lite
grann i tiden och se vad hatet mot religionen och hatet mot troende män-
niskor har åstadkommit under modern tid. Vi behöver inte gå långt till-
baka för att se det. Det pågår i dag också i till exempel Kina. Vi vet det,
men vi låtsas att vi inte vet det. Och det talas på ett oerhört hårt sätt om
de konfessionella skolorna.

Jag vill påminna om att om man tar pengarna ifrån de konfessionella
skolorna, de offentliga såväl som näringen, betyder det att de alla skickas
till källarlokaler. Så länge som de här skolorna är offentligt finansierade
är de tvungna att vara helt öppna för insyn och kontroll. Men skickar vi
dem till källarlokalerna har vi gjort fanatikerna på den sidan, de troende

fanatikerna, den enorma tjänsten att kunna presentera sig som martyrer och som människor som lider på grund av sin övertygelse.

Jag är själv troende, men det betyder inte att jag tänker förtrycka någon som inte är det. Men jag accepterar inte att folk som inte är troende försöker tvinga mig till det egna ställningstagandet.

Prot. 2005/06:111

26 april

Allmän debattimme

Anf. 47 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag vill gärna uttrycka min tacksamhet över Ana Maria Nartis anförande om att det är intoleransen som är det stora problemet, inte specifikt en människas eller en rörelses övertygelse.

Regelbundet dyker det upp människor och rörelser som vill spela på rädslor för olika företeelser, och i det här fallet för religion, för att i det här fallet, är jag övertygad om, söka vinna röster från dem som just är rädda för religion. Precis som man kan vinna röster också på rädsla för andra företeelser, spelar man i det här fallet på religionsrädslan. Risken med det är, som Ana Maria Narti säger, att man fjärrar människor från varandra i stället för att åstadkomma det nödvändiga mötet.

Jag undrar: Har Ana Maria något bra svar på hur vi i stället kan jobba åt det andra hållet för att människor ska mötas och rädslan bekämpas?

Anf. 48 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Vi har mycket klara och tydliga förslag om detta i Folkpartiet. Vi är också mycket bekymrade över den religiösa intoleransen, men att kräva total öppenhet från de konfessionella skolorna är ett sätt att värna om religionsfriheten. Vi behöver inte mer än det, och vi behöver absolut inget förbud att offentligt finansiera de konfessionella skolorna.

Könsdiskriminerande reklam

Anf. 49 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! När man diskuterar det här ämnet blir det ofta väldigt abstrakt. Jag skulle vilja komma med lite konkreta exempel.

Ett exempel: Man ser en kvinna i ett uringat linne. Huvudet och resten av kroppen är borta. Man ser bara bysten. På nästa bild ser man en man som greppar om det ena bröstet. Det här är då reklam för detta linne.

Ett annat exempel: En flicka som en man sliter av kläderna så att bara trosorna är kvar. Han stoppar in ett finger i hennes mun. Hon ser rent förskrämd ut.

Det här är ett par exempel på reklam som har blivit fällda för att de har ansetts könsdiskriminerande.

Jag har själv ett exempel, och det är talangtävlingarna på tv. Man ser en kvinna med väldigt uringat linne och superkort kjol. Resten är avklippt, huvudet är borta. Ovanför står det: Mer talang. Jag tycker att det är ett av de grövsta exemplen, för där spelar man ju inte bara på att kvinnan enbart är ett sexobjekt, utan det är närmast ett hån att tala om mer talang. Det handlar alltså inte om att den här kvinnan har något att tillföra med sin intelligens eller med sin röst – man tävlar ju faktiskt med rösten i de här tävlingarna – utan det handlar bara om kroppen. Huvudet är till och med bortklippt.

Det här är exempel som gör att jag kan känna en upprördhet över att vi inte förbjuder könsdiskriminerande reklam. I alla länder i Norden har man på ett eller annat sätt, genom ett direkt förbud eller med andra medel, möjlighet att faktiskt ingripa mot det här.

Vi har något som kallas för Näringslivets etiska råd, som handlar om självsanering. Problemet är att de inte har några sanktionsmöjligheter. Det är framför allt det som gör att jag skulle vilja införa ett förbud mot könsdiskriminerande reklam. Det blir ju väldigt tandlöst när man bara publicerar sina fällningar. Ett eller annat fall ger väl viss uppmärksamhet, men det är också otroligt mycket som aldrig kommer fram till offentlighet. Därmed förebygger man ju inte nya övertramp. Det är helt enkelt inte tillräckligt avskräckande att göra dessa övertramp.

Med tanke på att vi har förbjudit alkoholreklam, tobaksreklam och reklam riktad till barn tycker jag att det är självklart att vi från samhällets sida på något sätt markerar mot den könsdiskriminerande reklamen. Det finns möjligheter genom marknadsföringslagen när det gäller de andra reklamformerna att faktiskt förbjuda utan att gå in på yttrandefriheten. Jag tycker att vi ska göra ett ärligt försök att pröva denna möjlighet innan vi ger upp, och jag tror faktiskt att det finns en stor möjlighet.

Jag känner att det är dags att gå vidare. Vi har diskuterat det här så länge nu. Det är dags att göra handling av detta.

Anf. 50 ANDRE VICE TALMANNEN:

Därmed är den allmänna debattimmen avslutad och jag tackar ledamöterna för deltagande.

7 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2005/06:340

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:340 av Annika Qarllsson (c)

Hundägares rätt att skydda sina hundar

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 8 maj 2006.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor.

Stockholm den 24 april 2006

Jordbruksdepartementet

Ann-Christin Nykvist

Enligt uppdrag

Anders Perklev

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:360 av Henrik S Järrel (m)

Osund kommunal konkurrens

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 8 maj 2006.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 24 april 2006

Finansdepartementet

Sven-Erik Österberg

Interpellation 2005/06:361

Till riksdagen

Interpellation 2005/06:361 av Birgitta Sellén (c)

Lag om åldersgräns vid uthyrning och försäljning av dator- och TV-spel

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 8 maj 2006.

Skälet till dröjsmålet är för kort handläggningstid och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 21 april 2006

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

8 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2005/06:FPM82 Direktiv mot säkerhetsskillnader mellan fartyg (flaggstatsförpliktelser) KOM(2005)586 till trafikutskottet

9 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

2005/06:104 till finansutskottet

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter

Trafikutskottets betänkanden 2005/06:TU9, TU13 och TU12

Bostadsutskottets betänkande 2005/06:BoU12

Föredrogs

sammansatta justitie- och socialutskottets betänkande 2005/06:JuSoU1 Svensk narkotikapolitik (prop. 2005/06:30 delvis, prop. 2005/06:60 och skr. 2004/05:152).

Anf. 51 BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Justitieutskottet och socialutskottet har under denna mandatperiod bedrivit ett gemensamt arbete på narkotikaområdet. Utskotten har följt det arbete som har utförts inom ramen för regeringens narkotikahandlingsplan och i Mobilisering mot narkotika. Vi har också gjort ett antal studiebesök och anordnat utfrågningar för att inhämta de senaste kunskaperna på området. Utskotten har mycket positiva erfarenheter av samarbetet.

Den 9 februari i år konstituerade sig det sammansatta justitie- och socialutskottet.

I detta betänkande från det sammansatta utskottet behandlas regeringens skrivelse 2004/05:152 *Insatser för narkotikabekämpningen utifrån regeringens narkotikahandlingsplan* och tre motioner som har väckts med anledning av skrivelsen.

Vidare behandlas i betänkandet proposition 2005/06:30 *Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner* vad gäller narkotikahandlingsplanen. I samband med propositionen behandlas 14 motionsyrkanden rörande narkotikafrågor som väckts med anledning av propositionen.

I betänkandet behandlas dessutom proposition 2005/06:60 *Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar* samt fem motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen som rör sprututbyte.

I betänkandet behandlas även ett stort antal motionsyrkanden rörande olika narkotikafrågor från de allmänna motionstiderna åren 2002–2005.

Slutligen behandlas i betänkandet ett i propositionen framfört förslag om ändring i lagen om behandling av häktade och anhållna.

Utskottet föreslår att riksdagen bifaller regeringens proposition 2005/06:30 om narkotikapolitiska mål och ändring i lagen om behandlingen av häktade och anhållna. Vidare föreslår utskottet att riksdagen bifaller regeringens förslag i proposition 2005/06:60 om att införa en lag om utbyte av sprutor och kanyler. Slutligen föreslår utskottet att resultat-skrivelsen läggs till handlingarna.

Utskottet anser att en motion om en vetenskaplig utvärdering av sprututbyte bör bifallas av riksdagen. Utskottet föreslår vidare att riksdagen bör bifalla motionsyrkanden om att det får ankomma på regeringen att i samtal med sjukvårdshuvudmännen eller på annat lämpligt sätt se till att det finns ett tillräckligt antal särskilda avgiftningsplatser för kvinnor.

I övrigt föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till de nu antagna förslagen, pågående beredningsarbete och tidigare behandling.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli i år.
Fru talman! Med denna inledning överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Prot. 2005/06:111
26 april

Svensk narkotikapolitik

Anf. 52 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Som Britta Lejon redovisade är betänkandet *Svensk narkotikapolitik* ett betänkande som spänner över vida områden. Det handlar om tullens roll, polisens roll, kriminalvårdens roll, missbrukarvård, socialtjänst, smittskydd med mera.

Det allra viktigaste med det här betänkandet är att det slår fast att det finns en samsyn i Sverige, tvärs igenom alla partier, att målet för den svenska narkotikapolitiken även framgent ska vara det narkotikafria samhället. Det finns olika syn på hur vi ska nå det målet, men jag är glad över att den legaliseringsdebatt och legaliseringssyn som finns i ett antal länder i Europa inte har spritt sig till den svenska debatten. I stället riktar vi våra insatser mot tillgång och efterfrågan på narkotika i syfte att minska nyrekryteringen till missbruk. Vi riktar våra insatser på att förmå personer med missbruk att upphöra med sitt missbruk, och vi riktar våra insatser för att minska tillgången på narkotika. Det är en bra politik. Jag är glad att det i grunden finns en bred samsyn.

Rolf Olsson kommer senare i debatten att utveckla mer av Vänsterpartiets syn i dessa frågor. Jag kommer att ägna huvuddelen av mitt anförande åt att kommentera lagförslaget om att reglera sprututbytesverksamheten.

Sedan 1986 har infektionskliniken i Lund delat ut rena sprutor och kanyler till injektionsmissbrukare. Året därpå startade samma verksamhet i Malmö. Det är alltså över 20 år sedan. Syftet med att starta verksamheten var att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektionssjukdomar och att försöka motivera personer med injektionsmissbruk till behandling.

Verksamheten har alltså bedrivits som försöksverksamhet i 20 år.

Från riksdagens sida har vi några gånger begärt att man skulle titta på den här verksamheten. År 2000 begärde vi ett underlag från Socialstyrelsen eftersom vi ville kunna ta slutlig ställning till om försöksverksamheten skulle få fortsätta eller upphöra. Socialstyrelsen redovisade då två alternativa förhållningssätt. Man sade: Antingen beslutar ni att sprututbyte förbjuds i lag eller också att verksamheten upphör som försök och att möjligheten till sprututbyte regleras av regering och riksdag, det vill säga att vi inför en lag om hur man reglerar verksamheten.

Socialstyrelsen tog som myndighet inte själv ställning till de två alternativen.

Frågan om vi i Sverige ska tillåta sprututbyte som ett led i att begränsa smittspridning och som ett led i att kunna komma i kontakt med missbrukare för att också kunna motivera till vård för missbruket handlar till slut om ett politiskt ställningstagande. När man söker stöd i forskningen är det enligt min mening svårt att dra några säkra slutsatser av de internationella utvärderingar som har gjorts. Det är svårt att översätta dem till det svenska samhället och den svenska situationen.

Den vetenskapliga prövning som Socialstyrelsen lät göra 1992 kunde inte heller ge något säkert svar på sprututbytets preventiva effekter.

För Vänsterpartiets del har det varit en lång diskussion om det är möjligt eller rimligt att dela ut rena sprutor samtidigt som vi står fast vid att innehållet i sprutan är kriminaliserat; det gör vi liksom alla andra i den politiska världen. Vi har slutligen ändå lyssnat på erfarenheterna från Malmö och Lund och från dem som menar att det är dags att möta människor där människor befinner sig.

Man menar att sprututbytet förhindrar att människor som fastnat i missbruket ska behöva drabbas av olika blodinfektioner, när det nu går att motverka med rena sprutor och kanyler och att det skapar kontaktytor med missbrukare som gör att man långsiktigt kan motivera dem till vård och behandling för sitt missbruk och även erbjuda annan sjukvård.

Vi har ställt oss bakom lagförslaget som innebär att Socialstyrelsen ska kunna ge landstingen tillstånd att bedriva verksamhet med utbyte av sprutor och kanyler för högst två år åt gången.

Ett landsting får tillstånd endast om ansökan biträds av den kommun där verksamheten ska bedrivas. Man ska också i ansökan redovisa hur behovet av avgiftning och vård av missbrukare kommer att tillgodoses. Socialstyrelsen ska kunna återkalla tillståndet. Det landsting som söker ska samråda med alla kommuner inom landstinget innan ansökan lämnas in. Man ska också redovisa formerna för samverkan mellan kommunerna och landstinget när det gäller vård och insatser för personer som missbrukar narkotika.

Om ett landsting, biträtt av en kommun, vill söka tillstånd för sprututbyte måste man alltså rusta upp missbrukarvården så att man kan möta ett behov av nya insatser.

Sprututbytesverksamheten ska alltså vid sidan av smittskyddet fokusera på missbrukarvård. Patientjournalagen ska gälla, det vill säga att den möjlighet som i dag finns i Malmö och Lund att anonymt byta sprutor kommer att avvecklas. Sprutor och kanyler får som huvudregel lämnas ut endast om en begagnad spruta lämnas in och endast vid ett personligt besök och till den som är 20 år eller äldre. Och endast den som är bosatt i landstinget får delta i verksamheten.

Sprututbytesverksamheten ska nämligen vara ett långsiktigt motivationsarbete med de socialt mest utsatta missbrukarna. Och då krävs det också samverkan mellan landstinget och hemkommunen om avgiftning och vård. Det betyder alltså att man inte kan nå dem som reser förbi när det gäller uppföljningsarbete, behandling och vård.

För oss i Vänsterpartiet har alla dessa begränsningar kring sprututbytet och kraven på missbrukarvården varit avgörande när det gäller att biträda förslaget. Vi menar också att det sammansatta utskottet har stärkt förslaget när vi gör ett tillkännagivande om att verksamheten ska utvärderas vetenskapligt både vad gäller effekten av spridning av hiv och annan smitta och vad gäller motiveringen till annan vård.

Jag tror att detta är en viktig förstärkning som utskottet har gjort eftersom det i dag, menar jag, inte går att veta om det är bu eller bä som gäller i denna fråga. Därför är det en viktig tilläggsdel som utskottet gör.

Fru talman! Det har som sagt varit en intensiv diskussion i Vänsterpartiet om sprututbytet, dess effekter, möjligheter och risker. Vad jag har lärt mig av den diskussionen är att det i dag inte finns någon vetenskaplig

grund vare sig för att avvisa eller för att föreslå sprututbyte. Det är därför som det är så viktigt att tillstånd kan ges endast två år i taget och att verksamheten ska utvärderas. Det är också viktigt att man i lagen vid sidan om smittskydd också fokuserar och lyfter fram avgiftning och missbrukarvård. Och det har varit viktigt för Vänsterpartiet att lyssna på de erfarenheter som finns i Lund och Malmö. Och vi har hittills inte hittat någon anledning att inte så att säga tro på de redovisade erfarenheterna däriifrån. Därför står vi i dag bakom den lagstiftning som nu presenteras i riksdagen.

Det sammansatta utskottets betänkande spänner över hela det narkotikapolitiska området. En del som behandlas i betänkandet är den resultatskrivelse som de båda utskotten beställde av regeringen. Vi i Vänsterpartiet menar att den skrivelsen inte är riktigt tillfyllest. Vad riksdagen begärde var en redovisning av utgångsläget vid periodens början, alltså 2002. Vi ville ha en beskrivning av de vidtagna åtgärderna och de uppnådda resultaten. Dessutom ville vi ha regeringens analys och bedömning. Men vad riksdagen fick var en traditionell skrivelse där man redovisar vad man gjort men ingenting om vilka resultat som man har uppnått och ingen analys och ingen bedömning. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 4 som vi har tillsammans med Centerpartiet.

Man kan tycka att detta är en formfråga. Men jag menar att den har större räckvidd än så. När riksdagen ber regeringen om en skrivelse som redovisar resultaten av den förda politiken, så menar jag att vi inte ska nöja oss med en redovisning av insatserna när det är både analysen och bedömningen som är det viktiga för att vi sedan ska kunna gå vidare i detta arbete.

Vi har två reservationer i betänkandet, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 4.

Anf. 53 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Jag hälsar folkhälsominister Morgan Johansson välkommen till debatten. Jag tycker att det är väldigt trevligt att ett statsråd tar sig tid att gästa kammaren. Vi som arbetar med frågor inom justitieområdet har inte särskilt ofta det stora nöjet att ha ett statsråd i kammaren. Men när det handlar om något så viktigt som narkotikapolitiken är det jätteskönt att statsrådet finns här.

Jag ska börja med att tala om resultatskrivelsen. Man kunde ju yrka på att detta var fel. Men de resultat som har åstadkommit är inte mycket att yvas över, och analysen är helt fel. Så det bästa man kan göra är kanske att lägga detta till handlingarna och göra något helt annat.

Narkotikafrågan är väldigt viktig för hela samhällets utveckling. Med den situation som vi har då drogerna översvämmar vårt land måste saker och ting göras. Jag delar Ingrid Burmans analys att vi har varit eniga i denna fråga. Men vi moderater börjar undra om det verkligen är så. Ingrid Burman säger att den legaliseringsvåg som drabbar Europa inte har drabbat Sverige. Men ett exempel på just det är sprututbytesverksamheten som en majoritet av denna kammare nu vill ge sig in på. Om man tittar på vad det har lett till i övriga länder som har gett sig in på denna väg så är vi moderater oroade.

Den socialdemokratiska regeringen slår sig som vanligt för bröstet och säger att de har varit framgångsrika. Deras narkotikastrategi är framgångsrik. Är det då framgångsrikt att antalet missbrukare ökar, att antalet narkotikarelaterade dödsfall har ökat med 100 % under de senaste tio åren och att andelen svenska ungdomar som anger att de missbrukar cannabis sedan 1998 har ökat med 200 %? Alltfler unga åtalas för narkotikabrott. Det gäller missbruk, eget innehav, överlåtelse, framställning och smuggling.

Är det framgångsrikt att andelen inskrivna på Maria Ungdoms mottagning här i Stockholm har ökat med 10 % bara under det senaste året? Är det framgångsrikt? Vi har inte ens mottagningar motsvarande Maria Ungdom på många platser i landet. Jag kommer från Göteborg, landets näst största stad. Där finns inte motsvarigheten till Maria Ungdom.

Regeringens narkotikapolitik har havererat. Regeringens missbrukspolitik är misslyckad. Vad som krävs är inte att skicka tillbaka resultat-skrivelsen utan en total revidering av narkotikapolitiken. Och detta är vi ganska överens om i alliansen. Av de 41 reservationer som finns är 12 gemensamma för alliansen. Jag står självklart bakom alla reservationer från alliansen och från Moderaterna, men jag yrkar bifall endast till reservation 2 under punkt 2.

Jag ska nu övergå till att redogöra för vad vi moderater anser, så att ni kan få uppslag och intryck när det gäller hur man kan göra saker och ting bättre.

Det här är ett stort område, och vi har delat upp debatten så att Lena Adelsohn Liljeroth kommer att ta upp de moderata aspekterna på sprututbyte, kriminalvård och lite annat. Och jag ska försöka täcka övriga frågor.

Vi moderater ser att det behövs tre olika steg i denna totalrevidering.

För det första är det effektiva och förebyggande insatser.

För det andra är det kraftfulla behandlingsinsatser för dem som har fastnat i missbruk.

För det tredje gäller det att se till att ge verktyg till rättsväsendet för att komma åt narkotikahandlarna.

Dessa tre områden tänker jag hålla mig inom.

Jag börjar med det som förmodligen är viktigast, fru talman. Det är de förebyggande insatserna. Man ska aldrig komma in i ett missbruk eftersom det är så svårt att komma ur det. Hur gör vi då detta?

I många sammanhang har familjen en oerhört stor betydelse. Familjen är den främsta brottsförebyggande resursen, och därmed också det viktigaste vaccinet mot att barn och ungdomar prövar narkotika. Därför behövs en helt annan familjepolitik i det här landet om vi ska kunna lyckas med vår gemensamma strävan – ett narkotikafritt samhälle.

Förutom familjerna behöver man ta hjälp av alla som vill hjälpa till. Familjeföreningen mot narkotika, FMN, gör ett oerhört fint och starkt arbete. Men det negligeras i stort sett av regeringen. Jag kanske överdriver lite, men jag ska ge ett exempel på vad jag menar. FMN har under många år delat ut en broschyr som går till alla föräldrar som har barn i femte klass, i alla fall i Västra Götaland. Jag vet inte hur det är i resten av landet. Det har man gjort med egna medel som man har samlat ihop. Det är fantastiskt bra.

Regeringen har nu insett att det kanske är lite sent att börja med narkotikainformation i högstadiet. Den har nu uppdragit till Brå – tror jag att det var – att ta fram informationsmaterial. Men snälla nån – ministern eller någon annan! Varför kan man då inte ta hjälp av FMN som kan detta, som har tagit fram ett material och har utvärderat det? Varför ser man inte till att FMN får stöd för att göra detta över hela landet? Men nej, nej – det är inte samhället som gör det utan det är någon annan och då är det inte bra! Varför gå över ån efter vatten? Det finns flera sådana här exempel.

Om vi går vidare med de förebyggande insatserna så är det oerhört viktigt att skolan har de verktyg som den behöver. Det är viktigt att skolan får en plikt att informera föräldrar när barn misstänks missbruka. Det är viktigt att personalen får en kompetenshöjning när det gäller de här frågorna så att man kan se tecken och utbilda barnen om droger.

Sedan har vi det här med drogtester. Tänk att det ska vara så farligt att upptäcka ett missbruk genom att ta ett drogtest på barn under 15 år! Majoriteten vägrar ju att inse vilken viktig åtgärd det skulle vara om polisen fick ta ett test på barn under 15 år.

På det förebyggande området gäller det forskning om narkotikabruk. Vi famlar mycket i mörker. Vi borde satsa mycket mer på breda forskningsinsatser.

Det andra området är kraftfulla behandlingsinsatser för dem som har fastnat i ett missbruk. Man måste våga ta tag i dem som sitter fast i ett gravt missbruk och omhänderta dem tidigare, innan de har gått ned sig totalt. Vi måste ge socialtjänsten och andra möjligheter att ingripa tidigare än i dag. Det är viktigt att vi så långt som möjligt ger människor möjlighet att komma tillbaka. Det här gäller människor som är ute i samhället. Det är svårare att göra någonting åt dem. Men när vi har människor innanför fängelsemurarna så klarar vi ju inte av dem heller i dag med den politiska majoritet som vi har. Fångelserna är överfulla med narkotika.

Kriminalvården fick tala om hur mycket pengar man skulle behöva för att göra ordentliga insatser. Man lämnade in en begäran till regeringen. Vad fick man? Man fick hälften. Det är klart som tusan att den satsningen har misslyckats och havererat.

Unga missbrukare är ett jätteproblem. De behöver helt andra insatser än vuxna missbrukare.

Det sista området, fru talman, är att ge verktyg till rättsväsendet. Där har tullen fått stora nedskärningar de senaste åren och Kustbevakningen likaså. Socialdemokraterna säger att man har gjort stora satsningar på polisen. Vi ser inte mycket av det. Men på narkotikaområdet behövs det verkligen. Varje län borde ha en speciell narkotikarotell som satsar på ungdomar och andra som missbrukar.

Drogerna i trafiken är ett jättestort problem – *go for the money!* Regeringen har fortfarande inte lyckats komma med förslaget om utökat förverkande, som vi har haft rambeslut om att vi ska införa i flera år. När kommer det, Morgan Johansson?

Vad Sverige behöver är inte fler konferenser organiserade av Mobilisering mot narkotika. Vad Sverige behöver är effektiva insatser för att komma till rätta med narkotikaproblemen och att komma närmare vårt mål om ett narkotikafritt samhälle.

Anf. 54 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är intressant med sammansatta utskott. Man ser två olika perspektiv. Man ser ett justitieutskott och företrädare som ibland talar mycket om polisens roll – och polisen har minsann en viktig roll. Man ser också ett socialutskott som kanske talar mycket om socialtjänstens roll och det förebyggande perspektivet där.

Jag begärde replik därför att jag blir lite fundersam när jag hör Cecilia Magnusson beskriva verkligheten. Hon säger att nu ökar minsann nyrekryteringen, och eländet växer. De rapporter som jag har tillgång till säger att nyrekryteringen nu faktiskt minskar – men inte i den grad och i den omfattning som vi önskar. Nu minskar dödligheten bland de tunga missbrukarna – men inte i den grad och den omfattning som vi önskar. Vi ser dock en effekt av den satsning som inleddes för ett antal år sedan med narkotikahandlingsplanen.

Just detta att vi lever med två så skilda verklighetsbeskrivningar när vi nu ändå gemensamt, hoppas jag, ska ta ansvar för att se till att narkotikan utrotas gör att jag hade önskat få resultatskrivelsen med analysen och bedömningarna. Då hade vi kanske haft en gemensam grund att stå på när vi fortsätter att diskutera.

Min fråga till Cecilia Magnusson blir: Har Cecilia tillgång till uppgifter som inte jag har? All offentlig statistik talar ju just nu om att nyrekryteringen är på nedåtgående och att dödligheten minskar.

Anf. 55 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Ingrid Burman och jag är överens om det stora problemet och vad vi måste göra med det.

Jag vet inte om jag kanske uppehöll mig en tiondel av tiden vid polisen. Annars tog jag upp de övriga viktiga frågorna. Vi kan inte dela upp frågorna på justitie- och socialutskotten, utan lösningarna på problemet finns i ett samarbete mellan de två.

När det gäller de effekter som vi ser i dag måste vi ha ett mycket mer långsiktigt perspektiv och kraftfullare åtgärder. Jag kan inte tycka som Ingrid Burman – att vi får in rapporter om att detta inte ökar i samma takt som förut. Jag har inte sett någon aktuell siffra för dödstalen, men det kan vi ju faktiskt se. Men när det gäller nyrekryteringen har vi ett oerhört stort mörkertal. Det vet också Ingrid Burman – mörkertalet är stort. Vi vet väldigt lite om hur unga människor provar narkotika.

Däremot vet vi, och det har vi fått redogörelser för under vårt samarbete i det sammansatta utskottet, att narkotikan flödar i det här landet. Den kommer in, men olika preparat tillverkas också. Det här har vi inget grepp om.

När då Ingrid Burmans parti och övriga majoritetspartier, som lök på laxen, börjar rucka på den restriktiva narkotikapolitiken genom att tillåta sprututbyte är det väldigt allvarligt för vår gemensamma målsättning.

Anf. 56 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är glad att Cecilia Magnusson fick tillfälle att nyansera sig något i förhållande till inlägget när det gäller hur det ser ut med nyrekrytering och dödstal. Jag är inte på något sätt nöjd med detta. Jag tror att alla vet att ingen i salen är det, men det gäller ju att ha en verklighetsbild när vi gemensamt ska angripa problemet med narkotikan.

Bland de moderata reservationerna i det här betänkandet finns det en reservation som jag skulle vilja att Cecilia Magnusson förtydligar för mig. Det är reservation nr 13. Där skriver Moderaterna: ”Vi anser att, vid upprepat gravt missbruk som leder till asocialt beteende ... tvångsomhändertaganden skall kunna ske tillräckligt länge för att vården skall ge resultat.” Detta berör kanske också kunskapsdelen i två olika utskott.

För oss i Vänsterpartiet har det varit väldigt viktigt att vi hela tiden jobbar förebyggande, att vi jobbar med välfärdssamhället, att vi jobbar uppsökande, att vi jobbar med information och att vi försöker att nå människor. Det är också viktigt att vi erbjuder en vård som är riktad till människor och som ger resultat. Men det är också viktigt att vi har någon form av rättssäkerhet även för de människor som missbrukar. Vi möter två olika perspektiv här, och därför är min fråga till Cecilia Magnusson: Vad innebär det att det ska kunna ske så länge att vården ska ge resultat? Handlar det om livstid för missbrukare, eller hur ser Moderata samlingspartiet på detta?

Här tror jag att det går en skiljelinje mellan två partier. Vi jobbar förebyggande tillsammans med dem som missbrukar och med socialtjänsten. Och här ser jag ett parti som eventuellt, kanske, förespråkar livstidsstraff.

Anf. 57 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Fru talman! Jag kan tänka mig att Ingrid Burman, eftersom hon nu säger sig vara socialt inriktad, inte har så stor uppfattning om vad livstidsstraffet innebär.

Nej, jag har inte modifierat vad jag sade i mitt anförande. Jag tycker att det är fruktansvärt, Ingrid Burman, att antalet missbrukare faktiskt har ökat. Antalet ungdomar som använder cannabis har ökat med 200 % sedan 1998. Jag tycker att det är en fruktansvärd utveckling med en ökning av narkotikarelaterade dödsfall med 100 % på tio år. Sedan kan Ingrid Burman och Socialdemokraterna säga: Nu har det minskat med 1 %, och det är väl bra.

Nej, antalet narkotikamissbrukare ökar fortfarande, och det är ett väldigt stort problem för samhället att hantera. Då kommer vi över till den andra delen som gäller behandlingen av dem som råkat komma in i ett missbruk.

Jag tror att det är SBU och andra som har gått igenom de insatser som socialtjänsten gör för missbrukare och andra. De säger att miljarder har gått rakt ut för att man inte håller kvar missbrukarna länge nog. Man tar in dem, avgiftar dem och släpper ut dem till ett fortsatt missbruk. Vi moderater säger att om samhället ska ta hand om missbrukarna så ska de få en mycket effektiv och vetenskapligt prövad behandling under en så lång tid att behandlingen ger effekt.

Anf. 58 TORKILD STRANDBERG (fp):

Fru talman! Manne Jönsson heter en polis i Stockholm. Hans arbetsuppgifter handlar om att tidigt bryta unga människors missbruk. Det sker på ett handfast men respektfullt sätt. Föräldrar, men även ungdomar, uttrycker ofta tacksamhet för att vi ingrep tidigt och satte stopp, säger Manne.

I Sverige är det förbjudet att inneha och bruka narkotika. När det här förbudet en gång infördes för nu ganska många år sedan var det inte utan kritik. Det anklagades för att vara utan effekt och för att det hade represiva drag som inte var populära.

Kring detta bedrivs nu en ganska intressant forskning vid polishögskolan här i Stockholm tillsammans med beroendevården i Linköping. Man undersöker i vilken mån tidiga polisingripanden påverkar en ung människas förutsättningar att bryta ett påbörjat missbruk. Mycket tidigt i den här undersökningen tyder mycket på att polisens tidiga insatser har effekt. Men det är tidigt i undersökningen, och två år återstår. Resultaten hittills pekar alltså på att polisens insatser gör en skillnad för enskilda unga människor. När polisen ingriper mot en ung människa som är i den absoluta början av sin missbrukskarriär får det effekt. Det är då väsentligt lättare att bryta missbruket än vad det skulle vara om det hade fått pågå en längre tid.

Det är oroväckande att vi har upptäckt så många påverkade personer i en sådan liten stad som Ljungby på så kort tid. Det konstaterar chefen för Kronobergspolisens narkotikaenhet efter en riktad insats just mot narkotikan i Ljungby under två veckor. Många fler narkotikabrott än vanligt hade upptäckts och fler beslag gjordes under den här särskilda satsningen.

Jag tror att polisen har en nyckelroll när det gäller att föregripa och också ingripa mot narkotikabrotten. De insatser som polisen gör påverkar i hög grad hur många narkotikabrott som upptäcks och anmäls och i vilken utsträckning framför allt unga människors användning och missbruk av narkotika framkommer och så fall kan stoppas i tid.

Ett annat exempel är från Jämtlands län. Där jobbar fem personer på polisens narkotika- och spaningsenhet. Insatser mot narkotikabrottsligheten är ett högprioriterat område i Jämtland, precis som på många andra håll. I maj 2005 skedde en dramatisk ökning av de anmälda narkotikabrotten i just Jämtland. 86 narkotikabrott anmäldes mot ca 20 en normal majmånad. Vad var det som hände i maj 2005 i Jämtland? Jo, det kom ett mycket stort antal poliser till Åre för att bevaka Natotoppmötet och skydda de internationella dignitärerna mot förmodade terrorister och terroristbrott. Det kom inte så många terrorister, men poliserna var på plats. Bland dem som åkte till Åre fanns Manne Jönsson och hans poliskolleger från Stockholm. Eftersom de inte hade så mycket annat att göra bad de länspolismästaren i Jämtland att få jobba med det de är bra på och som de gör till vardags i Stockholm, och det fick de göra. Resultatet blev alltså 86 ingripanden i lilla Åre mot 20 en normal månad.

Jag tycker att detta tillsammans med exemplet från Ljungby – och det finns exempel från Örebro och Sundsvall – visar tydligt att polisens insatser gör en skillnad. Ett tidigt polisingripande kan vara vändpunkten för en ung människa som är på väg in i missbruk. Sådana här insatser får inte vara beroende av särskilda insatser, Natotoppmöten i Åre eller speciella poliskampanjer. Polisen i vårt land måste ha sådana resurser att detta kan ske varje dag och på många ställen. Allt annat, det vill säga alternativet till det här, är ett svek mot de unga människor som inte får hjälp att bryta sitt missbruk därför att samhället, polisen och vuxenvärlden väljer att se bort. Och det är också ett stort svek mot de presumtiva brottsoffer som skördas i narkotikamissbruket och narkotikabrottslighetens spår.

Fru talman! En stor del av drivkraften bakom narkotikabrottsligheten är pengar. Att kunna beslagta den vinst som uppkommit genom narkotikabrott är därför, tror jag, ett av de allra effektivaste sätten att komma åt den här grova kriminaliteten. Det rymmer dessutom, tycker jag, en stor moralisk dimension. Det är stötande att polis och åklagare i dag har svårt att komma åt brottslingars pengar som härstammar från grova narkotikabrott, resultatet av en mycket allvarlig grov kriminalitet. Dessa brottslingar kan leva gott på den död som de har sålt i Sverige. Den som har avtjänat ett fängelsestraff eller en annan påföljd för ett narkotikabrott ska inte i lugn och ro när straffet är avtjänat kunna använda sig av tillgångarna från den brottslighet som man har dömts för.

Att ändra reglerna så att det som kallas förverkande på grund av brott ska utvidgas och kunna användas oftare har varit en ganska segdragen fråga, som bland annat Cecilia Magnusson var inne på alldeles nyss. För sju år sedan presenterades en utredning med förslag i den här riktningen. Våren 2005 ändrades lagen på några punkter, men den förändring som vi ville se uteblev. Det är fortfarande för svårt att komma åt tillgångar som kommer från brottslig verksamhet. I flera länder – Danmark, Norge, Holland och Irland – har lagstiftningen skärpts på det här området, och de brottsbekämpande myndigheterna har mycket större möjligheter att komma åt kriminellas pengar.

Det är dags också för Sverige att vässa verktygen. De som har sålt narkotika eller på annat sätt tjänat pengar på andra människors olycka så att de fått sina liv förstörda av narkotikamissbruk ska få betydligt svårare att använda de här pengarna. Det är dags att införa betydligt utökade möjligheter till förverkande.

Till sist skulle jag vilja säga några ord om ett ämne som inte berörs så mycket i det här betänkandet men som ändå är viktigt: drogtester i skolan.

Jag har, herr talman, aldrig träffat en missbrukare eller före detta missbrukare som beklagat att vuxenvärldens eller samhällets insatser kom för tidigt eller var för ingripande eller för långtgående. I stället beklagar man ofta att vi inget gjorde eller att det som samhället gjorde var för tamt.

Drogtester i skolan handlar inte om att straffa barn. Det handlar om att kunna upptäcka droganvändning innan det är för sent. I dag är rättsläget oklart kring drogtester. Jag tycker att vi behöver ett tydligt regelverk så att samtliga landets skolor kan genomföra drogtester. I grundskolan ska de vara misstankebaserade, men i gymnasiet ska man även kunna använda slumpmässiga drogtester. Testerna ska bygga på samförstånd mellan skolan, föräldrarna och eleverna och ske genom ett enkelt urinprov eller en tops i munnen.

I Storbritannien har regeringen infört den här möjligheten. Peter Walker, som är rektor på en skola in Faversham i Kent i södra England, gör det här varje vecka. 20 elever testas slumpmässigt i skolan, och Peter Walker, rektorn, står alltid först i kön själv för att visa hur viktigt det är att genomföra det här. För en tid sedan fick han ett erkännande för sina insatser. Peter Walker utnämndes då till *Children's Champion*, en barnens förkämpe, belönades ganska rikligt av den brittiska regeringen och fick gå på mottagning på Downing Street.

I Helsingborg finns hans motsvarighet. Han är inte rektor, men han är skolöverläkare och heter Nils Lundin. Han har genomfört något liknande på en gymnasieskola i Helsingborg med yrkesinriktade utbildningar. Eleverna är nöjda. De säger att Nils Lundins tester stärker dem när det gäller förmågan och möjligheten att tacka nej till narkotika. Man kan säga när man erbjuds: Nej, det där går inte därför att vi har drogtestar i skolan.

Föräldrarna är nöjda. De känner en trygghet i att skolan agerar och inte bara pratar. Lärarna är också nöjda, eftersom detta ger en bättre och lugnare arbetsmiljö.

Men Skolverket är inte nöjt. Peter Walker fick en utnämning på Downing Street som en *Children's Champion* – Nils Lundin i Helsingborg fick kritik från Skolverket i ett brunt kuvert. Jag tycker att det är dags att vi i Sverige funderar över möjligheten att införa drogtestar i skolan. Det är ett effektivt sätt att se till att färre unga människor slår sig in på missbrukets bana.

Anf. 59 ULRİK LINDGREN (kd):

Herr talman! Sverige har haft en dramatisk ökning av alkohol- och narkotikamissbruket under 90-talet och också ett gott stycke in på vårt nuvarande sekel. Vi har också sett en liberalare, mer tolerant inställning bland ungdomar i många år, som har varit väldigt skrämmande. Som en följd av detta har vi också sett en kraftig ökning av de narkotikarelaterade dödsfallen under 90-talet. Vi ser också hur priserna har fallit, vilket ju i sig är ett stort hot. Det har alltså blivit lättare, ekonomiskt sett, att missbruka.

Under de sista åren har det funnits en del hoppingivande tendenser, vilket har berörts redan. Elever i årskurs 9, mönstrande med flera anger att de använder mindre droger och experimenterar mindre. Det finns naturligtvis all anledning att hoppas att detta är en stor trend, som kanske kommer att få oss tillbaka till 80-talsnivåer i bästa fall.

Nu är statistik en sak. Rapporterna från verkligheten är ofta inte så där entydiga som statistiken. Många vittnar om att man inte ser att tillströmningen av nya, nyupptäckta missbrukare minskar utan att det är en stor belastning alltfört. Det gäller alltså att inte tappa taget, inte tro för mycket på tendenserna och inte trappa ned utan hålla fast vid insatserna.

Under samma tid som vi har sett den här dramatiska ökningen under 90-talet har svensk missbrukarvård nedrustats. Något som vi har anledning att frukta tror jag är att den så kallade europeiseringen skulle kunna slå igenom. Om vi låter människor knarka vidare och uppträder icke-solidariskt – det är då den stora risken för europeisering finns. När missbrukarvården inte finns är det risk att det sluttande planet fortsätter.

Här är det lätt att det blir en debatt enbart om sprututbytesprogram. Den saken är förvisso också värd sin debatt, och vår representant Chatrine Pålsson kommer att återkomma till den debatten senare. Men huvudpunkten för Kristdemokraterna och för mig är att det finns en fungerande missbrukarvård som kan möta missbruket. Någonting annat är ett övergivande av dem som missbrukar och därmed också ett övergivande av de tusentals anhöriga som i förtvivlan kämpar på för sin son eller sin dotter som befinner sig i missbruksträsket.

Det är mycket välkommet att vi nu gemensamt – det är en styrka att det är gemensamt i väldigt hög grad – i Sverige nu söker återta kapacitet inom missbrukarvården. Vi måste få bort allt av låt-gå-politik beträffande vård och behandling som vi har sett under de här tolv åren. Det finns mycket att ta igen. Det har inte vänt beträffande vård och behandling. Det är fortfarande samma köer till substitutionsbehandling som tidigare. Det är samma ojämna tillgång till denna behandling regionalt.

Det är också så att om en missbrukare söker medicinsk vård så är det fortfarande vanligt att det stannar där. Man får alltså inte en ingång in i vården. När man söker medicinsk vård borde det i stället vara ett utmärkt tillfälle att också inleda missbrukarbehandling, men ofta stannar det vid den medicinska behandlingen, och sedan är det adjö igen. Det är också fortfarande så att få kommuner har ett systematiskt uppsökande arbete. Det är också mycket angeläget om man ska kunna stävja missbruket.

De nödvändiga satsningarna på vård och behandling har vi bara inledningen av än. Det är också värt att notera att frivilligorganisationerna har fortsatt att kapa bort verksamhet och kapacitet. Kommunerna köper inte. Därför har Kristdemokraterna anslagit betydligt mer pengar till frivilligorganisationerna för i år och nästa år i våra budgetalternativ för att de ska kunna vara aktiva medspelare. Det gäller att visa uthållighet under flera år.

Ett jättekompex som inte direkt berörs här i det här betänkandet är också hur psykiatrin hanteras. Det finns ett stort behov där också av att återta kapacitet. Här har alliansen anvisat 5 miljarder i sina budgetalternativ för de kommande åren.

Vänsterkartellen har inte förmått svara upp mot psykiatrisamordnarens behovsanalys och mot att psykiatrin måste återrustas – vilket han också pekat på – för att vi ska kunna möta de missbrukare som många gånger även har svåra psykiatriska problem. Vad gäller den debatten känner jag en rädsla för att psykiatrin ska glida in i bakvattnen igen, kanske tills vi nästa gång ser ett dramatiskt fall när någon psykiskt sjuk löper amok i samhället.

Herr talman! Familjen är grunden även när det gäller det förebyggande arbetet och de behandlande insatserna. I en uthållig kommunal meny för att bekämpa narkotikamissbruket kan man inte runda familjen. Därför är vår reservation nr 6 angelägen då den talar om vikten av information till föräldrarna. Vi vet att man i ett antal kommuner lyckats mobilisera de föräldrar som har barn som missbrukar. Om dessa föräldrar träffas som grupp kan de frigöra en kraft som är viktig för de missbrukande barnen – och naturligtvis också för föräldrarna själva och för andra anhöriga.

Omvänt finns det kommuner som har verksamhet för barn med missbrukande föräldrar, något som alla kommuner egentligen borde ha. Lika viktigt är det att dessa barn sammanförs, kommer ut, blir synliggjorda. I gruppverksamhet kan de få se att någonting annat är möjligt, att det finns andra möjligheter än att gå i föräldrarnas missbruksspår.

I reservation nr 9, vilken jag yrkar bifall till, uppmärksammar vi att det fortfarande är kö till behandlingar som visar sig ha effekt. Det gäller underhållsbehandling med Subutex och Metadon som måste bli tillgänglig över riket, givetvis under ordnade former och i kombination med

motivationsbehandling och psykoterapeutisk behandling för att vara effektiv.

I reservation 8 och 39 larmar Kristdemokraterna och Folkpartiet om att de kommunala drogsamordnarna, som regeringen vällovligt tagit initiativ till, på en del håll är på väg att försvinna. Denna politik får inte innebära att det startas ett antal, i och för sig vällovliga, projekt som sedan läggs ned. Då är det i regel fråga om bortkastade pengar. När det gäller drogsamordnarna har det investerats i deras utbildning. De har hittills verkat under kort tid, och ändå ska de på en del håll tas bort. Detta är mycket oroväckande, oerhört frustrerande och känns meningslöst.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att kriminalvården måste få större ekonomiska resurser, och vi har under en följd av år anslagit mer pengar än vad vänstersidan i svensk politik gjort just för att kriminalvården också ska kunna ge ett vårdinnehåll under den tid en person befinner sig inom dess väggar. Satsningen från 2002, som gjorts på kriminalvården, är vällovlighet, men den har inte varit tillräcklig, vilket också utvärderingarna visat. Det fordras större satsningar, och även här krävs uthållighet, inte tillfälliga projekt.

Också inom detta område är målet lite för diffust. Vi har kritiserat det och har ett avslagsyrkande vad gäller handlingsplanen just för att det inte finns tydliga utvärderingsbara mål uppställda. Så är det också beträffande kriminalvården. Vad gäller häkten och anstalter sägs att ”på sikt” – vad nu det kan innebära – ”skall alla narkotikamissbrukare identifieras och så långt möjligt nås av olika insatser”. Målet behöver dock vara betydligt mer precist. Tiden på anstalt är bortkastad om det inte görs meningsfulla insatser mot missbruket. Det blir i så fall ingen rehabilitering.

Reservation 21 är även den mycket angelägen, nämligen att man redan på häktet ska få större möjligheter genom fler narkotikateam så att tiden i häkte inte bara sitta av passivt. I reservationen pekar vi på att åtminstone de intagna som så vill ska få komma till motivations- och behandlingsavdelningar. Fler missbrukande intagna har kommit med i behandlingsprogram, ja, men behovet är inte mättat. Det är därför mycket angeläget att fler får den möjligheten.

Vi menar också att det är uppenbart att samhället inte visat tillräcklig kraft för att hålla individen i frivård och i så kallad kontraktsvård. För att få tillräckligt med kontraktsvård framhåller vi i reservation 24 att kostnadsansvaret borde vara statens. Det är rimligt att fängelsetiden, som ju är ett statligt ansvar, finansieras av staten och att man inte träter med kommunen om vem som ska betala den delen. Förutsättningarna för ett gott samarbete med kommunerna skulle säkert bli mycket bättre om denna träta försvann.

Herr talman! Jag yrkar, som sagt, bifall till reservation 9 och 19.

Anf. 60 JOHAN LINANDER (c):

Herr talman! Först av allt vill jag verkligen poängtera enigheten i målsättningen för svensk narkotikapolitik. Det är inte ofta man som oppositionspolitiker, och framför allt inte under ett valår, står i talarstolen och pratar om enighet, men när det gäller målsättningen för narkotikapolitiken är vi i stora drag eniga. Även om vi vid sådana här tillfällen talar om våra reservationer, och därmed sådant som vi inte är eniga om, ska vi

komma ihåg att det övergripande målet, ett narkotikafritt Sverige, är vi alla överens om.

Jag har vid ett tillfälle under mandatperioden åkt på en EU-anordnad konferens om narkotikan i samhället. När man är ute i Europa inser man hur eniga vi är i Sverige. Vid den konferensen deltog jag och en socialdemokrat, och skiljaktigheterna i våra åsikter om narkotikapolitiken var obefintliga om man jämförde våra åsikter med de åsikter som framfördes av holländare men också av belgare, tyskar och briter. Den stora kampen i narkotikapolitiken står alltså inte mellan våra partier i Sverige utan den handlar om att övertyga fler i Europa om att den restriktiva narkotikalinje som vi har är den rätta.

Vad ska vi då göra för att nå, eller åtminstone komma närmare, vårt övergripande mål om ett narkotikafritt Sverige? Det enkla svaret är att minska utbudet och efterfrågan. När det gäller att minska utbudet handlar det bland annat om internationellt arbete och om tullen – jag återkommer till det – och när det gäller att minska efterfrågan kan det på enklast möjliga sätt delas upp i att dels få färre ungdomar att testa narkotika, dels få dem som redan missbrukar att sluta.

Trots inledningen om vår stora enighet måste även jag komma in på de frågor som vi trots allt har lite olika syn på. En av dessa frågor gäller insatserna för unga som befinner sig i farozonen. Det är få vuxna som börjar knarka. Det är barn och ungdomar som testar narkotika. Insatserna måste därför sättas in tidigare, helst så tidigt att ungdomarna ännu inte prövat narkotika och senast när de första signalerna om missbruk kommer.

Det preventiva arbetet mot ungdomar i farozonen påbörjas tidigast och bäst i familjen. Föräldrar måste ha kunskap om droger, och detta sker bäst genom skolans drogforebyggande arbete. Men utöver familj och skola är också de ideella organisationerna viktiga. Alla i vuxenvärlden måste visa samma otillåtande attityd mot narkotika och ha kunskap när en ung människa hamnat snett. Det är även viktigt att kunna bevisa, tyvärr ofta för just föräldrarna, att barnet börjat missbruka. Eftersom narkotikamissbruket kryper allt längre ned i åldrarna måste också barn under 15 år kunna kontrolleras – inte för att sätta dit dem utan för att hjälpa dem.

Vidare är det viktigt att betona att föräldrarna måste vara goda förebilder inte bara vad gäller narkotika utan även vad gäller alkohol och tobak. Kan vi få färre ungdomar att röka och dricka sprit kommer vi också att få färre ungdomar som prövar narkotika.

Herr talman! I det här sammanhanget kan jag inte undvika att komma in på vad som får en ung människa att testa narkotika för första gången. Jag är övertygad om att det är få som varit ensamma när de testat narkotika för första gången. Snarare är det gruppsycket som får många att göra det som de egentligen kanske inte vill. Framför allt kan det gälla när någon äldre kompis, som själv redan prövat, bjuder.

Spänningen, det lite otillåtna, viljan att få känna den där kicken som den äldre kompisen pratar om, utlandsresor, eller kanske gratisprov av langaren tror jag är de ungas första väg till att testa narkotika. Men i allt det här är det av avgörande betydelse om det är lätt eller svårt att få tag i narkotikan. Det är betydligt fler som tar steget och testar när någon kompis håller fram haschigaretten och frågar om man ska pröva än om man

först måste åka på en smugglingsresa över Öresund. Det är betydligt fler som testar på utlandssemestern när narkotikaförsäljningen finns precis utanför diskoteket. Och jag är övertygad om att det är fler som prövar när de har fått den första jointen gratis av den lokala langaren.

Det är alltså avgörande för att minska nyrekryteringen att vi gör det så svårt som möjligt för unga i farozonen att få tag i narkotika.

En sak som jag dock är ganska säker på inte ökar missbruket är sprututbytet. Jag är själv från Lund, och där har vi haft sprututbyte i snart 20 år. Jag har aktivt deltagit i nationslivet. Jag har varit på de diskotek och klubbar som finns – det är inte en så stor stad, så det är inte så många. Men jag har aldrig någonsin hört några säga att de ska börja missbruka heroin för att man får fria sprutor – självklart inte.

Jag är också övertygad om att sprututbytet inte gör att de som missbrukar någon annan narkotika går över till heroin för att infektionskliniken erbjuder nya rena sprutor. Däremot ökar risken för smittspridning om man tvingas använda gamla sprutor och tvingas dela sprutor med andra.

Jag har full respekt för dem som säger att signalsystemet är viktigt, att samhället inte får ge sitt indirekta godkännande av narkotikamissbruket. Den här frågan är inte enkel. Det finns inget rätt eller fel svar. Men det ligger inget godkännande och inga tillåtande signaler i att minska smittspridningen och genom ett väl kontrollerat sprututbyte få kontakt med missbrukarna och få en chans att motivera dem till att söka hjälp. Sprututbytet är absolut inte heller något steg mot en mindre restriktiv narkotikapolitik.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget om utbyte av sprutor och kanyler. Jag vill också passa på att yrka bifall till reservation 33 under punkt 40 om droghandel på Internet.

När det gäller narkotikans väg in i Sverige finns det goda kunskaper. Det är heroin från Afghanistan. Det är Balkanrutten. Det är sidenvägen över Ryssland. Det är kokain från Sydamerika via Västafrika. Det är hasch från Nordafrika. Denna kunskap finns, och det krävs ett ytterligare förbättrat internationellt samarbete för att komma åt odling och tillverkning. Det behövs också till exempel för bönder i Afghanistan alternativ till att odla vallmo. Vi får inte glömma bort att detta kanske är deras enda chans att få något slags försörjning så att de kan ge sina barn mat. Det måste erbjudas alternativ för att dessa personer ska odla någonting annat. Det krävs ett aktivt arbete inom EU och FN.

Men när det gäller försäljningsvägarna inom Sverige tror jag att kunskapen är betydligt sämre, kanske framför allt för att många i vuxenvärlden inte har samma kunskap om Internetvärlden som ungdomar har. Det är inte alldeles enkelt att hitta saker och ting på Internet, men jag har fått lite tips och genom dem har jag varit inne på en del sidor. Det är sidor där man kan läsa om hur man odlar cannabis. Man kan läsa om vilka ecstasymärken som, enligt en hemsida, är de mest effektiva. Man kan läsa om försäljning av olika hjälpmedel. Man kan köpa olika saker för att odla eller för att missbruka narkotika, och det finns till och med webbplatser där man kan beställa narkotika.

Det känns konstigt att sådana här webbsidor får finnas, men de ligger på servrar i andra delar av världen, och e-handel kan ske utan att någon bestämd person står bakom. Det är alltså inte lika enkelt att plocka försäljaren på Internet som langaren på gatan.

Jag anser att det behövs en stor satsning för att komma åt droghandeln på Internet. Annars kommer den att bli den vanligaste vägen för narkotikaförsäljning, om den inte redan är det. Internet är stort. Internet är anonymt. Det är en av fördelarna med Internet, men det är också alldeles perfekt för kriminalitet.

Givetvis måste också narkotikan stoppas när den är på väg in i landet. Tullen måste få både ökade befogenheter och ökade resurser för att stoppa ännu mer. Vi vet att tullen i Sverige tar mer knark vid gränsen än någonsin, men ändå talar allt för att vi har rekordmycket narkotika i landet just nu.

Jag började, herr talman, med att säga att vi har stor enighet i Sverige om det övergripande narkotikapolitiska målet om ett narkotikafritt Sverige. Men tyvärr måste vi också konstatera att den socialdemokratiska regeringen har misslyckats med att ta nödvändiga steg mot detta mål. Jag är övertygad om att en borgerlig regering kommer att klara det här bättre, att minska utbudet av narkotika i landet och minska efterfrågan, genom mer resurser till polis och tull men också genom bättre vård, stöd och hjälp till missbrukare som vill bli fria från narkotikan.

Anf. 61 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Det här är en viktig debatt. Det är en debatt som lätt hamnar i frågor om system, organisering, lagreglering och olika politiska insatser. Men den här debatten handlar kanske mer än andra debatter om människor av kött och blod. Då är det så att varje liv som går till spillo genom narkotikamissbruk är en förlust. Varje ung människa som går in i missbruk är ett misslyckande. Det är ett nederlag varje gång friheten att leva det liv man vill inskränks av ett förslavande beroende. Det är ett nederlag både för samhället och för individen och för anhöriga. Om detta kanske vi inte pratar så ofta, men om detta är utskottet de facto enligt, i grund och botten. Det handlar om ett synsätt, att bedriva en politik som strävar efter det narkotikafria samhället, som strävar mot de ivrare för legalisering som finns i andra länder och i andra system.

Det syns i det här betänkandet, men det blir lite förvirrat när man samtidigt ser en mängd reservationer. Om man tittar lite närmare på dem upptäcker man att de är fulla av ord som till exempel intensifieras. Det borde göras mer och utökas. Ett konkret problem belyses, och sedan begär man att regeringen ska göra något, lite oklart vad, åt det här problemet.

Vi går mot val, som talare har sagt tidigare. Då finns det väl ett behov av att manifesteras att det finns något slags skillnad som kanske, när det gäller narkotikapolitikens hårda kärna, faktiskt inte finns. Vi är eniga, och jag tycker att man ska kunna säga det.

Här finns en mängd reservationer om handel på Internet. Jag tror att vi alla jobbar efter våra förmågor för att försöka begränsa detta. Det handlar om det förebyggande arbetet där vi förstås, i grund och botten, har en gemensam syn. Det gäller organisationen, stöd till familjen, metodutveckling för polisen med mera. Då blir det förstås lite småudda att höra att politiken har misslyckats och att den därför ska totalrevideras, som det skrivs i en av de moderata reservationerna. Vad innebär en totalrevidering av den svenska narkotikapolitiken? Vi satsar mer resurser på polisen – ska det totalrevideras? Vi satsar mer resurser på det förebyg-

gande arbetet – ska det totalrevideras? Vi satsar mer resurser på det lokala förebyggande arbetet – ska det totalrevideras? Jag tror att den formuleringen tarvar en lite närmare förklaring, om man ska ta den diskussionen.

Jag vill ändå börja med att säga någonting om att jag tycker att det här sammansatta utskottet har jobbat på ett väldigt bra sätt. Vi har under ett par års tid samlat in kunskap, erfarenheter och gemensamt försökt skapa oss en verklighetsbild. Vi har jobbat tillsammans med olika aktörer för att försöka få den kunskap som krävs för att på ett seriöst sätt behandla ett så här allvarligt problem.

Nu behandlar vi i det här betänkandet motioner från ett antal år i riksdagen. Vi behandlar regeringens resultatskrivelse. Vi behandlar handlingsplanen, som är ett omfattande dokument.

Det handlar om de narkotiskapolitiska målen, insatser för att minska nyrekrytering, kriminalvård, insatser mot utbud, internationellt samarbete och styrning. I stora drag ställer sig utskottet bakom denna handlingsplan.

Vi tycker att det är en bra handlingsplan som visar på den grundsyn som finns inom svensk narkotikapolitik. Det visar på alla de insatser och åtgärder som faktiskt görs för att komma till rätta med det stora samhällsproblem som narkotikamissbruket innebär.

Ett litet förtydligande skickar utskottet med till regeringen. Vi tycker att det är viktigt att det finns speciella avgiftningsplatser för kvinnor inom missbrukarvården. Det har varit ett problem på sina ställen, och det finns på sina ställen. Det är en viktig fråga att ändå ha med.

Utskottet behandlar i den sista delen också frågor som frågor om sprututbyten. För oss socialdemokrater är frågan om sprututbyte först och främst en fråga om smittskydd. Vi hade en diskussion i det sammansatta utskottet. Ska det arbetas i socialutskottet separat, eller ska det tas in här? Vi accepterade att det har beröringspunkter med narkotikapolitiken och accepterar därför att den frågan behandlas i det här sammanhanget.

För att det ska bli en seriös diskussion måste den förstås beröras utifrån två utgångspunkter. Den första utgångspunkten är: Vad har det för konsekvenser för smittskyddet? Där ställer utskottet i ett tillkännagivande krav på att den verksamhet som nu finns i Lund och Malmö och som eventuellt kommer att ges tillstånd att bedrivas på andra ställen måste vara vetenskapligt utvärderbar för att man ska kunna se konsekvenserna.

Vi vet att detta är en kontroversiell fråga. Här finns olika forskningsrapporter att peka på. Men allting annat lika: Innebär rena eller smutsiga sprutor ett bättre eller sämre smittskydd? Jag tror att de flesta ser att rena sprutor förstås minskar smittspridningen.

Det här är en komplicerad fråga, som flera andra berört. Det vi nu gör är att ställa hårdare krav på verksamheten. Vi visar också på betydelsen av att faktiskt skapa kontakt. Det handlar återigen om människor och att se människor och inte bara hålla fast vid principer.

Det gäller också att försöka se: Hur möter man de människor som är långt ned i ett missbruk? Hur skapar man kontaktytan för att kunna leda vidare mot vård och andra insatser som leder ut ur missbruket? Det är ingen lätt fråga.

Jag vill ändå säga någonting som de krav som man nu i sin iver att vara emot detta ställer på vetenskaplighet. Fundera något ibland om de kraven skulle kunna ställas på det som skulle vara motargumentet. Nu talar man vitt och brett om att det innebär att nu accepteras legaliseringsivrande, och nu kommer det att sändas signaler till ungdomar.

Vilken vetenskaplig grund har man för det påståendet? Om man nu ställer vetenskapliga krav på smittskyddseffekten är det klart att man kanske också någon liten gång borde fundera på vilka vetenskapliga aspekter det finns det som man hävdar som en självklarhet när det gäller narkotikapolitiken.

Jag är övertygad att vi som är i denna kammare som är eniga och anhängare av förslaget och vill ge den möjligheten att förbättra smittskyddsverksamheten står bakom en fortsatt restriktiv narkotikapolitik.

Jag tror inte att man kan påstå att Skåne har varit utsatt för en liberaliserad narkotikapolitik eller att legaliseringsivrandet där har blivit starkare på grund av den verksamhet som har funnits i Lund och Malmö.

Givet att det är en svår fråga har ändå efter lång prövning och ett intensivt arbete utskottet bestämt sig för att ställa sig bakom det som är regeringens förslag i smittskyddsperspektiven.

Givet allt detta tror jag inte att de stora skillnaderna egentligen ligger i de narkotikapolitiska målen. Jag tror inte att de ligger i det förebyggande arbetet eller i vården. Jag tror inte ens att de ligger i resurser i polisen, även om några skulle hävda det.

Det finns ett par frågor där det dock kanske finns stora skillnader i synen som gäller förutsättningar för narkotikapolitiken. Dem kanske inte det här utskottet har berört så mycket, eftersom de går in på andra utskotts områden.

En sådan fråga som berörs i utskottets betänkande är vilka verktyg man vill ge till polisen för att bekämpa den grova brottsligheten. Det är en viktig fråga. Hur möter vi en allt grövre, mer välorganiserad och mer internationaliserad brottslighet? Det behövs säkert fler poliser. Men det behövs också poliser som har rätt verktyg.

Man ska inte ironisera, men det räcker inte bara med Kling och Klang. Det handlar också om det ska vara metoder som bygger ett modernt underrättelsearbete. Därför är det lite sorgligt att de förslag om exempelvis buggning som nu finns på riksdagens bord sannolikt kommer att skjutas upp. Jag tycker att det är synd. Man behöver även i det narkotikapolitiska perspektivet ta sitt ansvar.

Det var inte så länge sedan som rikspolischefen och riksåklagaren skrev: De som inte delar vår uppfattning om att nya tvångsmedel behövs borde i stället för att måla upp osanna skräckbilder om en övervakarstat förklara varför de inte ser något behov. De borde försöka berätta hur polis och åklagare ska kunna förhindra terroristattentat eller stoppa den organiserade narkotika- och människohandeln utan att få avlyssna dem som planerar och begår brotten.

Jag tycker att det är en relevant frågeställning. Den kanske just i perspektivet av narkotikapolitiken borde kunna få sitt svar i dagens debatt.

Den andra skillnaden, som kanske är stor, ligger i de resurser som man ger till kommuner och den allmänna välfärdssektorn för att i skolan fånga upp ungdomar på glid och ha verksamhet i socialtjänsten och fritidsverksamhet.

Man säger: Titta hur det gick på 90-talet. Ja, vad hände under 90-talet? Vi vet vad som hände i början på 90-talet. Resurser till kommuner drogs ned drastiskt. Arbetslösheten i början på 90-talet skapade ett utanförskap. Resurser till kommuner att bedriva just elevvård, socialtjänst och den typen av verksamhet minskades drastiskt.

Det är klart att det får konsekvenser. Det är klart att det tillsammans med internationaliserade och förändrade värderingar resulterar i ett ökat missbruk. Just därför är det så glädjande att när man satsar pengar på välfärdssektorn, när man ökar antalet människor i skolan, när man ökar resurserna till elevvård och socialtjänst då minskar nyrekryteringen.

Det finns en politik som leder till minskat missbruk. Då finns det också ett val, ett val mellan att sänka skatter eller att satsa resurser på välfärdssektorn, just utifrån ett narkotikapolitiskt perspektiv.

Det är kanske de två frågor som är de stora konfliktfrågorna när det gäller narkotikapolitiken. De frågor som vi i dag diskuterar är vi i stort sett eniga om. Den som läser betänkandet noga ser att den borgerliga politik som eventuellt skulle bli efter ett maktskifte skulle just när det gäller narkotikapolitiken inte vara speciellt annorlunda.

Om man plockar bort de reservationer som handlar om allmänna skrivningar om lite mer, vidareutveckling och utökning och plockar bort de frågor där vi socialdemokrater delar synsätt med något borgerligt parti kvarstår bara någon enstaka fråga. Totalrevidering är nog något parti ganska ensamt om.

Det är kanske också kan förklara avsaknaden av omfattande skrivningar om narkotikapolitik, socialtjänst och elevvård i det som är alliansens förslag till program. Läs dem! Det står inte där. Det är bisatser och exemplifieringar. Men det står ingenting om vad man vill göra på de områdena för att bekämpa det som är roten till narkotikapolitiska problem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. Det gör jag just därför att den politik vi i dag behandlar tar sikte på individen. Den tar sikte på människan och inte sikte på systemen. Den använder systemen för att möta de problem som konkreta människor av kött och blod upplever i livet. Jag yrkar avslag på reservationerna.

Anf. 62 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Det var mycket intressant att höra anförandet. Jag noterade just slutklämmen: Vi socialdemokrater använder systemen. Det är just det som är problemet. Inget annat än systemen räcker eller duger. Vi moderater och alliansvännerna säger: Låt alla goda krafter vara med! Se till att utnyttja varenda god del i samhället! Låt inte allting bli byråkratiserat, utan använd alla som kan och vill vara med!

Jag måste säga att man borde ha respekt för motståndaren när det ändå är 41 reservationer. Vi har tolv alliansreservationer, vilket faktiskt visar på att vi har en annan inställning. Vi är inte nöjda med Socialdemokraterna och det ni har lyckats åstadkomma. Vi vill mer.

Jag har två frågor som gäller två reservationer. Det är en mycket komplex bild och både juridiken och det sociala måste hjälpas åt. De som har hamnat i ett missbruk måste ha hjälp. Den missbrukare som blir tagen för ringa narkotikabrott ska enligt socialdemokratisk syn och dagens system bara straffas. Varför är ni emot att höja maxstraffet för ringa

narkotikabrott från sex månader till ett år? Då skulle domstolarna ha möjlighet att döma till skyddstillsyn med särskild föreskrift om drogfrihet och regelbundna tester så att den här missbrukaren fick en möjlighet att vända sitt liv. Varför är ni emot detta?

Prot. 2005/06:111
26 april

Svensk narkotikapolitik

Anf. 63 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Cecilia undrar varför vi tittar på systemen och sedan ställer hon frågan varför vi inte vill ha hårdare straff. För mig är det rätt mycket system.

Jag försökte genom mitt inlägg prata om att detta handlar om människor. Då kan man förstås diskutera alla de delar som följer av detta. Jag diskuterar gärna resurser till polisen, även straffsatser. Jag diskuterar gärna vilka metoder som polisen har. Jag tycker att det är en viktig fråga. Det gläder mig på en punkt, för på en punkt är vi faktiskt överens, och det handlar om vilka metoder polisen faktiskt ska kunna använda. Jag var lite förvånad över att det inte blev ett replikskifte innan mellan Moderaterna och Centern, men det kanske kommer vid annat tillfälle i de frågeställningarna.

Jag tycker att det förstås behövs en politik som angriper missbruket när det uppstått. Men det behövs framför allt en politik som stoppar missbruket innan. Om nu Cecilia Magnusson har sett, vilket hon i sitt inlägg ger uttryck för, att missbruket har ökat i början av 90-talet och sedan fortsatt under 90-talet men att nyrekryteringen nu har brutits, att det är en nedgång, vad drar Cecilia Magnusson för slutsatser av detta? Vad har du för alternativ tolkning?

Din alternativa tolkning är antagligen inte att vi socialdemokrater har lyckats att bryta trenden. Jag antar att din tolkning inte heller handlar om att det faktiskt har satsats mer resurser på välfärdssektorn, att det är fler anställda inom socialtjänst, elevvård och skola, även om man rätt tydligt kan se sambandet. När man började dra ned inom de här områdena, sänkte skatten, drog ned statsbidragen till kommuner och landsting i början av 90-talet började uppgången och när man har fört tillbaka resurserna minskar uppgången.

Vad är din analys? Varför sker denna utveckling nu, om det varken är en socialdemokratisk regerings förtjänst eller satsningen på välfärdssektorns förtjänst? Vad är förklaringen?

Anf. 64 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Martin Nilsson låter som om han sitter i opposition, men Socialdemokraterna har haft makten i tolv år, och det har inte hänt något. Martin Nilsson talar om en enstaka mätning som stoppar upp den fasansfulla utveckling vi är mitt inne i.

Det här kräver långsiktighet. Men några framtidsvisioner, något som säger vad ni tänker göra, finns inte. Det finns en resultatskrivning. Vi måste fortsätta med ett strategiskt jättebrett arbete på alla de här områdena. Det är mitt svar på Martin Nilssons fråga.

Martin Nilsson sade att han gärna diskuterade straffsatser. Men tala om för mig och för publiken här varför ni är emot att man ska ge missbrukare som är tagna för ringa narkotikabrott möjlighet att bryta sitt missbruk och inte bara få straff. Jag säger inte att vi ska ha hårdare straff.

Jag säger att vi ska ha effektivare möjligheter att stoppa missbrukare, de människor som hamnar i detta.

Eftersom Martin Nilsson är så förtjust i systemet kan vi ta upp en annan fråga som vi har lagt fram förslag om och som man stryker. Det är kostnadsansvaret för kontraktsvård. I dag är det så att under den tid man sitter i fängelse eller har en påföljd betalar kriminalvården, alltså staten, för vården för att den enskilda människan ska komma ur sitt missbruk. Men när påföljden, straffet, är avtjänat är det kommunen. Det ger jättestora problem. Kommunen vägrar ta kostnadsansvaret, och staten har inte ansvaret. Mitt emellan stolarna hamnar den enskilde missbrukaren.

Martin Nilsson! Varför vill ni inte ändra på detta?

Anf. 65 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag ska med glädje ge Cecilia Magnusson chansen att ställa den frågan en gång till. Den debattordning som vi gjorde upp inför den här debatten var ju att vi ska ta debatten om missbrukarvård i den andra så kallade debattrundan. Jag ber att få hänvisa till den diskussionen, där vi säkert får anledning att återkomma till den frågan.

Jag kanske inte alltid har räknat med att få svar, men det hade varit intellektuellt kul och trevligt att i alla fall få ett försök till förklaring till varför situationen har vänt. Jag vill gärna instämma i det som Cecilia Magnusson säger, att vi inte är nöjda. Vi är i den bemärkelsen i opposition. Vi är i opposition mot orättvisor. Vi är i opposition mot missbruk varhelst det uppstår, förstås, och vill motarbeta det. På det sättet är förstås, som jag sade i inledningen, varje människa som hamnar i missbruk ett misslyckande. Därför är siffrorna förstås för höga.

Men man måste ändå någonstans intellektuellt försöka pröva varför utvecklingen vänder. Man måste försöka ha en hypotes för det. Man måste försöka ha en förklaring, att det finns någon slags orsak till det. Jag har i alla fall försökt lansera en sådan. Jag tror att huruvida skolan ser eleverna, har tid och resurser nog att faktiskt se varje elev och den sociala verklighet som den eleven lever i, huruvida socialtjänsten har resurser att kunna möta människor på väg in i ett missbruk, huruvida det finns fungerande elevråd på skolan är viktiga frågor och viktiga svar när det gäller den här utvecklingen.

Jag får väl ingen alternativ förklaring från Moderaterna, men det kanske också förklarar varför det både i replikskifte och i skrivningar är så tomt när det gäller att förklara vad en totalrevidering av svensk narkotikapolitik innebär. Det står inte i reservationerna. Det sägs inte i debatten. Vi får fortsätta gissa vad en totalrevidering av svensk narkotikapolitik innebär.

Anf. 66 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Det var ett märkligt anförande som Martin Nilsson höll. Där var en total avsaknad av vad Socialdemokraterna och vänsterkartellen vill. Allt var inriktat på vad vi i den borgerliga alliansen vill eller inte vill. Men det är ju valår så vi får kanske vänja oss vid att Socialdemokraterna inte är så intresserade av att prata om sin egen politik.

Precis som Martin Nilsson sade är vi eniga om målsättningen för narkotikapolitiken, ett narkotikafritt Sverige. Det tog jag också upp i mitt anförande. Men vi är ju inte riktigt överens om hur vi ska nå dit, och

framför allt är vi inte överens om den socialdemokratiska regeringen har lyckats eller rättare sagt misslyckats med att ta Sverige närmare målsättningen ”ett narkotikafritt Sverige”.

Det skulle vara intressant att få höra om Martin Nilsson förnekar att narkotikan har blivit billigare i Sverige. Förnekar Martin Nilsson att priset nästan säkert visar att det finns mer narkotika i Sverige eftersom den har blivit billigare? Förnekar Martin Nilsson att om det finns mer narkotika i Sverige i dag, har vi inte då under de senaste åren med en socialdemokratisk regering kommit längre från målet ett narkotikafritt Sverige?

Anf. 67 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag tycker att vi är eniga om mer än målet. I den här propositionen är vi faktiskt eniga om det som handlar om smittskyddsperspektivet och sprututbytena. Det är spännande och bra att det finns en bred majoritet i den frågan.

Jag håller inte med problembeskrivningen att mitt anförande skulle ha varit fritt från vad vi vill. Tvärtom redogjorde jag i grova drag för handlingsplanen. Jag försökte förklara att jag tror att välfärdspolitik är en viktig grund för en aktiv kamp mot narkotikapolitiken. Jag försökte säga att aktiva metoder och att ge verktyg till polisen att jobba mot den grova organiserade brottsligheten är en viktig del. Vi har lagt fram sådana förslag.

Tyvär är det Johan Linander som försöker stoppa förslaget. Den fråga som rikspolischefen och riksåklagaren ställer är i högsta grad relevant för Johan Linander. Du har en chans till att försöka svara på frågan. Jag tycker att du ska ta den chansen.

Jag förnekar inte – det var det jag försökte säga i mitt tidigare replikskifte med Cecilia Magnusson – att 90-talet innebar ett ökat narkotikamissbruk i Sverige. Jag ser vad politiken grundade sig i när uppgången började. Den fortsatte. Vi lyckades inte bryta uppgången som påbörjades i början av 90-talet. Det är förstas vårt ansvar. Det är förstas det ansvar vi får ta. Men det är det vi måste svara på. Vi har försökt att svara, nämligen mer resurser och fler tidiga insatser. På den punkten är vi på många sätt eniga. Där står inte konflikten mellan mig och Johan Linander, utan där står konflikten mellan mig och dem som prioriterar stora skattesänkningar framför satsningar i välfärdssektorn.

Jag förnekar inte den bild som Johan Linander försöker måla upp. Men det intressanta är om Johan Linander förnekar det som också finns, det vill säga att nyrekryteringen och hur många som faktiskt har prövat har minskat. Förnekar Johan Linander det?

Anf. 68 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Jag ska börja med frågan om buggningen, så att jag inte missar den därför att tiden går för snabbt.

Om det är så otroligt viktigt med buggning i narkotikapolitiken, kan man fundera över varför det har tagit över tio år för Socialdemokraterna att lägga fram ett förslag. Martin Nilsson och andra ska veta att Centerpartiet i flera år väckt motioner om att införa buggning. Vi säger inte nej till buggning, men det ska vara rättssäkert och det ska finnas tillräck-

ligt skydd för den personliga integriteten innan vi kan införa en så pass allvarlig och ingripande lagstiftning.

Det blir lite patetiskt när Martin Nilsson, socialdemokrat, talar om oenigheten inom alliansen när det gäller hemliga tvångsmedel. Hur är det med enigheten i vänsterkartellen? Vad tycker Vänsterpartiet och Miljöpartiet? Inte som ni i Socialdemokraterna.

Vi kan prata om 90-talet. Jag kan rekommendera Martin Nilsson att läsa sin åtminstone före detta partikamrat – jag vet inte hur det är i dag – Kjell-Olof Feldts bok om vad det var som ledde oss in i den ekonomiska krisen i början av 90-talet. Men den diskussionen är tämligen ointressant 2006. Det är nu, 2006, som narkotikan är billigare. Det var inte så på 1990-talet. Det finns mer narkotika i Sverige i dag. Det är glädjande om Martin Nilsson inte förnekar det. Undersökningar gjorda med niondeklassare och de som mönstrar visar att det är färre som prövar. Men om det finns mer narkotika i landet har vi ändå kommit längre från målet ett narkotikafritt Sverige.

Anf. 69 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det som skedde under 90-talet i bemärkelsen vems fel det är en, återigen kanske, intellektuell prövning som kan göras och diskuteras. Det har inte så mycket relevans här. Relevansen är den konsekvens som uppstod. Jag har försökt att ändå lansera en hypotes: När skedde neddragningarna i elevvården? När skedde neddragningarna i socialtjänsten? När skedde neddragningarna i skolan? Detta måste ställas i relation till ungdomars missbruk. När kommer den omvända kurvan? När satsar man på skolan? När satsar man på socialtjänsten? Vad händer? Jag tror att det här har betydelse.

Jag har försökt att lansera den tesen, men inte för att säga ”usch och fy, vad dåliga alla var på 90-talet” vid skilda regeringsperioder. Det är inte för att försöka säga att den ena är bättre eller sämre. Det är mer för att försöka se ett orsakssamband.

Sedan finns det förstas andra orsakssamband. Johan Linander var inne på gruppstryck. Jag håller med om det. Det finns internationaliserade förändrade värderingar. Självklart finns allt detta. Men grunden är hur vi faktiskt möter människor och problem.

Sedan var det frågan om enigheten inom vänsterkartellen – ”maktalliansen”. Det är helt riktigt att vi inte är eniga. Jag hade gärna tagit ett replikskifte med Ingrid Burman om hon hade begärt replik på den punkten. Det kanske blir möjligt vid annat tillfälle med justitieutskottet när frågan kommer tillbaka.

Det finns en blocköverskridande majoritet för ett förslag om buggning. Det har tagit lång tid. Det är en fråga om rättssäkerhet. Johan Linander frågar varför det har tagit tio år när frågan är viktig. Den intressanta frågan till Johan Linander är varför det ska ta elva år om den är viktig. Det är din politik.

Anf. 70 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Martin Nilsson för ett klargörande i en fråga där jag tror att vi är många inte bara i riksdagen utan också i landet som har grunnat länge.

Sedan 1994 har ca 110 polisstationer stängts i landet. Jag och många med mig har inte förstått den tanke eller ideologi som ligger bakom denna nedläggningsiver.

Men i dag kom en antydan till svar. De befolkas av Kling och Klang. Kling och Klang befinner sig på polisstationerna runtom i landet. Med detta kommer en antydan om att deras arbete inte är så mycket värt och att de inte gör så mycket. Det är Kling och Klang som inte ens kan få en tioårig rödhårig liten tjej fälld för de brott hon möjligtvis begår. Kling och Klang!

Jag tror precis tvärtom. Jag tror att Kling och Klang och deras kompisar, till exempel Manne Jönsson i Stockholm, som ibland ger sig ut på resa till Östersund, är helt avgörande för att bekämpa narkotikamissbruket och för att se till att unga människor inte fastnar i missbruket.

Manne Jönsson åker med sina kolleger till Östersund och lyckas på ett par dagar få fast 89 unga människor på väg in i missbruk, i stället för 20 en normal månad i Åre eller Östersund. Det är en strålande insats. Polisen i Ljungby gör en specialsatsning när de småländska Kling och Klang rycker ut och ser till att ett stort antal unga människor på väg in i missbruk grips. De förtjänar respekt och uppskattning från kammaren. De borde vara fler. Kling och Klang borde bli många fler.

Jag kan återkomma till detta i nästa replik. Jag vill passa på och yrka bifall till reservation 36 – jag glömde göra det i mitt anförande.

Anf. 71 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte jag som gör Manne Jönsson eller polisen i Ljungby till Kling och Klang. Det är Torkild Strandberg. Det är en häpnadsväckande slutsats.

När jag angriper ett synsätt som handlar om att inte ge polisen verktyg eller de metoder som behövs för att bedriva effektiv spaning mot grov narkotikabrottslighet, då lägger Torkild Strandberg in – i stället för att ta fajten eller replikskiftet med mig och dem som faktiskt vill ge verktygen – att de poliser som inte får verktyg skulle vara Kling och Klang. Det är Torkild Strandbergs tolkning. Jag vill ge polisen verktyg. Jag vill satsa mer resurser på polisen. Det har denna regering och denna riksdagsmajoritet gjort. Det är därför det finns fler poliser. Det är därför det utbildas fler poliser. De behövs och gör en viktig insats. Men poliser utan verktyg, poliser utan metoder, poliser utan effektiva spaningsinstrument, blir Kling och Klang.

Den fajten ska han inte ta med mig, utan den ska han ta med dem som vill stoppa den sortens verksamhet. Torkild Strandberg hade i denna debatt möjlighet att begära ett sådant replikskifte med dem som vill stoppa det. Men Torkild Strandberg gjorde inte det. Det beror förstås på att han inte vill visa den oenighet som faktiskt finns inom alliansen, där man försöker säga att man är enig.

Vi presenterar tillsammans mellan samarbetspartierna en gemensam alkohol- och narkotikahandlingsplan. Vi presenterar insatser mot smittspridning. Vi har på många punkter gemensamma synsätt när det gäller insatser mot narkotikamissbruket. Vi är också oeniga när det gäller buggning, som en fråga, men det är väldigt mycket som vi är eniga om.

Våga ta debatten med dem som vill göra Sveriges poliser till Kling- och Klangpoliser, inte med mig, som inte vill göra dem till det!

Anf. 72 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja korrigera Martin Nilsson. Det finns inte fler poliser i dag än när ni tillträdde. De är fortfarande betydligt färre. I min hemkommun, för att ta ett närliggande exempel, hade man 100 poliser 1990, och i dag är det under 40. Det är inte så mycket att yvas över, Martin Nilsson.

Problemet är att ni inte har förstått att man i Ljungby inte kan bekämpa det ringa narkotikabrottet med buggning. Buggning fungerar inte mot 13-åringar som tar sitt första bloss marijuana i Ljungby, inte heller i Åre. Det krävs olika arbetsmetoder för olika saker.

Jag tillhör dem som är varma anhängare av buggning, och jag är ledsen över Centerpartiets beslut att inte stötta oss i den här frågan. Jag är uppriktigt ledsen över det. Men man ska inte inbilla sig, Martin Nilsson, att buggningen ska användas mot det ringa narkotikabrottet. Det är poliser, som är färre i dag än när ni tillträdde, och de utgår från de polisstationer som är 110 färre än 1994.

Buggningen har inte tagit tio år att utreda, som Johan Linander sade, utan den har utretts sedan 80-talet. Vi här inne, ni och vi, har inte haft förmågan att driva det här till ett slut – fortfarande inte.

Nu har vi en ny sådan här fråga under uppsegling, det utvidgade förverkandet. För sju år sedan lade en utredning fram ett förslag till hur man skulle kunna komma åt narkotikaprofitorernas pengar. Det är sju år sedan, och det är fortfarande inte i hamn. Är det här en ny fråga som vi ska behandla som buggningen, Martin Nilsson? Är det 20 år även för det utvidgade förverkandet?

Anf. 73 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte så länge sedan regeringen lade fram en och annan proposition till den här riksdagen. En och annan ledamot, som just nu har varit uppe i den här debatten, hade då synpunkter på att regeringen producerar lite för många förslag lite för snabbt. Det är olika kritik vid olika tillfällen, noterar jag.

Jag tycker att polisen gör ett verkningsfullt arbete på många ställen. Jag håller med Torkild Strandberg om att den lokala närvaron inte är ointressant – det är en väldigt viktig fråga. Men då hade det också varit intressant att få en synpunkt på det som vi har försökt diskutera här tidigare, det vill säga hur närvarande socialtjänsten är, hur närvarande elevvården är och hur närvarande skolan är för att kunna se de bekymmer och de problem som finns i ungdomars vardag.

Om man läser alliansens program på välfärdsområdet och på rättsområdet ser man att fajten hade behövt tas gentemot dem som vill sänka skatterna hellre än att satsa på välfärden. I stället för att ta den fajten är Torkild Strandbergs svar: Gör drogtester på barn i skolan!

Jag tycker att det är ett lite sorgligt perspektiv för ett parti som en gång i tiden tyckte sig vara ett socialliberalt parti. Jag tror att det nu är ett mer kontrolliberalt än ett socialliberalt parti. Det kan man diskutera. Jag tycker att polisen gör en viktig insats, men också de andra insatserna behövs i detta.

När det gäller utökat förverkande konstaterar jag bara att det har tagits beslut om det i riksdagen. Det pågår en process ytterligare i den frågan, så det finns väl anledning att återkomma till den diskussionen.

Det är ett område där vi har levererat en hel del. Det kan säkert göras mer, men den processen är i gång.

Prot. 2005/06:111
26 april

Svensk narkotikapolitik

Anf. 74 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Apropos Martin Nilssons resonemang om sambandet mellan välfärdssatsningar och hur det ser ut med exempelvis narkotikamissbruket har Kristdemokraterna i många år lagt mer pengar till kommuner och landsting, psykiatri och kriminalvård än vad Socialdemokraterna har gjort. Vi tror att det finns ett samband mellan vad man satsar på välfärden och vad man får ut, exempelvis mindre missbruk.

Vår kritik är att ni under många år har underlåtit att göra tillräckliga satsningar och prioriteringar på de här områdena och att det fortfarande är brister. Jag nämnde i mitt huvudanförande att psykiatrisatsningen släpar väsentligt efter för att kunna vara i paritet med det vi satsar på missbruk i övriga sammanhang, inte minst för att möta dem som lider av så kallad dubbeldiagnos, med både svåra psykiatriska bekymmer och ett missbruk.

Jag tycker inte att det är nog som förklaring, även om jag tror på mitt partis satsningar, till att vi har fått den här kulturen under 10–15 år. Även om vi nu tror på en viss tillnyktring har vi sett en nonchalans i ungdomskulturen, där man testat droger, dricker hejdlöst och alkoholförgiftar sig. Det handlar om en kulturfråga, en massmediefråga och en opinionsfråga. Jag brukar också tala om en mobiliseringsfråga, att det handlar om att den vrede som finns i opinionen ska bejakas och stödjas av politiken. Då kan vi också få en förändring. Den folkliga vreden kan vara en kraft för att få en förändring, det vill säga inte alltid prata om pengar till vad som ska åstadkommas.

Man ser även i de offentliga satsningarna att där skola, polis, föräldrar och socialtjänst tillsammans bestämmer sig för att slå till när en subkultur av drogmissbruk uppträder på en skola, där man visar engagemang och vrede, har det betydelse.

Anf. 75 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Ulrik Lindgren för ett intellektuellt spännande resonemang, och det tål att resoneras kring. Med risk för att någon direkt skulle kunna anklaga en för att nu när det är valår gå i opposition mot allting och mot sig själv, som vi brukar få höra, tycker jag att man intellektuellt kan pröva detta: Skulle man ha gjort ännu mer inom välfärdssektorn? Skulle man ha gjort ännu fler satsningar? Vi ser ju hur många fler som de facto är anställda i skola, vård och omsorg. Vi ser att Wärnerssonpengarna direkt har gett resultat på hur skolan fungerar. Vi ser att elevvården och socialtjänsten har stärkts. Men givet det stora problem som narkotikamissbruket omfattar skulle vi ha gjort ännu mer. Jag tycker att det är en intellektuell fråga som man förstås behöver pröva.

Det är bra om Ulrik Lindgren förfäktar den positionen. Ibland känns det som att han är lite ensam i det sällskap som han vill vara en del av.

Det gäller tyvärr också i den andra delen. Jag delar den intellektuella slutsatsen att det inte bara handlar om välfärdssektorn. Det handlar om kultur, värderingar och påverkan från den alltmer globala och internationaliserade kulturen. Det handlar om det som Ulrik Lindgren är inne på, nämligen vilken syn vi har på alkoholen. Hur liberala ska vi vara till

alkoholen som en inkörsport till olika former av missbruk? Där delar Ulrik Lindgren och jag en restriktiv syn. Där går linjen mellan partier återigen inom den så kallade eniga alliansen. Det finns en mängd sådana frågor som tål att diskuteras.

Anf. 76 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Martin Nilsson är händig på att glida undan kritiken. Min kritik är att ni inte i tid har prioriterat de här satsningarna. Utvecklingen på missbruksområdet och inom psykiatrin har vi sett i många år. Man kan säga att omvändelsen startade 2002, om jag ska vara generös. Då fick vi anslaget på 100 miljoner till kriminalvården för att de skulle börja bli aktivare och duktigare på missbruksbehandlingen. Men det var många år dessförinnan av likgiltighet inför frågorna.

Beträffande ensamhet kan jag peka på att alliansen ligger klart före vänstersidan vad gäller satsning på psykiatrin. Hur det går för psykiatrin har ju ett intimt samband med missbruksfrågorna. Alliansen lägger 5 miljarder där i en satsning. Vänstersidan har inte alls förmått svara upp mot vad psykiatrisamordnaren i sin behovsanalys har pekat på måste göras för att vi verkligen ska få studs och ett återrustande av psykiatrin och dess möjligheter att bidra till att stävja missbruket.

Vi har signaler, som jag påtalade, om att de kommunala drogsamordnarna håller på att förskingras på sina håll. Vi är eniga om allt möjligt, som sagt, också eniga om att drogsamordnarna spelar en viktig roll. Min fråga är: Vad gör ni för att säkra att dessa blir kvar?

Jag vet att ni har deklarerat att ni kommer att ge ett fortsatt stöd från vänstersidan för att de ska vara kvar, men skadan är redan skedd. Från början angavs för kort tid, det var för mycket av projektkaraktär, och då har folk börjat se om sitt hus. Kommunerna har inte förmått hålla i dem. De har satsat utbildning och mycket på dem, anställt och sedan är de på väg bort. Detta är väldigt frustrerande. Tänker ni ta något särskilt initiativ för att kunna hålla i dessa?

Anf. 77 MARTIN NILSSON (s) replik:

Herr talman! Ulrik Lindgren har ju helt rätt i att vi tycker att drogsamordnarna har gjort ett bra arbete och vill att deras arbete ska kunna fortsätta. Vi har också de resurserna i handlingsplanen. Det är en fråga vi får följa och se vad som händer ute i kommunerna.

När det gäller resurser till olika saker tror jag att man alltid, om man tror på välfärdssystemen och en generell välfärdsmodell, skulle vilja satsa mer resurser på viktiga verksamheter. Psykiatrin är kanske en av dem. Det kan jag medge. Jag hade kunnat känna mig lite ansträngd av det Ulrik Lindgren säger, att alliansen har 5 miljarder till psykiatri. Det skulle jag känna mig lite ansträngd över om de hade finansierat de pengarna. Men där är verkligheten den – det är väl dokumenterat i medierna – att det är ett riktigt luftbygge. Ursäkta uttrycket, men det är det. Svenska Dagbladet hade bara ett par dagar efteråt en omfattande granskning av hur det var finansierat. Då stod de ekonomisk-politiska talesmännen och sade att de inte vet.

Nu pågår ju ett budgetarbete. Nu har man chansen ett par veckor till. Den 3 maj ska ni presentera er budgetpolitik. Då har ni chansen att lägga fram ett budgetförslag där ni visar hur ni får ihop 5 miljarder till psykia-

trin. Lycka till! Jag hoppas att ni lyckas. Jag tror inte att ni gör det. Ni har ju sagt att ni inte ska ha något gemensamt budgetförslag. Men om ni ändrar er och gör det är det väl jättebra. Då ska vi ta en rejäl diskussion om det. Fram till dess föredrar jag nog att diskutera gentemot de budgetförslag som de facto finns, inte de som man skriver lite rapporter och tidningsartiklar om. Då blir det lite mer seriöst, tror jag.

Anf. 78 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Det sammansatta justitie- och socialutskottets betänkande över den svenska narkotikapolitiken är ett betänkande som behandlar åtgärder för att på olika sätt minska rekryteringen av missbrukare, minska själva missbruket och problemen runt missbruket. Betänkandet hanterar flera olika förslag från regeringen som har tagits fram i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi har inom ramen för utskottsarbetet behandlat förslaget och putsat på detaljerna. Vi från Miljöpartiets sida är i stort sett nöjda med förslaget som det ser ut i dag och anser att riksdagen med det här betänkandet tar ett viktigt steg i kampen mot narkotikan i samhället. Därför vill jag börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Det finns en liten markering från Miljöpartiet att vi inte fullt ut i alla delar delar regeringens uppfattning. Vi har ett litet men ändå särskilt yttrande som bifogas betänkandet som vi naturligtvis utgår från att regeringen studerar noggrant.

Den nationella handlingsplanen handlar om åtgärder på alla nivåer, både lokalt, regionalt och nationellt. Det övergripande målet är ett narkotikafritt samhälle. Jag har förstått av debatten så här långt att det är viktigt att slå fast det, att målet är ett narkotikafritt samhälle. Om det ska det, herr talman, inte råda någon tvekan. Målet är ett narkotikafritt samhälle.

De föreslagna insatserna, såväl mot tillgång som mot efterfrågan på narkotika, syftar till att minska nyrekryteringen till missbruk. De syftar till att förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk. Det är också ett led i att minska själva tillgången på narkotika, naturligtvis också att minska de negativa konsekvenserna för de människor som drabbas av missbruk, alltså konsekvenser på andra områden än just själva missbruket: ekonomiska, sociala, hälsomässiga och så vidare.

Det är viktigt att man utvecklar bra arbetsmetoder när man jobbar med de här frågorna, inte minst när det gäller det förebyggande arbetet. I betänkandet poängterar vi därför betydelsen av de förslag regeringen har när det gäller metodutveckling, utbildning, kompetenshöjning, föräldraengagemanget och också tydligt när det gäller vikten av tidiga insatser. Tidiga insatser till exempel inom skolan, arbetslivet men även föreningslivet behöver stöd, och de behöver utvecklas. Inte minst tror jag att det är viktigt med satsningar på opinionsbildningen. Det kan naturligtvis ske på väldigt många olika sätt.

Att erbjuda den som har fastnat i ett missbruk olika former av insatser är viktigt. Självklart är det bra ju tidigare det kan ske, men man får aldrig betrakta någon som ett hopplöst fall. Både när det gäller vård, förebyggande och motivation att sluta är det viktigt att man väljer rätt metoder. Jag tror att inte minst attityder är väldigt avgörande. Det är en detalj som jag tycker är viktig att vi har fått tydlig i betänkandet, nämligen särskilda avgiftningsplatser för kvinnor.

Att nå fram till missbrukare är ett ganska svårt arbete som ofta tar mycket lång tid. Det är inte självklart enklare om missbrukarens hälsa försämras. Att bygga förtroende mellan, som någon har kallat det tidigare, systemet – de som arbetar med det här – och missbrukaren tar tid. Där kan att erbjuda vård, stöd och andra insatser som förbättrar livskvaliteten faktiskt vara positivt och inte, som jag uppfattar att en del i debatten som funnits uppfattar det, en form av legitimering av själva missbruket. Det tror jag är ett missförstånd. Man måste se det som en del av det humanitära arbete som bygger på en insikt att missbrukaren inte själv har valt sitt tillstånd. Att minska risken för smittspridning mellan missbrukare är ett tydligt exempel på humanitära insatser.

För att nå framgång är det viktigt att insatserna är långsiktiga och att man är väldigt uthållig i sitt arbete. Att förbättra allmäntillståndet hos missbrukarna är en del i att höja självförtroendet och skapa en självkänsla hos missbrukaren. Det kan vara en viktig del i arbetet på att bryta missbruket. Ofta krävs det en ganska stor insikt i själva kulturen i missbrukarvärlden för att man ska vara framgångsrik i behandlingsarbetet.

Självklart måste i alla sådana här insatser målet vara att bryta missbruket, att bryta beroendet. Det gäller också i den fråga som väl har varit mest uppmärksam, nämligen det förslag som gör det möjligt för landsting att bedriva sprututbyte. Som grund för förslaget ligger den försöksverksamhet som har pågått under många år i Skåne, som jag har uppfattat det med ganska stor framgång.

Närheten till Köpenhamn gör naturligtvis situationen i Skåne speciell. Jag tror kanske inte att man ska dra alltför stora paralleller mellan den försöksverksamhet som bedrivits där och resten av landet. Jag tror inte heller att det är särskilt troligt att så många landsting i vårt land, när riksdagen har antagit förslagen i detta betänkande, kommer att ge sig in i att starta denna typ av sprututbytesverksamhet – kanske när det har gått ytterligare några år och man har fortsatt att bedriva verksamheten efter de nya och tuffare reglerna i Skåne, som jag hoppas att man ska göra, och fått bättre utvärderingar och underlag där, vilket ju är tanken med detta.

Förutsättningarna för att få starta detta är ganska tuffa, framför allt det krav vi har att man måste öka insatserna när det gäller vård och avgiftningsarbete, vilket ju är både komplicerat, svårt att nå resultat med och väldigt dyrbart. Det är bra att det här är kopplat, för det innebär att den som måste ge sig in i detta måste göra ökade insatser där. Jag tror dock också att det till viss del kanske avskräcker andra landsting från att våga använda denna metod för att minska smittspridningsrisken. Jag tror alltså inte att det finns någon större risk att detta kommer att missbrukas. Tvärtom kommer det att användas på ett bra sätt.

Jag har fått massor med brev om just den här frågan. Jag antar att andra ledamöter också har fått det. Jag har förstått att många är väldigt oroliga och tolkar denna del i betänkandet, eller i propositionen där förslaget finns, som ett sätt att öppna för missbruk. Nu har andra tidigare argumenterat mycket skickligare än vad jag kan härifrån talarstolen, men jag tycker också att detta är en ganska ogrundad oro. Jag har inte heller träffat på missbrukare som på något sätt har gett signal om att missbruk kan börja eller gå över till injicerande på grund av att denna tillgång skulle finnas, att denna fråga – tillgång till rena sprutor eller inte – på något sätt skulle ha betydelse i ett sådant sammanhang. Jag har inte upp-

fattat att vare sig de trösklar som finns när man börjar eller byter mellan olika former eller själva inkörsporten, som beskrevs väldigt bra här tidigare, skulle ha någonting med detta att göra.

För två år sedan var jag också skeptisk till detta, men jag har under resans gång blivit övertygad om att det här är ett mycket bra förslag.

Anf. 79 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka social- och justitieutskottsgrupperna och social- och justitieutskotten för en välvillig behandling av den handlingsplan och de lagförslag som vi har lagt fram. Jag förstår att ni har gjort ett väldigt stort arbete kring detta, mer än vad man brukar göra när man behandlar propositioner. Jag vill också rikta ett särskilt tack till Vänsterpartiet och Miljöpartiet för ett gott samarbete med de förslag som vi nu har lagt fram.

Jag tycker dock att behandlingen som sådan vittnar om, som ett par andra talare har tagit fasta på, att det i grunden finns en väldigt bred enighet om narkotikapolitikens grunder – att vi strävar mot ett narkotikafritt samhälle, att vi ger den klara signalen att vi inte accepterar drogliberalernas uppdelning av narkotika i lätta och tunga droger, att vi motarbetar deras strävan efter att avkriminalisera cannabis och inte accepterar deras vilja att se mellan fingrarna på ungdomars droganvändning.

Detta säger vi. Men vi säger också att ett narkotikafritt samhälle bara kan uppnås om vi använder oss av både socialpolitik och kriminalpolitik. Därför är det en mäktig symbol när just både socialutskottet och justitieutskottet nu behandlar de här förslagen.

Men detta är ändå grunden. Enigheten om narkotikapolitikens grunder tror jag är en väldigt stor och viktig styrka för Sverige, inte minst när vi slåss internationellt för FN:s narkotikakonventioner och restriktivitet och mot en mer liberal linje och låt-gå-attityd.

Ibland får man i internationella sammanhang frågan varför vi engagerar oss så hårt i narkotikafrågan. Detta kan man besvara på olika sätt, kanske beroende på vilken bakgrund man har och också beroende på vilken ideologisk hemvist man har. För oss socialdemokrater är det ganska lätt att svara, för svaret är ganska enkelt: Vi vet att det är våra ungdomar som drabbas om vi inte arbetar mot narkotika.

Det finns ett väldigt tydligt klassperspektiv i detta. Det är klart att det bland ungdomar i Djursholm, i Täby eller i Danderyd också förekommer droger, kanske i många fall mer än vad det gör i Bjuv, i Perstorp, i Norra Fäladen hemma i Lund eller i Degerfors. Det är klart att det kanske är så. Men någonting vi vet är att risken att gå under av sitt missbruk är mycket större i arbetarklassen än om du är uppväxt i en överklassmiljö och därmed har ett helt annat stöd till ditt förfogande. Det är klart att ungdomar på övre Östermalm också använder droger, men de blir väldigt sällan utslagna. När jag träffar människor som har gått på amfetamin eller heroin under lång tid har de ofta olika bakgrund, men det är väldigt sällan man träffar på någon vars pappa varit direktör.

Det säger oss att klassperspektivet finns där väldigt tydligt. Drogerna kanske förekommer överallt, men klassperspektivet när det gäller utslagningen är väldigt tydligt.

Det säger oss också hur klassamhället fungerar – skyddar dem som har det bättre ställt medan andra faller igenom. Det är därför socialdemo-

kratin i alla sammanhang verkar för minskade klasskillnader – det är grundläggande i vår politik – men också är besjälade av narkotikafrågan. Vi vet att om vi släpper taget där och släpper in drogerna på bred front i samhället är det våra barn som går under. När vi ser oss omkring i världen och ser på andra länder som har stora bekymmer, mycket större bekymmer än Sverige – USA, Storbritannien, Tyskland, Ryssland – är det precis detta vi ser: Det är arbetarbarnen som förtärs först.

Den övertygelsen är alltså stark i arbetarrörelsen. Men vi har också en stark övertygelse om att vi för att klara detta måste arbeta med många verktyg. Nr 1 är förstås, som många har varit inne på, att vi måste verka för minskade klassklyftor och slå vakt om en generell välfärd. Det tycker jag ibland är så självklart att man kanske inte ens behöver nämna det. I dag kanske man dock ska göra det, inte minst mot bakgrund av de attacker vi sett de senaste åren just mot välfärdsstaten från högerens sida. Jag ska inte utveckla detta närmare utan bara säga så här: Ett land som låter klassklyftorna växa kommer aldrig att klara narkotikafrågorna. Så enkelt är det.

Välfärdsstaten finns alltså där som en grund. Vad finns det mer? Vi talar om en strategi för att pressa tillbaka narkotikaproblemet som i stort bygger på tre delar: att förebygga problemen, att bekämpa brotten och att hjälpa människor ur sitt missbruk. Så har vi nu jobbat sedan 2002 då den första handlingsplanen antogs och då vi avsatte pengar. Det var också då vi drog i gång Mobilisering mot narkotika, som jag tycker under Björn Fries ledning har gjort ett väldigt bra jobb.

Man kan se på det vi har gjort tillsammans. För det första har vi förebyggandet. 300 anställda i de flesta av landets kommuner och i alla landsting jobbar förebyggande med både alkohol- och narkotikafrågor, lokalt och brett. Det handlar om alltifrån att lära föräldrarna att känna igen ett missbruk och få dem med på hela frågan till att jobba för att få bort knarket från krogen och att stärka skolornas arbete.

Inriktningen på den satsningen gentemot ungdomar har varit väldigt tydlig. Det är kanske också därför som vi just där ser de tydligaste resultaten. På fyra år har andelen 15-åringar i Sverige som uppger att de provat narkotika minskat med nästan en tredjedel. Nu är den andelen nere på 7 %.

När vi gör undersökningar bland mönstrande pojkar, vilket vi också gör, ser vi att trenden förstärks även där. För första gången på 15 år ser vi nämligen att narkotikaerfarenheten också bland dessa pojkar minskar.

Det är lång väg kvar, som många pekat på. Men vi är ändå på rätt väg. Det säger oss att det är de insatser som vi har gjort som vi nu måste förstärka. Det säger oss också att narkotika kanske inte längre är inne bland ungdomar utan står på utelistan. Vi fortsätter med förebyggandet och går in med 250 miljoner kronor i år och med 260 miljoner nästa år för att fortsätta detta arbete.

Sedan har vi brottsbekämpningen. Jag minns mycket väl de diskussioner vi hade i justitieutskottet förra mandatperioden när jag satt med där. Då lade vi grunden för den uppgång som vi i dag ser när det gäller antalet poliser i landet. Det startades två nya polishögskolor, en i Umeå och en i Växjö. Vi anslog extra pengar. Nu har vi 1 500 fler poliser än vi hade år 2000. Detta sätter spår i narkotikafrågorna, till exempel i antalet poli-

ser som jobbar mot gatulangning. Jag ser ju hur gatulangningsgrupper återuppstår i landet.

Jag behöver egentligen bara gå till min hemstad Lund för att se exempel på det. För några år sedan var det fyra poliser som jobbade i gatulangningsgruppen i Lund, i dag är de 14. Nu har man två grupper som jobbar. Då kommer också resultaten.

Under första kvartalet i år – det framgår vid en genomgång av stöldbrotten hemma – minskade källarinbrotten med 20 %. Bostadsinbrotten har minskat med 35 %, och bilinbrotten har mer än halverats. Polisen i Lund säger att det beror på två saker. Den ena saken är att man jobbar väldigt aktivt för att se till att den typ av ungdomskriminalitet som bitit sig fast i ett par andra delar av landet inte blir ett faktum i stan. Den andra saken är just de satsningar som har gjorts på narkotikasidan.

Detta samband mellan stöldbrott å ena sidan och narkotikan å andra sidan är oerhört viktigt. Det visar också att det faktiskt går att uppnå resultat. Men det räcker inte, vilket också berörts tidigare i debatten här, att bara se till att det blir fler poliser för att bekämpa de här brotten. Det måste också finnas moderna verktyg. Här får man ändå säga att man inte kan bli annat än bedrövad över att det nu tycks finnas en riksdagsminoritet som vill förhålla buggningsfrågan ännu ett år.

Vi behöver hemlig avlyssning för att bekämpa narkotikan. 90 % av allt heroin som kommer till Sverige kommer från Afghanistan. Det är inga enmansföretagare som åker till Afghanistan och hämtar hit narkotikan, utan det är välorganiserade grupper, brottskoncerner, med tusentals anställda som gör det. Vi lyckas ofta ta kurirerna, langarna på gatuplanet, men vi har väldigt svårt att kunna ta dem som finns lite högre upp i ”näringskedjan”. För att kunna ta dem är den viktigaste informationen just hemlig avlyssning och telefonavlyssning som man tidigare använt sig av. Det är till och med så – man har ju detta i de övriga nordiska länderna – att det finns signaler om att Hells Angels och andra flyttar över sin verksamhet från Danmark till Skåne därför att man vet att man där slipper oroas sig för att bli avlyssnad.

Detta har utretts på längden och på tvären. Jag kommer ihåg när vi i justitieutskottsgruppen gav klartecken – jag tror att det var redan år 1998 – till Laila Freivalds att fortsätta att driva frågan. Detta förhållades länge av Moderaterna som var emot under förra mandatperioden men som nu, såvitt jag förstår, har svängt över till den andra sidan. Även Folkpartiet, som tidigare var emot, är nu tydligen för, vilket också är bra. Men då svänger Centern och Kristdemokraterna, som tidigare varit för men som nu plötsligt är emot, och medverkar därmed till att skapa en blockerande allians i riksdagen för att förhålla det här ett år till – sorgligt att se.

Därför vill jag gärna rakt av ställa frågan till Centern och Kristdemokraterna: Om det nu blir så att olyckan är framme och vi får en borgerlig regering till hösten, tänker ni då fortsätta att blockera den här frågan? Jag vill påminna om att alla beslut i en regering är kollektiva beslut. Alla måste vara med på det. Kommer ni i eventuell regeringsställning att fortsätta att blockera frågan? Jag tror att det är viktig information för oss, men ännu viktigare är det kanske för era alliansbröder att få veta om det kommer att fortsätta.

Där är vi alltså. Det gäller således förebyggandet, brottsbekämpningen och missbrukarvården – den tredje viktiga delen.

Vi är mitt uppe i en satsning. Redan år 2003 såg vi hur kommunerna ökade sina satsningar i vården och gick från ungefär 4 miljarder per år till 4 ½ miljarder under år 2003. Vi bröt alltså 1990-talets nedskärningar i missbrukarvården redan åren 2003 och 2004.

Från förra året, år 2005, har vi för första gången på väldigt länge öronmärkta statliga pengar till att förstärka den uppgången. Vi går in med 820 miljoner kronor på tre år – åren 2005, 2006 och 2007. Där har vi redan sett resultat. Antalet personer som LVM-vårdas för sitt missbruk ökade förra året med 25 % – en effekt av att staten gick in och subventionerade behandlingarna med ungefär 100 miljoner kronor. I år bygger vi på med satsningar på frivilligvården. Det handlar om 340 miljoner kronor under åren 2006 och 2007 till en förstärkt vårdkedja och till en behandlingsgaranti i missbrukarvården. Vi säkerställer att det måste vara en social rättighet att få vård i tid om man är alkoholist eller narkoman, på samma sätt som det måste vara en rättighet att få vård i tid om man har andra typer av bekymmer.

Där ligger strategin, alltså i att förebygga, att bekämpa brotten och att satsa på missbrukarvården.

Allra sist ska jag säga några ord om en kontroversiell fråga som också löses ut med de lagförslag som vi nu går fram med. Det gäller då sprututbytesfrågan. Jag är glad över att det finns en bred majoritet för att lösa den frågan. Äntligen, får man kanske säga. Efter 20 år i långbänk får vi en lagreglering som innebär att varje landsting självt får bestämma men att man då måste se till att det finns en ordentlig och en fungerande vårdkedja.

Det finns de som skulle vilja att riksdagen tvingade Region Skåne, som driver den här verksamheten, att lägga ned den. Och det finns de som säger att det här har ingen betydelse för hivspridningen.

Då kan man bara säga: Förra året hivsmittades 15 narkomaner i vårt land – 14 av dem i Stockholm, ingen i Skåne. Året dessförinnan var det 14 narkomaner i vårt land som hivsmittades – 13 av dem i Stockholm, ingen i Skåne. Så har det varit år efter år efter år. Ni kan gå tillbaka 10–15, ja, nästan 20 år och se precis samma utveckling.

Inom mitt ansvarsområde ligger också smittskyddet. Enligt min uppfattning vore det oförsvarligt om riksdagen tvingade Region Skåne att lägga ned den verksamheten. Då är det bättre att säga att landstinget självt får bestämma. Vill man ha det här får man ha det om man lever upp till vissa krav. Vill man inte ha det slipper man. Det är den lösningen som en bred majoritet i riksdagen nu har stannat för. Det är jag väldigt glad över. Därmed lägger vi en 20 år gammal olöst fråga bakom oss, och därmed markerar vi från riksdagens sida att vi klarar av att lösa inte bara de lätta frågorna utan också de svåra frågorna.

Anf. 80 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Morgan Johanssons anförande. Men jag måste börja med det sistnämnda, sprututbytena. Varken Morgan Johansson eller jag vet om de 14 personer i Stockholm som upptäcktes smittade hade smittats där eller i Lund, men det är möjligt.

Jag kommer från Göteborg, och vi hade inte heller någon upptäckt smittad under de åren, men vi säger inte att det är ett argument mot sprututbyten. Det finns mycket kvar att klara ut i detta, Morgan Johansson.

Eftersom Morgan Johansson har alla svaren skulle jag vilja ställa en fråga: Varför permanentar Socialdemokraterna något där man inte vet om det fungerar? Så är det med sprututbyten. Det finns inga vetenskapliga belägg för att sprututbyte stoppar eller hindrar hivsmitta. Dessutom har vi i beslutet sagt att man ska kontrollera detta efteråt. Frågan är inte alls löst.

Jag måste säga att jag tycker att det känns lite olustigt i magtrakten när Morgan Johansson tar in klassperspektiv. För mig och för Moderaterna spelar det ingen roll om det är en överklassunge eller en arbetarklassunge som fastnar i ett missbruk; alla ska ha samma stöd och hjälp. Socialdemokraterna har haft makten de senaste tolv åren och hade kunnat börja utvecklingen, men situationen är allvarlig. När det gäller människor över 18 år har vi ett mörkertal som är totalt, för ingen forskning har bedrivits på deras drogvanor och hur de introduceras till narkotika. Där har vi något att göra.

Anf. 81 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skulle nästan vilja uppmana Cecilia Magnusson vad gäller sprututbyte att börja diskutera med sina partikolleger i Skåne. Där driver man inte frågan att lägga ned det. Där finns faktiskt en förståelse för att detta kan ha en effekt på smittspridningen. Det är klart att ingen vet var man har blivit smittad, men detta är ett mönster som upprepats år efter år. Det är precis samma mönster. Vi ser att de allra flesta som smittats och upptäcks återfinns i Stockholm.

Cecilia Magnusson pratar om mörkertal. Det stora mörkertalet finns i Stockholm och kanske också i Västra Götaland. I Skåne testar man i praktiken alla narkomaner. Det gör man med hjälp av sprututbytesprogram. Därför vet man att nollan i Skåne så att säga är faktisk, medan i de 13–15 fall som kanske hittas i Stockholm eller i de enstaka fall som hittas i resten av landet vet man inte om mörkertal finns.

Cecilia Magnusson efterlyser vetenskapliga studier. Ja, det finns sådana gjorda både på europeisk nivå och på global nivå. Jag brukar använda en artikel i *The Lancet* för några år sedan där man samlade ett antal studier. Man gick igenom 80 städer där en del hade sprututbyte, andra inte. Man visade en väldigt påtaglig effekt. Det är klart att det finns en vetenskaplighet i detta.

Anf. 82 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra. Men om vi inte har den totala kunskapen, varför permanenta något man inte vet fungerar? Den frågan står olöst.

En annan fråga som Martin Nilsson inte svarade på var frågan om förstatligande och finansiering av § 34-vården. Jag hoppas verkligen att Morgan Johansson kan svara på den frågan. Det är en viktig fråga för de människor som hamnar i ett missbruk och ska försöka ta sig ut och som samtidigt är omhändertagna av samhället antingen som fångar på landets fångelser eller inom frivården. Varför vill inte Socialdemokraterna att

kostnadsansvaret samlas på ett ställe i stället för som nu, att till del är det kriminalvården, till del kommunen? Det är väldigt konstigt.

Sedan måste jag göra en kommentar kring brottsbekämpningen. Morgan Johansson slog sig för bröstet och sade: Nu får vi fler poliser. Men en blick i backspeglarna: Vem var det som stängde Polishögskolan i tre terminer? Inte var det den borgerliga alliansen eller Moderaterna. Det var Socialdemokraterna. För att vi ska ha någon brottsbekämpning i det här landet måste vi för tusan se till att det kommer till fler poliser. Men det behövs många fler.

Jag saknar också lite visioner. Hur går vi vidare? Vilken vision har Socialdemokraterna och Morgan Johansson när det gäller kriminalisering av bruket över hela EU? Den frågan har ni släppt i EU-samarbetet. Det senaste rambeslutet innehöll inte ett enda steg i rätt riktning. Utvidgat förverkande, Morgan Johansson, när får polisen det verktyget? De har väntat länge, och vi har krävt det länge.

Anf. 83 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Man får säga att det är som spridda skurar mellan regnen att gå från § 34 till polis och till varför vi inte kriminaliserar i hela EU. Visserligen är vi starka i Sverige, det är vi, men jag tillmäter oss inte möjligheten att bestämma hur hela EU ska göra i sin narkotikapolitik. Jag vill inte det heller. Jag vill inte föra upp narkotikafrågan på det sättet. Jag är nämligen rädd för att vi får ett bekymmer som kanske i slutändan kommer att slå tillbaka på oss.

Cecilia Magnusson är kvar i 90-talet. Hon tar fortfarande upp att Polishögskolan gjorde ett uppehåll under tre terminer, men hon glömmer att säga att den är öppen sedan årtal tillbaka och att vi dessutom har fått två nya polishögskolor, en i Umeå, en i Växjö. Kan inte Cecilia Magnusson någon gång besöka de nya polishögskolorna och se hur alla nya rekryter kommer ut? Det är unga människor med ny utbildning och med klipp i stegen som ska ut och jaga bovar och som gör det också. Att gå utifrån Lund: Vi hade för några år sedan 4 och har nu 14 som agerar mot gatulangning. Jag ser väldigt tydliga resultat. Det visar att vi inte kan stanna kvar vid 1990-talet och älta det som då skedde i en kris. Vi måste faktiskt vara beredda att ta klivet in i 2000-talet och se att antalet poliser nu ökar, med sammantaget 1 500 sedan år 2000 netto. Jag tycker nog att någon borde uppmärksamma Cecilia Magnusson på att detta faktiskt sker och sker på väldigt bred front.

Vad gäller § 34-vården ska justitieutskottet, vad jag förstår, behandla förslaget till ny kriminalvårdslag som ju till en del, kanske till en ganska stor del, kommer att lösa kostnadsproblematiken eftersom man inför en ny typ av vårdvistelse. Om Cecilia Magnusson kan läsa propositionen lite noggrannare hittar hon kanske svaren på frågorna. Staten kommer nämligen att få ta ett större ansvar.

Anf. 84 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Det är trevligt att vår gemensamma hemstad Lund får ett så stort utrymme i den här debatten. Men jag tycker inte alls att det känns speciellt bra att statsrådet gör narkotikapolitiken till en klassfråga. Det var väldigt tydligt i anförandet. Jag utgår från att Morgan Johansson inte menar att unga som bor på Östermalm eller i Täby ska få sämre hjälp

att lämna ett missbruk än unga som bor i Perstorp eller för den delen på Norra Fäladen i Lund.

Jag kan inte låta bli att reflektera över att Socialdemokraterna har bestämt sig för att buggning är oerhört viktig. Man kan fråga sig: Om buggning är så viktig för att bekämpa narkotikan, varför har Socialdemokraterna inte tagit upp det i sin narkotikapolitiska handlingsplan? Jag kan ge svaret själv, så behöver statsrådet inte skriva så ivrigt. Svaret är givetvis att den handlingsplanen har gjorts tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. I de partierna finns inget större intresse för buggning.

Men jag är beredd att ta en buggningsdebatt när som helst. Centerpartiets inställning framförde jag tidigare.

Vad vi egentligen ska debattera här i dag är målsättningen, hur vi ska komma närmare målsättningen ett narkotikafritt samhälle. Jag skulle också vilja höra om Morgan Johansson anser att mitt påstående om att narkotikan har blivit billigare stämmer och att priset tydligt indikerar, eller nästan säkert visar, att det har blivit mer narkotika i Sverige. Innebär det i så fall inte att Sverige under Socialdemokraternas regeringsår kommit längre ifrån målsättningen ett narkotikafritt samhälle?

Anf. 85 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Johan Linander sade att man inte kan undgå att socialdemokratin väldigt gärna vill ha på plats en buggningslagstiftning. Nej, men det ville ju Johan Linander också till för bara några månader sedan. Sedan hände det någonting, vad jag förstår. Vad han nu har att svara på är varför Centern nu ingår i den allians som stoppar den och förhalar den ytterligare ett år. Vad han också måste svara på är om Centern, tillsammans med Kristdemokraterna, tänker fortsätta att låsa en eventuell borgerlig regering.

90 % av all heroin som vi får in i Sverige kommer från Afghanistan. Det är inga enmansföretagare, det är en noggrant organiserad brottslighet. Vi lyckas ta de som är på gatan och de som är kurirer, men vi har svårt att komma åt dem som är högre upp i näringskedjan. Därför behöver vi, precis som alla andra nordiska länder, denna möjlighet. Den låser och förhalar nu Centern. Först förhalar Moderaterna den möjligheten i fyra år, förra mandatperioden. Folkpartiet var också väldigt tveksamt. Vi hade ingen majoritet då. Nu blir det en förhaling ytterligare ett år.

Ge besked i sakfrågan, Johan Linander! Tänker ni även i regeringsställning fortsätta att låsa den här möjligheten? Det är i så fall ett väldigt dåligt besked när det gäller svensk narkotikabekämpning.

Sedan försöker Johan Linander göra det så enkelt för sig. Tillgängligheten av narkotika har ökat, ja. Det gjorde den framför allt i början av 90-talet när det var en borgerlig regering. Jag skulle aldrig få för mig att säga att det var borgerlighetens fel att tillgängligheten av narkotika ökade då, därför att jag vet vad som var den bakomliggande orsaken, nämligen att Sovjetunionen föll ihop. Då öppnades transportvägarna genom Östeuropa och genom Ryssland. Därmed fick vi också en mycket större tillgång på narkotika. Det är därför som vi behöver ha effektiva instrument för att sätta åt denna organiserade brottslighet. Där är Johan Linander återigen svaret skyldig.

Anf. 86 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Jag gjorde ett försök att komma in på vad vi skulle debattera, men jag får väl inse att Socialdemokraterna inte är intresserade av den narkotikapolitiska diskussion som jag trodde att vi skulle ha här i dag. Då ska jag i stället ta buggningsdebatten, så gärna, så gärna.

Om Morgan Johansson hade lyssnat lite bättre på mitt tidigare replikskifte med Martin Nilsson, hade han redan hört svaret, men jag kan ta det igen.

Centerpartiet är för buggning. Vi har motionerat om buggning tidigare. Men den måste genomföras på ett rättssäkert sätt och med tillräckligt skydd för den personliga integriteten.

Socialdemokraterna lägger nu fram en buggningsproposition som innebär att man säger att det behövs en upplysningsplikt, att de som blir buggade måste få veta det i efterhand. Samtidigt säger man: Vi kan inte genomföra den nu, så först inför vi buggning och sedan ska vi börja utreda hur upplysningsplikten ska fungera.

Detta är en felaktig ordning. Just för att det här är ett grundlagsskyddat område finns det en möjlighet i denna riksdag till minoritetsbordläggning av frågan under ett år. Vi är beredda att göra det. Vi hade önskat att den socialdemokratiska regeringen i stället hade kommit med ett rättssäkert förslag om buggning som hade skyddat den personliga integriteten, men det valde ni att inte göra. Därför kan vi bli tvungna att tillsammans med Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna bordlägga frågan i ett år för att vi samtidigt ska kunna genomföra buggning och klara av rättssäkerheten och klara av den personliga integriteten. Nog om buggning.

Statsrådet var också inne på att narkotika nu finns på utelistan. Jag önskar verkligen att han hade haft rätt, men tyvärr tror jag inte att det är så. Kontroller på de så kallade innekrogarna, inte minst i den här staden, visar tyvärr det motsatta, att också bland folk som anses tillhöra innefolket missbrukas det tyvärr en hel del narkotika.

Anf. 87 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är klart att vi är långt ifrån det slutgiltiga målet om ett narkotikafritt samhälle. Det är klart att det fortfarande finns ungdomar som provar narkotika. Vad jag pekade på är att andelen 15-åringar som provat narkotika har minskat med en tredjedel på fyra år, samtidigt som ju tillgängligheten av allt att döma inte har minskat. Som jag förklarade i mitt tidigare inlägg har detta att transportvägarna har öppnats genom Östeuropa inneburit att tillgängligheten faktiskt har ökat. Men är det inte ganska stort att samtidigt som tillgängligheten av allt att döma fortfarande är stor är det ändå fler ungdomar nu som säger nej än tidigare? För första gången på 15 år har det visat på samma sak när man har testat de mönstrande pojkarna.

Jag drar den slutsatsen att de insatser som vi har gjort hittills för att förebygga och bekämpa brotten och satsningarna på missbrukarvården faktiskt har haft en effekt. Det är därför som jag också begär riksdagens förtroende att få fortsätta med de åtgärderna och enligt den handlingsplan som vi nu har lagt fast. Men försök inte att blanda bort korten i den delen och hänvisa till att missbruket växte på 90-talet, därför att det har skett en väldigt påtaglig förändring under de senaste åren.

Sedan är det uppenbart att Centerpartiet vrider sig i buggningsfrågan. Man vet inte riktigt vet vilken fot man ska stå på, och beslutet att man skulle säga nej i slutändan kom in väldigt sent. Vi gjorde ju upp med Folkpartiet om det här. Jag tycker att det är väldigt bra att vi nu får en ordentlig majoritet för det.

Min enkla fråga var bara: Tänker ni i en eventuell borgerlig regering fortsätta att låsa frågan? Det har vi inte fått något som helst svar på. Det kan mycket väl vara så att om vi skulle få en borgerlig regering kanske vi ännu efter fyra år med den inte har löst frågan, därför att ni sitter och bromsar.

Anf. 88 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara göra två små kommentarer. Det kändes som väldigt, väldigt gammaldags att tala om våra barn och socialdemokratins barn. Att motivera sin inställning i narkotikafrågan med att det är vissa som i större omfattning än andra är drabbade av detta gissel tycker jag faktiskt, statsrådet, är närmast stötande. Det finns inga socialdemokratiska barn. Barn är alltid sina egna och sina föräldrars. Regeringen och statsrådets parti abonnerar inte på några barn, vare sig de bor i Degerfors eller i Landskrona.

Det andra handlar om buggningen. Statsrådet var kolossalt noga med att gå igenom i vilka situationer olika partier hade varit för respektive emot. Det är väl en intressant historieskrivning. Vad statsrådet glömde i denna uppräknig var att hans parti i stort sett i 20 år haft regeringsmakten och inte förmått lägga fram något förslag förrän nu. Om olika partier vid olika tillfällen har varit för respektive emot, har socialdemokratin bara varit lat. Inget förslag på 20 år – det är ganska illa.

Jag skulle nu vilja komma till en fråga, och jag ska fatta mig så kort jag kan. Drogtester i skolan har vi identifierat som *en* möjlig väg för att upptäcka missbruk tidigt och kunna göra något åt det. Detta avfärdas ofta, och jag tillstår gärna att frågan inte alls är okomplicerad. Men det avfärdas ofta som integritetskränkande. Martin Nilsson sade tidigare att det var ett utslag av kontrolliberalism. Det kan man tycka. Men jag tycker att det är att lite snabbt avfärda någonting som har visat sig kolossalt effektivt där det har provats, även i vårt land och i strid med Skolverkets rekommendationer. De flesta elever i Helsingborg till exempel säger att det här är ett starkt stöd i deras förmåga att säga nej till narkotika.

Anf. 89 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är nu den tredje borgerliga företrädaren som inte tycker om att jag tog upp klassperspektivet i narkotikafrågan. Jag förstår det, därför att ni gör ju allt för att skärpa klassmotsättningarna i er övriga ekonomiska politik. Ni vill inte erkänna att om man har i grunden stora klassklyftor och stora konflikter drabbar det på många olika sätt. Ett av de sätten är att om man får in droger i samhället är det ofta de som har det sämre ställt som faller igenom snabbast och som blir utslagna. Det var det som jag pekade på. När jag säger det, då känner Moderaterna, Folkpartiet och kanske också i viss mån Centern sig obekväma, för det vill man inte tala om. Man vill ju inte tala om klassklyftorna. Man vill inte tala om narkotikans, drogernas eller alkoholens betydelse i socialt hänseende.

Inläggen från er alla tre är ganska betecknande för hur ni ser på detta.

I mitt inlägg sade jag något annat som har med detta att göra, nämligen att länder som driver en politik som verkar för ökade klassklyftor aldrig kommer att klara narkotikafrågan på lång sikt. Jag tycker att ni alla tre, och kanske också Kristdemokraterna, borde fundera över: Hur ser vår ekonomiska politik ut? Medverkar den kanske till att skärpa klassmotsättningarna i vårt land? Får det kanske också effekt på narkotikasituationen?

Det är den poäng jag hade, och det var den poäng som ni kände er lite obekväma inför. För vår del är klassperspektivet något absolut grundläggande också i detta fall.

Drogtester för barn exemplifierade jag med England och sade att det är något som kan fungera i England. Narkotikasituationen i England är oerhört mycket värre än vad den är i Sverige. Ungefär 7 % av 15-åringarna säger att de har prövat narkotika. När man lyssnar på Torkild Strandberg skulle man kunna tro att det är 70 %. Så är det inte. Att då gå fram med den typ av generella åtgärder som han vill göra är inte motiverat.

Anf. 90 TORKILD STRANDBERG (fp) replik:

Fru talman! Morgan Johansson får ha vilka klassperspektiv han vill för sin politik. Det kanske kan finnas skäl för det. Men att tala om socialdemokratins barn vidhåller jag är i det närmaste stötande. Det ger ett eko från en annan tid. Morgan Johansson tyckte att vi skulle hålla oss till 2000-talet. Jag instämmer i det. Jag tycker att Morgan Johansson också ska försöka stå kvar där.

Det kanske fortfarande finns möjlighet att buggningsfrågan ska kunna lösas. Jag kan garantera att i justitieutskottet kommer vi från Folkpartiets sida inte att lämna någon sten ovänd för att få våra vänner i Centern och Kristdemokraterna att acceptera det förslag till lagstiftning som har lagts fram, även om det innebär justeringar av det. Vi kommer inte att lämna någon sten ovänd för att buggning ska kunna passera den här kammaren.

Det vore klädsamt om statsrådet, i stället för att bara spela gnällvalsen över vissa av alliansens partier, gjorde ett och annat försök med sitt eget regeringsunderlag. Anledningen till att vi inte har buggning i Sverige är ju att Morgan Johansson och socialdemokratin har ett fullständigt odugligt regeringsunderlag på brottsbekämpningens område i vårt land.

Att ett statsråd står och gnäller över oppositionens oförmåga att leverera politik i detta avseende är ganska häpnadsväckande. Hur vore det att se till sitt eget underlag innan man beklagar sig över något annat?

Anf. 91 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Torkild Strandberg ibland slirar på historieskrivningen. Han deltog nog inte i diskussionerna kring buggning som vi hade i riksdagen under den förra mandatperioden.

Då var situationen den att Moderaterna länge vägrade lämna besked och förhalade frågan. I Folkpartiet hade vi en ledamot som hette Siw Persson som också hade mycket stora bekymmer med den här frågan. Folkpartiet röstade olika i den här frågan beroende på vilket år det var.

Det är klart att vi inte fick någon majoritet när vi skulle pröva frågan i riksdagen under den förra mandatperioden. Nu har vi en majoritet därför att Folkpartiet är med på detta. Det är utmärkt. Bekymret är att bland

annat Centern och Kristdemokraterna bildar en annan sorts allians och låser detta. Därmed förhalar vi det ytterligare ett år.

Den fråga som jag vill att Torkild Strandberg funderar över är: Om olyckan är framme och vi får en borgerlig regering är inte Torkild Strandberg lite orolig – hur många stenar han än vänder på – att Centern och Kristdemokraterna kommer att fortsätta att låsa den här frågan? Alla beslut som fattas av regeringen måste ju vara kollektiva. Är inte Torkild Strandberg det minsta bedrövad och orolig för det?

Anf. 92 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Varför engagera sig, frågar Morgan Johansson inledningsvis? Det beror på att hans socialdemokratiska barn är illa utsatta vad gäller missbruk.

Jag kallar alla ungdomar och barn i Sverige för våra barn och ungdomar. Det gör alla kristdemokrater. Jag utgår ifrån att Morgan Johansson egentligen också menar det. Språkbruket blev olyckligt. Det är faktiskt lite stötande att tala om *våra* ungdomar. De är *våra* ungdomar förutsatt att de tillhör rätt klass.

Enligt min bestämda mening är alla ungdomar i Sverige våra ungdomar.

Den grundläggande frågan är ju satsningarna på välfärden. Det talade jag med Martin Nilsson om i ett tidigare replikskifte.

Jag vill ställa en liknande fråga som den vi tidigare har debatterat till Morgan Johansson: Anser Morgan Johansson att ni i tid har tagit itu med missbrukssituationen i Sverige? Här finns det skillnader. Kristdemokraterna anser att vi i ett betydligt tidigare skede skulle ha prioriterat de här frågorna. Det har vi visat i praktisk politik i våra budgetalternativ. Vi har lagt mer pengar på kommuner och landsting i många år. Vi har lagt mer pengar på psykiatri och vi har lagt mer pengar på kriminalvården för att vi skulle kunna bjuda upp bättre i motståndet mot missbrukets utveckling och ge fler möjlighet till behandling.

Den grundläggande frågan är: Har ministern i tid tagit ansvar med sin regering för att stävja den mycket alarmerande utveckling vi har haft inom narkotika- och alkoholpolitikens område?

Anf. 93 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Man kan naturligtvis ifrågasätta om man borde ha gått in med ännu mer resurser ännu tidigare än vad vi har gjort. Vi har gått in med miljardbelopp under 2000-talet för att förstärka förebyggandet. Man kan naturligtvis säga att vi borde ha gått in med ännu mer.

Man kan inte göra det så enkelt för sig som Kristdemokraterna gör och säga att Kristdemokraterna har anslagit mer pengar. Problemet med era budgetmotioner är att de aldrig är finansierade. Det visar sig också i alla analyser som ekonomer gör av era motioner. Det är som vanligt med kristdemokratiska budgetunderlag; man slirar på siffrorna och hämtar ofta uppgifter direkt från luften.

Det fungerar inte i regeringsställning. Det visade sig ju när ni sist fick möjlighet att styra. Så kan man inte styra ett land.

Vi har gått in med ganska stora resurser. På de förebyggande insatserna är det över 1 miljard de senaste fem åren. Det gäller också sådant

som är förebyggande i annat avseende, som till exempel skolhälsovården. Det är en viktig pusselbit om man ska klara detta.

Sedan 1999 har antalet kuratorer i vårt land ökat med 38 %. Antalet skolpsykologer har ökat med 44 %. Antalet skolsköterskor har ökat med 22 %. Det har skett bland annat till följd av de öronmärkta resurser som vi gav skolan, 5 miljarder sammantaget under fem år.

En viktig del för att upptäcka sociala problem och missbruk i tid är att det finns en elevhälsovård som fungerar. Det har vi satsat på och lyft fram på ett väldigt tydligt sätt.

Kristdemokraterna är också förnärmade över att vi pratar klassperspektiv och narkotika. Om man har en politik som syftar till att öka klassklyftorna i landet vill man naturligtvis inte höra talas om att narkotikafrågan kanske också är en klassfråga.

Anf. 94 ULRİK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag har inte för ett ögonblick betvivlat att narkotikamissbruket också har en klassdimension och att den som är sämre ute i samhället på olika sätt, bland annat ekonomiskt, ligger tuffare till också när det gäller missbruk. Därför är det väldigt allvarligt att Socialdemokraterna visar den uppenbara likgiltigheten inför ungdomsarbetslösheten.

Det är klart att det finns samband. Det jag reagerade emot var talet om exklusivitet, att just de ungdomar som man kan kalla för socialdemokratiska är *våra* ungdomar. Enligt min mening är alla barn och ungdomar i Sverige *våra* ungdomar.

Jag tackar för att det åtminstone finns ett halvt medgivande. Man kan ifrågasätta, säger Morgan Johansson, om vi har ingripit i tid. Ja, det kan man minsann ifrågasätta.

Vi har sett många års utveckling åt fel håll på missbruksområdet utan att Socialdemokraterna har ingripit. Nu ger jag gärna igen ett erkännande att vi har enighet om att vi tillsammans ska försöka återta kapacitet och satsa mer på välfärden. Men ni ligger efter. Vi har satsat betydligt mer i våra budgetalternativ.

Sedan går det naturligtvis an att kritisera våra finansieringsalternativ. Och när det passar så är det så att säga fel finansiering enligt Socialdemokraterna. Då angrips vi för det och kallas för högerparti och så vidare. Och ibland sägs det att det inte är en real och fungerande finansiering. Så varierar kritiken.

Men vi står för våra budgetalternativ. Vi anser att det är viktigt att öppet och ärligt redovisa detta. Och vi väljer bort annat i våra budgetalternativ för att kunna finansiera viktiga välfärdssatsningar inom psykiatri, kommuner och landsting, skolhälsovård men även sådant som kriminalvården för att den ska ha ett substantiellt innehåll.

Jag skulle också vilja ha ett förnyat och betydligt klarare besked än det som vi har fått tidigare om hur du ser på risken för att våra kommunala drogsamordnare så att säga förskingras. Kan du ge ett besked om det?

Anf. 95 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Beträffande de kommunala drogsamordnarna ser jag fram emot att när vi nu satsar så mycket pengar – 250 miljoner i år och 260 miljoner nästa år – är det en väldigt tydlig signal till kommunerna att

detta är någonting som vi kan fortsätta att satsa på. Jag har faktiskt inte sett signaler av den karaktären som Ulrik Lindgren lyfter fram, att man skulle göra sig av med kommunala drogsamordnare, särskilt inte mot bakgrund av att kommunerna nu faktiskt har mer pengar än vad de har haft på väldigt länge. Kommunsektorn har ju 10–15 miljarder i överskott. Jag ser alltså inte den signalen.

Ulrik Lindgren säger att vi under många år har sett att det har gått åt fel håll i fråga om narkotikaanvändningen. Ja, vi såg det under 90-talet. Tillgängligheten ökade, vilket innebar att fler ungdomar provade narkotika.

Men glöm då inte bort, Ulrik Lindgren, att vi sedan fyra år tillbaka faktiskt ser en minskning när det gäller antalet ungdomar som provar narkotika. Vi ser faktiskt också en minskning när det gäller drickandet bland ungdomar. Det är det som jag tar fasta på. Och jag säger att det kanske kan vara så att våra insatser har haft effekt. Det får inte effekt på ett, två eller tre år. Men det kan få effekt på fyra, fem eller sex år. Och det är därför som dessa satsningar måste vara långsiktiga.

Om Ulrik Lindgren vill ge mig ett erkännande, ge mig då också ett erkännande för att det ser ut att ha blivit bättre under dessa år när det gäller den frågan.

Ulrik Lindgren gav också ett visst erkännande när det gäller att detta också är en klassfråga. Han sade att det också är en klassfråga. Men varför ska ni då lägga fram förslag som skärper klasskillnaderna i Sverige? Förstår ni inte den kopplingen?

Min uppmaning till Ulrik Lindgren är därför att ni ska gå tillbaka och titta i er ekonomiska politik. Om ni verkligen vill verka för att förbättra de sociala förutsättningarna i vårt land, då ska ni inte lägga fram förslag som skärper klassmotsättningarna i vårt land.

Anf. 96 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Innan jag börjar med mitt anförande skulle jag vilja lämna över ett vackert rött häfte med sidenband till statsrådet Morgan Johansson. Det är 4 000 namnunderskrifter insamlade i Västernorrland, i huvudsak i Sundsvall, från nätverket Vileda som består av ett 70-tal organisationer med företrädare på läktaren i dag. Och jag hoppas att statsrådet åtminstone ögnar igenom detta.

Fru talman! Det är till stor del med sorg som jag står här i dag eftersom jag vet att majoriteten här i kammaren senare i dag kommer att rösta igenom en lag som så tydligt strider mot den uppfattning som svenska folket har, nämligen att det är och ska förbli förbjudet att knarka.

Detta lagförslag om utbyte av sprutor och kanyler är därför ett stort misstag.

Svenskar beskylls ofta för att vara naiva intill dumhetens gräns. Att säga att det är naivt är väl det bästa man kan säga om detta lagförslag. Och med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 18.

Intentionerna däremot kan väl ingen sätta sig emot? Det är givet att alla vill ”förebygga spridning av hiv-infektion och andra blodburna infektioner bland personer som missbrukar narkotika” som det står i förslaget. Att landstingen dessutom ska erbjuda vård och avtändning, i utbyte mot sprutor och kanyler, låter ju bra men blir troligen ett spel för

gallerierna eftersom detta sannolikt inte kommer att fungera. Det tycker jag också har framkommit i en del av replikskiftena.

Den 20-åriga försöksverksamhet som har skett i Skåne och som är mycket omtvistad bland sjukvårdspersonal, bland socialarbetare, bland organisationer på fältet och inte minst bland före detta narkomaner ska nu enligt förslaget bli legio i hela landet.

Vi moderater anser att detta är helt fel väg att gå. Vi riskerar faktiskt snarare ett accelererande missbruk och därmed också att fler människor kommer att smittas av hiv eller hepatit.

Jag ska här i huvuddrag förklara våra invändningar.

Narkotikan flödar i Europa, vilket flera har vittnat om, och starka krafter driver på för att luckra upp motståndet. Det finns flera skäl. Det handlar om såväl uppgivenhet som ekonomiska intressen.

Jag har också upptäckt att det finns en skrämmande attityd bland somliga, förmodligen ganska många, som i korthet kan sammanfattas i orden: Låt dem knarka ihjäl sig. Det blir billigare så. Det är en inställning som skrämmer mig och, utgår jag från, alla andra som sitter här och på läktaren.

Internationell forskning visar att ju mer negativ syn ungdomar har på narkotika, desto mindre benägna blir de att prova. Och omvänt: Om samhället har en mer tillåtande attityd till missbruk riskerar också ungdomars eget motstånd att luckras upp.

Jag är övertygad om att vi kan tacka vår – hittills – restriktiva narkotikapolitik för att trots allt färre unga här i Sverige testat och fastnar i droger. Det är en stor skillnad gentemot många andra länder i Europa.

Förbud fungerar nämligen så länge det finns en kontrollfunktion.

Nu visar det sig – det finns siffror på det – att andelen unga som testat droger i Malmö är större än i övriga landet. Vad säger det? Kanske ingenting. Eller också gör det det. Det vet vi inte. Signaler är nämligen viktiga.

Sprututbytesprogrammet ska förhindra spridning av hepatit och hiv, sägs det. Och Socialstyrelsen ska ge tillstånd till de landsting som vill öppna sprutmottagningar.

Men det märkliga med hela denna fråga är att Socialstyrelsens egna utvärderingar inte ger stöd för att sprututbyte skulle skydda mot hivsmitta bland injicerande narkomaner.

Vi har, gudskelov, inte någon hivepidemi bland missbrukare i Sverige. Tvärtom vad många tror är narkomaner, till skillnad från många andra, medvetna om riskerna och försiktiga. Det är en följd av att det har varit en omfattande information under lång tid.

I Stockholm anmäldes i fjol ungefär 200 nya hivfall. Av dem är ”bara” mellan 15 och 20 narkomaner. Statsrådet var själv inne på detta. Nästan alla övriga hade blivit smittade sexuellt, och det gäller även för hälften av de hivsmittade narkomanerna. Det handlar alltså om totalt sju-åtta personer som kan ha blivit smittade via sprutor. Det är tragiskt nog, men det borde ge lite perspektiv på frågan.

Oskyddade samlag är en betydligt vanligare orsak till hiv, även bland narkomaner. Mot det hjälper inga fria sprutor i världen, däremot fria kondomer. Och sådana kan man mycket väl dela ut.

Sedan måste man också veta hur missbruksmiljöerna ser ut. Injicerande är ofta en kollektiv sysselsättning. Att dela ut rena sprutor hjälper

inte när smittan finns i själva injektionslösningen och kanske också i de bomullstussar genom vilka man drar upp denna lösning. Och den, statsrådet, som tar sin jungfrusil frågar inte i första hand efter oanvända rena sprutor.

I Stockholm kunde man också i följd notera en helt ny trend. För första gången fanns det bland de hivsmittade fem mycket unga narkomaner. Det är tveksamt om de hade kvalat in med tanke på den 20-årsgräns som man nu vill ha enligt Socialstyrelsens normer.

Sprututbyte kommer att rädda liv, hävdar förespråkarna. Varje år dör närmare 400 personer till följd av sitt knarkande – många av överdoser och andra i olyckor. Men ett fåtal av dem – en eller två personer – gör det därför att de är smittade av hiv och har utvecklat aids.

Men med fria sprutor underhåller samhället i stället det missbruk som många av dem senare kommer att dö i.

Skåne har flest narkotikarelaterade dödsfall i landet, trots fria sprutor.

I den betydligt större Göteborgsregionen är dödligheten inte ens hälften så stor som i Skåne, trots eller tack vare att man inte delar ut sprutor.

Ett annat argument är att sprutmottagningar kommer att hjälpa till att motivera missbrukarna att söka vård. Men snälla – tror ni själva på det här?

I Skåne har det gjorts ytterst få LVM-anmälningar från sprututbytesmottagningarna trots att i princip alla där uppfyller kraven för LVM. Socialtjänsten i Skåne har förlitat sig på de glesa rapporterna som man får från sprututbytesmottagningarna i stället för att själv aktivera sig för att få in missbrukarna i vård.

Det är förbjudet att knarka i Sverige, fru talman. Det är förbjudet att sälja narkotika. Men vid sprutmottagningarna i Skåne har personalen enligt en omfattande rapport från Stockholms förra socialläkare Anders Anell motsatt sig att polisen ska agera mot den narkotikaförsäljning som sker i anslutning till mottagningen. Motivet från personalen är att området ska vara en frizon där missbrukarna inte ska vara oroliga för att polisen ska gripa in. Vad är det för signaler?

Och vad blir nästa steg? Är det skattefinansierade sprutrum, som man har i Oslo, där narkomanerna kan få hjälp att injicera? Erfarenheterna därifrån med den så kallade sprutbussen visar att 75 % delar verktyg, som det kallas, trots att de har fått rena sprutor. Det ser ut som en tanke att Oslo har den högsta dödligheten bland narkomaner i Norden.

Är det svårt att få tag på rena sprutor? Nej, det är det inte heller. Det kan de flesta narkomaner vittna om. Sprutorna kostar ungefär en tia styck. Men det är naturligtvis bekvämt att få dem gratis. Jag har en spruta med mig här som jag har köpt på apoteket i Helsingfors. Den kostade ungefär 1 euro. I Helsingfors har man fria sprutor. Jag besökte en mottagning där. Där finns en epidemi med hiv bland missbrukare. Den här kopplingen finns alltså inte.

Mottagningarna ska underlätta kontakten med missbrukare. Men i stort sett samtliga organisationer på fältet, från Kriminellas Revansch i Samhället till Föräldraföreningen Mot Narkotika eller Sveriges Invandrare Mot Narkotika, förnekar att det skulle vara svårt att få kontakt med missbrukare eller för den delen att få dem att vilja testa sig för hepatit.

Mycket av det arbete som sker i dag på mottagningarna i Lund och Malmö är bra. Det kan fortsätta, anser vi, utan någon utdelning av spru-

tor. Sådana här goda erfarenheter finns redan på flera andra håll i landet. I Stockholm finns Hållpunkt Maria. De finns också i Uppsala och på andra håll. Bygg vidare på detta!

Det är också en myt att fria sprutor skulle skydda mot hepatit B. Häromåret var det 34 fall av hepatit B i Skåne mot 20 i Stockholm. Det handlar om vaccinering och att landstinget satsar resurser på det.

Däremot finns det fortfarande stora brister på vårdområdet. Avgifts- och vårdplatser saknas på många håll. I de drygt 50 remissvar som har kommit in är ett återkommande tema att uppsökande arbete är en mycket effektivare motivation än det sprututbyte som här föreslås.

Det är inte, fru talman, hjälp att kunna fortsätta knarka som behövs utan hjälp att kunna sluta.

(Applåder)

I detta anförande instämde Magdalena Andersson, Maud Ekendahl, Cristina Husmark Pehrsson och Cecilia Magnusson (alla m) samt Ulrik Lindgren och Chatrine Pålsson (båda kd).

Anf. 97 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Lena Adelsohn Liljeroth ställer man sig en första fråga. Om nu detta som har genomförts i Skåne under 20 års tid är så hemskt – varför har ni då inte avbrutit det? Har Lena Adelsohn Liljeroth talat med sina moderata partikolleger i Skåne om detta? Varför har inte Moderaterna där engagerat sig mot det?

När ni var i regeringsställning allra senast hade ni justitieministerposten – Gun Hellsvik. Då pågick sprututbytesverksamheten. Varför såg ni inte till att den avbröts då? I stället lade ni frågan i utredning efter utredning. Jag tror att Socialstyrelsen har gjort fyra utvärderingar. Förr eller senare kommer man till en punkt då man inte kan fortsätta med detta och då man tappar sitt ledarskap om man inte klarar av att bestämma sig. Ska detta fortsatt vara tillåtet eller ska det inte var tillåtet?

Slutargumenten låter så här: När det gäller hivsituationen var det förra året 15 narkomaner som fick hiv i Sverige totalt sett. 14 av dem fanns i Stockholm, och ingen i Skåne. Den bilden har funnits år efter år. Det hjälper inte hur mycket Lena Adelsohn Liljeroth diskuterar detta och försöker dra fram andra länder eller andra exempel. De siffrorna står kvar.

Jag säger att riksdagen inte bör tvinga Region Skåne att lägga ned. Riksdagen bör säga att man får lov att fortsätta men att det då gäller att man skärper framför allt vårdsituationen i regionen. Det är också det som man landar på i slutändan. Jag instämmer absolut i att det behöver göras mycket större insatser när det gäller missbrukarvården. Det är därför vi går fram med över 800 miljoner i öronmärkta pengar till missbrukarvården under de här åren.

Anf. 98 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik:

Fru talman! Jag ska börja bakifrån. Om ni ska hålla på att slåss om vem som ger mest pengar så kan jag glädja er med att säga att Moderaterna ger mer till missbrukarvård än vad Socialdemokraterna gör – visserligen bara 25 miljoner. Det skulle kunna göras mer, men i alla fall.

Jag kan instämma i detta. Också för mig är det obegripligt att det finns moderater i Skåne som försvarar projektet. Vi har noterat att detta är en fråga som går genom partierna. Ingrid Burman, som företräder Vänsterpartiet och som jag vet är en stark motståndare till det här, tvingas nu hålla god min. Hennes parti är totalt delat, och så ser det också ut på flera andra håll. Inom Folkpartiet är man klart emot detta i Stockholm, men för här i riksdagen. Detta är en fråga som så många andra tack och lov – eller tyvärr, beroende på hur man ser det – skär rakt igenom.

Dem som jag har haft kontakt med, det vill säga många av de organisationer som verkar på fältet, har en kunskap om missbruksmiljöerna som jag tror att besökare och politiker ibland saknar. Det säger jag utan att för den skull vilja nedvärdera de argument som även mina kolleger bland de moderata företrädarna i Skåne har. Vi har fört långa diskussioner om det här. Det handlar om de ökade kraven som statsrådet var inne på och som nu kommer att gälla enligt Socialstyrelsens normer i förslaget. De skulle innebära att mottagningarna i Skåne får slå igen bums, för de har mycket att bevisa innan de når upp till de krav som ställs trots att de har hållit på i över 20 år.

Anf. 99 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är det som är det fina med förslaget. Det skärper de krav som ska gälla. Jag tycker inte att det är okej att samhället står för fria sprutor till aktiva narkomaner när det samtidigt inte orkar stå för avgiftning för dem som vill sluta. Det tycker inte jag är en bra ordning.

Det är precis därför vi gör den här regleringen. Vi knyter detta till att det måste finnas en väl fungerande vårdkedja så att man kan komma in i avgiftning, vård, behandling och sedan eftervård som också fungerar. Sedan späder vi på med öronmärkta pengar från statens sida för att underbygga missbrukarvårdssatsningen.

Lena Adelsohn Liljeroth konstaterar att moderaterna i Skåne har en annan linje. Det kan ju vara så att de har sett att detta inte leder till en ökning av nyrekryteringen av narkomaner. För övrigt finns det ingen forskningsrapport som har lyckats peka på ett sådant samband. Det är så enkelt att det inte är tillgång på sprutor som gör människor till narkomaner, lika lite som det är tillgång på glas som gör människor till alkoholisterna. Det är helt andra faktorer som ligger bakom att man hamnar i ett missbruk.

Däremot måste man, inte minst som smittskyddsansvarig, ta den problematik som finns när det gäller hivsituationen på allvar.

I mitten av 80-talet smittades över hälften av alla sprutnarkomaner i Stockholm inom loppet av åtta månader. Det kan gå oerhört snabbt om smittan kommer in i missbrukargruppen, och det var precis det som inträffade. Vi ser nu en pågående hivepidemi också på andra ställen om man går utomlands, till exempel i Estland och S:t Petersburgsområdet. Förringa inte problematiken här! Förringa inte den smittspridning av hiv som sker i missbrukargruppen! Den är ett väldigt stort och påtagligt problem. Vi vet att vi har noll i kolumnen år efter år i Skåne, medan vi alltså har en förhållandevis förskräckande spridning i missbrukargruppen i Stockholm.

Anf. 100 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik:

Fru talman! Snälla statsrådet! Om han har lyssnat på det jag sade tidigare i mitt anförande kan han inte komma och säga att jag förringar problemet. Det är ju just det jag inte gör. Däremot har vi helt olika uppfattningar om hur vi löser det.

Det är mycket riktigt att nu kommer steg 2. Jag vet att åtminstone fyra landsting, bland annat stora Västra Götaland, har sagt nej. De kommer inte att genomföra det här. De kommer i stället att satsa resurserna på någonting annat. De tror inte att det här är lösningen. Det gör inte jag heller.

Den stora hivsmitta som vi har handlar om så kallat annat sexuellt beteende. Det gäller nästan alla dem som i dag drabbas av hiv. Det är ett väldigt litet fåtal som tragiskt nog – det sade jag också i mitt anförande – får det genom orena sprutor. Det är inte ens en garanti med rena sprutor, eftersom smittan kan finnas i själva injektionslösningen. De som tar sin jungfrusil kan faktiskt också bli smittade första gången, och då är det inte en ren spruta som man frågar efter.

Jo, jag tror att det här sprututbytet faktiskt kan leda till att fler börjar knarka. De som redan i dag får sprutor värvar ju nya narkomaner och får också någonstans tillstånd att fortsätta knarka. Det är via andra som man dras in i narkotikamissbruket. Dessutom riskerar de att dö av en överdos innan de ens haft en chans, eller risk, att utveckla hiv.

Jag tror inte att det här förslaget är bra. Jag hoppas innerligt att det heller inte kommer att bli någon uppföljning av detta ute i landet utan att man satsar på information, vård och avgiftning. Det är enda sättet att lösa detta.

Anf. 101 KARIN GRANBOM (fp):

Fru talman! En stor del, kanske alla, av Sveriges tunga narkotikamissbrukare hittar man i svensk kriminalvård om man ser över en lite längre tidsperiod. Varje dag finns det i kriminalvårdens anstalter och i frivården mellan 8 000 och 9 000 personer som har problem med narkotika. Flera av dem återfinns just i kriminalvården för att de missbrukar. De har på ett olagligt sätt finansierat sitt missbruk, och blir de inte fria från sitt missbruk kommer de att hamna där igen.

Det här betyder att om vi skulle satsa ordentligt på behandling för dömda skulle vi nå en stor del av Sveriges narkotikamissbrukare. Vi skulle också inleda en verkligt stor reform mot brottslighet. Behandling av missbruk är i högsta grad ett återfallsförebyggande arbete.

Men det finns i dag ett antal problem som omöjliggör visionen om en kriminalvård som statistiskt märkbart lyckas minska antalet missbrukare.

Vi i Folkpartiet har två reservationer, 22 och 23, som handlar om differentiering i anstalt och kontroll av narkotika på anstalter och häkten. De här reservationerna står vi förstas bakom. Jag kommer att tala utifrån dessa och börjar med det som kallas differentiering.

Det handlar om att de som inte missbrukar inte ska behöva befinna sig i miljöer med missbrukare och uppenbar tillgång till narkotika. I dag har man inrättat sju anstalter där det bara ska finnas intagna som vill ha stöd för att bli av med sitt missbruk. Det är en bra ambition. På fyra av de här anstalterna ska det vara strikt narkotikafritt. Det ska inte finnas några intagna som har ett pågående missbruk. Men man lyckas inte med den

här differentieringen. Även på de beslutade fyra anstalterna som ska vara narkotikafria finns det intagna med missbruksproblem. Det är överbeläggningen som gör det mycket svårt att skapa anstalter utan missbruk. Kan man inte fylla de här fyra anstalterna som jag pratar om med personer som inte använder narkotika måste man fylla på med dem som har pågående missbruksproblem, och det är sorgligt.

Kriminalvården har också i andra anstalter inrättat olika typer av avdelningar graderade efter drogfrihet och motivation att sluta med missbruk. Inte heller där klarar man att differentiera. Det här innebär tydliga problem. En person som har en negativ inställning, och som kanske dessutom ser till att det kommer in narkotika på avdelningar och anstalter, kan sabotera för väldigt många andra individers framåtskridande. Därför måste differentieringen bli bättre och fler anstaltsplatser skapas.

Därutöver vill jag säga att eftersom resurserna för narkotikabekämpning och kriminalvården i allmänhet är starkt begränsade ska det vara tydligt att den största satsningen ska gå till dem som verkligen själva vill ha stöd för att leva ett narkotikafritt liv. Vi kan ha en ambition att lyfta alla, men vi kommer inte att klara det. Därför tycker jag att man ska vara så rak att man ska säga att det är viktigt att vi tar reda på vilka som verkligen vill bli narkotikafria, och sedan ska vi satsa på dem. Då hjälper vi mest för de pengar som vi har.

Vi vet att sysselsättningen i anstalt har minskat kraftigt. Nu är den i stort sett nere på ett minimum. Har man ingenting att göra är det lätt att falla i apati och destruktiva beteendemönster. Sysslolösheten i anstalt är definitivt en bidragande orsak till att intagna fortsätter med ett missbruk. Arbete på anstalt måste därför få ett uppsving.

Behandlingsverksamhet finns på anstalterna, och ibland är den mycket bra, men det är långtifrån alla som behöver som får gå en kurs. Fler programledare måste utbildas för att fler intagna ska kunna genomgå behandling. Dessutom är det viktigt att se till att kursen inte ges i början av en påföljd, och sedan händer ingenting fram till frigivningen. Uppföljningen av påverkansinsatser måste ske kontinuerligt. Dessutom ska det finnas avtal klara med socialen och andra organisationer som tar vid efter frigivningen, annars kan hela satsningen i kriminalvården vara intet värd.

Frivården, som tyvärr ofta glöms bort när vi diskuterar kriminalvård, har ett mycket viktigt arbete att bedriva när det gäller att ge stöd till missbrukare. De träffar årligen 5 000 missbrukare.

Kontraktsvård som genomförs inom frivården kan vara ett mycket effektivt sätt att behandla missbruk. Många gånger är det effektivare än om samma behandling skulle ske i anstalt. Men då är det viktigt att vi tar tag i frågan om att domstolar ibland anser sig tvingade att döma till fängelse just därför att kommunerna inte har pengar att satsa på kriminalvård.

Frivården är hårt ansträngd, och den kommer i framtiden att bli ännu mer tyngd med intagna som tillåts omvandla sina fängelsestraff till fotboja och andra påföljder. Detta för mig in på frågan om förmånssystem i anstalt.

Kriminalvårdskommittén har presenterat ett system för att belöna skötsamhet respektive bestraffa misskötsamhet i anstalt. Nu har regeringen lyft ut den allra största belöningen som kommittén föreslog, nämligen att intagna som skött sig exemplariskt i anstalt ska få vistas helt utanför

anstalten efter halva tiden. Frivården ska i framtiden få ta ansvaret också för de här personerna.

Nästa debatt som vi ska ha om kriminalvården kommer att handla om regeringens förslag, som jag pratade om. Om det förslaget finns det mycket att säga, men jag tänkte inte föregripa den debatten i dag. En sak vill jag dock ha sagt, som är särskilt relevant för den här debatten. Det är att det är beklagligt att regeringen inte lyckats lägga fram ett förslag som ger intagna möjlighet att få belöningar och också bestraffningar omedelbart efter ett beteende, och att denna konsekvens också kan komma i anstalt. Mindre belöningar i anstalt för dem som har hållit sig fria från droger en tid skulle definitivt ge drivkrafter att hålla sig borta från narkotika. En vägran att följa behandlingsplan eller avge urinprov borde också snabbt följas av tydliga konsekvenser.

I det här sammanhanget vill jag också säga att det för oss folkpartister är självklart att vägran att lämna ett urinprov ska likställas med att ha lämnat ett positivt sådant.

Slutligen vill jag understryka vikten av att motverka att narkotika kommer in på anstalter. Det mesta av narkotikan kommer in besöksvägen. För att stoppa den finns det inget mer effektivt än att köpa in narkotikahundar och satsa på personal. Personalen är kriminalvårdens allra viktigaste resurs. Ska vi lyckas med visionen om en kriminalvård som lyckas göra avtryck i både missbrukarstatistiken och i brottsåterfallsstatistiken behöver vi personal som är välutbildad i säkerhet och behandlingsmetoder och som också tillåts jobba förebyggande och uppbyggande genom att ha god kontakt med de intagna. Svensk kriminalvård måste bli något annat än en förvaringsplats för missbrukande människor och andra dömda.

Anf. 102 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Kära vänner! Den nationella handlingsplanen för att minska missbruket av alkohol och narkotika var välkommen. Den kraftigt ökade alkoholkonsumtionen är ett mycket stort hot mot folkhälsan, och missbruket av narkotika ökar stadigt. Antalet missbrukare av tung narkotika omfattar i dag uppskattningsvis 30 000 individer, och samhällets kapacitet för att förebygga missbruk och behandla missbrukare av alkohol och narkotika är faktiskt under all kritik.

Fru talman! Den här propositionen var en besvikelse för oss kristdemokrater. Den erbjuder inga bättre utsikter för missbrukarna enligt vad vi tycker – inte heller för deras anhöriga eller andra som drabbas av missbrukets konsekvenser. Inte heller kommer handlingsplanen att i någon större utsträckning förebygga missbruk av alkohol och narkotika.

Den socialdemokratiska regeringen med stöd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet har släppt ifrån sig en proposition som i mycket stor utsträckning saknar konkreta förslag och åtgärder, och det är på den punkten vi är kritiska. Det är mest en upprepning av tidigare väl kända ståndpunkter och nya utredningsuppdrag till myndigheter. Det beklagar vi kraftfullt. Det saknas också en konkretisering av vad en mätbar målfyllelse i praktiken innebär, och därför verkar det som om den här propositionen mest är visioner.

Fru talman! Jag ska beröra några punkter för att ägna den största delen av min tid åt sprututbytesfrågan. Jag vill inleda med att vi på alla sätt

är tvungna att se till att vi förebygger missbruk. Personligen tror jag att den så kallade sekundärpreventionen, när man ingriper mot personer som bedöms förknippade med särskild risk, har kommit i skymundan när det gäller narkotikaprevention. Främst tror jag att det rör sig om ungdomar som experimenterar med narkotika men ännu inte har hunnit utveckla något reellt missbruk. Därför måste arbetet mot missbruk bland unga ske gemensamt med ideella organisationer. Idrottsrörelsen är en sådan. Det finns andra ideella organisationer, men i idrottsrörelsen har vi jättemånga ungdomar som ofta möts flera gånger i veckan. Vi måste också ha föräldragrupper, skolor och andra aktörer som når ut och som finns där ungdomarna är. Föräldraansvaret kan vi kristdemokrater inte nog poängtera som en oerhört viktig resurs för våra barn på alla sätt. Ju mer man är med sina barn, desto större är möjligheten att få kunskap om var barnen är och vad barnen gör. I den relationen kan inte vi politiker besluta, men vi kan göra allt för att underlätta för föräldrarna att få mer tid med barnen. Här har Kristdemokraterna många bra förslag, som vi återkommer till i annat sammanhang.

Samtidigt är det för mig som gammal sjuksköterska självklart att personer med missbruk också ska få rätt till behandling med vetenskap och belagd effekt. Inom andra områden inom sjukvården är vetenskap och beprövad erfarenhet principer som aldrig får tummas på, men inom den här verksamheten har vi inte ställt tydliga mål på hur behandlingen ska ske.

Som kristdemokrat säger jag också att alla ska ha rätt under livsfärden att komma igen. Det är aldrig för sent att komma igen när man har misslyckats, och det måste vi ge optimala förutsättningar för.

Jag går därmed över till sprututbytesfrågan. Jag ska gärna erkänna, både för Morgan Johansson och er andra, att det här har varit en besvärlig resa inom Kristdemokraternas parti, och jag säger det med stor ödmjukhet. Vi har haft rikstingsbeslut på att säga ja till det här, och det senaste rikstingsbeslutet är att säga nej till det. Våndan har legat precis i de frågor som rör just smittskyddsfrågan. Kan vi hjälpa någon extra att slippa bli smittad med både hepatit och hiv är det ju oerhört behjärtansvärt. Det här är ju kontroversiellt. Det finns få i Sverige som inte är intresserade och för vilka det inte spelar någon roll. Antingen tycker man att det här är bra, eller också säger man nej till det. I alla partier finns båda uppfattningarna.

Men jag vill också säga en sak med anledning av det replikskifte som ägde rum här och gällde den långa försöksverksamheten, Morgan Johansson. Jag har haft förmånen att arbeta i socialutskottet sedan 1991. Varje år, vågar jag säga, sedan åtminstone 1994 har vi upprepat att vi vill ha en utvärdering av Malmö–Lund-projektet. Inget parti har haft en avvikande åsikt. Det är bara det att med de premisser som det här försöksprojektet har gjorts på så har det varit svårt att utvärdera. Jag beklagar verkligen att det ska ta 20 år att få ett försöksprojekt, men samtidigt: Om man har startat ett försök är man ju tvungen att se till att det också utvärderas på ett tydligt sätt! Jag tycker att det finns all anledning till detta.

Jag delar inte Morgan Johanssons uppfattning att det finns vetenskapliga bevis för att det här är ett bra projekt. Det är inte bara jag som tycker så, utan det är många andra som gör det. Ingrid Burman, som är socialutskottets ordförande och som jag i sak har stor respekt för, vet ju inte

heller att det finns. Det kanske ni, Morgan Johansson och hon, skulle ha kommit överens om när ni förhandlade om propositionen.

I det informationsflöde som jag fått mig till del finns inte vetenskapliga bevis vare sig för att det är farligt eller för att det är bra. Den realismen måste vi väl alla ha. Då är frågan vad man lutar sig mot, var man tror att det är bäst.

Jag har fått kontakt med Anders Anell som varit socialläkare i Stockholm, den siste innehavaren av en socialläkartjänst, och även jobbat som psykiatrikerkonsult vid Skarpnäcksgårdens boendeinstitution för hemlösa med psykiska störningar. Han har utvärderat projektet, haft jättemånga kontakter i Stockholm och tycker inte att sprututbytet är bra.

Sjuksköterskorna på infektionsmottagningarna i Stockholm, där 80 % av de hivinfekterade narkomanerna vistas, smittspåringskuratorerna på infektionsmottagningarna, stadsepidemiologerna sedan 80-talets början, internationella epidemiologer, smittskyddsläkarna i Stockholms län under samma tid, professorn i infektionssjukdomar vid Huddinge sjukhus, flertalet narkomanöverläkare i Stockholm genom åren och så vidare säger alla nej till detta. Vän av ordning måste väl fråga sig var kompetensen finns om inte där. De har gjort en professionell bedömning av projektet, och jag sätter mig inte över all den kunskap och kompetens som de har.

Jag har blivit mycket illa berörd när Riksförbundet Föräldraföreningen Mot Narkotika uppvaktat mig och mitt parti. Flera gånger har jag haft kontakt med dem. De är föräldrar till barn som är missbrukare, narkomaner. De vet vad det handlar om, och varje gång jag talat med dem har jag tänkt: Tänk om jag som mamma till fyra barn hade suttit och kämpat för något av mina barn. Dessa föräldrar, som känner sina barn bättre än både Göran Persson, Morgan Johansson och Göran Hägglund, säger nej till detta.

Det är klart att man kan ställa sig upp här och säga att föräldrarna inte begriper någonting. Men det gör inte jag. Jag tror nämligen att alla föräldrar vill sina barns bästa, och dessa föräldrar har genomlidit många nätter i skräck, kaos och förtvivlan över att deras barn missbrukar och de inte vet hur det kommer att gå. Det har jag verkligen tagit ad notam.

Jag ska avsluta med att läsa ur ett brev som vi fick, fru talman; jag vet att min talartid egentligen är slut. Brevet är daterat i går, den 25 april, och det börjar: Rösta efter ditt samvete i sprutfrågan. Vi anser att narkotikamissbrukarna i stället för sprutor borde få hjälp att sluta missbruka narkotika. Det är undertecknat av Sveriges Invandrare Mot Narkotika, Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle, Kriminellas Revansch i Samhället – Kris, alkohol- och narkotikapolitiskt ansvarig i IOGT-NTO, Föräldraföreningen Mot Narkotika, Svenska Narkomanvårdsförbundet, Sveriges Blåbandsförbund, Svenska Narkotikapolisföreningen, Hassela Gotland och Nykterhetsrörelsens samorganisation i Stockholm. Alla dessa organisationer har enats om att säga nej till sprututbytet. Det gör Kristdemokraterna också.

Jag yrkar bifall till reservation nr 19.

Anf. 103 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag erkänner gärna att det här är en svår fråga. Det vittnar inte minst den långa handläggningstiden om.

Chatrine Pålsson vill ha en ny utvärdering, en ny utredning. Socialstyrelsen har gjort fyra utvärderingar. Att begära nya utvärderingar, nya utredningar, är ett sätt för oss politiker att ibland skjuta svåra frågor framför oss. Det går att göra ett år, två år och kanske till och med fem år, men när det börjar bli tjugo år fungerar det inte längre. Då tappar man ledarskapet helt. Därför måste man förr eller senare komma fram till vad man egentligen ska tycka.

Det låter nästan på Chatrine Pålsson som att vi vill införa sprututbyte över hela landet. Det är inte det lagregleringen handlar om, utan det handlar om att lagreglera en verksamhet som funnits i vårt land i tjugo års tid samt om att ställa högre krav på verksamheten. Därmed avgör vi också att staten inte kommer att tvinga Region Skåne att stänga.

Min raka fråga till Chatrine Pålsson är: Vill Kristdemokraterna att Region Skåne ska tvingas stänga? Är det själva grundbulten? I så fall tycker jag nog att hon borde prata med sina kristdemokratiska kolleger i Skåne, för där har man en helt annan uppfattning.

Chatrine Pålsson säger att hon tagit del av utvärderingar av verksamheten. Ja, genom att fråga läkare och sjuksköterskor i Stockholm. Varför frågar hon inte dem som i Skåne jobbat med detta under 15–20 år? Varför behöver hon söka sig till Stockholm för att göra det? Är det inte lättare att helt enkelt gå till dem som har förstahandsinformation i stället för att gå över ån efter vatten?

Sedan finns det olika syn när det gäller både frivilligorganisationerna och föräldraorganisationerna. Jag har träffat föräldrar som säger att deras flicka är prostituerad. Hon går på heroin. Hon kan sluta med heroinet. Hon kan sluta med prostitutionen. Men om hon får hiv kan hon aldrig sluta med det. Det är också en syn på denna fråga.

Anf. 104 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ska säga vad Kristdemokraternas syn är. Vi avstyrker regeringens förslag i den delen och anser att regeringen ska kunna återkomma. Vi har i vår motion inte sagt att Malmö–Lund ska stängas. Det har vi inte gjort. Även om det kan kännas inkonsekvent tycker vi att de har en upparbetad verksamhet, även om det säkert behöver resoneras om den ytterligare. De har patienter i verksamhet och det ena med det andra.

Men om man inte kunnat bevisa att ett projekt, som pågått i 20 år, har någon effekt är frågan om man då ska införa det i hela landet. Jag har fått rapporter om att man i Uppsala och Stockholm har uppsökande verksamhet där man nått jättelångt när det gäller att hitta dessa ungdomar, även dem under 20 år, för att kunna ge dem hjälp och möjligheter till rehabilitering.

Beträffande vem i professionen man ska fråga vill jag säga att jag inte är särskilt förvånad över att de som jobbat i ett projekt i 20 år tycker att det är bra. Annars hade de ju inte jobbat kvar. Därför tycker jag att det är klokare att se sig omkring lite grann så att man inte så att säga utvärderar sig själv.

Jag vill emellertid fråga Morgan Johansson: Vad säger Morgan Johansson till de föräldrar som har missbrukande barn och som är oerhört kritiska till detta? Vad säger Morgan Johansson till alla de ideella organisationer som jobbar med dessa frågor? Och vad säger Morgan Johansson till den läkare i Stockholm som under många år jobbat med detta och

som är helt emot sprutprojektet? Jag vet att det finns socialdemokratiska partidistrikt som är lika kritiska.

Anf. 105 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är just därför som vi löser frågan på det sätt som vi gör. Det är landstingen som ska få bestämma om de vill ha detta eller inte. Vill man ha det i Skåne ska man få ha det, men då måste man också leva upp till vissa krav. Vill man ha det i Stockholm ska man få ha det, men med samma krav. Vill man inte ha det så slipper man.

Det är så vi löser frågan just för att vi vet att synen, och kanske också behoven, kan vara olika i skilda delar av landet. I Skåne kan det vara speciellt inte minst eftersom där finns en gemensam narkotikamarknad och gemensamma narkotikaproblem med Köpenhamn och Själland. Det kan ge speciella effekter just där.

Samtidigt ser vi att i fråga om smittspridning och hiv står Stockholm för den absoluta merparten och har gjort det under årtal. Återigen: 15 fall förra året, 14 av dem i Stockholm och inget i Skåne. Det är så det ser ut.

Sedan gällde det de ideella organisationerna. Ja, det beror ju på vem man frågar. Man kan fråga de organisationer som jobbar med hiv, varav många också inriktar sig just på dem som har det största problemet med missbruk. Ta bara Röda Korset, Noaks Ark! Man kan även ta dem som jobbar med de hemlösa, Stadsmissionen i Stockholm till exempel. Man har en helt annan bild där. Där ser man det på ett annat sätt. Och man ska nog göra den nyanseringen.

Organisationer som jobbar mot hiv är mangrant, skulle jag vilja säga, för sprututbytesverksamheten därför att de helt enkelt ser att den kan ha effekt. Men från statens sida säger vi egentligen bara att landstingen själva bör få avgöra denna fråga. På det sättet skiljer sig staten från frågan, men vi skärper då också kraven bland annat när det gäller vilken typ av missbrukarvård som ska gälla för respektive område.

Anf. 106 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är vällovligt att använda sig av det kommunala självstyret i olika frågor, men jag tycker att det här är en fråga om ett signalsystem ut till landet. Vi är överens om ett narkotikafritt samhälle. Men jag är övertygad om att den här signalen, som det kommer att fattas beslut om här i Sveriges riksdag i eftermiddag kl. 16, är ett helt nytt avsteg från principen om ett narkotikafritt samhälle. Föräldrarna skriver också att man ju inte gör det lättare för de knarkande ungdomarna att sluta, utan de får i princip veta att det inte är olagligt att knarka bara de använder landstingets sprutor, som någon förälder uttryckte det. Jag tror att det här, på det viset, är en allvarlig situation. Jag ser det här som en signal mot det som vi är överens om, ett narkotikafritt samhälle. Har Morgan Johansson fått den reaktionen av någon annan?

Anf. 107 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Först vill jag understryka och instämma i Ingrid Burmans tidigare anförande. Jag konstaterar att den här debatten enligt betänkandet ska behandla svensk narkotikapolitik. Jag tänkte hålla mig till det. Något avsnitt om buggning finns inte i det här betänkandet. Det finns inte

heller i propositionerna, som har behandlats. Och några reservationer eller särskilda yttranden i den riktningen har jag inte lyckats upptäcka. Däremot vet jag bestämt att vi ska ha en debatt om just buggning om några veckor i den här kammaren. I den debatten ska jag delta – det lovar jag – med liv och lust. Jag ska nu gå över till dagens egentliga ämne.

För Vänsterpartiet är det grundläggande att söka förena en restriktiv och solidarisk narkotika- och drogpolitik. Vi menar att en framgångsrik narkotikapolitik måste vara ouplösligt förenad och integrerad med en aktiv social välfärdspolitik, en politik som – jag håller med Morgan Johansson – tydligt vill åtgärda de faktiska klass- och könsklyftorna. Ensidiga repressiva förslag är inte ägnade att i grunden framgångsrikt motverka narkotikamissbruket och uppnå det övergripande målet, ett narkotikafritt samhälle. Det krävs samlade insatser på flera områden. Det handlar om att arbeta förebyggande och minska nyrekryteringen. Det handlar om att erbjuda bra behandling och vård för missbrukare, och det handlar om att minska tillgången på narkotika.

De mål som har satts i handlingsplanen är formulerade utifrån denna insikt. Där framhålls också att vård och behandling och andra rehabiliteringsinsatser utgör grunden när det gäller att hjälpa personer med missbruksproblem att komma från sitt beroende. Jag ska därför ägna mitt anförande åt aspekter inom detta centrala område av narkotikapolitiken, vård och behandling. Vänsterpartiet har också i två särskilda yttranden lagt några för oss viktiga synpunkter på vård- och behandlingsarbete som vi förutsätter kommer att beaktas i det kommande arbetet.

Fru talman! Under 90-talet skedde en tydlig ökning av drogmissbruket samtidigt som tillgången på narkotika ökade i Sverige. Parallellt med denna utveckling skedde på väldigt många håll runtom i Sverige en nedrustning av missbrukarvården, till följd av den dåliga ekonomin under en stor del av 90-talet. Denna samtidiga utveckling ledde till att många människor for rejält illa, och en hel del människor som aktivt efterfrågade behandlingsinsatser hade svårt att få gehör för sin begäran. Det utgjorde bakgrunden när den förra handlingsplanen för åren 2002–2005 förbereddes och beslutades och där också medel avsattes. Sedan dess har faktiskt situationen förbättrats i flera viktiga avseenden.

Det görs samordnade satsningar i de allra flesta kommuner. Ett brett opinionsarbete har bedrivits, och glädjande nog visar ett flertal mätningar bland ungdomar att andelen som provat narkotika nu tenderar att sjunka. Det är bra, men vi kan självklart inte nöja oss med detta. Arbetet måste fortsätta. Vi kan identifiera många kvarstående brister. Därför är handlingsplanen, innefattande fortsatta satsningar, som presenteras i betänkandet alldeles nödvändig att fullfölja. Men det är också viktigt att peka på de positiva tecknen och inte bara peka på de mörka sidorna. Det här visar just att uthålliga satsningar på en restriktiv och solidarisk narkotikapolitik ger resultat. Det är också en utveckling som mycket aktivt bör presenteras för omvärlden, inte för att vi ska skryta utan för att vi ska hävda att samordnade satsningar på en restriktiv och solidarisk politik ger resultat. Den bör aktivt visas upp för att motverka den uppgivna låtgå-politik som tyvärr är ett faktum på en hel del håll i Europa.

Fru talman! Ansvar för vård och behandling av personer med missbruksproblem ligger på flera huvudmän. Socialtjänsten ska svara för den långsiktiga planeringen och rehabiliteringen, medan hälso- och sjukvår-

den svarar för avgiftning, psykiska komplikationer och eventuell substitutionsbehandling. En fungerande samverkan mellan huvudmännen är en nyckeluppgift. Här har det brustit i alltför många fall. Numera finns möjligheter att inrätta gemensamma nämnder med samverkande personal inom vård- och omsorgsområdet mellan huvudmännen. Det är en möjlighet. En fungerande samverkan kommer också framgent att vara en nyckeluppgift. Missbrukarvård får inte fungera som svartepetter. Det handlar om människor som vi har skyldighet att erbjuda god vård. I det sammanhanget är det också viktigt att påminna om att betänkandet innehåller ett tillkännagivande, att regeringen i samtal med sjukvårdshuvudmännen ska tillse att det runtom i landet finns ett tillräckligt antal särskilda avgiftningsplatser för kvinnor. Detta är ett mycket viktigt förslag som jag utgår från att vi alla ställer oss bakom.

Fru talman! Under åren 2005–2007 har majoriteten i riksdagen beslutat om en satsning för att stärka missbrukarvården. Den här satsningen kallas Ett kontrakt för livet och omfattar 820 miljoner, varav 120 till kriminalvården. I denna satsning finns också riktade medel för kommunerna när det gäller att nå de allra mest utsatta missbrukarna. Det handlar om de hemlösa. Det handlar om prostituerade kvinnor med missbruk. Det handlar om injektionsmissbrukarna. Det handlar också om personer med så kallad dubbel diagnos, det vill säga personer med såväl missbruk som psykisk sjukdom. Som Vänsterpartiet påpekar i reservation 15 är det av synnerlig vikt att använda möjligheterna till förstärkt samarbete mellan huvudmännen för att förbättra situationen för dessa de allra mest utsatta.

Fru talman! Ett viktigt område i handlingsplanen är arbetet mot narkotikamissbruk inom kriminalvården. Det redovisas att andelen intagna som hade missbruksproblem när de togs in var strax under 60 % år 2004. Det är självklart en mycket hög siffra, och den visar på att det är utomordentligt viktigt med motivations- och behandlingsinsatser för att åstadkomma bestående förändringar under verkställigheten. Därvid är det givetvis avgörande att så tidigt som möjligt komma i kontakt med och utreda personer med missbruksproblem. Det uppsökande arbete som bedrivs i dag på landets häkten är strategiskt viktigt att utveckla. Likaså är satsningen på differentierade platser beroende på motivationsgraden en positiv utveckling liksom att man inrättar särskilda platser för personer som inte har missbruksproblem.

Fru talman! Även när det gäller de dömda som har missbruksproblem finns det anledning att se över samverkan mellan kriminalvård, socialtjänst, psykiatri och behandlingsinstitutioner. Det finns väldigt mycket mer att åstadkomma i dessa gränslinjer. Det finns det gott om vittnesmål om.

Vi har mycket snart anledning att återkomma också i de här frågorna. Om några veckor ska vi nämligen i kammaren debattera och fatta beslut om en ny kriminalvårdslag. Regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har gemensamt lagt fram propositionen *En modernare kriminalvårdslag*. Den handlar till stor del om förbättrade insatser och förberedelser för utslussning och frigivning.

Där lanseras en del nya begrepp och tankar som vårdvistelse, halvvägshus och utökad frigång. Naturligtvis är dessa åtgärder i viktiga avseenden anpassade för de intagna som har missbruksproblem och som vill ändra på detta. De ska ges bättre förutsättningar. Men vi ska inte heller i

detta fall gå händelsen i förväg. Vi återkommer snart till den diskussionen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 108 HELENA FRISK (s):

Fru talman! En lång dags debatt börjar nu lida mot sitt slut, men än är vi några talare kvar. Dagens debatt handlar om svensk narkotikapolitik. Det är ett ämne som rör, berör och engagerar många människor i vårt samhälle. Åsikterna är många och i allra högsta grad skiftande.

Jag är övertygad om, vilket också debatten här i dag vittnat om, att vi som finns här i kammaren har ett stort och äkta engagemang och en gemensam grundsyn när det gäller den restriktiva narkotikapolitiken. Vi är i mångt och mycket överens om målen. Men vägen dit skiljer sig dock en hel del åt.

För mig är det viktigt att se narkotikapolitiken ur ett bredare perspektiv. Vi måste våga höja blicken och se till hela samhället i stort. Ingen kedja är starkare än dess svagaste länk, brukar man säga. Det gäller även här.

Vi måste ha ett samhälle där alla får plats. Våra barn måste få växa upp i trygghet. Därför är vår välfärd så viktig och har sin givna plats även i dagens debatt. Att vård, behandling och andra rehabiliteringsåtgärder utgör grunden för att förmå missbrukare att komma ifrån sitt beroende är för mig fullständigt självklart.

Det handlar likaså om kunskaper om missbrukets omfattning, vilka vårdbehov som finns och inte minst om vilken kvalitet vården faktiskt har och vilka effekter de olika insatser som görs har. Här spelar Socialstyrelsens arbete med nationella riktlinjer för missbrukarvården samt utveckling av kvalitetskriterier en central roll.

Även Socialstyrelsens och Läke­medelsverkets föreskrifter för behandling med narkotikaklassificerade läkemedel vid opiatmissbruk är av stor betydelse. När det gäller möjligheten att få läkemedelsassisterad behandling måste väntetiderna kortas.

När det gäller åtgärder och insatser mot missbruk över huvud taget måste de vara uthålliga och långsiktiga. Därför är den särskilda satsning på missbrukarvården som nu pågår och heter *Ett kontrakt för livet* så oerhört viktig. Det är avsatt 700 miljoner specifikt för den satsningen.

Att ha en nära anhörig som missbrukar är oerhört frustrerande på många sätt. Man känner maktlöshet och frustration. Det är uttryck jag ofta hör. Jag vet, för jag är en av dem. På det här området måste socialtjänsten bli bättre. Man måste se till att det finns resurser att arbeta med hela familjen och särskilt uppmärksamma barn som lever i familjer med missbruksproblem.

Nära samverkan mellan kommuner är en förutsättning när det gäller att utveckla fungerande vårdkedjor. Det är också möjligt inom ramen för en gemensam nämnd. Det har också talats om tidigare att det måste finnas tillräckligt med avgiftningsplatser. De måste naturligtvis utformas utifrån de olika behov som vuxna och barn har.

I handlingsplanen står bland annat att behandlingsinsatser ska vara rätt avpassade och utformade och att hänsyn ska tas till bland annat kön och ålder. Det är förstås bra. Vi delar den uppfattningen. Men som tidigare har sagts anser vi också att det behövs fler särskilda avgiftningsplat-

ser för kvinnor. Vi vill ge regeringen till känna att man på lämpligt sätt ska ta fram ett tillräckligt antal platser speciellt för kvinnor.

Narkotikan på våra anstalter är ett gissel och något vi alltid måste ha för ögonen. Därför har regeringen även där avsatt särskilda pengar. Det är 120 miljoner år 2005–2007 för att fortsätta den satsning som inleddes år 2002.

Exempel på åtgärder som har vidtagits är bland annat de 23 tjänster som har inrättats som uppsökare på våra häkten. De utgör en viktig samarbetslänk mellan den häktade, frivården och anstalten.

Antalet specialiserade narkotikaplatser har ökat från 630 till 1 400 sedan narkotikasatsningen inleddes. Utöver dessa platser finns det ca 300 helt narkotikafria platser avsedda för personer som aldrig tidigare varit i kontakt med narkotika.

Under sommaren 2005 inrättades sju renodlade behandlingsanstalter varav två är kvinnoanstalter. Antalet narkotikahundar har ökat från två till tretton. Det här arbetet måste naturligtvis fortsätta. Det är oerhört viktigt att våra anstalter så långt det bara är möjligt är narkotikafria.

När det gäller säkerhet och kontroll måste man finna en rimlig balans. Det ena behöver inte utesluta det andra. De åtgärder vi har vidtagit för förbättrad säkerhet och kontroll ger också kriminalvården relativt goda möjligheter att förhindra att narkotika kommer in på våra anstalter.

Att hermetiskt tillsluta våra anstalter tror jag inte på. Det gör det bara ännu svårare för de intagna att komma tillbaka till samhället igen. Det finns så mycket mer att göra.

Vi behöver fortsätta att utveckla självförvaltningen på våra anstalter. Det är saker som kan tyckas självklara för oss men som kan vara nog så tuffa utmaningar för många av våra intagna. Det handlar om vardagsnära saker för att göra livet på anstalt mer likt det som finns utanför murarna.

Jag är övertygad om att kriminalvården måste individanpassas på ett helt annat sätt än i dag. Det behövs tydliga och enkla regelsystem. Det efterlyses av alla, och inte minst av de intagna själva.

Bättre frigivningsmöjligheter är självklart. Det måste väl vara allas vår vilja att när frigivningen väl kommer ska man vara så förberedd inför detta som det bara är möjligt. Man behöver förstås också bostad och arbete. Där måste samhället i stort ta ett större ansvar.

Tyvär är det ofta så som det beskrivs i en av reservationerna i betänkandet. Har man suttit i fängelse står man inte precis högst upp på kommunens prioriteringslista. Det är minsann inte lätt när man gång efter annan får nej från arbetsgivarhåll och från bostadsföretag. Där har vi ett gemensamt ansvar.

Samhället behöver också komma in på anstalterna. Kriminalvården kommer ju inte ut. Därför är samverkan mellan berörda myndigheter oerhört viktig. Även om den särskilda narkotikasatsningen har bidragit till förbättrade vårdkedjor finns det fortfarande mycket kvar att göra.

Kriminalvården har också i uppdrag att upprätta samverkansavtal med kommunerna både när det gäller kontraktsvård och placeringar på behandlingshem och att fortsätta utvecklingen av lokalt utformade baskontrakt för kontraktsvård. Syftet med det uppdraget är att i ökad uträkning ge intagna möjlighet att få vård och behandling. Det uppdraget ska delredovisas den 15 mars 2007 och slutredovisas senast den 15 mars 2008.

Självklart spelar också frivilligorganisationerna en stor roll i det här arbetet. Jag nämner bara en, och då pratar jag om Kris eftersom jag har pratat om kriminalvården. Där gör de ett väldigt gott arbete, skulle jag vilja säga, och spelar en jätteviktig roll när det gäller hjälp och stöd när man kommer ut.

Många av de frågor som jag har tagit upp nu kommer vi också att arbeta vidare med under våren – det har också sagts här – när vi börjar arbeta med Kriminalvårdskommitténs förslag, som handlar om en modernare kriminalvårdslag. Jag hoppas jättemycket på den nya lagstiftningen och ser fram emot det kommande arbetet beträffande den.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 109 MARITA ARONSON (fp):

Fru talman! Det har varit en engagerad debatt med engagerade debattörer under lång tid. Men jag ska lite grann från Folkpartiets sida beröra de frågor som rör vård och behandling, alltså insatser för att minska rekrytering och förmå personer med missbruksproblem att upphöra med sitt missbruk.

Alla bor vi i kommuner, och jag tror att det är ute i kommunerna som det här arbetet egentligen börjar, inte så mycket här i riksdagen kanske. Det behövs alltså ett förebyggande arbete, som man tar upp i betänkandet. Men det behöver vara av en helt annan kaliber än det som står där. Jag tror att vi vuxna är alldeles för naiva och ljusblå ibland när vi träffar ungdomar. Vi säger att den här trevliga killen kan väl inte knarka, han kan väl inte använda droger.

Jag var för ett tag sedan i en skola. Där var representanter för lärare, representanter för föräldrar och representanter för elever. Jag frågade, som jag alltid brukar göra när jag är i skolor: Hur är det nu med drogmissbruket i den här skolan? Nej, sade läraren, vi har inga bekymmer med det. Det finns inte något drogmissbruk. Ungdomarna är så fina. Och föräldrarna sade: Nej, vi har inga tecken på att det finns något drogmissbruk. Då sade killen som gick i åttan: Är ni helt dumma eller? Jag kan gå ut och fixa knark varenda rast utanför skolgården.

Det är väl lite så att det finns närmare än vi tror, fast vi inte riktigt orkar eller vågar se, eller också är vi för gamla så att vi inte tror att det finns. Det ska vara som det var förr.

En del har sagt att drogmissbruket ökar, och en del har sagt att det har minskat. Det kanske har minskat något, men fortfarande är det enormt stort. Det är en stor fråga som vi måste möta på alla plan med mängder av insatser. Det behövs alltså ett väldigt bra samarbete med föräldrar, ideella organisationer, skolor och lokala aktionsgrupper. Föräldraföreningen mot narkotika gör också en stor insats.

Ministern var här nyss och skröt om att kuratorer och psykologer har blivit så många fler i våra skolor. Det är klart att om man först monterar ned hela systemet med kuratorer och psykologer så att det nästan inte finns en enda en blir det 30–40 % ökning om man tillsätter några fler. Men det är inte jättemånga fler, utan det finns fortfarande ett stort behov av kuratorer och psykologer i vårt land.

Jag jobbade en period av mitt liv med kvinnliga missbrukare. Då lärde jag mig så många saker, bland annat just hur viktigt det är med den

förebyggande insatsen, att man tidigt hittar och upptäcker. Många av dem sade: Hade någon sett mig, hade någon stoppat mig de första gångerna jag tog knark hade jag kanske inte kommit så djupt ned i mitt missbruk.

Det är också viktigt, som vi har sagt i några av våra motioner och sedan i våra reservationer, att nå ungdomar med stor risk, att man ser vilka som har den största risken. Jag saknar en grupp. De gravida missbrukarna kan jag inte hitta att man har tagit upp någonstans i betänkandet. Det är också en viktig grupp, för det är viktigt för fostret som mamman bär i sin mage. Det behövs alltså en sekundär prevention riktad mot stora riskgrupper.

Dessutom tror jag att man behöver ha en samlande funktion på ett annat sätt än som står i betänkandet. Jag tycker att en sådan institution som Folkhälsoinstitutet, som vi värnar om i Folkpartiet, skulle kunna ha en sådan samordnande funktion och ta upp detta ännu tydligare än de gör nu. I dag är de ju nästan splittrade eftersom de håller på och flyttar, så de ligger i malpåse. Men det kanske tar sig om ett tag igen. Men man skulle ha en samordnande funktion också när det gäller alkohol, förstås, och narkotika, tobak och spelberoende. Det är samma delar av hjärnan som är engagerade när vi får missbruk.

Vi har också i Folkpartiet föreslagit en nationell ledningsgrupp för alla berörda myndigheters chefer. Det ansvariga statsrådet skulle till exempel samla cheferna för de olika berörda myndigheterna för att få en nationell ledning på ett annat sätt än det är i dag.

Det har tidigare talats om de kommunala drogsamordnarna, som vi absolut inte vill ska försvinna. De bör vara kvar. Jag tror att det är viktigt att det också finns en samordning ute i kommunerna. Vi hade i Göteborgsregionen för något år sedan – det var på den tiden jag var kommunalråd – engagerat just polis och en kurator som gick från kommun till kommun och försökte se var det fanns langargrupper och så vidare. Det visade sig att när vi hade satt in dem hemma i vår kommun i Mölndal försvann nästan alla langare. I och för sig försvann de till en annan kommun, men det var ett orosmoment. Jag tror att det är viktigt att det finns professionella personer ute som vet hur man stör sådana här konstellationer av langare.

Hur ska vi då få personer med missbruk att upphöra med sitt missbruk? Jag tror att behandling med vetenskapligt belagd effekt är viktig. Jag tror inte att någon har sagt det i dag, men en SBU-rapport som har gjorts av Socialstyrelsen är på väg fram. Där har man tittat över hela alkohol- och narkotikaområdet. Där finns narkotikan med när man tittar på forskning, men det visar sig att det finns väldigt lite forskning. Det behövs mer forskning, som också har sagts här tidigare i dag.

Det som visar sig i den forskning som finns är ju att det ofta behövs en kombination. Det är inte bara Subutex eller Metadon som behövs, och som det också behövs forskning om, utan i kombination med kognitiv beteendeterapi till exempel gör de väldigt mycket mer nytta. Jag tror att det är den vägen man måste gå, som vi också har sagt i en reservation. Man behöver titta på just den typen av kombinationer av psykoterapi och mediciner som Subutex och Metadon.

Man kanske också hittar nya former för tvångsvård och får in missbrukare i en vårdkedjemodell där de först har ett boende på något ställe

där de får avgiftas. Sedan kan de sakta slussas ut. Men då ska man följa upp den här värden så att det inte bara blir pengar i sjön, så att säga, och sedan går tillbaka i samma gamla hjulspår igen. Det har vi sett nog av. Det tycker jag inte riktigt har framkommit i betänkandet heller.

Dessutom har vi i Folkpartiet sagt att det behövs en anhörigombudsman, alltså någon som hjälper till. Det är faktiskt så att anhöriga har det jättesvårt i den här situationen. Vi har hört föräldraföreningarna berätta om hur svårt det är. Det behövs någon som hjälper till i den här situationen. Vi tror att det behövs en anhörigombudsman som skulle kunna hjälpa till på ett helt annat sätt.

Det var lite snabbt om alla de förslag som vi har tryckt lite extra på. Jag kan väl säga att det finns en hel del positivt i betänkandet, men vi hade varit mycket nöjdare om det hade varit lite vassare och tydligare förslag. Det hade gjort narkotikapolitiken mer fruktbar. Det är ett jättestort problem. En särskild utredare för tullen har nyss verkligen fått uppleva inpå skinnet hur narkotikan flödar in i vårt land. Det är jättebekymmersamt att ungdomar använder detta. Vi behöver satsa allt och hjälpas åt allihop för att få det att fungera bra.

Vi står förstas bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till enbart reservation 9.

Anf. 110 LARS LILJA (s):

Fru talman! Som social- och justitieutskottets ledamöter numera känner till är jag starkt engagerad i frågor som rör dopning. Definitionen av dopningsmedel i detta sammanhang, som i huvudsak rör dopning utanför idrotten, är androgena anabola steroider, förkortat AAS. Jag har lyckats få mina tre motionsyrkanden behandlade i tre olika betänkanden, och därför ser ni mig i denna talarstol ytterligare en gång i dag. Men detta är den sista, åtminstone i denna fråga under detta riksmöte.

Mitt första yrkande, som tidigare behandlats av socialutskottet, handlade om att de insatser som ska göras för att utveckla missbrukarvården även ska omfatta personer som missbrukar androgena anabola steroider. Anledningen till det yrkandet är att det i praktiken är nästan omöjligt att få hjälp om man missbrukar AAS. Dopningsjourens och Maria Beroendecentrum resurser i dessa sammanhang är minimala.

Det andra yrkandet handlade om att straffsatserna för dopningsbrott ska jämföras med dem för narkotikabrott. Där har enligt tidigare betänkande från justitieutskottet och även i detta betänkande aviserats en översyn av straffsatserna för bland annat dopningsbrott.

Fru talman! Det tredje yrkandet som jag nu ska ta upp handlar om möjligheten att dopningstesta utanför idrotten. Alla som är medlemmar i en idrottsförening ansluten till Riksidrottsförbundet är på begäran av förbundets dopningskontrollanter skyldiga att underkasta sig en dopningskontroll. Denna kontroll kan ske var och när som helst och i princip alltid utan förvarning. Kontrollen innebär att den som testas ska avlämna ett urinprov som sedan analyseras av ett ackrediterat laboratorium. Om testet utfaller positivt är straffet i normalfallet avstängning från all idrott i två år. Om personen vägrar att låta sig testas eller smiter innebär det automatiskt två års avstängning från all idrott.

Som jag sagt i mina tidigare anföranden är dopningen ett betydligt större problem utanför idrotten. Det handlar nästan uteslutande om miss-

bruk av androgena anabola steroider i styrketränningsmiljöer. Det gäller både privata gym och gym som drivs av kommuner. Ågarna till dessa anläggningar sysslar med friskvård, och de accepterar inte på några villkor att deras kunder missbrukar AAS. På ett antal orter i landet bedrivs samarbetsprojekt mellan gym och idrottsrörelsen, polisen, tullen, landstinget med flera för att motverka bruket av dopningsmedel.

För att ett sådant här arbete ska vara effektivt krävs och efterfrågas möjligheter att kontrollera om de tränande använder dopningspreparat. Om den tränande inte tillhör en RF-ansluten förening är det mycket tveksamt om det är möjligt att göra sådana kontroller, detta med stöd av 2 kap. 6 § i regeringsformen, som skyddar medborgare mot påtvingat kroppsligt ingrepp och kroppsvisitation. Blod-, urin- och utandningsprov är åtgärder som faller inom begreppet kroppsligt ingrepp. Trots detta är utandningsprov utan misstanke om rattonykterhet tillåtna i trafiken.

Detta har lett till en diskussion om det är möjligt att i ett skriftligt kontrakt mellan gymägare och kund avtala om att kunden är beredd att på uppmaning lämna urinprov för dopningstest och vid positivt resultat acceptera tillträdesförbud till lokalen under en viss tid. Ett sådant test skulle naturligtvis bara kunna ske när den tränande befinner sig i den aktuella anläggningen. Här är rättsläget oklart.

Jag var ordförande i den arbetsgrupp som tog fram Ds 2002:4, *Handlingsplan mot dopning inom idrotten*. Departementsskrivelsen resulterade inte i någon proposition, men flera av de förslag som arbetsgruppen lade fram har på annat sätt förtjänstfullt genomförts av regeringen.

Vi konstaterade i arbetsgruppen att det var högst osäkert om det är juridiskt hållbart att teckna den typ av kontrakt som jag nyss har nämnt och att det kan vara svårigheter med en tillträdesförbudsklausul i ett sådant kontrakt. Vi konstaterade dessutom att det med stor sannolikhet var olika förutsättningar för den typen av kontrakt beroende på om det var ett privatägt gym eller ett kommunalt gym. Dessa frågor är fortfarande obesvarade, och min förhoppning är att de jurister som finns på Regeringskansliet och hos Sveriges Kommuner och Landsting så snart som möjligt kan räta ut dessa frågetecken.

Fru talman! Jag är övertygad om att möjligheten att skriva kontrakt om att acceptera dopningstester i kombination med tillträdesförbud vid positivt testresultat på ett markant sätt skulle underlätta kampen mot dopning utanför idrotten.

Anf. 111 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Jag hade en gång tillfälle att samtala med en erfaren läkare som hade jobbat länge med narkotikamissbrukare, och jag frågade honom om det fanns hopp. Jag ville veta de vanligaste orsakerna till att människor lyckas ta sig ur sitt missbruk. Om jag kommer ihåg rätt nämnde han dessa skäl i denna ordning: förälskelse och familjebildning, religiös omvändelse, att ha fått ett jobb, att ha fått insikt om att jag håller på att ödelägga mitt liv eller att jag har fått ersättningspreparat som Metadon. På den tiden fanns inte Subutex.

Jag antar att vi alla som har fått privilegiet att vara riksdagsledamöter är helt överens om att när det gäller narkotika gäller missbruksetiketten. Till skillnad från alkohol kan inte narkotikan brukas, utan användandet är alltid ett missbruk.

Besöker jag fristaden Christiania i Köpenhamn och får en guidad tur får jag en idylliserad skildring av livet med narkotika. Är jag på hembesök hos en missbrukare får jag den rätta bilden av en svår situation – som dock inte är hopplös, för den nyssnämnde läkaren hade sett att det går att ta sig ur missbruket.

I mina yrken som fritidsledare och präst har jag många gånger sett hur det oväntade kan ske och att ett liv i narkotikamissbruk kan vändas till ett gott liv. Men hur hjälper vi på bästa sätt dem som har hamnat i narkotikaträsket och hotas av att sjunka allt djupare? I betänkandet finns många goda tankar men även sådant som ska ifrågasättas och sådant som skulle behöva vidareutvecklas. Därför finns det ett antal reservationer, och jag vill ta upp några av dem.

Förra året fick jag ett brev från en intern. Han beskrev hur han fick en god vård i fängelset. Med hjälp av Subutex kunde han avstå från alla de tillfällen som fanns att köpa narkotika, i fängelset och när han var ute på permission. Problemet var nu att när han skulle frigges gavs inte i hans hemkommun något tillfälle till Subutexbehandling. Han funderade mycket: Skulle han behöva flytta till den stora staden för att få tillgång till detta som medverkat till att han fått en positivare syn på tillvaron och framtiden? Familjen ville definitivt inte flytta.

Det var ett svårt dilemma, som vi bara kan lösa om alla får rätt till kontrollerad behandling med Subutex, inte att bostadsort och myndigheters inställning och välvilja ska styra detta.

Den brevskrivande internen hade vistats på häktet under en längre tid. Han kunde då jämföra omhändertagandet där med fängelsetiden. På häktet fanns inte de personer som kunde motivera honom att omedelbart ta itu med sitt missbruk. Att direkta motivationsinsatser sätts in redan från häktetidens början är mycket viktigt. Vi önskar därför att fler narkotikateam ska inrättas så att landets häkten kan erbjuda hjälp till dem som vill bli fria från sitt missbruk. Här måste finnas mera utrymme för rådgivning och kortare påverkansprogram.

Att sitta i fängelse är ingen lätt situation. Det innebär isolering, att man inte får träffa sina anhöriga så ofta. Det är samma rutiner dag för dag. Det är naturligtvis lätt att återfalla i missbruk, naturligtvis också lätt för att man bor tillsammans med andra missbrukare.

Det är lätt att konstatera att vi under de senaste åren har fått en överbeläggning inom kriminalvården. Vi väntar fortfarande på att de av minister Bodström utlovade fängelseplatserna ska komma. Det finns alltför många intagna som förgäves har vädjat om att få en plats på en behandlings- eller motivationsavdelning. Risken för fortsatt missbruk eller ett återfall blir större om man kan fortsätta drogandet i fängelsemiljön. Att motivera till behandling för missbruk är ett mål som bör prioriteras under tiden i fängelset. Då finns det större förutsättningar för att kunna lyckas med ett liv utanför murarna.

Det är över huvud taget beklagligt och besynnerligt att häkten och fängelser inte kan hållas drogfria. Som besökare på häktet har jag alltid utsatts för noggrann kontroll. Detsamma gäller när jag har besökt fängelser. Men det är tydligen så att denna kontroll inte fungerar lika effektivt överallt. Det finns vägar för drogerna som vaktpersonalen inte klarar av att bevaka.

Vi kan aldrig acceptera pågående missbruk på anstalter och häkten. Det är tragiskt att få höra om personer som har blivit missbrukare under fängelsetiden, hur åren där har blivit vidareutbildning i brott och början på ett missbruk.

I stället behövs större resurser för att drogtesta. Effektivare kroppsvi-sitation, bättre besöksregler, narkotikahundar, utstörning av mobiltelefoner är några exempel på sådant som måste till.

Det är också viktigt att följa upp narkotikamissbrukares frivårdspå-följd. När en missbrukare inte följer det planerade vårdprogrammet gäller snabb och tydlig reaktion från samhällets sida. Här behövs ett bättre samarbete mellan kriminalvård och socialtjänst.

Fru talman! Det fanns en tid då behandlingshemmen, för att använda ett talesätt, växte upp som svampar ur jorden. Som tur är har det nu skett en självsanering. I dag har vi många seriösa behandlingshem som gör oerhört fina insatser. Men det är förstås viktigt med en noggrann uppfölj-ning och kvalitetskontroll. När man besöker ett behandlingshem kan man ibland reagera över vissa metoder som används här och där. Men om jag är övertygad om att sakkunniga har granskat dem får jag ändå acceptera metoderna och tänka att min skepsis väl är överdriven. Eftersom miss-brukare inte är en grupp utan egentligen individer behövs alla dessa be-handlingshem med olika metoder, olika pedagogik. Jag får konstatera med tacksamhet att om bara någon enda människa kan räddas tillbaka till ett någorlunda normalt liv genom en unik metod får jag som utomstående acceptera detta. Men här gäller ändå rätt person på rätt plats.

Jag är den siste talaren i en debatt som har varat i fyra och en halv timme snart. Jag skulle kanske kunna recensera det som har sagts här från talarstolen och då använda ett latinskt citat eftersom jag ser att Christer Engelhardt har kommit till kammaren – du får ett senare i dag också. Jag har använt det här tidigare från talarstolen. Jag tycker att det också passar bra in på dagens debatt. Så här låter det: Ut desint vires tamen est laudanda voluntas. Även om krafterna fattas är dock den goda viljan berömvärd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

*Genetisk integritet
m.m.*

12 § Genetisk integritet m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2005/06:SoU16
Genetisk integritet m.m. (prop. 2005/06:64).

Anf. 112 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! I betänkandet behandlas proposition 2005/06:64 *Genetisk integritet m.m.* samt 13 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas 39 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2005.

Utskottet ställer sig i betänkandet i huvudsak bakom regeringens för-slag till lag om genetisk integritet m.m. Den nya lagen ska vara en sam-lad lag för genetisk undersökning och information inom hälso- och sjuk-

vården, medicinsk forskning samt genterapi med mera. Den ska även reglera befruktning utanför kroppen och insemination.

Lagen föreslås ersätta lagen från 1991 om användning av viss genetik vid allmänna hälsoundersökningar, lagen från 1991 om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa, lagen från 1991 om insemination och lagen från 1988 om befruktning utanför kroppen. Kommersialisering av humanbiologiskt material föreslås också bli reglerat i den nya lagen.

Den nya lagen innebär att ingen utan stöd i lag ska få ställa som villkor för ett avtal att den andra parten genomgår en genetisk undersökning eller lämnar genetisk information om sig själv. Vidare ska gälla att ingen utan stöd i lag i samband med avtal får efterforska eller använda genetisk information om den andre. Det föreslås också förbud mot att olovligen bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan.

För försäkringsbolag ska gälla undantag från förbudet att efterforska och använda genetisk information vid riskbedömda personförsäkringar på mycket höga belopp. Försäkringsbolag ska dock inte få efterforska eller använda genetisk information vid så kallade barnförsäkringar.

Forskning med syfte att utveckla metoder för att åstadkomma genetiska effekter som kan gå i arv föreslås vara tillåten. Men försök i forsknings- eller behandlingssyfte samt behandlingsmetoder som medför genetiska förändringar som kan gå i arv hos en människa ska även i fortsättningen vara förbjudna.

Den nya lagen föreslås innehålla grundläggande bestämmelser för användning av fosterdiagnostik samt förutsättningarna för att få använda preimplantatorisk genetisk diagnostik, PGD. PGD ska inte få användas för blivande syskon till svårt sjuka barn utan tillstånd av Socialstyrelsen. För sådant tillstånd ska det krävas synnerliga skäl. Så kallad givarinsemination ska efter tillstånd från Socialstyrelsen få utföras även vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus.

Utskottet avstyrker regeringens förslag om en generell sekretessregel på försäkringsområdet. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag till reglering av sekretess på försäkringsområdet, i varje fall såvitt avser genetisk undersökning och information. Vidare förutsätter utskottet att förslaget lämnas till riksdagen i sådan tid att bestämmelsen kan träda i kraft senast den 1 januari 2007.

Utskottet tillstyrker i huvudsak övriga lagförslag. Samtliga motioner avstyrks.

Samtliga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2006. Bestämmelserna i lagen om genetisk integritet om användning av genetisk undersökning och information på försäkringsområdet föreslås dock börja tillämpas först från och med den 1 januari 2007.

Till betänkandet finns fogat 16 reservationer och tre särskilda yttranden.

Fru talman! Med denna inledning överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 113 ANNE MARIE BRODÉN (m):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6 under punkt 6, men jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer där vi moderater finns med.

I detta betänkande om genetisk integritet läggs det fram förslag om en ny lag som ersätter flera befintliga lagar, precis som vi har hört här tidigare. Det är bra. En samlad lagstiftning innebär bättre överskådlighet inom ett stort och komplicerat område. Lagen innebär ett stärkt skydd för individen gällande hanteringen av information om den egna hälsan och de egna arvsanlagen. Den grundläggande principen är att genetisk information är den enskilda människans privatsak.

Regeringen föreslår att ingen olovligen ska få bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan. Vi moderater anser att skyddet för genetisk integritet är oerhört viktigt och stöder i stort sett förslaget. Men det finns även brister som behöver rättas till.

Utskottet har enats om att avstyrka regeringens förslag om generell sekretessregel på försäkringsområdet. Här behövs ett nytt förslag som avser genetisk undersökning och information och inte, som föreslagits i denna proposition, en generell sekretessregel som skulle få konsekvenser på hela försäkringsområdet.

Fru talman! Det finns några frågor som vi moderater speciellt vill lyfta fram och där vi har reserverat oss tillsammans med Folkpartiet och Centerpartiet. Det handlar om genetiska självtester, där vi anser att det finns anledning att känna oro för utvecklingen. Det är komplicerat att tolka gentester, och bedömningen av vad till exempel ökad risk för någon genetisk sjukdom innebär är svår att göra. Vi anser att det vore önskvärt att professionell rådgivning kopplades till försäljningen av genetiska självtester. Detta är svårt att uppnå med tanke på att försäljningen även sker via Internet, men det är angeläget att vården har kunskap och lyhördhet för att möta de behov av vägledning som kan uppkomma.

Vidare vill vi lyfta fram frågan om PGD, som handlar om att barn med en eller två föräldrar som har anlag för svår sjukdom kan födas friska. Denna metod är ur etisk synpunkt bättre än att göra fosterdiagnostik när graviditeten redan är ett faktum, som sedan eventuellt leder till en abort om barnet kommer att bli sjukt.

PGD är i grunden positivt. Regeringen föreslår att PGD inte ska få användas med syfte att försöka få ett barn som ska fungera som donator av blodstamceller till ett svårt sjukt syskon utan tillstånd av Socialstyrelsen.

Kommittén för genetisk integritet ansåg dock i sitt betänkande, fru talman, att det behövdes ytterligare underlag för ett ställningstagande om att tillåta detta. Förslaget har visserligen en restriktiv hållning men kan ändå få konsekvenser som är svåra att överblicka, inte minst av etiska skäl. Barn får aldrig uppleva att de föds med avsikten att fungera som donator för en annan person. Vi anser därför, i enlighet med vad kommittén föreslagit, att denna fråga behöver utredas vidare innan ställning tas i frågan.

Den tredje fråga jag vill lyfta fram är frågan om privata vårdgivare. Propositionens förslag innebär att så kallad givarinsemination efter tillstånd av Socialstyrelsen kommer att få utföras vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus. Vi välkomnar förslaget i denna del. Prov-rörsbefruktning där ägg eller spermier kommer från en givare kommer dock i fortsättningen att få utföras endast på universitetssjukhus. Enligt vår uppfattning bör seriösa privata aktörer kunna beviljas tillstånd att

genomföra assisterad befruktning på samma villkor som offentligt finansierade sjukhus, givetvis med tillstånd av Socialstyrelsen.

Till sist, fru talman, vill jag beröra försäkringsbolagens möjlighet att efterforska och använda genetisk information.

Det vore olämpligt om genetisk information skulle få efterforskas och användas när det är fråga om ordinära liv- och sjukförsäkringar. Vore detta möjligt är risken stor att det skulle skada förtroendet för försäkringsväsendet och för forskning och behandling med genetisk inriktning. Dessutom skulle för den enskilde individen försäkringspremien kunna skjuta i höjden på ett orimligt vis för ordinära försäkringar och på så sätt riskera att skada den enskilde försäkringstagarens möjlighet att få en försäkring. I dag skyddar de gränser som finns i avtalet mellan försäkringsbranschen och staten den genetiska integriteten vid de flesta normala svenska liv- och sjukförsäkringar, dock inte alla.

En drastisk modell vore att följa Norge och Danmark, som helt förbjudit efterforskning eller användande av genetisk information i alla försäkringssammanhang. Det skulle säkerställa fullständig genetisk integritet men samtidigt skapa bekymmer och begränsningar för försäkringslösningar.

Fru talman! I denna proposition föreslås att förbud ska gälla för försäkringsbolag att utan stöd i lag ställa som villkor för ett avtal att en försäkringssökande ska genomgå genetisk undersökning eller lämna genetisk information om sig själv. Det innebär att bestämmelser ska ges i lag om i vilken utsträckning ett försäkringsbolag får efterforska eller använda genetisk information. Det kommer att finnas möjlighet till undantag för försäkringsbolagen i särskilda fall. Här anser vi moderater att det måste vara en ytterst restriktiv bestämmelse när det gäller särskilda fall.

Avslutningsvis, fru talman, är vi glada över att utskottet har fört in undantaget att försäkringsbolagen inte i något fall ska få efterforska eller använda genetisk information när det gäller så kallade barnförsäkringar. Tack för det!

Anf. 114 MARITA ARONSON (fp):

Fru talman! Detta betänkande om förslaget till lag om genetisk integritet är ett viktigt betänkande inom ett väldigt svårt område. Den nya lagen ska, som sagts här tidigare, vara en samlad lag för genetisk undersökning och information inom hälso- och sjukvården och medicinsk forskning samt genterapi. Den ska också reglera befruktning utanför kroppen och insemination – alltså ett väldigt brett område.

Vi får en rad viktiga förbud. Att till exempel ingen utan stöd i lag i samband med avtal kan efterforska eller använda genetisk information om den andre känns viktigt. Vi i Folkpartiet tycker dock att det finns anledning att närmare utreda hur lagstiftningen ska vara utformad så att den inte i onödan försvårar till exempel identifierande av offer efter katastrofer och stora olyckor. Här behöver man arbeta vidare för att få en större klarhet. Den synpunkten har också Svenska Kriminalteknikföreningen haft. Just vid stora olyckor är det svårt att identifiera vissa offer. Därför är det viktigt att titta över den här lagstiftningen och se om man ska utforma den på annat sätt.

*Genetisk integritet
m.m.*

Vi var tidigare inne på att det förslag som fanns om en generell försäkringsregel har tagits bort. Det tycker jag är väldigt bra. Däremot är det viktigt att försäkringsbolag kan ha undantag i vissa speciella fall. Det är också viktigt att försäkringsbolag inte får efterforska eller använda genetisk information till exempel vid så kallade barnförsäkringar.

Båda de föregående talarna har talat om preimplantatorisk genetisk diagnostik, PGD. Vi tycker att den frågan behöver utredas ytterligare. Det behövs ytterligare ställningstaganden om att tillåta just PGD/HLA, som det heter. Detta kan få konsekvenser som vi i dag inte kan överblicka ur etisk synvinkel. Vi känner stor oro för att barn kan komma att uppleva att de fötts med avsikten att fungera som donatorer av blodstamceller till ett svårt sjukt barn.

Det här är en svår materia att handha. Jag tror att det är viktigt att se över den ordentligt innan man sätter ned foten.

En annan fråga som vi tar upp i våra reservationer är den om professionell rådgivning i samband med gentester – självtester som vi säger. Förslaget är att Läke medelsverket bland annat ska få i uppdrag att belysa hur dessa produkter bör regleras. Vi anser att det är viktigt att professionell rådgivning alltid kopplas till försäljningen av genetiska självtester. Det behövs alltså kunskap och lyhördhet inom vården för att kunna fånga upp vad detta egentligen handlar om – det gäller att veta vad det handlar om. I dag finns det ju självtester att göra, men det finns också möjligheter via Internet. Många som inte har möjlighet att nå en professionell rådgivning utsätts kanske för detta. Där finns det ingen expertis så det behövs ett större kunnande i vården för att kunna hjälpa till på ett annat sätt.

När det gäller vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning innebär propositionens förslag att så kallad givarinsemination för tillstånd av Socialstyrelsen kommer att få utföras vid andra sjukhus än officiellt finansierade. Det tycker vi är bra, men vi tycker inte att det här ska utföras bara på universitetssjukhus, som Anne Marie också sade. Även seriösa privata aktörer bör kunna få tillstånd att genomföra assisterad befruktning på samma villkor som offentligt finansierade sjukhus, förstås under tillsyn av Socialstyrelsen.

Det finns mycket bra här som klargör, för det behövs en tydlighet gentemot allmänheten om individens rättigheter gällande genetisk integritet. Men en hel del återstår som hade behövt finnas med.

Vi står förstas bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservation 9.

Anf. 115 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att Kristdemokraterna naturligtvis ställer upp på alla reservationer där vi finns med. Men för tidsvinnande yrkar jag bifall bara till reservation 6.

Genetisk integritet är svårt. Över huvud taget är vad jag brukar kalla för biopolitik utomordentligt svåra frågor där det ofta finns många etiska dilemman. Jag tror att vi måste vara modigare och våga problematisera de olika frågorna.

Vad kan ett ställningstagande i en förlängning ha för effekt på människovärdet, på hela den demokratiska principen? Jag och Kristdemokraterna säger inte att vi i alla lägen vet bäst i de frågor som vi tar upp och där vi problematiserar. Men jag är helt övertygad om att vi som politiker

måste stimulera även allmänheten att på olika sätt delta i de här samtalen och diskussionerna.

Jag vet att man i många andra länder haft en enorm debatt i olika tidningar om till exempel stamcellsforskningen. Man har alltså deltagit och varit med i processen. Jag tror att man i Sverige ibland är lite för rädd. Nej, det här är svårt. Det vågar vi inte säga någonting om. Forskarna vet bäst. Det händer så enormt mycket.

Och visst vet forskarna enormt mycket och har en kunskap, men den måste också i samklang med samhällets grundvärderingar finnas med i samma diskussion för att man ska kunna se en helhet.

Biopolitiken, som jag kallar den, väntas faktiskt tillsammans med informationstekniken bli det viktigaste utvecklingsområdet under det närmaste århundradet. Potentialen är helt enorm. Det som för 10–15 år sedan var science fiction är faktiskt verklighet i dag. Förmågan att hantera gener och genfragment har blivit en basteknologi som revolutionerat kunskapsbildningen inom många discipliner.

Samtidigt ställs vi med denna forskning och teknik inför svåra etiska avvägningar. Möjligheterna att snabbt och radikalt förändra och använda oss av genmaterialet i växter, djur och människa tvingar oss faktiskt till att etiskt bedöma och värdera allt från teknik till syften och effekter.

Men med vilken etik, med vilken måttstock, ska vi som politiker bedöma detta? Vilken människosyn ligger som grund?

En särställning bland de grundläggande etiska principerna har människovärdesprincipen. Människan är ett mål i sig. Ingen annan människa får äga henne eller på ett kränkande sätt använda henne som ett medel.

Denna människosyn brukar beskrivas som att människan är en person. Det innebär att varje människa är unik och oersättlig som individ och har samma absoluta och okränkbara värde, oavsett kön, ålder, social position, etnisk och religiös tillhörighet eller sexuell identitet.

Människovärdet är alltså knutet till existensen, inte till olika stadier eller situationer i den enskilda människans livscykel eller till hennes förmågor eller egenskaper. Denna människosyn tycker jag är en god grund inför de här svåra avvägningarna och de svåra dilemman som det här är.

I detta betänkande behandlas många olika frågor, vilket Margareta Israelsson inledningsvis har berättat om. Här finns det ett antal reservationer utifrån de grundvärderingar som vi som politiska företrädare har.

Jag vill gärna säga några ord om PGD, preimplantatorisk genetisk diagnostik. Det handlar alltså om att man efter en provrörsbefruktning kan undersöka arvsmassan eller genernas beskaffenhet. Det är väldigt bra att vi lagstiftar. Mycket i den här propositionen handlar om att lagstifta. Det välkomnar jag. Jag tycker att det inom de här områdena är bra att veta vad som gäller. Det ska vara lika för alla. Men vi ska ha klart för oss att när man öppnade för IVF, provrörsbefruktning, var det därför att par själva inte kunde få biologiska barn. Det var alltså en hjälp till att bli föräldrar. Möjligen används nu den här provrörsbefruktningsmetoden för att se till att det blir rätt barn; man har förmåga att göra en utsortering.

År 1995 fattade vi här i riksdagen beslut om den här preimplantatoriska genetiska diagnostiken. Det gjorde vi i full enighet. Den skulle användas vid svåra sjukdomar som leder till för tidig död och för vilka ingen bot och behandling finns.

Fortfarande anser jag att det är en bra princip att det är detta som gäller och att vi bör lagfästa det beslut som vi tog år 1995 för att inte glida undan. Men allteftersom tekniken har utvecklats kan vi hitta mycket mer som gör att vi kan vara på ett sluttande plan. Vi kan välja både det ena och det andra. Det ställer inte vi kristdemokrater oss bakom.

När det gäller den fråga som både Anne Marie och Marita tog upp – frågan om PGD/HLA, i vissa sammanhang kallat designbaby – instämmer jag i problematiserandet.

Det är oerhört viktigt att vi går sakta framåt för att se vad det kan få för effekter för det barn som kommer till. Vad kan det få för effekter längre fram, och vilka sjukdomar kan man egentligen bota och behandla på det här sättet? Vi vet att det tar ungefär ett år om man ska hormonstimuleras för att man ska få ett nytt syskon. Många svårt sjuka barn klarar inte det året ens en gång.

Abortfrågan är också behandlad i det här betänkandet. Där har det under det senaste året kommit propåer om förändringar i abortlagen, bland annat utländska kvinnors rätt att få abort i Sverige. Jag tycker att det är hög tid att göra en översyn av abortlagstiftningen, som faktiskt har varit i kraft sedan 1975, alltså 31 år, utan att man sett över den. Det borde vara dags, innan man ändrar och utvecklar andra saker, att göra en utvärdering av de förebyggande insatserna, hur de fungerar, kvinnans fysiska och psykiska hälsa, mannens roll och det ena med det andra. Men det måste slås fast att kvinnan är den som tar det slutgiltiga beslutet, eftersom det är hon som ska bära fostret.

Jag tror också att självtesterna, som tas upp i reservation 9, är någonting viktigt. Det är svårt att på egen hand klara av att avläsa testerna. Samtidigt kan det, när man sitter ensam i en situation, bli ångestladdat om man ser någonting. Där behöver vi mer utbildning och kunskap om den genetiska och etiska dimensionen för att i många andra sammanhang kunna hjälpa människor att fatta ett rätt och riktigt beslut. När det gäller en själv och ens familj är det jätteviktigt att man får all information som finns att få för att kunna fatta beslut. Då är denna fråga oerhört viktig.

Jag ser fram emot, herr talman, att vi ska kunna fortsätta att stimulera den etiska debatten ännu mer än vad vi har gjort så att alla känner att de är med på förändringar som sker i samhället. Människovärdet och människolivet är unikt, och vi måste för kommande generationer och för oss själva säkerställa att vi fattar rätt beslut.

Anf. 116 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har samarbetat med regeringen i framtagandet av propositionen. Vi står bakom förslaget till lagen om genetisk integritet, och jag yrkar bifall till den delen av betänkandet.

Vänsterpartiet ser det som ett framsteg att vi nu får en samlad lag för genetiska undersökningar och genetisk information inom hälso- och sjukvården och medicinsk forskning samt genterapi med mera. För oss är det viktigt att bland annat skydda forskningen inom detta område från de kommersiella krafterna. Det nuvarande förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material förtydligas genom att det i lagen anges att förbudet även omfattar material från mänskliga ägg samt från celler och cellinjer från sådana ägg. Det är också bra att till exempel arbetsgi-

vare och försäkringsbolag inte ska kunna kräva genetiska undersökningar eller information av den enskilde.

Några av oss som deltar i debatten har haft förmånen att fördjupa sig i frågan om genetisk integritet under längre tid som ledamöter i Smer, Statens medicinsk-etiska råd. Jag tror att det var under ett par års tid vi diskuterade ämnet i Smer. En stor fråga, både i Smer och i den utredning som föregick propositionen, var frågan om möjligheten att med hjälp av en metod som kallas för PGD/HLA göra en vävnadstypsbestämning i syfte att det barn som planeras ska kunna donera benmärg till ett sjukt syskon. Och då talar vi om ärftliga immunbristsjukdomar som ger allvarliga defekter i förmågan att bekämpa infektioner, om allvarliga blodsjukdomar och om enstaka andra sjukdomar som ger allvarliga störningar i ämnesomsättningen. Uppskattningsvis skulle det för svensk del röra sig om någon enstaka behandling per år eller vartannat år.

Möjligheten till PGD/HLA ställer oss inför ett svårt etiskt dilemma. Men ska vi låta bli att handla för att frågan är svår? Jag tycker inte att vi ska värja oss för det etiska dilemman.

Det finns onekligen fall där man med PGD/HLA med god prognos kan bota vad som annars vore obotligt. Därför anser Vänsterpartiet att det är rätt och riktigt att ge möjlighet till PGD/HLA under de förutsättningar och restriktioner som beskrivs i lagförslaget.

Herr talman! Utskottet är inte överens i frågan om PGD/HLA; det har vi hört här tidigare. Kristdemokraterna framställer sin kritik som om föräldrarna hade möjlighet eller rätt att begära en provrörsbefruktning med syfte att skaffa ett syskon som kan bli en donator. Så är det inte. De föräldrar som kan få hjälp med provrörsbefruktning är par som redan har en konstaterad svår genetisk sjukdom som kan drabba ett barn och som därmed har fått prövat att de får genomföra en provrörsbefruktning för att inte riskera ett barn med mycket svår sjukdom förenat med lidande. När detta är uppfyllt ges nu möjligheten för Socialstyrelsen att i synnerliga fall också vid valet av embryo välja ett embryo vars genetiska uppsättning möjliggör en donation. Det verkar som att kd vill anklaga andra för att inte ta ett etiskt ansvar, men jag menar att vi inte ska värja oss för det etiska dilemman. Chatrine Pålsson verkar ha lämnat kammaren, och det är synd.

Utöver kd har Moderaterna och Folkpartiet reserverat sig mot förslaget att tillåta PGD/HLA. Nu är inte Centerpartiet med i reservationen men ändå funderar jag: Innebär den gemensamma reservationen att det i en eventuell framtida borgerlig regering är kd som kommer att formulera politiken inom dessa områden? Chatrine Pålsson tog själv upp frågan om abort. Jag har noga läst kd:s partimotion om biopolitik. Där tar man upp frågan om abort, insemination, stamcells forskning med mera. Och linjen är klar – det är nej som gäller. Står de andra partierna i alliansen också för det? Jag tror att väljarna skulle vilja veta det.

Herr talman! I betänkandet behandlas också ett antal motioner från allmänna motionstiden. Vänsterpartiet har här en motion som handlar om assisterad befruktning och äggdonation. Lagen som antogs för cirka fyra år sedan är skriven enbart med tanke på heterosexuella kvinnor som lider av infertilitet och ofrivillig barnlöshet. Som en konsekvens av att lesbiska kvinnor har fått tillgång till assisterad befruktning menar vi att möjlig-

heten för lesbiska att även få tillgång till donerade ägg måste utredas. Tyvärr fick vi inte majoritet för vårt förslag i utskottet.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 12.

Anf. 117 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Integritet är ett svårt ord som väcker känslor. Det berör vårt innersta, det privata. Och rubriken för dagens betänkande, *Genetisk integritet m.m.*, manar oss till eftertanke. Jag antar att dagens debattörer har reflekterat mer över dessa frågor än vad jag som andre ersättare i socialutskottet har kunnat göra, men låt mig ändå som katt bland hermelinerna försöka ge några synpunkter på ämnet.

Jag delar synen på det som framkommer i reservation nr 9, där genetiska självtester tas upp. Hur hanterar man den information som erhålls? Det finns behov av sakkunnig vägledning. Det känns viktigt att aktualisera detta i det här sammanhanget. Och värden måste visa lyhördhet och kunskap och vara beredd att ge råd och stöd, för att tolka gentester är inte lätt.

Att alla goda krafter ska samverka inom vård och omsorg är en självklarhet för Centerpartiet. Vi vet att de privata vårdgivarna gör oerhört viktiga insatser inom hälso- och sjukvård. Vi välkomnar förslaget att så kallad givarinsemination ska kunna utföras även vid andra sjukhus än offentligt finansierade. Vidare känns det riktigt och viktigt att seriösa privata aktörer kan beviljas tillstånd att genomföra assisterad befruktning på samma villkor som offentligt finansierade sjukhus. Givetvis ska då detta ske under Socialstyrelsens tillsyn.

Vi har anledning att uppmärksamma de möjligheter som ges till dem som längtar efter barn att söka råd och hjälp hos privata vårdgivare. Dessa vårdgivare, vet jag, har även ambitionen att forska och bidra till utvecklingen av nya behandlingsmetoder.

Herr talman! Av propositionen framgår att det finns en påtaglig brist på kunskap i genetik inom hälso- och sjukvården. Inför utskottsbetänkandet föreslog Centerpartiets socialpolitiska talesman Kenneth Johansson att Socialstyrelsens synpunkter skulle inhämtas, och det gjordes också. Socialstyrelsen avser att göra en samlad analys av utbildningsbehovet för läkare och sjuksköterskor. Från Svensk förening för medicinsk genetik har utskottet fått ett brev där det påpekas att redan 1999 uppmärksammade Socialstyrelsen behovet av utbildning i genetik. Föreningen anför vidare att ska de nya landvinningarna inom genetiken kunna användas inom hälso- och sjukvården, krävs det att personalen har tillräckliga kunskaper inom området. En studie som kallas för *Gen Ed* visar även på brister i sjukvårdspersonalens omhändertagande av patienterna och deras anhöriga.

Svensk förening för medicinsk genetik efterlyser i första hand en utredning av utbildningsbehovet och i andra hand åtgärder från socialutskottet för att stödja sjukvårdshuvudmännen som har det direkta ansvaret för att hälso- och sjukvårdens medarbetare har den utbildning inom genetiken som vården kräver. Centerpartiet instämmer i att det är mycket viktigt att öka kunskaperna i just genetik.

Dagens ämne ger oss både möjligheter och risker, och det har denna debatt visat. Det är säkert inte sista gången som vi aktualiserar genetisk integritet. Mycket mer kunde sägas, men jag stannar här.

Jag står givetvis bakom de reservationer där Centerpartiet deltar men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 10.

Prot. 2005/06:111
26 april

Anf. 118 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag tänkte börja på ungefär samma sätt som Chatrine Pålsson. Det här med gen-etik och genteknik är minsann inte enkelt. Jag tänker starta i en annan hörna för att förklara varför jag tycker att det är knepigt.

Människorna har faktiskt laborerat med gener väldigt länge. Vi kanske inte riktigt tänker på det, för när vi pratar om genteknik handlar det om att bygga om gener hos en art. Men faktum är att när vi väl kunde börja röra oss mellan kontinenterna flyttade vi genetiskt material, oftast utan att veta om det, från en kontinent till en annan där det inte fanns några naturliga predatorer, där miljön inte var lämpad eller kanske till och med var väldigt lämpad för den nya genetiska arvsmassan som vi tog med oss dit när vi kanske av misstag flyttade. Det mest omtalade är väl råttor som följde med båtar till Australien. Men det finns många exempel på hur man mellan den europeiska och den amerikanska kontinenten har flyttat växter och djur utan att tänka på det, som faktiskt har fått rätt rejäla konsekvenser i växtriket och djurriket. Det är ett tidigt exempel på att det här med genteknik får stora konsekvenser.

Jag läste för inte så länge sedan om bönder som har fått sin mark Kravmärkt efter många års arbete när de har bytt från odling där man har använt sig av bekämpningsmedel, konstgödsel etcetera. Att sedan efter att några år ha jobbat som kravodlare och upptäcka att det man odlar på åkern har blivit infiltrerat av gener från andra bönders odlingar är inte så roligt, för då uppfyller man ju inte kraven och kan inte få det pris man har räknat med för den produkt man har. Genetik är alltså en viktig fråga, och det är ett väldigt ansvar vi tar på oss när vi börjar laborera med gener.

Jag ska inte säga särskilt mycket alls, utan jag ska i huvudsak yrka bifall till utskottets förslag. Jag tycker att det är bra, väl genomarbetat och övervägt. I och för sig har vi från Miljöpartiets sida två särskilda yttranden. Jag vill också yrka bifall till reservation 13. Den handlar väldigt generellt om att vi tycker att det är viktigt att alla behandlas lika i vården oavsett vilken sexuell läggning man har. Den handlar lite mer specifikt om assisterad befruktning, där vi skriver om den diskriminering som i dag sker och som vi tycker att regeringen ska lämna förslag på hur man hanterar.

I ett av de särskilda yttrandena har vi bland annat tagit upp stamcells-forskningen. Vi lämnar egentligen inte några konstruktiva förslag, utan vi pekar bara på problem. Det är fortfarande en så stor fråga så vi vill inte binda oss på något sätt. Men vi skulle vilja att man jobbade mer med den frågan.

I övrigt delar vi alltså regeringens uppfattning i propositionen. Det känns lite tokigt att säga saker som många andra har sagt här.

Frågan om självtester har tagits upp av många. Jag tycker att det sätt på vilket man motiverar utskottets ställningstagande är väldigt bra. Man är medveten om problematiken och säger att Läkemedelsverket ska ha i uppdrag att titta på detta. Det är tydligt att om de genetiska självtesterna

*Genetisk integritet
m.m.*

blir en kommersiell vara ska de underkastas de lagar som gäller för medicinsk-tekniska produkter. Då får man informationen med på köpet.

De som har motionerat om detta borde känna sig ganska lugna. Jag tycker att det är ett riktigt förhållningssätt. Det är en viktig fråga.

Jag tycker som de övriga att det är bra att försäkringsbolagen inte får möjlighet att välja bort de barn som eventuellt har genetiska defekter och skador, att man inte får göra den typen av tester för att minska sitt risktagande och att man inte får påtvinga någon genetisk information inför ett kontraktsskrivande.

Det har alla redan pratat om, så jag behöver inte göra det igen. Därför nöjer jag mig med detta.

Anf. 119 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till förslagen i detta betänkande och avslag på reservationerna.

De frågor som vi hanterar i betänkandet har dels behandlats i en statlig utredning och dels varit föremål för många och långa diskussioner i Statens medicinsk-etiska råd. Det system vi har när det gäller att hantera medicinsk-etiska frågor här i landet med ett Statens medicinsk-etiska råd där de olika politiska partierna är representerade är en mycket bra grund för att vi kommer så långt när det gäller samsyn i de här frågorna. Det sätt vi har att hantera medicinsk-etiska frågor i Sverige är unikt. Det normala i andra europeiska länder är att de medicinsk-etiska råden är en sammanslutning av experter och sakkunniga. Det politiska systemet kommer in långt senare. I och med att vi jobbar på det sätt vi gör med de här frågorna når vi ganska långt i samsyn efter långa diskussioner.

Det tycker jag är bra. De här frågorna är inte de första vi ska använda i den partipolitiska fajten. Vårt utskott har dessutom en god tradition när det gäller att hantera de här frågorna.

Här regleras en hel del saker som i dag inte är reglerade, och här sammanförs mycket av det medicinsk-etiska området i en gemensam lagstiftning. Det är självfallet oerhört värdefullt. Kunskaperna på det här området ökar oerhört snabbt. Det politiska systemet måste vara aktivt och delta i de debatter som måste till utifrån etiska utgångspunkter när vetenskapen går framåt. Som många har sagt tidigare behövs det etisk reflexion kring de här frågorna. Det behövs utbildad vårdpersonal som kan hantera människor som är oroliga över gen-etiska problemställningar och den kunskap man kan ta fram om arvs massa och annat.

Det finns anledning att honorera Göteborgs universitet som har varit vägledare genom att genomföra en 40-poängsutbildning för vad man kallar genetiska vägledare. Det är människor som får en specialkompetens för att diskutera de här svåra frågorna med patienter.

Utskottet bifaller regeringens förslag, förutom på en punkt som redan har nämnts. Vi vill ha sekretess kring genetisk information, men vi vill att regeringen ska återkomma till utformningen av den regeln så att den blir mer avgränsad och mer definitivt siktar på det som den är avsedd att sikta på.

Det ges ett mycket tydligt skydd för genetisk information med den här lagstiftningen när det gäller anställningar och försäkringsförhållanden. När Statens medicinsk-etiska råd som första instans tog upp detta med barnförsäkringar fick 25 % av de barn som man sökte barnförsäk-

ringar för avslag på sina försäkringar eller mycket omständliga försäkringsvillkor. Det var självfallet ett fullständigt orimligt förhållande. Nu kan vi se fram emot att det regleras på ett helt nytt sätt.

När det gäller självtester kan jag instämma i det som miljöpartisten sade. När det gäller PGD/HLA kan jag till hundra procent instämma i det resonemang Elina Linna förde. Jag tycker att de partier som reserverar sig här smiter från ansvaret att ta ställning i en utomordentligt svår fråga. När vi behandlade motsvarande fråga i Smer var flera av de partier som nu reserverar sig med på vagnen och tyckte att de avvägningar som Smer hade gjort i sitt yttrande i den här frågan var riktiga. De partierna har senare ändrat uppfattning i dessa frågor, kan jag konstatera. Jag ställer mig dessutom frågan: Vad är det som ska utredas ytterligare? Om jag ska ha respekt för reservationen borde ni ha påtalat vilka typer av frågeställningar man i så fall ska utreda ytterligare.

Chatrine Pålsson kommer med en reservation om översyn av hela abortproblematiken. Jag ställer samma fråga: Vad ska utredas? Är det kvinnans rätt till abort som ska utredas, Chatrine Pålsson, eller är det något annat som döljer sig bakom kravet?

Jag tycker att Kristdemokraternas skrivning om fosterdiagnostik är en tulipanos. Man har en positiv inställning och räknar upp ett antal saker som är fullständigt självklara. När jag läser den reservation du har skrivit när det gäller detta undrar jag hur sjukvårdspersonalen ska agera om man ska följa din reservation. Det innebär att man ska säga att man medvetet undanhåller patienten information. Det måste vara slutsatsen av den reservationen. Hur stämmer det med att du och ditt parti i andra sammanhang pratar om utökade patienträttigheter? Här föreslår du något som skulle verka i motsatt riktning. Den reservationen är ett under av tulipanos, tycker jag.

Jag tycker att det är en stor styrka att vi kommer så långt i samsyn när det gäller de här frågorna. När vi diskuterar frågor av den här karaktären, det kan gälla stamceller eller aborter, är det ett parti som utmärker sig och inte är med på vagnen, och det är Kristdemokraterna.

Jag har samtidigt blivit lite irriterad när jag har tagit del av några tidningsartiklar, Chatrine Pålsson. I Kyrkans Tidning stod det för någon månad sedan: Chatrine Pålsson är kritisk till riksdagskollegernas flata inställning till medicinsk-etiska spörsmål. Det är mycket bekymmersamt att politikerna förlitar sig på expertisen och inte vågar säga nej till förslaget, säger hon. Vi som politiker måste ta vårt ansvar i sådana här svåra frågor. Det handlar ju om människovärdet. Nu går livsavgörande frågor förbi med en axelryckning.

Är det den stämpel du vill sätta på oss övriga partier som har jobbat i flera år med de här frågorna och landat på de här synpunkterna? Det går inte, Chatrine Pålsson, att säga att man vill stimulera till debatt och samtidigt i en tidning säga att vi tar de här frågorna med en axelryckning. Detta går fullständigt tvärs emot vartannat.

Anf. 120 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag fick ett antal frågor och ska försöka besvara dem så långt min tid räcker.

När det gäller översyn av abortlagen sade jag i mitt anförande att det är kvinnan som i slutänden bestämmer om abort. Det kanske inte Conny Öhman hörde.

Det är ju mycket som har hänt på de här 31 åren. Jag tycker att man ska våga se över varje lag, speciellt innan man ska förändra lagen, om det inte är gjort någon gång. Jag kan ställa en motfråga: Vad är det som är farligt med att en parlamentarisk grupp skulle tillsättas för att se över abortlagen utifrån de perspektiv som jag hade?

När vi läser förarbetena till abortlagen ser vi att man nog inte hade trott att det efter 31 år skulle vara mellan 30 000 och 35 000 aborter. Alla partier är nog överens om att ambitionen är att minska antalet aborter. Det är för allas skull, även för det par som genomgår detta och inte minst kvinnan.

När det gäller tulipanas om fosterdiagnostik tror jag inte att det är någon så konstig argumentation. Jag skriver ju att vad gäller de nu aktuella förslagen angående fosterdiagnostik är jag försiktigt positiv till förslaget att alla kvinnor ska ha information om fosterdiagnostik.

Men vad jag däremot är mån om att betona är att det är viktigt att det utformas riktlinjer så att den information som ges inte uppmuntrar till abort av foster med funktionshinder eller liknande.

Om Conny Öhman skulle ha någonting emot det, vilket jag egentligen inte tror, är det allvarligt, om man ska dra konsekvenserna av det.

Anf. 121 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ha en synpunkt från Chatrine Pålsson på det citat från Kyrkans Tidning som jag läste upp. Anser du att vi som representerar de andra partierna här i riksdagen, förutom Kristdemokraterna, har en flat inställning till medicinsk-etiska frågor och att vi när vi står här i kammaren och debatterar dessa frågor eller när vi kommer att rösta här så småningom gör det med en axelryckning? Det var precis det som du sade i Kyrkans Tidning för en månad sedan. Vidhåller du den uppfattningen, att vi inte har gjort några etiska överväganden utan har en flat inställning och tar detta med en axelryckning?

Anf. 122 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Det var inte precis svar på det jag sade. Det här var en intervju där jag säkert inte har använt dessa ord. Däremot har jag sagt det som jag precis sade i talarstolen: Vi måste alla, både politiker och allmänhet, stimulera till en debatt om dessa frågor för att vi ska komma vidare i utvecklingen. Jag sade också – jag vet inte var det står eftersom jag inte själv har läst det – mycket tydligt att forskarna har sin professionalitet men att vi inte kan överlåta beslut enbart till dem. Det är vad jag står för. Jag har ingen annan åsikt än det som jag har sagt i talarstolen.

Men då kanske Conny Öhman kan svara på de frågor som jag ställde.

Anf. 123 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Den reservation som Kristdemokraterna har skrivit om fosterdiagnostik tolkar jag som att om patienterna frågar ska sjukvårdspersonalen undanhålla svaren på vissa frågor. Det är den enda tolkning som jag kan göra av den reservationen. Och det stämmer inte med hur jag ser på vad sjukvårdspersonalen ska göra. Och det stämmer inte med

Kristdemokraternas tal om att vidga patienträttigheter. Och det stämmer inte med den reglering som finns i dag. I dag ska sjukvårdspersonalen svara på frågorna. Kristdemokraterna anser inte att sjukvårdspersonalen ska svara på frågor.

Det som jag har läst i Kyrkans Tidning är citat av vad du har sagt, Chatrine Pålsson. Du säger att vi i de andra partierna hanterar livsavgörande frågor med en axelryckning. Och du säger att vi andra har en flat inställning till medicinsk-etiska spörsmål. Jag tycker att det är lite oförskämt att säga det i en tidning och samtidigt säga här i kammaren att du vill stimulera debatt i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

13 § Socialtjänst

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2005/06:SoU19
Socialtjänst.

Anf. 124 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Socialtjänsten är en central del av välfärdspolitiken. Den finns där när det gäller att säkra att människor har rimliga villkor under perioder i livet när de behöver stöd och hjälp. Då kan det handla om ett ekonomiskt bistånd eller om bistånd i annan form.

I det betänkande som vi nu ska debattera behandlas ett stort antal motioner från den senaste allmänna motionstiden och från tidigare inom just socialtjänstens område.

I detta betänkande finns det också två tillkännagivanden. Det ena lyfter fram barnperspektivet när man så småningom ska utforma ett lagförslag om en behandlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården. Det andra handlar också om barn. Det handlar om att stärka Socialstyrelsens roll och att vi ska se till att det i regleringsbrevet för Socialstyrelsen framgår att de har ett utökat ansvar när det gäller att se till att myndigheter följer upp hur verksamheter med anmälningsskyldighet kan bli bättre på att upptäcka och anmäla misstanke om barnmisshandel. Det är alltså två tillkännagivanden som lyfter fram och stärker barnperspektivet som finns i detta betänkande.

Jag tycker att det är bra att det finns en så bred samsyn över parti-gränser när det gäller just att stärka barnens rättigheter.

Men det finns också en rad reservationer i detta betänkande. Vänsterpartiet har tolv. Jag tänker använda min tid här i talarstolen till att lyfta fram några av dessa reservationer.

Jag ska börja med att ta upp reservation 4 som handlar om den så kallade Skärholmsmodellen. Socialtjänsten och socialnämnden i Skärholmen tillämpar en modell som innebär att man inte betalar ut försörjningsstöd om människor inte är aktivt arbetsökande. Och att vara aktiv kan till exempel innebära att vara tre timmar på ett jobbcentrum varje dag. Och det ska du vara även om du inte ens kan läsa.

Prot. 2005/06:111
26 april

*Genetisk integritet
m.m.*

Socialtjänst

Historien om den medelålders kvinnan som kom från ett annat land och var analfabet är nämligen sann. Hon visste att om hon inte var aktiv på jobbcentret skulle man dra in hennes försörjningsstöd. Och hon kunde inte använda datorn och inte läsa tidningarna. Men så kom hon på vad hon skulle göra. Så hon stod tre timmar varje dag framför anslagstavlan och låtsades läsa. Då var hon ju aktiv.

Jag tror inte att detta bidrog till att hon kom ut på arbetsmarknaden eller att hon integrerades snabbare i samhället.

Vi menar att det är dags att se över vilka förändringar som man faktiskt behöver göra nu i socialtjänstlagen, så att människor som är i behov av försörjningsstöd ska behandlas i enlighet med den första paragrafen i socialtjänstlagen, portalparagrafen. Där står nämligen bland annat att verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. Och vi tror att det är dags att lyfta fram den portalparagrafen igen.

Reservation 10, som också är en viktig reservation för oss, handlar om barnbidrag och försörjningsstöd. I dag minskar föräldrarnas försörjningsstöd när barnbidraget höjs, alltså när vi höjer det generella barnbidraget. Det innebär att när vi beslutar om att öka den generella välfärden, den som vi tror då ska öka för alla, så hjälper det alla utom dem som är ekonomiskt fattiga. Alla barnfamiljer utom dem med försörjningsstöd får en inkomstökning. Och så kan vi inte ha det.

Jag läste nämligen vad som hade sagts vid några debatter tidigare. Vi har tagit upp denna fråga år 2000, 2002, 2004 och nu år 2006. Och när vi försöker lyfta fram denna fråga får vi bland annat svaret att man inte kan göra det eftersom det då blir marginaleffekter när dessa människor ska övergå till egen försörjning.

Vad man då säger är att om de familjer som uppbär försörjningsstöd får samma del av generella bidragshöjningar som andra så uppstår det marginaleffekter när de sedan övergår till en annan försörjning. Men för det första är detta ett vuxenperspektiv. Nu talar man enbart om de vuxna, och man glömmet barnen. Många av de barn som lever i familjer med försörjningsstöd lever med så små marginaler att de inte kan delta i skolans utflykter eller i olika fritidsaktiviteter nu när fritidsgården stängts och fritiden lagts ut på marknaden. Och för det andra kan generella bidrag inte ge marginaleffekter. Det går inte ihop. Däremot kan de ge ekonomiskt utsatta barn hjälp på marginalen.

Nu har jag tagit upp detta i debatter i riksdagen under många år och dessvärre utan resultat. Men nu har det socialdemokratiska partiet, om än inte regeringen, fattat beslut i frågan på sin kongress. Jag förutsätter därför att även regeringen kommer med ett förslag som säkrar alla barns rätt till generella bidragshöjningar.

Och för att ge alla riksdagspartier möjlighet att redan nu skicka detta meddelande till regeringen yrkar jag bifall till reservation 10.

I betänkandet avhandlas en rad motioner om kommunens skyldighet att hjälpa och stödja kvinnor som utsätts för mäns våld. Vänsterpartiet har tillsammans med Miljöpartiet en reservation, där vi menar att kommunerna bör ta ett ansvar för att se till att kvinnor som utsätts för mäns våld får ett kompetent stöd.

Vi hänvisar till att länsstyrelsens granskning av kommunernas arbete på området visar att frågan om mäns våld mot kvinnor är eftersatt. Flera

kommuner saknar handlingsplaner och riktlinjer för arbetet. I budgeten för 2006 anslog samarbetspartierna ekonomiska medel för att stödja och utveckla kvinnojourerna och deras arbete. Men vi vet att det inte räcker med enbart budgetmedel. Det måste också finnas handlingsplaner, riktlinjer och politisk vilja ute i kommunerna. Och vet ni vad? För två år sedan i den här debatten antog vi ett tillkännagivande om att komplettera en utredning just med handlingsplaner. Jag ska återkomma till det.

Nu menar vi att det är dags att stärka lagen. Vi har tillfört budgetmedel, och det är dags att stärka lagen. Då, herr talman, blir man glad när man hör att socialtjänstminister Morgan Johansson redovisar i nyheterna att även han vill lagstifta om att det ska finnas kvinnojourer i varje kommun. Riksdagen har i dag alla möjligheter att stödja Morgan Johansson i detta genom att rösta på Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation nr 23. Jag vet att Miljöpartiet kommer att yrka bifall till den så jag avstår just nu själv från att göra det.

Där lyfter vi bland annat fram frågan om kommunernas ansvar för att det ska finnas ett kompetent stöd till kvinnor som har utsatts för mäns våld och som söker hjälp. Vi lyfter också fram behovet av att utreda hur man kan koppla en tillsyn till länsstyrelserna över den här verksamheten så att vi kan följa upp den. Det är också någonting som brister.

Man kan också stödja vår reservation nr 19, som jag nu yrkar bifall till. Jag yrkar alltså bifall till reservationerna nr 10 och 19. Där vill vi ha en ändring i socialtjänstlagen för att stärka socialnämndens skyldighet att ge stöd och hjälp till brottsoffer. Vi vill byta ut det redan starka ordet bör mot det absolut förpliktigande ordet skall på två ställen i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen. Det här är någonting som både Brottsofferjouren och utredningen Slag i luften har tillstyrkt. Det behövs en sådan förändring.

Med anledning av den senaste tidens debatt hoppas jag att vi kan få gehör för vår reservation nr 19. Det här är angelägna frågor. Socialutskottet har under perioder tagit steg framåt när det gäller handlingsplaner. Det finns en utredning som nu går mot sitt slut. Det finns en socialtjänstminister som säger att vi ska göra slag i saken nu och se till att alla kommuner har beredskap för detta. Och det finns två reservationer här med tillkännagivanden som det går bra att stödja om riksdagen vill stödja Morgan Johansson i hans ambitioner!

(forts. 15 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuSoU1 Svensk narkotikapolitik

Punkt 2 (Narkotikapolitiken)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

231 för utskottet

48 för res. 2

2 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 39 fp, 22 kd, 21 v, 15 c, 12 mp, 1 -

För res. 2: 46 m, 1 kd, 1 c

Avstod: 2 kd

Frånvarande: 23 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 6 c, 5 mp, 1 -

Birgitta Carlsson (c) anmälde att hon avsett att inte delta i omröstningen men markerats ha röstat nej.

Punkt 5 (Resultatskrivelsen)

1. utskottet

2. res. 4 (v, c)

Votering:

244 för utskottet

36 för res. 4

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 46 m, 39 fp, 25 kd, 12 mp, 1 -

För res. 4: 21 v, 15 c

Frånvarande: 23 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 5 mp, 1 -

Punkt 10 (Vård och behandling av narkotikamissbrukare)

1. utskottet

2. res. 9 (fp, m, kd, c)

Votering:

157 för utskottet

123 för res. 9

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 1 fp, 21 v, 1 c, 12 mp, 1 -

För res. 9: 46 m, 38 fp, 25 kd, 14 c

Frånvarande: 23 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 5 mp, 1 -

Punkt 19 (Sprututbyte)

1. utskottet
2. res. 18 (m)
3. res. 19 (kd)
Förberedande votering:
48 för res. 18
23 för res. 19
208 avstod
70 frånvarande
Kammaren biträdde res. 18.
Huvudvotering:
192 för utskottet
45 för res. 18
41 avstod
71 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 1 m, 34 fp, 19 v, 13 c, 10 mp, 1 -
För res. 18: 42 m, 2 fp, 1 kd
Avstod: 6 s, 3 m, 3 fp, 24 kd, 2 v, 1 c, 2 mp
Frånvarande: 24 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 8 c, 5 mp, 1 -

Punkt 40 (Droghandel på Internet)

1. utskottet
2. res. 33 (fp, m, kd, c)
Votering:
154 för utskottet
125 för res. 33
70 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 20 v, 12 mp, 1 -
För res. 33: 46 m, 39 fp, 25 kd, 15 c
Frånvarande: 23 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 8 v, 7 c, 5 mp, 1 -

Punkt 46 (Utökat förverkande)

1. utskottet
2. res. 36 (fp, m, kd, c)
Votering:
155 för utskottet
125 för res. 36
69 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 21 v, 12 mp, 1 -
För res. 36: 46 m, 39 fp, 25 kd, 15 c
Frånvarande: 23 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 5 mp, 1 -

SoU16 Genetisk integritet m.m.

Punkt 6 (Preimplantatorisk genetisk integritet i särskilt fall)

1. utskottet

2. res. 6 (kd, m, fp)

Votering:

170 för utskottet

109 för res. 6

1 avstod

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 21 v, 15 c, 12 mp, 1 -

För res. 6: 46 m, 38 fp, 25 kd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 23 s, 9 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 5 mp, 1 -

Punkt 10 (Självtester)

1. utskottet

2. res. 9 (kd, m, fp, c)

Votering:

154 för utskottet

124 för res. 9

1 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 21 v, 11 mp, 1 -

För res. 9: 45 m, 39 fp, 25 kd, 15 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 23 s, 10 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 5 mp, 1 -

Punkt 14 (Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning)

1. utskottet

2. res. 10 (m, fp, c)

Votering:

159 för utskottet

100 för res. 10

20 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 23 kd, 2 v, 12 mp, 1 -

För res. 10: 45 m, 39 fp, 1 kd, 15 c

Avstod: 1 kd, 19 v

Frånvarande: 23 s, 10 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 5 mp, 1 -

Mikael Oscarsson (kd) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 15 (Befruktning utanför kroppen)

1. utskottet
2. res. 12 (v)

Votering:

253 för utskottet

23 för res. 12

1 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 45 m, 38 fp, 24 kd, 15 c, 10 mp, 1 -

För res. 12: 1 fp, 1 kd, 21 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 23 s, 10 m, 9 fp, 8 kd, 7 v, 7 c, 7 mp, 1 -

Runar Patriksson (fp) och Mikael Oscarsson (kd) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 17 (Prioriteringar m.m.)

1. utskottet
2. res. 13 (v, mp)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

15 § (forts. från 13 §) Socialtjänst (forts. SoU19)

Socialtjänst

Anf. 125 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Socialtjänst handlar om det allra mest privata. Det gäller hushållsekonomi, att få allt att gå ihop när det är för många dagar kvar i slutet av lönen. Det handlar om unga – barn och unga som ibland lever i en familj med missbrukande föräldrar. Det kan handla om de allra mest fantastiska föräldrar som har en son eller dotter som har hamnat på glid och behöver stöd och hjälp. Det handlar också om kvinnor som blir utsatta för våld och flickor från hedersrelaterade miljöer som behöver hjälp för att kunna fungera självständigt. Det gäller mammor och pappor som missbrukar. Det handlar om vuxna som drar till sig unga till alldeles fel miljöer. Men det handlar också om de människor som arbetar inom socialtjänsten med ett stort och brinnande intresse för andra människor.

I dag står socialpolitiken inför ett vägval. Det krävs nytänkande, och det krävs andra infallsvinklar än tidigare. Alldeles för många är inlåsta i gamla system. Regeringen och stödpartierna står inte för något nytänkande. Man är inte intresserad av att lyssna på idéer och tankar från andra. I stället kramar man det bestående. Det är ett tydligt intryck för den som tar del av majoritetens ställningstagande i det här betänkandet.

Här presenteras en myckenhet av bra och goda förslag, förslag som skulle kunna göra socialpolitiken mer nytänkande – ibland lite fastare, ibland mer öppen, ibland med krav på individerna själva men också på olika myndigheter som har socialpolitiska uppgifter – förslag som regeringen och utskottets majoritet säger nej till.

Från moderat sida vill vi ändra på dagens system där den kommun man vistas i är den som har det totala ansvaret. Det är något som har medfört alldeles orimliga belastningar för de kommuner som är extra populära på sommaren. Det är självklart för oss att det är den kommun man är bosatt i som ska betala den hemtjänst man behöver när man är i sin sommarstuga och inte den kommun som man tillfälligt bor i och inte betalar ett öre i skatt till. Det här vill inte majoriteten.

Vi vill se över regelverket för ideella skadestånd. Vi tycker att det är orimligt att skadestånd till ett brottsoffer ska finnas med i beräkningen av kvinnans eller mannens inkomst i samband med att man ansöker om socialbidrag. Det är också orimligt att personer som är beroende av ekonomiskt bistånd för sin försörjning i domstol inte får samma skadeståndsansättningar som andra – något som vi vet i första hand drabbar kvinnor och barn. Det vill vi ändra på, men det vill inte majoriteten.

Vi vill ta bort den så kallade riksnormen och låta det kommunala självstyret få vara självständigt. Den riksnorm vi har, har inte så stor inverkan på socialbidragskostnaderna, men eftersom vi har den minskar möjligheten för kommunerna att hitta egna lösningar. Det vill vi ändra på, men det vill inte majoriteten.

Vi vill kunna ställa krav på en motprestation från arbetsföra personer som söker ekonomiskt bistånd. Det vill inte majoriteten.

Från moderat sida är vi positiva till att det finns fler aktörer i socialtjänsten och vill gå vidare och släppa in flera enskilda alternativ där. Det vill inte majoriteten.

Vi vill ha en förändring till stånd så att barnfamiljer inte kan vråkas lika lätt som i dag. Vi vet att det trist nog finns familjer som inte klarar att hantera det bostadsbidrag man får utan prioriterar andra utgifter i stället. För dem vill vi återinföra möjligheten att bostadsbidraget ska kunna gå direkt till hyresvärden. Då får man ingen hyresskuld för de pengarna. Det skulle underlätta för de familjerna. Det vill vi ändra på, men det vill inte majoriteten.

Vi vill att kommunerna ska ha en större skyldighet att ge stöd till brottsoffer och deras anhöriga än vad man har i dag. Vi vill ändra lagen så att det där det i dag står "bör" ska stå "skall". Det vill inte majoriteten.

Vi vill se över problematiken med det som kallas hedersrelaterat våld och föreslår flera olika åtgärder för att bättre möta flickor och unga kvinnor från de kulturerna. Vi vill också förtydliga socialtjänstens ansvar för sexuellt exploaterade barn och kvinnor. Inte heller där är majoriteten med oss.

När socialtjänsten ska placera barn i familjehem säger lagen att man i första hand ska överväga en placering hos någon anhörig eller närstående. Det har kommit signaler om att det inte sker, och vi vill göra en utvärdering av den tillämpningen av lagen. Inte heller det vill majoriteten.

Vi vill att socialtjänsten ska vara skyldig att polisanmäla de brott man får reda på. I dag finns denna skyldighet bara om brotten skulle betyda två år i straffskalan. Detta vill inte majoriteten.

I dag kan socialtjänst och polis inte alltid kommunicera med varandra på ett sätt som skulle vara värdefullt, framför allt när det gäller unga personer. Sekretesslagen lägger hinder i vägen. Vi vill ändra på det, men inte majoriteten.

Vi tycker att det ska finnas en lagreglerad skyldighet för socialtjänsten att polisanmäla brott som rör brott och hot mot person som kommer till dess kännedom, inte bara brott som skulle ge två års fängelse. Det vill inte majoriteten.

Ibland behöver unga skyddas från sina föräldrar, det vet vi. Det gäller till exempel de avskyvärda hedersmorden. Vi vill ändra socialtjänstlagen för att skydda dessa flickor, och ibland pojkar, så att det i undantagsfall ska kunna råda sekretess i förhållande till föräldrarna, alltså när den normala informationen från socialtjänsten skulle kunna leda till att den unga personen kan skadas fysiskt eller psykiskt. Det vill inte majoriteten.

Faktum talar för sig själv och faktum kvarstår. Regeringen står inte för mycket, om ens något, nytänkande i socialtjänsten. Den är fastlåst vid det bestående. Det är det som är det slutliga intrycket av hanteringen av detta betänkande.

Slutligen, herr talman, vill vi att kvinnor som utsätts för våld ska uppmärksammas mer. Vi menar att det ska finnas kvinnohus med möjligheter till skyddat boende i egen lägenhet eller i gemensamt boende över hela landet. I dagarna har vi fått höra att regeringen ska tillsätta ytterligare en utredning. Socialtjänstministern lovar nu utsatta kvinnor bättre hjälp. Det handlar om en kvinnoskyddslag som ska ge rätt till skydd om man blir slagen eller hotad, oavsett var man bor.

Jag delar ministerns uppfattning och vill säga att det är glädjande att han tar frågan om våld mot kvinnor på stort allvar. Alla kvinnor som blir slagna eller hotade ska ha rätt och möjlighet till hjälp och skydd var de än bor i landet. Jag vill dock höja ett varningens finger. Det är inte alls sant och säkert att det är det ultimata rätta att ha en jour eller ett kvinnohus i varje kommun. En del kommuner är alldeles för små för att "bära" detta. En del kommuner är så små att de kvinnor som skulle behöva skydd inte kan tänka sig att vilja ha det i sin egen kommun. De vill vara mer anonyma än vad de kan vara på den mindre orten. Det viktiga är att det finns tillgång till hjälp, inte att den finns i samtliga Sveriges 290 kommuner.

I det här betänkandet behandlas många motioner som handlar om denna viktiga fråga. Det skulle glädja mig mycket om vi kunde få en enighet i kammaren i dag, eller kanske vid voteringen i morgon, om att hantera frågan fortare. Det kanske går att komma överens om bättre stöd och hjälp till kvinnor utan att göra en utredning först.

Herr talman! Moderaterna står självfallet bakom samtliga sina reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 126 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Socialtjänsten har en mycket viktig funktion. Det vet vi, och det är det vi ska debattera en stund framöver. Den ska vara stödjande men också agera och vidta åtgärder när något inte fungerar. Den har därmed även en myndighetsutövande funktion. De dubbla roller som socialtjänsten på det sättet har är ett bekymmer, och de bör skiljas från varandra. Det behövs alltså en skilsmässa inom socialtjänsten, för det blir ingen ordentlig fart på socialtjänsten om den både ska hjälpa och till exempel omhänderta. Det är en av de frågor som vi tagit upp. Jag ska ta upp flera av de saker som vi inte fått igenom i det här betänkandet.

Först vill jag emellertid säga att vi har två viktiga tillkännagivanden som handlar om barn, vilket ligger mig varmt om hjärtat. Det ena handlar om att barnperspektivet ska prioriteras i socialtjänstens arbete. Det andra tillkännagivandet gäller barnmisshandel, att man ska jobba mot det och ta upp det särskilt. Det tycker jag är jätteviktigt, och det gläder mig att det finns med. Men, som sagt, det finns flera saker som vi inte fått igenom. Bland annat gäller det de dubbla rollerna.

Vi tycker att det behövs en ökad mångfald inom socialtjänsten och vill gärna se fler aktörer. Man kanske kan ha ett pengasystem, vilket ju fungerat i många andra verksamheter. En annan fråga som vi inte fått igenom gäller barn som vräks. Man säger att det nu ska göras en utredning och att det behövs mer kunskap. Det är förfärligt att det fortfarande finns barn som vräks i det här landet.

Nu finns en utredning som arbetar, men problemet är ju inte nytt. Dessutom tycker jag att utredningen kommer väldigt sent. Barn har drabbats hårt när familjen vräcks från sin bostad. Socialtjänsten kan inte sköta ekonomin åt någon mot dennes vilja, och därför behöver socialtjänsten få ökade befogenheter i samband med vräkningar. Det behövs också ett bättre samarbete mellan socialtjänst, kronofogde och bostadsföretag.

En annan fråga gäller vistelsebegreppet, vilket också Magdalena var inne på. Det drabbar kommuner med en hög andel fritidsboende med hemvist i en annan kommun. Den behovsprövande kommunen, som ansvarar för hemtjänsten oavsett vistelseort, bör förstås ha ansvaret. Jag kan inte riktigt förstå att inte detta kan gå igenom. Det finns verkligen behov av att se över vistelsebegreppet. Jag tror att även flera socialdemokrater skulle vilja rösta för det förslaget, och det tycker jag att de ska göra.

Vi som bor på västkusten har sett många exempel på detta problem. Nästan varje sommar ringer någon till mig och säger: Marita, varför kan inte jag få hjälp där? De stackars kommunerna som finns på västkusten bågner under alla bekymmer och den enskilde individen känner att han eller hon är till besvär.

Det behövs också ett bättre samarbete mellan ideella organisationer och socialtjänsten. Inte heller det tycker jag har lyfts upp i detta betänkande.

Vidare behövs en handlingsplan för arbetet med våldsutsatta kvinnor, vilket också Magdalena var inne på, tror jag. Dessa kvinnors barn bör få det stöd som de behöver, oavsett vilken kommun de bor i. Jag har under många år känt en flicka som vi kan kalla Eva. Hon blev nyligen miss-handlad och behövde därför ett kvinnoboende vid en kvinnojour i Göteborg. Hon fick dock ingen plats där utan fick i stället först åka till Stenungsund, därefter till Kungälv, och sedan flyttades hon vidare till andra kommuner eftersom Göteborg inte kunde erbjuda någon plats. På det sättet fick barnen gå i skolor i olika omgångar, och det hela var mycket svårt för dem.

Jag tror att länsstyrelsen här behöver ha en tydligare roll. Den bör utnyttja sin ställning som tillsynsmyndighet gentemot kommunerna, och vite bör kunna utdömas för de kommuner som inte uppfyller socialtjänstlagens bestämmelse om stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor.

Stöd till offer för hedersrelaterat våld är också en fråga där vi i det här betänkandet inte nått så långt som vi skulle önska. Lagstiftningen behöver ses över. Verksamheter som Terrafem och Orienthälsan är goda exempel på hur man kan jobba. Även riskerna för hedersrelaterade självmord bör ses över. Dessutom behöver unga ibland skyddas från sina föräldrar, vilket tydliggjorts i samband med de avskyvärda så kallade hedersmorden. Vi har länge tjuvat om en ändring av socialtjänstlagen, vilket behövs för att man i vissa särskilda fall ska kunna göra en utredning beträffande omyndig, utan krav på information till vårdnadshavare.

Det behövs också stöd till offer för människohandel och prostitution. I en reservation tar vi upp att de sexuellt exponerade barnen behandlas väldigt olika i skilda delar av landet. Det finns inget skyddat boende, och de som kommer från ett annat land skickas ofta först hem och får sedan komma tillbaka om det blir ett rättsfall av det hela. Det är inte någon bra ordning, och därför behövs en översyn av människohandel och prostitution.

Folkpartiet vill ta ett helhetsgrepp och kraftsamla mot ungdomsbrottsligheten. Våra förslag på brottsförebyggande åtgärder, förändrade påföljder och snabba ingripanden, hänger tätt samman med krav på förbättrad vård för ungdomar som är dömda för brott eller är tvångsomhändertagna. Det behöver alltså tas ett helhetsgrepp, i samarbete med socialtjänst och polis till exempel.

Varje barn bör ha en individuell handlingsplan med uppföljning av vården. En sådan finns inte på alla ställen i dag. Särskilt behöver man titta på barn med psykiatriska vårdbehov. De hamnar ofta i strykclass, helhetsbilden finns inte, man vet inte vad som händer och det hela blir lite hugget som stucket. Man vet egentligen inte vilka målen är. Inte heller görs någon ordentlig uppföljning. Även här behöver det tas mer initiativ.

Unga flickors vårdbehov har under lång tid åsidosatts, och en snabb förstärkning fordras. Vi vet att unga flickor skär sig och har bekymmer. Man säger att det görs en del, men det krävs rejälare insatser. På många ställen i landet får man vänta mycket länge innan socialtjänsten hinner reagera.

Det brister också i uppföljning när de har varit omhändertagna enligt LVU och ska tillbaka till sin hemmiljö. Det har vi också en reservation om, att de måste få en bättre planering i hemmiljön innan de kommer tillbaka. Och enligt Folkpartiet ska SiS, Statens institutionsstyrelse, ansvara för eftervården av unga lagöverträdare i samverkan med kriminalvårdens frivård. Det är förstås viktigt med uppföljning och kartläggning av återfall i brott, så att man vet hur många som verkligen blir bra och hur många som lätt återfaller. Jag tror att det är väldigt viktigt att man har en uppföljning över huvud taget av vad som händer efteråt därför att det handlar om jättestora kostnader.

Anmälningssplikten är en fråga som vi har lyft fram. Vi har sagt att vi behöver en vassare och tydligare anmälningssplikt. De som har detta i sitt myndighetsutövande måste anmäla, och det bör förenas med ett straffansvar om man inte anmäler. Som det är nu blir anmälningarna inte heller utredda på rätt sätt. Det är bättre att man är vassare och tydligare när det gäller anmälningssplikten.

Slutligen ska jag ta upp något som är jätteviktigt och som jag tror att hela socialtjänsten står och faller med. Det handlar om att de socionomer som utbildas ska få en utökad kompetens och bättre utbildning, för utbildningen brister så mycket. Några av oss satt i den parlamentariska utredningen kring *Källan till en chans*, där vi tittade på nationella riktlinjer för den sociala barn- och ungdomsvården. Det visade sig till exempel att de har väldigt lite utbildning kring barn, andra kulturer, sexuell läggning och så vidare. Det här skulle göra att de får bättre möjligheter att utöva sitt yrke. Jag tycker att de som jobbar i socialtjänsten är värda allt beröm för det som de gör i dag, därför att det är mycket som fattas. Ibland kan jag känna att jag skulle vilja lägga ned alltihop och börja från början därför att det behövs ett helhetsgrepp, och det har vi inte.

Vi har, som sagt, flera motioner. Vi står bakom alla, men vi yrkar bifall bara till reservationerna 16 och 41.

Anf. 127 ULRİK LINDGREN (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna välkomnar de två tillkännagivanden som vi har i detta betänkande, som Socialdemokraterna har tvingats till. Att barnets perspektiv och rätt lyfts fram något steg ytterligare är naturligtvis mycket välkommet.

Det här gör vi genom en order till regeringen att den, när den presenterar lagförslag med anledning av nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården, särskilt ska behandla hur barns synpunkter ska inhämtas. Sedan har vi i betänkandet en order till regeringen att man ska påtala för Socialstyrelsen att verksamheter som är anmälningsskyldiga måste bli bättre på att upptäcka och anmäla misstanke om att barn misshandlas.

Det har ju blottlagts att barns mening inte har hörts över huvud taget. Vi kan i dessa dagar läsa om barnhemsbarnen, som kräver upprättelse för de kränkningar som de utsattes för för decennier sedan under barnhemsvistelser i det fridsamma Sverige. Och vi måste fråga oss om barn får säga sin mening i dag. Vi ska vara konstant oroliga, enligt min mening, över att barn inte blir hörda och sedda, inte ens i denna dag.

Herr talman! I reservation nr 14 pekar vi på ytterligare ett behov av att stärka barnets ställning genom att socialtjänsten får möjlighet att sköta hyresinbetalningar och andra räkningar mot en persons vilja. Avgörande i all socialtjänst är att man visar en mycket stor respekt för den enskildes integritet. Därför kan man naturligtvis tveka inför den här punkten och tycka att den vuxnes integritet måste gå först och att man får ta konsekvenserna för barnet av att det tvingas genomgå en vräkning från en lägenhet. Men vi tycker tvärtom. När konsekvensen av en vräkning för barnet blir den här utsattheten måste faktiskt föräldrarnas integritet få lov att komma i andra hand, till exempel när föräldrarna inte har betalat sin hyra trots att de fått socialbidrag som skulle kunna täcka hyran. Vi väljer att sätta barnets intresse främst.

Vänsterkartellen väljer även i det här betänkandet att sätta barnets intresse i andra hand. Det är dumt, tycker vi, även av det skälet att när en barnfamilj vräks på grund av obetald hyra måste socialtjänsten naturligtvis ändå gå in och ordna bostad på något sätt åt familjen. Varför då inte från början ge socialtjänsten möjligheten, verktygen, att förhindra vräkning genom att säkra att försörjningsstödet går till hyra och el?

Vi har ingen motivering i texten i betänkandet, men i dagens debatt kanske man skulle kunna pretera något motiv för att välja den här ordningen.

Herr talman! Efter tidigare nonchalans av regeringen gentemot riksdagens tillkännagivande finns nu ett pågående arbete med en särskild utredare som ska lämna förslag till hur socialtjänstens stöd till våldsut-satta kvinnor och deras barn kan stärkas. Kristdemokraterna har dock en reservation, i likhet med en rad reservationer av olika partier, inklusive Vänsterpartiet. Vi tycker att man exempelvis skulle kunna gå på vår reservation, 21, som jag yrkar bifall till. Vi skulle då alltså tillsammans kunna slå fast i denna kammare att skyddet för kvinnor och barn, mot våld, nu ska möjliggöras i hela Sverige.

Det betyder inte att vi behöver gå så långt som Morgan Johansson gjorde i Sveriges Radio den 24 april. Det lät som att det skulle vara ett fysiskt krav på att det skulle finnas kvinnojour och hus i varje kommun som erbjuder detta skydd. Vi skulle kunna nöja oss med exempelvis reservation 21, men betänkandetexten stannar vid att det ska pågå utredning under ytterligare en tid. Det finns ju en utredare tillsatt, och det ska levereras förslag från denna utredare före sista juni. Sedan ska det processas vidare efter denna utredning. Det tycker vi är lite frustrerande efter ett antal års ältande om hur skydd för kvinnor och barn, mot våld, ska säkras i Sverige.

Senare i debatten kommer vår representant för Kristdemokraterna, Maria Larsson, att visa på en mer elegant lösning där vi egentligen skulle kunna förena alla goda krafter i alla partier. Då skulle vi kunna slå fast att det nu ska vara plikt för kommunerna att på något sätt arrangera det nödvändiga skyddet mot våld för kvinnor och barn. Kammaren har alltså all anledning att med spänning se fram emot slutet på debatten.

I reservation 27 markerar vi vikten av att man gör mer för offren för människohandel och prostitution. Här pågår det också ett arbete, som man i och för sig kan hänvisa till. Det är ett arbete med att utarbeta ett nationellt handlingsprogram mot människohandel. Men ingenting anges av det som begärs i reservation 27 när det gäller insatser för att lyfta prostituerade ur deras elände. Det framgår inte i texten om utredningsuppdraget innefattar rehabilitering och vårdinsatser för prostituerade. Därför tycker jag att det är angeläget också med den här reservationsmarkeringen.

Herr talman! I reservation nr 30 pläderar vi för att barn och fosterföräldrar måste få ett bärande stöd även efter en vårdnadsöverflyttning som i regel sker efter tre års placering. Vi har hört alltför många exempel på att stödet försvunnit efter dessa tre år, när vårdnadsöverflyttningen är genomförd, trots att behovet är detsamma även efter en vårdnadsöverflyttning. Det gäller exempelvis barnets behov av barnpsykiatriskt stöd och konsult och mentor för fosterföräldrarna. Allt sådant brukar ofta, vittnas det om, raderas efter en vårdnadsöverflyttning. Fosterföräldrarna får så att säga med oerhört motstånd men med stor energi försöka bygga upp det nätverk som barnfamiljer är i samma behov av som förut.

Det är ett viktigt skäl till att fosterföräldrar tvekar att ta på sig en vårdnadsöverflyttning. En vårdnadsöverflyttning kan ofta vara väldigt angelägen. Det är trist att detta försvåras. Det är väldigt angeläget för barnet att få fasta bestämda besked och förutsägbarhet om hur barnet ska

få ha det framöver. Vi vet också att det är svårt att rekrytera familjehem. Det har minsann inte blivit lättare av svårigheterna med vårdnadsöverflyttning.

Vi vet, som också framgår av texten, att effekterna av införandet av ordningen med vårdnadsöverflyttning efter tre år undersöks av en utredare. Denna utredare ska bli klar efter valet någon gång i höst. Det är angeläget att i det här betänkandet markera vikten av att vårdnadsöverflyttning inte blir ett tillfälle när barn och fosterföräldrar sviks av samhället.

Herr talman! Det behövs samordnade insatser för barn och ungdomar. Det är mycket viktigt att socialtjänsten, skolan och polisen arbetar tillsammans. Det brukar vi säga vid varje tillfälle vi öppnar munnen. Det gäller i synnerhet om barn och ungdomar befinner sig i kriminalitet. Den samordningen måste bli bättre. Det är angeläget att undanröja hinder för att denna samverkan ska fungera.

Därför talar vi i reservation 40 för att socialtjänsten måste få möjlighet att lämna information till polisen för att förhindra att brott begås eller för att kunna sätta in samordnade åtgärder för den unge. Socialtjänstens möjligheter att lämna uppgifter till skolan borde också öka om det finns elever i skolan som väntar på exempelvis ett straff.

I reservation 41 markerar vi att det inte är tillräckligt att socialtjänsten har möjlighet men inte skyldighet att polisanmäla vid misstänkta sexövergrepp mot barn. Vi måste bli mycket skarpare och duktigare i Sverige på att samordna insatserna mellan samhällets olika instanser. Vi är mycket trötta på alla möjliga olika stuprörsinsatser från olika samhällsinstanser.

Med all respekt för socialtjänstens personal har den inte riktigt kompetens att avgöra när det är lämpligt att polisanmäla, som vi skriver i vår reservation. Vi anser att socialtjänstens personal ska vara skyldig att polisanmäla misstänkta sexövergrepp mot barn.

I likhet med tidigare år begär vi i reservation 47 en prioriteringsutredning även för socialtjänsten. Vi vet att den stora prioriteringsutredning som genomfördes tidigare för sjukvården på 90-talet har varit till nytta och till vägledning för hur sjukvårdens olika aktörer och personal ska agera. På samma sätt menar vi att det skulle vara till nytta även för socialtjänsten.

Kommuner och landsting har visserligen fått en bättre ekonomisk situation i dag. Men det är ändå lika angeläget att man i en prioriteringsutredning får en genomgripande diskussion och vägledning för socialtjänsten i dess arbete om vad skulle kunna vara viktigast.

I reservation 16 hävdar vi principen att den behovsprövande kommunen ska ansvara för hemtjänsten oavsett vistelseort. Det har vi tidigare haft uppe till debatt på allmänna debatttimmen i dag. Vi emotser här att fler vågar se till sak och den viktiga principen och inte röstar så väldigt klavbundet till sitt parti.

Vi är övertygade om att det också skulle underlätta samarbetet mellan kommunerna om det klarades ut att det är den kommun som människan egentligen hör hemma i som har ansvaret även om man vistas utanför den ibland på exempelvis semester.

Anf. 128 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Traditionen bjuder att jag i mina socialutskottsanförenden tar fram ett latinskt citat. Åtminstone utskottskollegan Christer Eng-elhardt förväntar sig det. Citatet blir: *Tempora mutantur, nos et mutamur in illis*. Tiderna förändras, och vi med dem. Citatet passar in på dagens ämne socialtjänst.

Lägg märke till ordet socialtjänst. Det är inte som förut socialvård, eller ännu tidigare barnvårdsnämnd, nykterhetsnämnd och, på min mammas tid som förtroendevald, fattigvårdsstyrelsen. Socialtjänsten måste ständigt verka för förändringar. Den måste ha visioner och anpassa sig till den bistra verklighet som vi möter i dagens Sverige.

Vi som politiker måste våga stå upp för de svaga grupperna. Det krävs en attitydförändring inom både politiken, vården och de sociala myndigheterna. Vi måste komma bort från ovanifrånperspektivet, vi-och-de-tänkandet, och i stället se möjligheterna hos alla människor. Varje människa är unik och har något att ge genom sitt liv. Varje människa har rätt att bli bemött med respekt och empati.

Hur ser det då ut i den verklighet som socialtjänsten möter? Mer än 24 000 fall av kvinnomisshandel anmäls årligen. Vi kan anta att mörkertalen är stora.

Mitt i natten får polisen ett larm från grannar som hittat två blöjbarn i trappan. Pappan som hade barnen över helgen hade gått hemifrån för att träffa kompisar. Det fanns ingen socialjour som kunde ta hand om barnen. De fick tas om hand av en polishustru.

Det finns barn som har sommarlov och får vara hemma hela sommaren för att familjen inte har råd att åka på semester. Det finns en nyfattigdom hos många barnfamiljer.

I en liten stad sitter en mamma och funderar över hur socialsekreteraren har kunnat låta sig duperas av hennes före detta man. Det var hans vältalighet, hans stora hus mot hennes lilla lägenhet, hans yrke som psykolog mot henne som arbetslös. Vad var det som gjorde att han fick vårdnaden om barnen? Hon vet inte. Men hon sötjer att hon så sällan får träffa sina barn. Hon vet att hennes ekonomi aldrig kommer att ge henne möjligheter att ställa upp med alla de prylar som mannen ger till barnen. Varför blev det så här? Hade det blivit på ett annat sätt ifall hon hade kunnat uttrycka sig bättre på svenska språket?

Det var några exempel på den verklighet som finns i Sverige. Det är en verklighet som vi vill hjälpa regeringen att upptäcka. Därför finns ett antal reservationer i betänkandet. Det är reservationer som tillsammans pekar på brister i socialtjänsten men också ger förslag till förbättringar.

Men skulle kunna travestera inledningscitatet och säga: Regeringar förändras, och vi med dem. Men i otålig väntan på detta vill jag lyfta fram några av de reservationer som Centerpartiet har lagt fram enskilt eller tillsammans med de partier som också vill ha en regeringsförändring.

Centerpartiet tycker att det är positivt att hela utskottet för fram barnperspektivet och att tillsynsmyndigheter ska bli bättre på att upptäcka och anmäla misstanke om barnmisshandel. Det är sorgligt när barn misshandlas och får lida.

Ett exempel på hur barn utsätts för onödigt lidande är när barnfamiljerna vräks. Barnen drabbas mycket hårt när en barnfamilj får lämna den trygghet som den egna bostaden innebär. För att barn inte ska fara illa och bli offer för föräldrarnas och samhällets brister bör socialtjänsten få utökade befogenheter just i samband med vräkningar. Vi efterlyser mer samverkan mellan socialtjänst, kronofogde och bostadsföretag. På så sätt kan många onödiga tragedier undvikas.

Herr talman! Vi lever i ett mångkulturellt samhälle. I år har vi ett mångkulturår som förhoppningsvis ska hjälpa oss att öka förståelsen mellan olika folkgrupper. Vi behöver öka vår kunskap om olika seder och bruk som påverkar våra nya svenskars liv i Sverige.

Vad vi däremot inte kan tolerera utan ska bekämpa är det hedersrelaterade våldet som drabbar främst flickor och unga kvinnor. Från Centerpartiet efterlyser vi mer forskning om detta och ett utökat stöd till offer för hedersrelaterat våld.

Efter dessa exempel från samhällets baksida väljer jag att gå över till någonting angenämt. Nu är det sommar och sol. Båstad i Skåne är en av de platser i landet som under årets ljusa tid får ta emot många sommarvärdar i olika åldrar. Det betyder att det också kommer många äldre och personer med funktionshinder för att bo där en längre eller en kortare tid. Då vill de ha ungefär samma stöd och hjälp som de har i sina hemkommuner.

Båstads kommuns hemtjänst utsätts då för en stor belastning, både personell och ekonomisk sådan. Det är en orimlig situation. Den måste lösas så att det är den behovsprövande kommunen som ansvarar för hemtjänsten oavsett vistelseort.

Detta gör att det finns ett behov av att se över vistelsebegreppet i socialtjänstlagen. Det är också något som Småkom, Småkommunernas samorganisation, tycker är mycket angeläget. Jag tror att en ny regering i höst kommer att föreslå en lagändring som gör att hemkommunen får ta ett ansvar för betalningen avseende äldre omsorgstagare som väljer att flytta in till en annan kommun under sommartid och som då vill ha hemtjänst där.

I detta anförande har jag försökt visa hur socialtjänsten spänner över ett brett område. Den kommer in i livets olika skeden. Det är lätt att förstå att alla som arbetar inom socialtjänsten måste få uppmuntran och möjlighet till avlastningssamtal efter de många svåra situationer som de ställs inför. En del svåra situationer skulle inte behöva uppstå ifall vi kunde få en ökad kompetens och effektivitet i socialtjänsten.

I reservation 46 anför Centerpartiet att det finns anledning att kvalitetssäkra de vårdnadsutredningar som socialtjänsten ansvarar för. Detta kan ske genom så kallad *second opinion*, alltså möjlighet att få ytterligare en social prövning om endera parten anser sig vara missbedömd. Därför tycker vi i Centerpartiet att frågan om kvalitetssäkring av vårdnadsutredning med en *second opinion* är angelägen och att den frågan bör utredas.

Herr talman! Mitt anförande närmar sig slutet. Men jag vill också påminna om att vi säger att riksnormen för socialbidrag bör avskaffas. Det skulle göra det möjligt för kommunerna att anpassa nivån på bidraget till de faktiska levnadsomkostnaderna och de olika förutsättningar som råder i kommunen.

Socialtjänsten är ett angeläget ämne att debattera. Vi i Centerpartiet tycker att det är viktigt att hela landet får en väl fungerande socialtjänst. Det vill vi verka för. Det handlar alltså om att människors problem blir sedda och hörda och att människor får ett bra bemötande dominerat av empati.

Jag står förstas bakom de reservationer där Centerpartiet finns med men nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 16 och 46.

Anf. 129 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! När Lars-Ivar Ericson tog upp temat nyfattigdom fick jag lust att prata om den bild av Sverige som jag har. Där är fattigdom inget nytt, utan den har alltid funnits.

Även om Miljöpartiet, herr talman, har fått en väldigt god utdelning i arbetet med det här betänkandet, exempelvis genom de två tillkännagivandena, finns det ett stort antal reservationer i betänkandet som jag borde yrka bifall till för att det i protokollet ska vara tydligt vilka prioriteringar Miljöpartiet gör.

Emellertid är det så att jag i morse fick ännu en lektion i kammarens informella regelverk. Det finns tydligen en överenskommelse mellan gruppledarna om att inte belasta kammaren med för många voteringar och att man därför ska lyfta fram maximalt två reservationer per betänkande till votering i debatten.

Jag tror att det är viktigt att eventuella åhörare, lyssnare, får vetskap om att det finns en sådan här begränsning för oss ledamöter. Annars kan det ju förefalla rätt märkligt att vi ledamöter inte alltid yrkar bifall till våra egna förslag. Jag har ju tidigare lärt mig formuleringen ”för tids vinnande” vid yrkanden. Men jag har inte uppfattat begränsningen som så omfattande, så jag har säkert tidigare syndat mot den här överenskommelsen. I alla fall vill jag påpeka detta för lyssnare och andra som i och för sig kanske är mer insatta i de informella reglerna än vad jag är som fortfarande känner mig som en nybörjare här i kammaren.

Självklart står vi i Miljöpartiet bakom alla våra reservationer och faktiskt även bakom en del andra reservationer. Jag tänkte först nämna en del av de reservationer som jag borde yrka bifall till.

Jag borde yrka bifall till reservation 10 om barnbidrag och försörjningsstöd, för det är en fråga som vi driver.

Jag borde även yrka bifall till reservation 20 om stöd till brottsoffer liksom till reservation 23 om stöd till kvinnor som utsatts för våld.

Självklart borde jag också yrka bifall till reservation 29 om stöd till offer för människohandel och prostitution och till reservation 33 om familjerådslag vid omhändertagande av barn.

Jag borde dessutom yrka bifall till reservation 45 om ökad kompetens och effektivitet i socialtjänsten och självklart även till reservation 52 om äldreomsorg och invandrare.

Jag yrkar dock inte bifall till alla dessa reservationer. Det tar jag senare.

Om man till de reservationer som jag här har pekat på och där vi har en annan uppfattning än utskottsmajoriteten lägger våra tre särskilda yttranden som har fogats till betänkandet blir det sammantaget naturligtvis ett väldigt stort antal markeringar i förhållande till utskottets majoritet. Men vi står ändå bakom merparten av innehållet.

När det är ett så omfattande betänkande som innehåller så många olika ställningstaganden kan de här proportionerna lätt bli lite förvillande. Därför har jag räknat ut att det faktiskt är 86 % av förslagen som vi står bakom. Trots den här långa listan är det bara beträffande 14 % av alla ställningstaganden som vi har en annan uppfattning. I huvudsak stöder vi alltså utskottets förslag.

Det finns några yrkanden som lite tydligare behöver lämna spår efter sig i protokollet. Jag tänkte börja med att nämna reservation 10, som inte är en miljöpartireservation men som mycket väl kunde ha varit det. Reservationen handlar om att barnbidragshöjningar inte kommer de kanske mest behövande till del eftersom de pengarna räknas in i försörjningsstödet. Den frågan känns ganska absurd. Vi har vid ett flertal tillfällen tagit upp detta. Emellertid har vi inte lyckats få gehör för det här till exempel i de förhandlingar som vi har med regeringen. Jag tycker ändå att det är viktigt att markera att detta är en fråga som vi tar upp vid lämpliga tillfällen.

Jag vill också lyfta fram reservation 23 där vi reserverar pekar på att regeringen borde ge länsstyrelserna ett utökat uppdrag när det gäller att samordna skyddet för utsatta kvinnor. Egentligen tas en hel flora av åtgärder upp som faktiskt ofta är nödvändiga och som borde kunna samordnas på ett bättre sätt för att få kvalitet på det stöd som behövs.

Vidare vill jag lyfta fram reservation 33 där vi ännu en gång tar upp detta med familjerådsmodell. Efter tsunamikatastrofen förra året väcktes återigen debatten om hur viktig anhörigas roll är vid omhändertaganden.

Jag passade då på att framställa en interpellation till ansvarig minister, och vi hade en interpellationsdebatt här i kammaren om hur det i praktiken ser ut när det gäller tillämpningen av det som av en av mina partikamrater, Thomas Julin, för många år sedan fick gehör för. Miljöpartiet är fortfarande av den uppfattningen att anhöriga inte tas till vara som en möjlighet i så stor utsträckning som det borde vara möjligt när föräldrar av någon anledning inte klarar sin föräldraroll. Vi pekar i vår reservation på behovet av en bättre kvalitetssäkring av hem för vård och boende.

Att bara lyfta fram reservationerna 10, 23 och 33 känns lite futtigt när det är så många viktiga ämnen som behandlas i betänkandet, och då har jag ändå överskridit mitt pensum om två enligt den informella regeln. Självklart står vi bakom alla våra egna reservationer och även dem som jag har räknat upp, men för tids vinnande håller jag mig till de nämnda 10, 23 och 33.

Sedan ska jag säga något om de tre särskilda yttrandena i betänkandet. Då tänkte jag bara nämna det yttrande som tar upp situationen med män som slår. Vi har nu lyckats driva igenom en, som vi ser det, ganska bra ändring och justering av anslagen till kvinnojourer för arbetet med att skydda och stödja kvinnor som drabbas av mäns våld. Men vi är alla medvetna om – det brukar vi från vårt partis sida påpeka i andra sammanhang, och jag har hört andra använda samma argument i dag – hur viktigt det är att arbeta med förebyggande insatser. Det är naturligtvis önskvärt att våld inte utövas.

Därför har vi ett särskilt yttrande där vi pekar på tanken att starta professionella mottagningar för de män som slår och för män som upplever att de har svårt med sin mansroll och känner att det kan resultera i att de kommer att slå. Vi har sett att det finns möjligheter att med grupper dit män kan vända sig ge dem stöd och hjälp. Vi lyfter i yttrandet fram att satsa på sådana grupper för att förebygga så att vi slipper åtminstone en del av det våld som kvinnor utsätts för i dag. Vi tycker att det är dags att ta det steget att jobba mera på den sidan.

Vi hoppas naturligtvis – vi har egentligen förstått det – att regeringen arbetar med denna fråga, det är väl därför som det är lämpligt med ett särskilt yttrande i stället för en reservation. Vi hoppas att det kommer initiativ på området rätt snart.

Det var ungefär vad jag hade tänkt säga. Sedan tänkte jag få påpeka att som i alla andra sammanhang är det så att om vi ska ha ett solidariskt och fungerande samhällsbygge krävs det god ekonomi. Men det är också tvärtom, och det har vi också hört här i dag i debatten om narkotika. Har vi inte ett solidariskt samhälle är det svårt att bygga upp en god ekonomi. Därför vill jag än en gång påpeka att ett dubbelspår mellan Falun och Borlänge är en viktig del av landets infrastruktur och en förutsättning för ett växande näringsliv. Det är viktigt för att vi ska klara de tunga transporterna i landet och även för turismen, allt sådant som vi behöver för att upprätthålla vår välfärdsmodell.

Anf. 130 CHRISTER ENGELHARDT (s):

Herr talman! Jag är inte lika duktig som min ämbetsbroder Lars-Ivar med de latinska citaten, men jag har dock ett välkänt citat som jag tycker gott och väl kan genomsyra den här debatten. Det är just Pilatus ord om Jesus: Ecce homo – se människan.

Herr talman! Socialtjänsten har en betydelsefull och viktig roll i ett välfärdssamhälle. Det är i slutändan den yttersta garanten för varje individs ekonomiska och sociala trygghet i svåra situationer. I inledningen av socialtjänstlagen betonas att socialtjänsten ska verka på demokratins och solidaritetens grund.

Sverige har vid nästan varje jämförelse kommit mycket långt på de allra flesta områden när det gäller social trygghet och omsorg. Som socialdemokrat är jag övertygad om att det hänger samman med den välfärdsmodell som vi valt i Sverige, den generella välfärden.

Den generella välfärdsmodellen har ett brett stöd bland svenska folket. Den bygger på gemensam finansiering via skatter, lika rätt för alla att ta del av välfärden, hög kvalitet när det gäller den offentliga vården och skolan, ett skydd när det gäller socialförsäkringar och höga ambitioner när det gäller den övriga trygghetslagstiftningen.

Vi delar dock upp välfärden i en generell del och i en behovsprövad del. Den generella i form av barnbidrag, socialförsäkringar, allmän vård, skola och omsorg kommer alla till del, medan den behovsprövade bara ges till dem som vid ögonblicket är i särskilt behov av det. Vissa vill sätta system mot varandra och säger: Låt oss minska satsningen på till exempel vuxna missbrukare för att satsa på ersättningsnivåerna i sjukförsäkringarna.

Denna argumentation har vi socialdemokrater för länge sedan sett igenom. Den generella välfärden är enligt vår mening också nyckeln till den behovsprövade delen. Det blir tydligt i jämförelse med andra länders system. Länder med generell välfärd är bättre på att ta hand om de mest utsatta. Meningen med detta är helt enkelt att den generella välfärden skapar ett samhälle som binder samman olika sociala grupper och generationer. Man förstår att vi alla är beroende av varandra. Detta förebygger en uppdelning av samhället i ”vi” och ”de”.

Detta får oss att förstå att liksom vi alla kan bli sjuka eller arbetslösa och därmed komma i behov av a-kassa, sjukersättning, sjukvård eller vidareutbildning kan vi också någon gång under livet hamna i missbruk eller ekonomiska problem. Då kanske vi behöver vård och omsorg eller stöd och försörjning för att kunna klara situationen. Därför kan man inte ställa olika delar av välfärdssamhället mot varandra. De ska komplettera varandra och är i själva verket delar av en gemensam välfärdspolitik, som ytterst handlar om att minska de sociala klyftor och orättvisor som finns i samhället. Det är en helt avgörande insikt och grunden för den socialdemokratiska välfärdspolitiken, som jag och många med mig står för.

Herr talman! Ett motionsbetänkande om socialtjänst som detta, där 122 motioner och 52 reservationer ska behandlas, innebär ofrånkomligen att en mängd olika ämnen och frågeställningar tas upp. Betänkandet visar på den bredd och det djup som finns när det gäller pågående aktiviteter och förslag för att utveckla och förbättra socialtjänsten i vårt land.

Socialtjänstens regelverk ska ge trygghet, vara effektivt men samtidigt värna den enskildes behov av personlig integritet. För att kunna ta alla dessa hänsyn krävs noggranna utredningar och överväganden innan olika delar i lagstiftningen ändras. Det pågår ett intensivt arbete på många områden, vilket också redovisas i betänkandet.

En fråga om som alltid kommer upp är socialbidraget, eller försörjningsstödet som jag vill kalla det. Precis som tidigare gäller den grundläggande principen, att försörjningsstödet är ett yttersta skyddsnät för tillfälliga ekonomiska behov, inte en permanent och långsiktig försörjning. Det görs mycket för att minska behovet av försörjningsstöd. Här spelar den allmänna politiken naturligtvis en viktig roll. Målet från slutet av 90-talet om att halvera bidragsbehovet var högt satt och har tyvärr inte nåtts. Men det har skett en reell nedgång av försörjningsbehovet jämfört med situationen i slutet av 90-talet.

Herr talman! Regeringens vårbudget är också inriktad på åtgärder att öka sysselsättningen, vilket är en viktig allmän åtgärd för att minska behovet av försörjningsstöd. Den särskilda utredningen Från socialbidrag till arbete ska senast den 1 november i år redovisa vilka särskilda åtgärder som kan vidtas för att underlätta övergången från bidrag till egen försörjning.

Liksom tidigare föreslår Moderaterna och nu också vänner till Moderaterna att riktnormen ska avskaffas. Tanken bakom detta är naturligtvis att bidragsnormen ska kunna sänkas i olika delar av landet. Vi socialdemokrater säger nej till detta.

En fråga som det finns enighet om är i frågan om att barn ska kunna ha inkomster från sommarjobb utan att detta påverkar föräldrars rätt till försörjningsstöd. Dessa barn lever ofta i en besvärlig situation. Det är av stor vikt att dessa barn inte straffas. Det är därför orimligt att barnets sommarjobb ska leda till sämre ekonomi för föräldrarna. Någon form av fribeloppsgräns eller annan lösning måste till utan att försörjningsstödet karakteriseras av utfyllnadsersättning upphävs eller att det ses som en stadigvarande inkomst. Vi socialdemokrater har ett kongressbeslut om att denna fråga ska lösas, och jag vet att andra partier har liknande inställning. Det har nu gått en tid sedan utskottet och riksdagen beslutade om ett tillkännagivande i detta ärende. Jag och utskottet utgår från att en lösning ska redovisas av regeringen när den pågående utredningen Från socialbidrag till arbete redovisas den 1 november i år.

Ett annat socialt problem är hemlöshet. Att ha någonstans att bo är en grundläggande välfärdsfråga. Självklart är hemlöshet delvis en bostadspolitisk fråga, men i många fall finns det också en social problematik med missbruk där socialtjänsten har en viktig roll. Arbetet mot hemlöshet måste i första hand lösas lokalt, men när det gäller verktyg, resurser och metoder har den centrala nivån en nyckelroll.

Socialstyrelsen har ett uppdrag att fortsätta ett utvecklingsarbete mot hemlöshet under perioden 2005–2008. I vårbudgeten presenteras ett antal åtgärder som har att göra med socialtjänsten och hemlöshetsproblematiken. Socialförtjänstförordningen ska kompletteras med en bestämmelse om att det ska utses en handläggare vid socialförvaltningen som kan agera när ett hyresavtal sägs upp för en barnfamilj. Trots socialtjänstlagens intentioner vråks barnfamiljer från sina hem i dag. Socialtjänstlagens regler borde vara tillräckliga för att garantera att barn inte blir hemlösa, men här handlar det om att säkra att socialtjänsten i ett tidigt skede uppmärksammar när en barnfamilj hotas av vräkning så att åtgärder kan sättas in.

Vårbudgeten innehåller också en ökning av personliga ombud för psykiskt funktionshindrade just för att motverka och förebygga hemlöshet i denna grupp. Totalt föreslås en ökning med 20 miljoner kronor för detta under 2007 och 2008, så att satsningen totalt uppgår till 110 miljoner kronor.

Resurserna till Socialstyrelsen för insatser mot hemlöshet höjs också med 23 miljoner kronor 2007 och med 33 miljoner kronor 2008. Det kan gå till projekt av liknande karaktär som den så kallade Stockholmsmodellen eller till olika former av individuellt stöd, till exempel kontaktpersoner eller ombud.

När det gäller arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor finns en stor och viktig satsning i innevarande statsbudget. Även barns rättigheter till skydd stärks genom att man stärker stödet och rättigheterna för barn som bevittnar våld mot närstående. Det pågår också en utredning som ser över socialtjänstens insatser till våldsutsatta kvinnor. Utredningen ska ge förslag på hur stödet till våldsutsatta kvinnor och barn kan stärkas.

En svår fråga för socialtjänsten och hela samhället är frågan om ungdomar som begår brott. I den nyligen framlagda propositionen *Ingripanden mot unga lagöverträdare* föreslås ett antal ändringar i reglerna om ingripanden mot och behandling av unga lagöverträdare. Förslaget är ett

led i vidareutvecklingen och förbättringen av påföljdssystemet för ungdomar mellan 15 och 21 år samt innehåller åtgärder för att tidigt kunna ingripa mot ungdomar under 15 år för att motverka att de utvecklar en kriminell livsstil. Det handlar inte minst om att införa ungdomstjänst som påföljd med socialtjänsten som huvudman. Påföljden ska bestå av oavlönat arbete eller annan särskild anordnad verksamhet. Dessa förslag är välkomna och viktiga för att möta problematiken med ungdomsbrottslighet.

När det gäller den sociala barn- och ungdomsvården arbetar regeringen just nu med de förslag som den sociala barn- och ungdomsvårdskommittén presenterade förra året i betänkandet *Källan till en chans – Nationell handlingsplan för den sociala barn- och ungdomsvården*. Efter att vi har behandlat frågorna i socialutskottet är vi överens mellan partierna om att ge ett tillkännagivande till regeringen i frågan om inhämtande av barns synpunkter, detta för att stärka rättigheterna för barn placerade i samhällets vård.

Herr talman! En mycket svår fråga, det måste jag tillstå, är frågan om socialtjänsten, när barn misstänks fara illa, ska kunna genomföra utredningar utan föräldrarnas kännedom. Vi i majoriteten har stannat för nuvarande ordning. Av rättssäkerhetsskäl krävs det att föräldrarna informeras om att utredning pågår. Det finns åtgärder som socialtjänsten kan vidta för att inte riskera att barn skadas av att information lämnas ut till föräldrarna. Men frågan är som sagt var svår. En förändring av nuvarande ordning måste undersökas noga. Hur kan en avgränsning ske och i vilka lägen skulle det kunna pågå undersökningar utan föräldrars vetskap? Den sociala barn- och ungdomsvårdskommittén diskuterade frågan och kom fram till att frågan måste utredas i särskild ordning. Jag anser att vi måste följa denna fråga mycket noga framöver. Liknande diskussioner behandlades i Vårnadskommittén.

När det gäller barnmisshandel har anmälningsskyldigheten nyligen skärpts. Länsstyrelserna har fått mer resurser för att kunna skärpa tillsynen av socialtjänsten. Det finns ett enigt tillkännagivande från alla partier i socialutskottet om att regeringen i sitt regleringsbrev till Socialstyrelsen ska skriva in att berörda tillsynsmyndigheter ska uppmärksamma och följa upp hur verksamheter med anmälningsskyldighet kan bli bättre på att upptäcka och anmäla misstanke om barnmisshandel.

Slutligen, herr talman, pågår det ett brett arbete för att utveckla och förbättra socialtjänsten i vårt land. Socialtjänsten ska utgöra samhällets yttersta skyddsnät, och verksamheten måste skydda och hjälpa individer. Socialtjänstens arbete måste bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 131 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är trevligt att höra på Christer Engelhardt. Jag märker ju att det finns stora gemensamma värdegrunder när det handlar om den generella välfärden och när det handlar om arbete som grundbult. Hela det resonemanget tycker jag är bra att lyssna till. Vi har där en gemensam värdegrund.

Jag tog i mitt anförande upp barnbidragen och försörjningsstöden, och både jag och Christer vill utveckla den generella välfärden så att den når alla barnfamiljer. Men sedan slår fällan till när det gäller försörjningsstöden.

Men nu är det ju så bra att den socialdemokratiska kongressen har anslutit sig till Vänsterpartiets linje, det vill säga att man måste se till att den generella välfärden ska omfatta alla. Jag vill då ställa en fråga till Christer Engelhardt. Det finns en reservation här som gör att den socialdemokratiska riksdagsgruppen har möjlighet att verkställa kongressens beslut genom att ställa sig bakom reservation 10. Hur funderar Christer Engelhardt runt detta?

Anf. 132 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Jag är glad att det finns ett stort intresse för de socialdemokratiska partikongresserna. Jag hoppas att det berör många andra beslut än bara i den här frågan. Om jag ska köra lite undervisning här är den socialdemokratiska partikongressen naturligtvis det högsta beslutande organet för såväl regeringspartiet på riksnivå som i många fall för de socialdemokratiska politikerna ute i kommuner och landsting. Samtidigt ska man vara medveten om den specifika frågan som Ingrid Burman lyfter om just barnbidraget som en del av försörjningsstödet. När man har genomfört höjningarna av bidraget har kommunerna oftast kommit överens genom kommun- och landstingsförbundet som också gett rekommendationer som kommunerna har följt.

Jag tror att vi är på väg åt det hållet att det kanske så småningom skulle hamna där Ingrid Burman vill med frågan. Jag tror inte att det är så enkelt som att man uppnår målet genom att här just nu yrka bifall till en reservation. Jag tror att det är en fråga som man behöver titta över ekonomiskt i ett större perspektiv.

Jag hoppas att jag inte hör till dem som har refererat till några marginaleffekter. Det är ekonomiska beräkningar som jag inte tycker hör hemma i det här sammanhanget. Jag har förståelse för att man måste se över vad det kan betyda rent ekonomiskt i pengar.

Det är en fråga som förmodligen återkommer på riksdagens bord. Det gäller att vi fortsatt har en socialdemokratisk regering.

Anf. 133 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag hoppas också att det är ett samlat vänsteralternativ som regerar efter valet. Tyvärr har inte en socialdemokratisk regering lyckats lösa frågan med de generella barnbidragshöjningarna. Jag tror att det var 1998 som jag lyfte fram den här frågan första gången. Jag har gått tillbaka och sett hur jag har citerat mig själv ungefär vartannat år.

Jag har en annan fråga. Den handlar naturligtvis om Morgan Johanssons uttalande att vi nu ska se till att det blir kvinnojourer i varje kommun. Som jag sade i mitt huvudanförande har vi i dag möjlighet att lösa frågan och hjälpa Morgan Johansson på vägen genom att bifalla antingen reservation 19 eller reservation 23.

Den utredning som Morgan Johansson hänvisade till kompletterades av socialutskottet för två år sedan när vi gav ett tilläggsdirektiv om handlingsplanerna. Det hittade jag när jag gick tillbaka i mina egna debatter. Det kommer att redovisas nu. Jag uppskattar verkligen att Morgan Jo-

hansson föregriper utredningen några månader och säger att vi ska göra detta och formulera lagförslaget i höst. Det står Vänsterpartiet bakom.

Varför kan vi inte hjälpa till och ge det tillkännagivande som finns i reservationen som handlar om att ändra ”bör” till ”ska” eller i reservationen som säger just detta om handlingsplaner och understryker det hela och kompletterar med tillsynen av länsstyrelserna?

Jag tror att det vore en god politisk signal att säga att vi som nu utgör någon form av majoritet i utskottet, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, stöder Morgan Johansson i hans ambitioner.

Anf. 134 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det är glädjande att man här har lika mycket blick på Morgan Johansson som man har på den socialdemokratiska partikongressen.

När det gäller den fråga som Ingrid Burman ställer har jag det berömda pressmeddelandet framför mig. Där säger Morgan att stödet till våldsutsatta kvinnor ser olika ut i olika delar av landet. Det visar den utredning som Socialdepartementet tillsatte i höstas. Den utredning som Ingrid Burman syftar till är väl Helene Fritzens utredning som ska vara klar om ungefär två månader. Morgan har sagt att han har för avsikt att arbeta skyndsamt i den här frågan och presentera ett förslag till hösten. I så fall skulle ett lagförslag kunna träda i kraft till årsskiftet.

Låt oss invänta den utredningen och se vad den har att säga. Jag tror att det är viktigt att ta med aspekten att det ser olika ut i olika delar av landet. Jag är helt säker på att frågan återkommer till oss nu när Morgan har varit ute och talat så tydligt i frågan.

Ingrid Burman och många med henne borde vara nöjda med det. Det är skarpt läge. Med det tycker jag att vi kan invänta vad utredningen har att presentera.

Anf. 135 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag är imponerad av socialutskottets uthållighet. De har hållit i gång i kammaren hela dagen. De har slitit ut två talmän och jag vet inte hur många stenografer som har passerat revy. Det är bra jobbat. Jag ska uppta er tid bara några minuter till.

Herr talman! Kvinnojourerna runt om i landet gör ett fantastiskt arbete för att hjälpa kvinnor och barn som utsätts för hot och våld i sina hem och i nära relationer.

Här i riksdagen har frågan om våld i nära relationer och kvinnofrid länge funnits på dagordningen och det finns, som jag ser det, en bred politisk enighet om att ge ett gott stöd till kvinnojourernas arbete. Tyvärr ser det inte likadant ut i alla kommuner. Mer än hälften av landets kommuner saknar en kvinnojour, och det stöd som betalas ut för att hjälpa utsatta kvinnor varierar stort. Enligt en rapport från Nationellt råd för kvinnofrid struntade 68 av landets kommuner helt och hållet i att ge stöd till någon kvinnojour år 2001.

Under våren 2004 ställde Amnesty frågor till landets 290 kommuner om stödet för kvinnor som utsätts för hot och våld. 215 av de kommunerna svarade på enkäten. I en femtedel av Sveriges kommuner har man över huvud taget inte diskuterat problemet med mäns våld mot kvinnor. Endast 44 kommuner hade behandlat frågan i kommunfullmäktige.

Enligt Amnestys rapport är det fortfarande 10 % av landets kommuner som inte stöder någon kvinnojoursverksamhet. Bland de kommuner som ger stöd varierar stödet mellan 4 öre per invånare och 40 kr per invånare. I genomsnitt betalar Sveriges kommuner 4:93 kr per invånare i stöd till kvinnojourerna.

Så här kan vi givetvis inte ha det. I dag ökar antalet fall av kvinno-
misshandel. Det är en oroväckande utveckling. Därför behöver kommunernas stöd till verksamhet riktad till utsatta kvinnor och barn förbättras. Vi har stor samstämmighet om detta.

Den 24 april sade socialministern att han var angelägen om att göra något åt situationen. Det tror jag att alla i denna kammare är.

Kristdemokraterna har föreslagit att 5 kap. 11 § i socialtjänstlagen skärps från att vara vad som kallas ett bör-krav till att bli ett ska-krav för kommunerna. Detta har även föreslagits av Utredningen om kvinnofridsuppdragen. En sådan här skärpning ställer krav på alla kommuner att stödja kvinnojourer och den kommer även att underlätta för länsstyrelserna i deras tillsynsverksamhet. Olyckligtvis föll detta yrkande lite mellan stolarna i utskottets arbete och trots att vårt motionsyrkande har behandlats så har frågan om en lagändring egentligen inte beretts.

Utskottets betänkande bör därför återförvisas till utskottet. Det skulle ge en möjlighet att faktiskt förändra kommunernas ansvar redan före valet.

Herr talman! Frågan är färdigutredd och det är nu dags för riksdagen att fatta beslut i denna viktiga fråga om lag. Minst två olika utredningar har redan utrett frågan. Kvinnovaldscommissionen föreslog en skärpning av socialtjänstlagen i sitt betänkande *Kvinnofrid* som kom redan 1995. Det gjorde också Utredningen om kvinnofridsuppdragen i sitt slutbetänkande *Slag i luften* som kom 2004. De här utredningarna är remissbehandlade och förslaget har tillstyrkts av de allra flesta remissinstanser.

Att kommunerna ges ett tydligare ansvar för stöd till våldsutsatta kvinnor innebär inte att kommunen ska överta ansvar och drift av landets kvinnojourer. Tvärtom är det viktigt att den idealitet som finns i dagens organisering lever kvar, men med ett ökat stöd. Kommunernas uppgift blir att inventera vilka behoven är och vilken form av stöd de ska ge. Men i själva stödarbetet bör kommunerna självklart samarbeta med ideella organisationer. Det här arbetet kan naturligtvis också ske i samverkan mellan kommunerna.

Herr talman! Med detta yrkar jag att socialutskottets betänkande nr 19 om socialtjänst återförvisas till utskottet så att frågan om en förändring av socialtjänstlagens 5 kap. 11 § kan beredas och motion 2005/06:Ju306 yrkande 1 kan bifallas i sin helhet.

Utskottet behöver som sagt var inte bereda hela betänkandet igen utan bara göra det i denna del. Jag tycker att det skulle vara en god avslutning på riksdagsåret att faktiskt ge våldsutsatta kvinnor och barn förbättrade villkor. Ett färdigt lagförslag som har remissbehandlats finns. Vi är inne i en budgetprocess och så vidare.

Herr talman! Låt mig slutligen säga att det är nödvändigt att ha en väl fungerande kvinnojoursverksamhet i den akuta situationen. Men det är ingen långvarig lösning på problemet med mäns våld mot kvinnor. För det krävs mycket arbete med attityder i skolan men också kraftfulla insatser för att rehabilitera männen. Men det ska vi ta upp i en annan debatt.

Anf. 136 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra på Kristdemokraternas engagemang i denna fråga. Och jag tvivlar inte ett dugg på att det är starkt. Men ibland när Kristdemokraterna begär ordet och kör in på en linje låter det nästan som att det bara är de som står för trygghet för våldsutsatta kvinnor och barn.

Om man läser detta betänkande vittnar det om att det pågår ett gediget arbete inom detta område. Framför allt har det lagts fram en stor jämställdhetsproposition på riksdagens bord, och många av dessa frågor behandlas väldigt grundligt där.

Det står också i betänkandet att vi omvandlar Rikskvinnocentrum till ett nationellt kunskapscentrum.

Det pågår alltså många saker inom detta område i landet. Det handlar också om att få ihop alla dessa trådar, så att vi får en knut som också håller.

Därför blir jag lite skrämmd när man vill skynda på och stressa fram någonting här före valet. Jag kan inte se det på något annat sätt än att Kristdemokraterna försöker profilera sig inför den kommande valrörelsen. Och det får väl stå för Kristdemokraterna.

Men jag har ingenting att skämmas för när det gäller den socialdemokratiska regeringen i fråga om detta område om insatser för våldsutsatta kvinnor.

Morgan Johansson har varit väldigt tydlig i fråga om detta. Man har talat om kvinnojourer i alla kommuner och en ny lag. Och man talar också om en kvinnolag i detta sammanhang.

Jag undrar därför, Maria Larsson, varför ni inte kan låta den här utredningen få jobba färdigt under dessa två månader. Morgan kommer till hösten att presentera ett förslag, och lagen ska gälla från årsskiftet. Det som vi bollar med här är kanske fem månader. Det är det som skiljer mellan vad Morgan har sagt och det som Maria Larsson har sagt. Varför kan vi då inte vänta in det som ligger och som kommer att komma som ett skarpt förslag till riksdagen?

Anf. 137 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tror också att alla har en god vilja i denna fråga. Jag sade också flera gånger i mitt anförande, men det hörde kanske inte Christer Engelhardt, att jag tror att det finns en god vilja att göra någonting åt detta.

För oss kristdemokrater är denna typ av frågor väldigt viktig. Vi har alla människors lika värde som en tråd som går genom hela vårt principprogram. Då blir frågor som gäller att någon utövar makt mot någon annan oerhört viktiga att jobba med och göra någonting åt.

Det kanske är därför som jag är så otålig. Jag ser nämligen att utredningar har lagt fram förslag om att förändra lagen två gånger. Första gången som det kom ett förslag var 1995. Andra gången var 2004. Och ändå har vi inte fått till stånd denna lag.

Nu är det valrörelse, och då går Morgan Johansson ut och säger att man efter valet ska fatta beslut om en sådan lag. Jag menar att det är fullt möjligt före valet. Ja, det kanske borde ha skett redan 1995 eller 2004. Eftersom förslaget finns utrett, eftersom det är remissbehandlat och eftersom flertalet remissinstanser är positiva, så låt oss gå till beslut. Det är

riksdagens uppgift att besluta om lagar. Och det är fullt möjligt att göra det. Lagförslaget ligger klart.

Varför, Christer Engelhardt, kan han inte fatta politiskt mod och faktiskt gå till beslut på en gång? Det är den fråga som jag vill skicka tillbaka. Det finns inget att vänta på.

Anf. 138 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Att Kristdemokraterna missar att göra yrkanden i utskottet må väl vara hänt. Sedan kommer man hit och säger att ett helt betänkande ska bordläggas och återförvisas till utskottet därför att man vill lyfta fram en enskild fråga därför att socialtjänstministern nu har varit ute och visat på en viktig färdriktning. Skillnaden mellan Kristdemokraterna och majoriteten handlar om fem månader.

Att hantera lagstiftningen på ett sådant sätt som man vill göra genom att i denna debatt begära att det ska skickas tillbaka till utskottet för att pressa igenom en lagstiftning utan att det egentligen finns ett förslag på bordet så att man kan få ett helhetsgrepp om detta, tycker jag är lite magstarkt av Kristdemokraterna.

Jag tycker att jag har framfört mina argument i mitt anförande och i tidigare repliker. Jag har därför inte för avsikt att gå in på det nu.

Men detta är mer en formsak, herr talman. Om jag i mitt replikskifte kan yrka avslag på denna återremiss är det detta som jag skulle vilja göra.

Anf. 139 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Vi i oppositionen har fått vänja oss vid detta ständiga utredande. Saker och ting utreds. Och självklart måste det finnas ett utredningsförfarande. Men det som vi också har sett är att när en utredning är klar blir den ofta liggande i en byrålåda. Jag vill inte riskera det med denna fråga.

Nu tror jag kanske inte att det finns en socialdemokratisk regering i höst. Jag hoppas verkligen att det finns en annan regering som är betydligt mer handlingskraftig.

Men jag tycker att det är viktigt att riksdagen, när det finns ett lagförslag, får visa att det också är möjligt att stifta lag och att göra det med hänvisning till att förslaget är väl berett under lång tid.

Jag tycker att det snarare vittnar om lite politisk feghet att ständigt och åter en gång skjuta frågan framför sig.

Anf. 140 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det har förekommit en rad latinska citat i debatterna i dag. Jag har ett helt annat uttryck i huvudet, och det är inte latinskt, nämligen: Sent ska syndaren vakna.

Det är faktiskt så att den motion som Maria Larsson nu vill lyfta fram igen, lyfte inte Kristdemokraterna fram i utskottet. Det är inte länge sedan. Det kanske var drygt tio dagar sedan vi hade utskottsbehandlingen. Och det var inte så att det inte fanns en diskussion om kvinnojourer. Jag har ett lika brinnande engagemang i denna fråga i utskottsrummet som utanför. Men det är bra att Kristdemokraterna nu lyfter fram detta och nu sällar sig till dem som tycker att vi faktiskt ska göra någonting åt det hela.

Då vill jag säga till Maria Larsson att om återremissyrkandet inte går igenom, så finns faktiskt reservation 19. I den reservationen står det att man ska byta ordet "bör" mot "ska". Och det är Vänsterpartiet med stöd av Miljöpartiet som står bakom den.

Christer Engelhardt säger att det är skarpt läge. Och han tycker att jag är väldigt intresserad av Morgan Johansson, och jag är intresserad av den mannen. Men jag är inte säker på att det är skarpt läge.

Men när det gäller detta tillkännagivande föreslår vi i reservation 19 att man ska byta ut "bör" mot "ska".

Om Maria Larssons parti liksom alla andra här tycker att detta är en viktig fråga och att man ska göra detta tillkännagivande, då är det nog skarpt läge oavsett vem vi tror sitter vid regeringsmakten efter valet.

Min fråga till Maria Larsson är: Tänker ni nu följa upp detta engagemang genom att också rösta på reservation 19 om återremissyrkandet faller?

Anf. 141 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är inget nyvaknat intresse som vi har för de här frågorna. Vi har funnits i den här talarstolen och diskuterat mäns våld mot kvinnor ett flertal gånger.

Det här är en viktig fråga för vårt parti, för den handlar ytterst om människovärdet. Alla frågor som inbegriper en diskussion om människovärdesfrågor är frågor som vi kristdemokrater sätter högt på prioriteringsordningen, och den här hör definitivt till dem.

Ingrid Burman vet hur det är; i utskottsarbete är det mycket att hålla reda på. Ibland ramlar saker lite mellan stolarna. Nu vill Ingrid Burman göra det här till en formsak, tycker jag. Jag tror att vi båda är angelägna om att göra det till ett möjligt beslut.

Vi brinner av ett engagemang i att förbättra för våldsutsatta kvinnor. Vilket är då det bästa sättet att göra det på? Är det att bifalla Ingrid Burmans reservation och skicka detta med ett tillkännagivande. Då lägger vi det återigen i händerna på en regering som har visat sig vara senfärdig vid ett flertal tillfällen. Det känns inte tillfredsställande för mig. Är vi angelägna om att våldsutsatta kvinnor så fort som möjligt ska få möjlighet till hjälp och stöd på nära håll i form av en kvinnojoursorganisering så är det klart att vi ska bifalla lagförslaget.

Jag vill skicka detta med Ingrid Burman om vi nu får till stånd en återremiss, vilket jag tror och innerligt hoppas: Ta en ny omgång i utskottet och se vad det är som är snabbast möjliga lösning som vi kan genomföra på bästa sätt före valet! Jag tycker att det är synd att göra en valfråga av det här när förslaget ligger färdigt. Det har tidsfördröjts. Jag tycker nästan att det är lite fult att gå ut nu och säga att vi lovar det här i valrörelsen.

Jag tycker att vi ska besluta nu. Förslaget finns tillgängligt. Det ligger på bordet. Vi, både Ingrid Burman och jag, har chans att göra något för Sveriges våldsutsatta kvinnor. Vi beslutar om lag, helt enkelt, i den här kammaren. Det är det vi är till för.

Anf. 142 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag fick inget svar på min fråga, så jag ska återupprepa den. Maria Larsson har ju möjlighet att svara på den. Om det inte blir

återremiss – kommer då Maria Larsson att säkra att lagstiftningen kommer genom att rösta på reservation nr 19?

Jag vill också peka på den andra reservationen, som inte heller stöds av Kristdemokraterna. Det gäller reservationen om stöd till kvinnor som utsätts för våld. Där bygger vi ut vad vi behöver göra mer än att byta ”bör” till ”ska”. Jag skulle gärna vilja ha en reflexion om detta.

Man ska inte misstänkliggöra varandra. Det var absolut inte min mening att misstänkliggöra kd eller kd:s engagemang i frågan. Men alla partier i socialutskottet har jobbat ganska målmedvetet i de här frågorna. Vi har flyttat fram positioner, men absolut inte i den utsträckning som jag är nöjd med och absolut inte i den utsträckning som verkligheten kräver. Därför har vi de här reservationerna som vi faktiskt kan få igenom i kammaren i morgon när vi röstar om Maria Larsson med flera bestämmer sig för det.

Ibland blir jag lite frustrerad. Vi har antagit tillkännagivanden och utredningsuppdrag, och så fort vi har gjort det så kommer partier och reserverar sig för samma sak som utredningsuppdragen innebär. Det är lite frustrerande. Nu föreligger det förslag som Christer Engelhardt har refererat till, också med en kommunikation med Sveriges Kommuner och Landsting om finansiering av detta – det förutsätter jag.

När vi röstar i morgon vill jag vara säker på att det blir ett tillkännagivande om att ”bör” ska ändras till ”ska”. Det är den miniminivå som jag vill uppnå. För att verkligen fortsätta det arbete som socialutskottet har gjort i många år är min fråga: Kommer Maria Larsson att stödja den reservationen i det fall ert återremissyrkande faller? Det krävs bara ett ja eller nej.

Anf. 143 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag är inte så mycket för andrahandsalternativ. Jag är väldigt mycket för förstahandsalternativ. Mitt förstahandsalternativ är en återremiss, för jag märker att här finns en öppenhet för att kanske diskutera ett varv till efter det att Morgan Johansson gjorde det utspel som han gjorde efter det att utskottet hade behandlat frågan men innan debatten ägde rum här i riksdagens kammare. Det är anledningen till att jag lyfter upp frågan här i dag.

Det är ett lite nytt läge och här finns ett stort intresse från många parterers sida. Då tycker jag att det är ett utmärkt tillfälle att föra tillbaka frågan till utskottet för att se om det är möjligt att direkt besluta om lagförslag och få en majoritet för det.

Jag går aldrig på några andrahandsalternativ innan förstahandsalternativet är prövat. Därför kommer jag att tillstyrka en återremiss.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06:MJU13
Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m. (skr. 2005/06:87).

Anf. 144 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! Nu sitter förväntansfulla debattörer framför mig och väntar på att få börja debatten om regeringens skrivelse *Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet*. Detta ska vara klart i sommar och börja gälla från och med 2007.

Underlag till skrivelsen är bland annat regeringens parlamentariska landsbygdskommittés arbete, *På väg mot en hållbar landsbygdsutveckling*, men även Skogsutredningens betänkande *Skog till nytta för alla* är underlag.

I skrivelsens inledning beskrivs landsbygdens utveckling. Därefter följer en analys av landsbygdens svaga och starka sidor och erfarenheter från de insatser som har genomförts under perioden 2000–2006.

Därefter presenteras förslag till strategi för att skapa utveckling på landsbygden. Det handlar om att främja företagande, tillväxt och sysselsättning med ett helhetsperspektiv på landsbygden och dess förutsättningar. Det övergripande målet är en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden.

Det kan sammanfattas i fyra punkter.

- Fokus på åtgärder som stöder företagande, tillväxt och sysselsättning och som stärker landsbygdens konkurrenskraft,
- en hög miljöambition med hänsyn till uppfyllelse av miljökvalitetsmålen,
- programmet ska stödja en god utveckling av landsbygden och
- en helhetssyn på landsbygden ska eftersträvas i planering och genomförande.

Programmets åtgärder ska alltså stödja ett hållbart nyttjande av naturresurser, företagande, tillväxt och sysselsättning både inom de areella näringarna och inom annat landsbygdsbaserat företagande och attraktiva miljöer för boende.

Viktigt är också det lokala engagemanget och ett brett deltagande från många grupper i arbetet.

Herr talman! Till denna skrivelse har fyra följdmotioner med 57 motionsyrkanden lämnats. Dessutom behandlas 103 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2004–2005 som har anknytning till skrivelsen. Samtidigt behandlas även 99 motionsyrkanden som handlar om EU:s gemensamma jordbrukspolitik, den nationella jordbrukspolitiken med mera.

Till betänkandet finns 66 reservationer fogade, så det finns en hel del att diskutera.

Med denna inledning, herr talman, lämnar jag över till mina kolleger att börja debattera.
(Applåder)

Anf. 145 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Behöver vi ha en landsbygdsutveckling? Behöver vi ha en levande landsbygd över huvud taget? Vore inte begreppet en levande landsbygd bara en klyscha om det inte vore så att det fanns förutsättningar för ett mänskligt liv på landsbygden?

Självfallet vill vi ha ett mänskligt liv på landsbygden. Självfallet vill alla vi som är här inne ha och se en utveckling på vår landsbygd.

Men varför ska man ha ett landsbygdsutvecklingsprogram? Vi kan ha hur många program som helst egentligen, men vi får aldrig glömma att det någonstans börjar med den enskilda människan. Det är människor som är beredda och som vill och kan ta för sig och företa sig något. Det här måste vi naturligtvis uppmuntra. Det är i den enskilda människan och i det lilla lokala som drivkraften finns för att det ska vara hållbart.

Vi måste också vara medvetna om att Sverige som land är ett avlångt land. Det har olika klimatförhållanden, vilket gör att lokala behov också kommer att behöva olika lokala lösningar.

Vi ska också vara medvetna om att om vi ska se till att alla de människor som lever runtom i hela landet ska få följa sin drivkraft och om vi ska visa att vi har insikt om de lokala behoven och lösningarna, behöver vi också förmedla ett nytt ledarskap och ett synsätt som mer utgår från att det ska vara möjligt och att vi ska pröva oss fram. Det ska inte vara det omvända, att det är omöjligt.

Det landsbygdsutvecklingsprogram som vi diskuterar i dag är egentligen en del av EU:s gemensamma jordbrukspolitik som har till syfte att just stödja landsbygdsutveckling. Det står egentligen på tre ben, vilken Ann-Kristine Johansson inledde med, nämligen företagsutveckling, miljö- och regionalpolitik. Man skulle kunna sammanfatta det med att det ska ersätta de kollektiva tjänster som jordbruket faktiskt utför, ta till vara den regionalpolitiska delen inom den gemensamma jordbrukspolitiken och också stimulera till lägre miljöbelastning från jordbruket.

Herr talman! Jag skulle vilja backa tillbaka lite grann. Ska vi över huvud taget få någon nytta av ett landsbygdsprogram måste vi, som jag sade, ha tron på människor och drivkraften. Men vi vet också att mycket av den bas som finns runtomkring i landet utanför tätorterna bygger på ett aktivt jordbruksföretagande där vi har människor som aktivt har djur och människor som aktivt ser till att producera livsmedel. Det handlar alltså om människor som med själ och hjärta driver och brinner för att hålla sitt företagande i gång, som brinner och har ett engagemang för sin mark och som också vill fungera som människor.

I den skrivelse som vi nu har motionerat en del i anslutning till är mycket av underlaget kommet från Landsbygdskommitténs betänkande. Där ingår faktiskt jag själv, liksom några andra. Vi var eniga i mångt och mycket i det betänkandet. Det var också lite roligt, om jag ska vara ironisk, att läsa regeringens skrivelse. Den tar just upp många av de problem som finns i dag för att få en aktiv landsbygdsutveckling.

Om det inom det aktiva jordbruket eller på landsbygden finns energiska företagare som brinner för sin roll att vara företagare, tycker jag

Prot. 2005/06:111
26 april

Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m.

ändå att det är lite märkligt att vi har en regering som ser till att företagandets villkor och företagarens villkor faktiskt inte gör det möjligt att leva upp till vara den energiska företagaren. Vi har till exempel regler om administration, och vi har krav när det gäller medfinansiering i sjukförsäkringen. Samma sak gäller detta att kunna få vara lönsam. Det borde egentligen vara någon av de första åtgärder som man vidtar, oavsett om vi har ett program för landsbygdsutveckling eller ej.

Dessutom är ju den här personen också en engagerad markägare. Bassen i företagandet är ju oftast skogen, marken eller vattnet. Ändå vågar vi inte lita på att dessa människor kan förvalta sin mark och natur själva. Man börjar nagga äganderätten i kanten även om regeringen säger att man ska få vara en engagerad markägare. Vi har till exempel diskussionen om strandskyddslagen som direkt sätter sig på tvären när man vill utveckla utifrån de resurser man har.

Det tredje är, tro det eller ej, att personer som bor utanför tätorterna och storstäderna vill, precis på samma sätt som alla vi andra, ha ett fungerande socialt liv i vardagen. Det förutsätter att det finns möjlighet att ordna barnomsorg, skola och äldreomsorg. Det är vi alla överens om. Men om vi säger i enighet att lokala behov behöver lokala lösningar, varför envisas då regeringen med att vara motstridig till alternativa lösningar, till exempel inom barnomsorgen.

Samma sak gäller infrastrukturen. Det behövs vägar för att ta sig till och från, det vill säga hårdvara. Men det behövs också mjuk infrastruktur i form av kultur. Det behövs service för att man ska kunna ha ett drägligt vardagsliv, oavsett om det är offentlig service, som jag nämnde tidigare, eller kommersiell. Vi måste hitta nya lösningar på detta.

Man måste också kunna bo om man ska kunna verka ute på landsbygden. I dag har vi problem med att få bygga, inte minst genom strandskyddsreglerna. Det är också svårt att få ta lån på de ställen där taxeringsvärdena är låga. Det finns inte tillräckligt med riskvilligt kapital.

Detta är egentligen fundamentala uppgifter som borde lösas för att i första hand se till att människor med drivkraft kan få ett mänskligt liv på landsbygden. Nu hoppas jag att det kommande landsbygdsprogrammet kan få vara en motor. Just nu förhandlar regeringen med sina stödpartier om innehållet i programmet. Om det får vi inte säga någonting.

Jag ska ändå avslutningsvis säga att när vi i Landsbygdskommittén för ett antal månader sedan skulle formulera strategin eller upplägget för detta hade vi ingen aning om hur stor summan pengar skulle vara. Det är ändå en ganska viktig förutsättning. Men jag är glad att våra allianskollegor i EU-nämnden hjälpte regeringen på traven när man skulle lägga om strategin så vi faktiskt fick ett utökat landsbygdsutvecklingsanslag på 200 miljoner. Jag är glad att regeringen tillsammans med sina stödpartier, även om jag inte gillar dem i alla lägen, faktiskt har lagt fram ett förslag om den här miljarden. Det underlättar även för oss när vi gör vår budget. Jag hoppas att det får vara en start på det hela.

I det programmet, där jag åtminstone kan påverka genom den reservation som jag tänkte yrka bifall till om prioriteringsområdena, handlar det om att satsa mest och främst på inriktningsområde nr 2. Det gäller alltså reservation nr 5.

Anf. 146 MARIE WAHLGREN (fp):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till samma reservation som Catharina Elmsäter-Svärd gjorde, nämligen reservation nr 5. Jag står naturligtvis bakom alla Folkpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 5.

Precis som Catharina sitter jag i Landsbygdskommittén. Vi hade en träff där i fredags. Vi diskuterade i lite mindre grupper, och när vi presenterade oss för varandra presenterade sig den ena efter den andra så här: Ja, jag bor på min gård, och jag är sjuttonde generationen som brukar och äger den här marken.

Man kunde känna den stolthet som var och en som presenterade sig kände för de rötter som ligger djupt i den svenska landsbygden. Jag tror att det är en av de saker som gör att så många av oss känner en stark samklang med landsbygden. Där finns våra rötter, och där finns mycket av vårt kulturarv.

Själv tillhör jag första generationen på tredje våningen i miljonprogrammet. Man kan ju undra varför en person med den bakgrunden också brinner för de här frågorna. Det finns en politisk klyscha som har ett väldigt viktigt innehåll, nämligen att stad och land går hand i hand. Det är en klyscha, men den har ett viktigt innehåll. Det viktiga innehållet är att landsbygden och landsbygdsutvecklingen inte är en ensak för landsbygden. Det är en sak för hela Sverige. Det är viktigt för hela Sverige att vår landsbygd utvecklas på ett bra sätt.

Jag tror att en av de största förmånerna jag känner att jag har fått av att vara med i Landsbygdskommittén är att få se den svenska landsbygden och dess enorma potentialer. Vår landsbygd är naturligtvis hem för den areella näringen. Det är en näring som ger 8 % av vår bnp och 10 % av våra arbetstillfällen.

Men landsbygden är så mycket mer än de areella näringarna. Det är plats för rekreation och turism och det är som jag sade tidigare en del av vårt kulturarv, men det är framför allt en plats med många fantastiska människor och entreprenörer. Det är egentligen grunden och det som är viktigt med LBU-medlen. LBU-medlen är en del av vår landsbygdspolitik. Jag tror att vi behöver en samlad landsbygdspolitik, för när fler och fler människor bor i staden och färre och färre på landsbygden, då tar vi av oss våra glasögon, och då ser vi inte så bra. Vi behöver sätta på oss landsbygdsglasögonen ibland och se på politiken med landsbygdsögon.

Då finns det flera politiska beslut som man aldrig någonsin skulle fatta. Catharina Elmsäter-Svärd har redovisat några av dem. Jag kan bara säga att jag inte förstår hur någon, om de har landsbygdsglasögonen på sig, skulle kunna komma på de förslag som socialdemokratin har när det gäller visstidsanställningar och deltidsanställningar, när man vet att vi har en landsbygd där mångsyssleri på något sätt är grunden för att kunna fungera.

Men låt mig gå till det som utgör huvuddelen av det här betänkandet, nämligen landsbygdsutvecklingsprogrammet. Jag tillhör dem som är alldeles övertygade om att landsbygdsutvecklingsprogrammet aldrig någonsin kan leda till utveckling, tillväxt och så vidare på landsbygden. Det kan bara de människor som finns på landsbygden göra. Däremot kan det här programmet, rätt hanterat, hjälpa dem och ge dem verktyg för att utveckla sina bygder och sin landsbygd.

Men då är det viktigt att inriktningen på programmet blir rätt. Just nu tror jag, som Catharina Elmsäter-Svärd sade, att det här till stor del är en del av EU:s jordbrukspolitik. EU:s jordbrukspolitik går igenom stora förändringar just nu. Därmed påverkas också vår landsbygd. Därför tycker jag att det är så oerhört viktigt att vi just nu lägger väldigt mycket av de resurser som finns i landsbygdsutvecklingsprogrammet på miljöersättningarna.

Vi har en förändring på landsbygden. Vi har frikopplat produktion och bidrag, och det tycker jag som folkpartist är väldigt bra. Men det innebär också att vi kan få en utveckling som vi inte tycker om. Det som oroar mig allra mest är om vi får en förändring framför allt när det gäller de betande djuren, som innebär att det öppna landskapet och den biologiska mångfalden hotas. Här har landsbygdsutvecklingsprogrammet en oerhört viktig uppgift att motverka det här. Det är också så att man sedan det gamla programmet har mycket tydliga bevis på att man just kan göra det. Är det något område där utredningen har visat att man har lyckats med landsbygdsutvecklingsprogrammet är det just när det gäller miljöersättningarna och möjligheterna att öka och behålla den biologiska mångfalden och det öppna landskapet.

Fel hantering av miljöersättningarna däremot kan motverka det som faktiskt är viktigt för MTR-reformen, nämligen att man får ett mer dynamiskt jordbruk som startar odling av nya grödor. Därför måste man ha ett fokus på miljömål och miljöersättningar, och inte fokus på till exempel enskilda grödor när man formulerar arbetet med detaljerna i hur man arbetar med miljöersättningarna.

En sak har tillkommit i det här landsbygdsutvecklingsprogrammet jämfört med det förra, och det är att man har öppnat upp för en mer generell landsbygdsutveckling, en som inte tar sikte framför allt på jordbruket och på de areella näringarna utan som tittar på allt det där andra som finns ute på landsbygden: turismnäring, småskalig produktion och annat. Här tror jag att vi måste vara ännu mer försiktiga så att vi inte utformar åtgärderna på fel sätt och så att vi inte utformar åtgärder som innebär snedvriden konkurrens mellan olika företagare.

Jag tror att vi behöver satsa framför allt på sådant som gör det lätt att vara företagare på landsbygden. Det tycker jag är en nyckelfråga. Det är inte företagen på landsbygden som är det viktiga – det är företagaren. Företagare innebär också barnomsorg, fungerande kommunikationer, ett bra Internet, inte bara för företagets skull utan också för att sonen ska kunna chatta med kompisarna i Australien. Det är att skapa goda livsvillkor på landsbygden, och jag tycker att det är oerhört väsentligt att insatserna i område 3 fokuserar så här brett i stället för på kanske enskilda insatser gentemot enskilda företag.

Herr talman! Därmed vill jag tacka mina kolleger för debatten. Jag hoppas att vi tillsammans ska forma en bra utveckling för landsbygden. Det är ett oerhört viktigt ansvar.

Anf. 147 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Ann-Kristine, Catharina och Marie för tre väldigt bra inlägg: inledningen och de här två väldigt kunniga, breda, skickligt framförda anförandena.

Herr talman! En ny syn på landsbygdens attraktivitet och möjligheter växer fram i vårt land, bort från bilden av landsbygden som ett gigantiskt Pistvakt eller skitigt Hem till gården. Pittoreskt och kul som underhållning, javisst – medan det verkliga livet levs vid Stureplan eller i städernas bostadsområden, köpcentrum eller tjänste- och tillverkningsföretag.

Enligt en undersökning gjord av Temo från december 2005 vill 86 % av svenska folket att utvecklingsmöjligheterna för jordbruk och skogsbruk ska tas till vara. 87 % vill bevara det öppna landskapet med åkrar, gårdar och djur – vad tycker de andra 13 procenten, tro? Det var konstigt. 85 % tycker att det är viktigt att skapa fler jobb på landsbygden. Förutom de ungefär 1,5 miljoner människor som i dag bor på landsbygden säger sig ytterligare en halv miljon vilja göra det i stället för att trängas på den dryga procent av Sveriges landareal som utgörs av städer och tätorter. Det kan också vara värt att notera att ungefär hälften av svenska folket faktiskt har tillgång till fritidshus och att fler och fler tillbringar mer och mer tid i sitt alternativa boende.

Herr talman! Jag är övertygad om att resultatet av Temoundersökningen har sin motsvarighet i en strävan hos de allra flesta av oss om en ökad livskvalitet, förbättrad hälsa och behov av och vilja att försäkra sig om kvalitet i hela livsmedelskedjan, men också i förståelsen för att basresurserna i vårt land måste värnas och tas till vara för inte minst livsmedels- och energiproduktion. Men frågan är om regeringen, riksdagen och olika myndigheter inte hamnat lite grann på efterkälken och att det finns ett glapp här eftersom bristen på en sammanhållen strategi för landsbygdspolitiken hittills saknats, sett i relation till den ganska överväldigande positiva inställningen till landsbygdens förutsättningar som den här undersökningen visar.

Många boende på landsbygden har dessutom känt sig förbigångna och osynliggjorda när vägunderhållet dras ned, den offentliga och kommersiella servicen minskar, äganderätten kringskärs och rovdjurspolitiken är lomhörd inför landsbygdsfolkets signaler.

Det bullrar i bygderna och byarna, herr talman. Jag hoppas att det inte har stört nattsömnen men att tonerna ändå nått fram. De senaste åren har vi sett ett delvis nytt fenomen i vårt land. En rad ”upprorsrörelser” har formats. Gnosjöuppror, Dalauppror, föräldrauppror, stormuppror, Sjöbodauppror och bensinskatteuppror är några exempel. De har uppstått spontant, utgår från landsbygden, organiseras lokalt och samlar sig omkring konkreta vardagliga problem. De flesta är uttryck för känslan av att behandlas och bemötas som någon sorts medborgarnas andrasortering.

Kristdemokraterna har lyssnat och fört dialog, och vi har format ett förslag till sammanhållen landsbygdspolitik som ska behandlas vid vårt riksting i sommar. Vi tar naturligtvis fasta på det som Marie och Catharina lyfte fram, engagemanget som finns hos enskilda människor, hos dem som bor och verkar på landsbygden, men vi ser också det uppenbara behovet av arbetstillfällen, service, kommunikationer och det öppna landskapet som utgör de grundläggande förutsättningarna för en fortsatt utveckling.

Bland annat föreslår vi att det nu är dags att ur ett landsbygdsperspektiv göra konsekvensanalyser av alla förslag och beslut inom politiken och hos olika myndigheter. Marie talade om landsbygdsglasögon, och i England kallas det *rural proofing*. Vi föreslår att det införs också i Sverige.

Vi får väl återkomma till en mer allmän landsbygdspolitisk debatt vid ett annat tillfälle för att nu i stället något fokusera på den del som handlar om det så kallade landsbygdsprogrammet som behandlas i vårt betänkande. Detta program, som är en del av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, utgör bara en del, men en mycket viktig del, av landsbygdspolitiken.

Kristdemokraterna välkomnar den utökning av programmet som regeringen har aviserat i vårpropositionen. Vi har under flera år pekat på att mer resurser behövs för att nå de viktiga mål, inte minst med avseende på miljön, som redan finns beslutade. Med starkt stöd, på gränsen till påtryckningar, från Kristdemokraterna och andra partier lyckades regeringen utöka pengapåsen som kommer från EU.

Till den summan förs nu också medfinansiering samt en utökning så att området tillförs i genomsnitt 1 miljard kronor per år under perioden 2007–2013. Bra jobbat, regeringen! Detta ökar möjligheten att ta till vara de resurser som inte minst jord- och skogsbruk har att erbjuda när det gäller att forma en utveckling för hela landet som är hållbar – ekologiskt, socialt och ekonomiskt.

I ett antal reservationer, som Kristdemokraterna själva eller tillsammans med andra fogat till betänkandet, efterlyser vi en större tydlighet på vissa områden. Vi vill att kontinuiteten med nuvarande program ska betonas starkare liksom att programmet ska ha klart fokus på de gröna näringarna. Den allt överskuggande delen av stödet bör även i fortsättningen riktas mot miljöförbättrande åtgärder inom insatsområde 2 liksom till jordbruket i mindre gynnade områden.

En långsiktig satsning bör göras på miljöanpassat jordbruk där konventionellt och ekologiskt jordbruk kan samspela. Stödet för odling av fånggrödor i syfte att minska kväveläckaget bör utvidgas till att även omfatta områdena runt Väneren, Vättern, Hjälmaren och Mälaren. Vall- och betesstöden behöver stärkas. Åtgärder inom skogsbruket ska tydligt avgränsas till miljöåtgärder samt småskalig förädlingsverksamhet. Stimulans för odling av energigrödor bör skapa förutsättningar för lönsamhet för den som vill gå över från livsmedelsproduktion till odling för energiändamål. Investeringsstödet, inklusive startstödet, behöver stärkas och åldersgränsen höjas. Stödet till Folkrörelserådet och de lokala utvecklingsgruppernas arbete bör höjas.

Till slut, herr talman, vill jag betona vikten av att det program som kommer att skickas till EU-kommissionen för godkännande har en parlamentarisk förankring. Programmet kommer att omfatta nästan 5 miljarder kronor per år. Det berör viktiga värden samt stora områden och många människor i vårt land. Ett omfattande arbete har skett vid myndigheter och i arbetsgrupper. Landsbygdsutredningen har avgivit ett delbetänkande, regeringen har författat en skrivelse, och nu är man på sannolika skäl misstänkt för att i avskildhet pussla ihop ett program tillsammans med stödpartierna. Jag hoppas att Socialdemokraterna i dag ger klart besked om att regeringen före överlämnandet av programmet samråder med miljö- och jordbruksutskottet samt med EU-nämnden.

Naturligtvis står jag bakom alla reservationer som bär Kristdemokraternas signum, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna nr 5 och nr 44.

Anf. 148 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Precis som mina duktiga kolleger som tidigare varit uppe i talarstolen är även jag ledamot i den trevliga Landsbygdsutredningen.

Det svenska samhället präglas av djupa klyftor mellan stad och land, centrum och förort, tillväxtregioner och avfolkningsbygder. Kapitalets kortsiktiga logik ger upphov till en ständig tendens till centralisering av produktionen på bekostnad av helhetssyn och samhällsekonomisk effektivitet. De regionala klyftorna förstärker också skillnaderna mellan mäns och kvinnors möjligheter i samhället.

Jag tror att de regionala klyftorna ytterst beror på strukturer som går utöver de enskilda regionerna. Därför måste staten ta det övergripande ansvaret för regionalpolitiken. Var och hur tillväxt sker är en maktfråga. Det krävs en helhetssyn på hur ekonomi, näringsliv och politik samverkar för att se till att utvecklingen går i en både uthållig och demokratisk riktning.

Herr talman! Det ligger i det nationella ansvaret att skapa likvärdiga förutsättningar inom och mellan regionerna. Ett utjämningsystem är nödvändigt för att ge alla kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar så att alla, oavsett var man bor, kan få en rimlig kommunal basservice. Det är också statens ansvar att säkerställa att infrastrukturen är utbyggd och fungerar i hela landet så att hela befolkningen har tillgång till såväl bostäder, vägar och järnvägar som till tele- och datakommunikationer.

Fungerande kommunikationer är en förutsättning för en regions överlevnad. Men vi behöver också ta vara på den lokala handlingskraft som finns runtom i Sverige, inte minst på landsbygden. Dels krävs det en demokratisering av makten över arbetet, boendet och miljön i närområdet. Dels krävs det verkliga utbildningsmöjligheter och ett jämlikt tillträde till arbetsmarknaden samt entreprenörssatsningar. Dessutom behövs det en väl fungerande närservice för allt från skola, vård och omsorg till handel och kultur. Det räcker att en enskild del av denna helhet försvagas för att utvecklingsmöjligheterna i en region ska skadas allvarligt.

Det finns ett starkt samband mellan de areella näringarna och den regionala utvecklingen. Fortfarande har framför allt jord- och skogsbruket stor betydelse för landsbygd och glesbygd. En viktig åtgärd är att behålla förädlingsledet så lokalt som möjligt. Om man begränsar glesbygdens och landsbygdens roll till att vara råvaruproducerande försvinner såväl arbetstillfällena som möjligheterna till en mer långsiktig utveckling.

Ett nära ansvar för naturresurserna ger större möjligheter att se vilka alternativa värden som finns i skogen, marken och havet. Det mer direkta beroendet av att skogen fortsätter att växa, fisken fortsätter att leva och marken fortsatt går att bruka öppnar möjligheten för att ta till vara de alternativa värden som finns.

Vänsterpartiet vill genom jordbruks-, skogs- och fiskepolitiken gynna det lokala förvaltandet. Endast genom ett ökat lokalt eller regionalt ansvar kan vi uppnå en ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Prot. 2005/06:111

26 april

Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m.

Landsbygdsprogrammet är ett av de stödprogram som finns för att genomföra åtgärder som främjar utvecklingen på landsbygden. Landsbygdsprogrammets roll är inte att stödja en utveckling som endast är till gagn för dem som bor och verkar på landsbygden. Den ska vara till nytta för hela samhället genom att främja alla värden som en levande landsbygd representerar.

Det är viktigt med företagande på landsbygden. Företag skapar tillväxt och arbete, vilket gör det möjligt att både leva och verka på landsbygden. Samhället kan här bidra med goda infrastrukturella förutsättningar och ett förenklat regelsystem. De areella näringarna kommer även fortsättningsvis att ha stor betydelse för landsbygdsutvecklingen. För att landsbygden i sin helhet ska utvecklas är det nödvändigt med småskalig livsmedelsförädling och andra verksamheter knutna till jordbruket liksom förädling av övrig basindustri och utveckling av tjänstesektorn. I mitt parti anser vi också att landsbygdsprogrammet ska användas för att gynna kvinnors företagande på landsbygden. Det är också viktigt att yngre människor och de nya svenskarna på ett aktivt sätt kommer in i utvecklingsprocesserna.

Utvecklingen inom mindre gynnade områden och norra Sverige speglar den allmänna strukturutvecklingen i landet mot färre och större gårdar. Här tror jag att miljö- och landsbygdsprogrammet är avgörande för att det öppna landskapet ska finnas kvar. Programmet kan även bidra till att motverka nedläggningen av åker- och betesmark.

Det finns i dag risk för att landsbygden utvecklas mot en ojämn könsfördelning, eftersom många unga kvinnor väljer att flytta till tätorterna medan flertalet män stannar kvar på hemorten. Det är därför mycket viktigt att kvinnors möjlighet till företagande och arbete på landsbygden gynnas. Ett jämställdhetsperspektiv bör finnas med som ett grundläggande värde i alla bedömningar och förslag i samband med utarbetandet och tillämpningen av det nya landsbygdsprogrammet. Landsbygdsprogrammet ska stödja en utveckling mot ett mer jämställt samhälle.

Många måste hjälpas åt att ta ansvar för landsbygdens utveckling. Sektorssamverkande åtgärder på alla nivåer bör prioriteras. Det finns ett starkt behov av att kommunerna på ett mer aktivt sätt medverkar i utvecklingsarbetet och att regioner och län ges större frihet när det gäller att ta till vara och stödja speciella utvecklingsförutsättningar. I denna debatt brukar också behovet av ett breddat partnerskap mellan ideella, privata och offentliga aktörer framföras. Vi i Vänsterpartiet anser att detta bör uppmuntras och stödjas.

Jag tror att vi alla vill försöka klara av att nå de nationella miljökvalitetsmålen. Höga natur- och kulturmiljövärden ska också beaktas vid genomförandet av miljöåtgärder i odlingslandskapet. Landsbygdsprogrammet har tidigare visat sig ha en mycket positiv inverkan på uppfyllandet av flera av de svenska miljökvalitetsmålen, men en ökad ambition är nödvändig för att det ska vara möjligt att uppnå framför allt målen Ingen övergödning och Giftfri miljö.

I Vänsterpartiet anser vi också att miljömålen ska vara styrande och miljöåtgärder prioriterade i utformningen av LBU. Inom kommande LBU finns det större möjlighet att stödja småföretagande på landsbygden. Vänsterpartiet ställer sig mycket positivt till småskalig livsmedelsförädling, mikroföretagande, nyföretagande och till att förädling inom

basindustri lyfts fram. Vi tycker också att besöksnäring, turism och tillgänglighet ska främjas vid utformandet av LBU-stöden.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 10 som handlar om jämställdhetsperspektivet.

Anf. 149 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Sven-Erik Sjöstrand och jag, liksom några av mina övriga kolleger, träffas rätt ofta i den här Landsbygdskommittén. Då är vi ofta så oerhört överens. Vi har trevligt också – det är nog så viktigt. Men jag måste ändå ställa frågor, så att jag inte tror att vi är så överens som det låter.

När Sven-Erik Sjöstrand pratar om att det behövs en ökad demokratisering undrar jag genast: Vad innebär det? Sven-Erik Sjöstrand säger att den lokala förvaltningen måste öka när det gäller skogen, marken, vattnet. Samtidigt vet jag att Sven-Erik Sjöstrands parti egentligen är mer för att värna det statliga ägandet än just det enskilda. Vad menas med en ökad demokratisering och lokal förvaltning i det hänseendet?

Och vad menas med lokal demokratisering av barnomsorg, skola och vård för en fungerande vardag? Ja, vad menar Sven-Erik Sjöstrand egentligen när han säger så? Jag vet ju att samma Sven-Erik Sjöstrand och hans parti är emot alla alternativa lösningar så fort de är i enskild regi eller det står privat före när det gäller barnomsorg, skola och vård.

Vi kanske börjar bli så eniga att det har skett en svängning. Men jag är lite nyfiken på att veta vad Sven-Erik Sjöstrand egentligen menar med ökad demokratisering och lokal förvaltning.

Anf. 150 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Det är väl inte så att vi är helt överens. Moderat politik och Vänsterpartiets politik skiljer sig ganska mycket, men vi har ändå mycket gemensamt när det gäller landsbygdsfrågor. Det kan man se i våra utredningar och även här i debatten – vi har en bra stämning och så vidare. Det är många saker som vi ser som väldigt viktiga.

När jag pratar om ökad demokratisering tänker jag till exempel på byalagens medverkan i processer. Än fler ska komma in i processerna. Det kan vara viktigt att vi också flyttar ned mer beslut till kommunerna. Men trots det tror jag att man måste ha en nationell politik. Man måste nog se till att regionerna får liknande förutsättningar. Jag pekar lite på det. För mig går nämligen rätt så mycket av det som händer ute i regionpolitiken samman med landsbygdspolitiken.

Jag vill betona att man ska ge människor ökade möjligheter att ta egna initiativ, men det också oerhört viktigt att de kan delta i beslutsprocesser. Det är viktigt att ha mer närdemokrati. Jag tror att det är väldigt farligt när vi centraliserar. Vi behöver fler människor som blir engagerade i processen.

Sedan har jag inget emot att människor startar företag. Jag var inne på nyföretagande och mikroföretag och allt möjligt. Det måste göras. Det är där vi får arbeten. Vi får ju inte arbeten i de stora företagen i dag, utan det är i de mindre företagen. Det handlar om att skapa enkla regler så att människor kommer lite närmare varandra och kan uppleva att de kan göra saker. Det är ju också demokrati.

Anf. 151 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! När jag hör den här repliken från Sven-Erik Sjöstrand börjar jag återigen bli orolig över att det inte skiljer sig så mycket mellan Vänsterpartiet och Moderaterna. Nu nämner han att det är viktigt att ha med människor i processen, och ett exempel är byalagen. Det håller jag också med om.

Men tänk om det visar sig att just detta byalag har kommit på att man behöver ha en alternativ barnomsorg för att slippa köra barnen till stan tre mil därifrån, för att alla kvinnor och män som finns och verkar i byn ska kunna ha en fungerande vardag och kunna arbeta i sina företag som anställda eller företagare. Vad säger Sven-Erik Sjöstrand och hans parti då, när människorna i processen, i bylaget, säger att de vill ha en barnomsorg som inte är ett kommunalt daghem?

Sven-Erik Sjöstrand säger att man ska flytta ned besluten mer lokalt. Ja, men det är ju precis det vi säger. Men varför vill ni då helt plötsligt inte göra det i rovdjursfrågan? När vi kommer till ett konkret exempel gäller det inte. Vad jag menar, herr talman, är att det är så oerhört lätt att i debatten pedagogiskt och retoriskt tala om människor, individer och byalag och om att man ska flytta ned beslut. Men ni gör ju inte det i praktiken, i den andra politiken. Men jag är oerhört glad om vårt arbete i Landsbygdskommittén faktiskt kan få er att ändra på det synsättet.

Anf. 152 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Jag inledde mitt anförande i talarstolen med att prata om kapitalets kortsiktiga logik. Vi ser också klart en koncentration av makt, och det tror jag att många upplever. Det är viktigt att vi kan bryta den makten. Det vill kanske inte Moderaterna direkt, men i Vänsterpartiet vill vi det. Vi vill att fler människor ska vara med i processerna också när det gäller ägandet, när det gäller inflytande i företag och så vidare.

Sedan kan jag säga att jag som person tycker att det kan vara väldigt bra om man ordnar kooperativa lösningar i till exempel ett samhälle, en kommun. Vi kan se glesbygdsområden där man inte kan ha en skola. Men människorna vill ha kvar sin skola. Den är en förutsättning för att de ska stanna kvar. Jag tror att man då genom kooperativ kan ha kvar skolan när människor går samman. Det är jag väldigt positiv till.

Vi har däremot kanske inte varit så positiva till rent privata skolor i mitt parti. Men det finns många alternativa lösningar som vi tittar på. Där tror jag att vi är rätt överens i Sverige. Det går att hitta bra lösningar. Det går att hitta bra lösningar för en fungerande service, att vi kan ha polis ute på landsbygden, och så vidare. Det finns många bra exempel på det.

Anf. 153 CLAES VÄSTERTEG (c):

Herr talman! Jag har under debattens gång upptäckt att jag hör till ännu en minoritet. Jag hör till den minoritet som inte verkar vara med i Landsbygdskommittén. Jag kan inte referera hur trevligt det är i den kommittén, men det ska nog gå bra ändå.

Herr talman! Jag tror att vi alla kan vara överens om att det är ett ganska positivt läge för landsbygden just nu. Via gemensamma krafter, krafterna i EU-nämnden och via – det är inte ofta jag ger den elogen till regeringen, men lyssna nu – det förslag regeringen har lagt fram där man

utlovat 1 miljard i LBU-programmet finns ett läge där mycket stora resurser kommer att komma landsbygden till del.

Det är också ett läge där vi skickar en signal. Vi visar landsbygden: Ni behövs, och vi är beredda att satsa på dem som bor på landsbygden. Det ger oss oerhört stora möjligheter framöver. Det är möjligheter som är oerhört viktiga för Sverige. De är centrala om vi ska få fler människor i arbete, en hållbar utveckling och en tillväxt i det här landet.

LBU-programmet är, som har sagts här innan i debatten, inte lösningen på allt. Även om det hörs positiva tongångar från landsbygden och vi kan se all den skaparkraft och entreprenörsanda som finns så finns det också problem. Det finns mycket frustration bland de människor som bor på landsbygden.

Man är frustrerad över att när man kör till jobbet eller när man ska få transporter till sitt företag så ser vägen ut som ett tvättbräde. Det gäller inte minst nu i tjällossningstider. Där jag kommer ifrån har vi nu i och för sig bara haft en tjällossning. Normala vintrar brukar vi ha en tre, fyra stycken. Det är återigen lite mer positivt för landsbygden, men det är inget vi kan påverka här.

Man är också frustrerad över sin uppkopplingshastighet när man ska använda sin dator. Man är frustrerad över att strömmen går med ojämna och jämna mellanrum. Man är frustrerad över att offentlig och kommersiell service försvinner. Även jag hör till dem som ser att det finns mycket positivt. Men den frustrationen måste vi ta till oss. Vi måste med gemensamma krafter se till att det förändras. Det måste bli en bättre infrastruktur och bättre villkor för företagen och företagarna på landsbygden. Det är endast därigenom som vi kan få en än mer levande landsbygd.

Ett skapande av ett hållbart Sverige handlar inte i första hand om att bevara utan om att utveckla och få en tillväxt i de verksamheter som gör att vi kan bruka utan att förbruka. Därför är det oerhört viktigt att det LBU-program som sedan kommer är fokuserat på de verksamheter som har en produktion och tillväxt. Men det gäller också att se till att hålla det landskap vi har öppet runt om i landet. Det handlar om ett tydligt fokus från vår sida på att utveckla och inte konservera.

Jag ska återkomma lite till näringspolitiken. För att vi ska få det nästa steget i utvecklingen på landsbygden handlar det om makt. Det handlar om att släppa ifrån sig makt ut till människor i vardagen.

Vi ska släppa ifrån oss makt från det här huset, från Regeringskansliet, från länsstyrelser och från kommuner. Det handlar om att ge människor chansen att kunna vara med och påverka i sin vardag. De ska kunna vara med och påverka var bostäderna i framtiden ska ligga. Vi ska inte från det här huset styra i vilka strandnära lägen som det kan finnas en utveckling. Det ska människorna ute i landet kunna vara med och bestämma.

Det handlar om att släppa ifrån sig makten i en del av de frågor som nästa debatt i den här kammaren handlar om, jaktfrågor och rovdjurspolitik. Det handlar också om att släppa ifrån sig makten över medlen för satsningar runt om i landet. Jag kommer från Västra Götaland, där jag hoppas att regionförbundet ska permanentas. Vi i Västra Götaland får bestämma mer om pengarna. Det gäller till exempel pengarna till vägarna och hur de ska fördelas.

Det kan endast ske genom att vi visar att vi har förtroende för dem som finns och verkar på landsbygden och ger dem makt. Vi måste ge dem makt över sin egen vardag och att utveckla landsbygden utifrån de lokala förutsättningar som finns. Landsbygden har mycket likartade problem runtom i landet. Men landsbygden ser inte likadan ut överallt. Vi måste ge människor möjligheter att kunna påverka.

Herr talman! Jag ska återkomma till frågan om nästa periods LBU-program. Det är en tydlig signal från Centerpartiet. Vi vill se enklare regler och begränsningar av antalet åtgärder för att den administrativa bördan ska bli så liten som möjligt, som har berörts tidigare i debatten, för den enskilde företagaren, användaren eller vad man än må kalla det.

Den administrativa bördan ska också stå i proportion till den utdelning man får från programmet. Har vi alltför krångliga regelverk är risken större för avvikelser vid kontroll. Därmed kanske man råkar ut för en återbetalning av redan utbetalda ersättningar.

Effekten om vi har alltför krångliga regler är att miljövärden kan gå förlorade, eftersom det inte är värt risken att ta stegen och göra satsningen. Därför är det centralt för oss att vi får enkla och tydliga regler.

Via LBU-programmet kan vi också ytterligare slå fast de gröna näringarnas betydelse för Sverige som helhet. En positiv inställning i programmet till näringarnas tillväxt och de tjänster som levereras är ett måste. De gröna näringarna är motorn i landsbygdsutvecklingen. En tydlig prioritering på åtgärder kopplade till jordbrukets tillväxtpojmöggheter är central för Centerpartiets del.

Som vi alla säkerligen är väl medvetna om står de gröna näringarna inför en övergång. Tidigare har man kanske framför allt fokuserat på livsmedels- och skogsråvaruproduktion. Nästa steg är att bli producenter av framtidens hållbara energikällor.

Det kan vi via LBU-programmet också bistå. Från Centerpartiets sida är det en central del att se till att eventuella övergångseffekter inte äventyrar en framtida produktion av bioenergi.

Avslutningsvis har jag med detta anförande försökt att visa på att det kommande landsbygdsprogrammet är en unik möjlighet att skapa goda förutsättningar för en positiv och hållbar utveckling av lantbruks- och landsbygdsföretagen i Sverige. Men låt oss inte fastna i det. Låt oss fatta beslut i det här huset som släpper loss allt det engagemang och den skaparanda som finns på landsbygden. Det är vår tydliga målsättning från Centerpartiet inte bara under den här programperioden. Det gäller också när vi förhoppningsvis får ta hand om landsbygdsfrågorna efter valet den 17 september.

Jag instämmer i yrkandet på bifall till reservationerna 5 och 44 som Sven Gunnar Persson gjorde.

Anf. 154 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman och ledamöter! Sverige har några hundra år av erfarenhet av jordbrukspolitik bakom sig. Kanske startade jordbrukspolitiken när Gustav Vasa utnyttjade kyrkan och talarstolarna till att komma med råd om jordbruk och boskapsuppfödning. Egentligen har den grundläggande målsättningen hängt kvar väldigt länge.

Det handlar om att på olika sätt stimulera livsmedelsproduktionen. Under förra århundradet byggdes det i Sverige och i våra grannländer

upp detaljerade regler och regleringssystem just för att gynna livsmedelsproduktionen. Det var ett stöd till traditionell produktion inom jordbruket.

Men nu börjar en hel del saker att hända. En ny syn på jordbrukspolitik växer fram. Vi ser att företagen på landsbygden också behöver ha betalt för en hel del andra tjänster än att producera livsmedel.

Det kan handla om biologisk mångfald. Det kan handla om landskapsbilden. Det kan handla om service och olika typer av ekosystemtjänster.

Landsbygdsutvecklingsprogrammet visar på den nya typ av jordbrukspolitik som växer fram, där det blir alltmer naturligt för lantbrukare att sälja annat än livsmedel. Landsbygdsutvecklingsprogrammet har också utvärderats. Det har visat sig vara väldigt väl använda pengar. Man har haft en väldigt träffsäkerhet när det gäller att gynna olika miljömål.

Jag har väl märkt här i kammaren att entusiasmen i kväll kanske är större än stridslystnaden. Men det blir kanske ändring på det när vi senare i kväll går över till att debattera vargarna – det är mycket möjligt. Jag kan väl tänka mig att den här entusiasmen beror på anslagshöjningen med 1 miljard.

Jag hör till dem som inte har haft förmånen att få ingå i den trevliga landsbygdsutredning som så många refererar till. I stället hade jag förmånen att få delta i budgetförhandlingarna. Jag kan säga att det var väldigt trevligt att tillsammans med våra andra budgetförhandlare övertyga Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om att höja anslagsnivån med 1 miljard. Det visar att Sverige kan mer än EU om Sverige vill. Ibland har det ju sagts att vi har fått det här landsbygdsutvecklingsprogrammet, som många av dem som är intresserade av de här frågorna tycker är så bra, tack vare EU.

Vi i Miljöpartiet vill egentligen nationalisera jordbrukspolitik. Men även med en nationell jordbrukspolitik skulle vi kunna ha ett sådant här program. Den här satsningen med en ökad anslagsnivå och det faktum att Sverige satsar betydligt mer pengar än vi måste för att ta hem EU-medlen visar att vi faktiskt kan bedriva en egen politik och prioritera när vi vill.

Vad kan man då satsa på inom det här programmet? Jag behöver kanske inte säga så mycket i det avseendet. Ni har ju nämnt så många intressanta satsningar.

Begreppet ekosystemtjänster använde jag tidigare. Vad kan det vara? Det kan vara till exempel biologisk mångfald. Ibland glömmer man att det finns fler hotade växtarter inom kulturlandskapet än det finns inom skogen – alltså växter som behöver en hävd för att den biologiska mångfalden ska bevaras.

När det gäller den stora jordbruksreform som beslutades för två år sedan, den så kallade MTR-reformen, ökade vi tillsammans med Vänsterpartiet anslaget till miljö- och landsbygdsutvecklingsprogrammet med 400 miljoner utöver regeringens förslag. Där kom det också mer pengar till betesmarkerna. Men ser vi nu till vad som hänt ute i verkligheten märker vi att inte heller det har räckt.

Särskilt bekymrad är jag väl över betesmarkerna på det småländska höglandet och i Småland där betesdjuren i snabb takt försvinner. Där tror jag att också ett vallstöd kan ha stor betydelse för att behålla betesdjuren, för utan djur får vi inga marker betade.

Prot. 2005/06:111
26 april

Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m.

Våtmarker är en annan viktig ekosystemtjänst som man bör fortsätta att satsa på.

När det gäller ekologisk produktion kommer det fortsatta satsningar. Det nämns också i finansplanen.

Beträffande energiproduktionen finns det faktiskt väldigt stora möjligheter. Alla tänker kanske inte på hur mycket jordbruksmark som lagts ned i Sverige. Vi har lagt ned jordbruksmark i samma storleksordning som det finns jordbruksmark i hela Norge. Okej, man kan väl säga att vi framför allt har lagt ned den lite sämre jordbruksmarken. Trots det finns det väldigt stora möjligheter där. När vi nu ska ersätta de fossila bränslena med annat är landsbygdsutvecklingsprogrammet en viktig del i att åstadkomma bra investeringar.

Investeringsstödet är någonting som är väldigt populärt inom det nuvarande programmet och något som kommer att utökas. Till exempel miljö- och djurinvesteringar riktade till dem som vill göra mer än vad lagstiftningen kräver är väldigt viktiga för att stimulera en sådan utveckling.

Småskalig livsmedelsförädling och investeringsstöd är positivt. Det tror jag att vi alla i utskottet tycker. Vi har ju haft en debatt om det, och där var vi egentligen väldigt eniga.

Fortsatt stöd till mindre gynnade områden är en förutsättning för att vi ska kunna ha jordbruk i större delen av landet med allt vad det tillför i form av service till människor också på landsbygden.

För att lite grann kommentera oppositionens reservationer kan jag säga att det väl ganska ofta är så att de går i samma riktning som skrivelsen. Men en av reservationerna har jag funderat en del på. Kanske bör man titta på den i det fortsatta arbetet. Det gäller reservationen om hästhållning och betesmarksstöd. Inte heller där är det ett så hårt avslag. Kanske är det något som man bör fundera på när detaljerna nu ska utvecklas.

Programmet är väldigt bra både för miljön, landsbygden och småföretagandet. Nu blir det ett väldigt intressant arbete här framåt maj med att utforma detaljerna och med att ta fram hur mycket pengar som ska gå till de olika delarna. Det är väl bara att hoppas på en bra debatt om detaljerna i programmet så att det verkligen blir så väl genomtänkt som möjligt.

Miljöpartiet har några reservationer i betänkandet. Jag brukar vara optimist, men jag är inte tillräckligt optimistisk för att tro att de vinner kammarens stöd. Därför har jag inga yrkanden om bifall.

Anf. 155 CATHARINA ELMSÅTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Jag blir så oerhört nyfiken. Jag har ju inte just nu förmånen att få vara med och förhandla med regeringen om budgeten. Där emot kommer det som blir resultatet när det gäller det här programmet att gälla fram till år 2013.

Jag har två frågor. Den ena rör jordbruket i sig. Jag tror, herr talman, att Åsa Domeij och jag är rätt så överens om att jordbruket är viktigt som en bas. Det gör stor nytta och bidrar till landskapsbilden och andra saker som Åsa Domeij tog upp i sitt inledningsanförande.

Vi vet att de här människorna är företagare. De bidrar bland annat till livsmedelsproduktion och energiproduktion och gör egentligen miljönyttan. En första fråga till Åsa Domeij blir därför om det är så att ni,

oavsett vilken produktionsform jag använder i mitt jordbruk, i det här programmet tydligt kommer att gynna dem som är ekologiska producenter och om vi är överens om att jordbruket i sig egentligen är en viktig del när det gäller landsbygden och landsbygdsutvecklingen. Det är min ena fråga.

I det sammanhanget är jag glad över att Åsa Domeij tog upp kopplingen till vallen. Där har vi vårt synsätt. Vi har ju särskilt markerat att vi tror att vallen är ett miljöstöd som vore bra – gärna också en form av djurkoppling och att detta kom också hästen till del. Du får gärna haka på den reservationen så att vi kan få med det här.

För att stilla min nyfikenhet blir min andra fråga, med tanke på procenten: Hur ser diskussionerna ut när det gäller fördelningen mellan prioriteringsområdena 1, 2 och 3?

Anf. 156 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Jag kan väl ta den sista frågan först och säga att det där inte är klart, utan det är ett arbete som kommer att påbörjas nu.

För att sedan svara på frågan om det blir ett särskilt stöd till ekologisk produktion kan jag svara att det kommer det att bli också fortsättningsvis. Men det kommer också många andra miljöåtgärder som även de lantbrukare som inte definieras som ekologiska kommer att få del av.

Anf. 157 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Ta till exempel vallen. Om vallen skulle komma som ett viktigt inslag är det då någon skillnad mellan om det är ekologisk vall eller om det är vanlig vall så att det skulle behöva ge en skillnad i stöd? Förstår Åsa Domeij vad jag är ute efter?

Jag kan se att det finns en fara i ett utvecklingsarbete där vi fokuserar för mycket på produktionsformen i jämförelse med vad vi fokuserar på den som faktiskt producerar, om den har att leva upp till satta miljökrav till exempel eller till andra saker som vi vill och tycker är viktiga. Vi känner att den viktigaste förutsättningen är att vi har kvar ett levande och aktivt jordbruk, oavsett storlek eller produktionsform.

Då kan jag se en fara i att man politiskt signalerar för mycket åt det hållet i ett sådant program. Jag skulle vilja skicka med att se till att det inte får den inriktningen.

Om det då inte var klart med fördelningen måste jag ställa frågan: Finns det stora diskussioner där skillnaderna är stora, eller känns det som att ni ligger rätt nära varandra?

Anf. 158 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Eftersom förhandlingarna inte har börjat är det svårt att veta. Man vet inte hur stora strider det blir, men jag tror inte alls att det kommer att bli så stora stridigheter. I grunden finns det en enighet om att alla de här olika delarna är intressanta. Jag tror att det också är lättare att komma överens när man ökar ett program så väldigt kraftigt som det nu görs. Hade det varit en situation där programmet hade skurits ned hade det säkert varit svårare att hitta kompromisser.

Stöd till ekologisk produktion är en sak i sig. Det är ett stöd utöver att odla vall. Man kan jämföra det med det vallstöd som vi förhandlade fram utom de mindre gynnade områdena i samband med jordbruksreformen

för två år sedan. Det var ett generellt vallstöd, oavsett produktionsform. Men stödet till ekologisk produktion är en speciell sak förutom det.

Anf. 159 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Herr talman! När det gäller två av de här områdena, nämligen område 1 för jordbrukets konkurrenskraft och miljöersättningarna, har vi redan en period bakom oss, så vi har ganska så mycket kunskap om hur man kan utveckla olika typer av program. Vi har också utredningar som har pekat på vissa saker som är bra och vissa saker som är mindre bra. Jag vet att till exempel Per Wramner har ställt sig ganska kritisk till den ekologiska odlingen av betor på Gotland. Det finns ett antal olika frågor där vi har ganska goda *guidelines*.

Därför skulle jag vilja fråga om den nya delen, om det tredje området som handlar om konkurrenskraft mer generellt på landsbygden. Utredningens skrivelse var mycket bredare än vad som blev fallet med regeringens skrivelse sedan. Eftersom Miljöpartiet till viss del kommer att påverka utvecklingen av de här programmen genom sina förhandlingar med regeringen, tycker jag att det skulle vara intressant att få Miljöpartiets syn på vad som bör ingå i den tredje axeln, eller det tredje området, när det gäller LBU-programmet.

Anf. 160 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Jag är ganska glad för att få den frågan. Jag hade tänkt prata om det i mitt anförande och hann inte.

Breddningen av programmet tycker vi är väldigt spännande. Sådana saker som vi tänker på är småskalig livsmedelsförädling. Andra saker som finns är träförädling i mindre företag. Det ger betydligt fler intressanta arbetstillfällen på landsbygden än att transportera ut det mesta av råvaran till kusten och de stora industrierna. Ekoturism är ett annat spännande område. Traditionen av mångsyssleri på landsbygden ger väldigt goda möjligheter att kombinera den traditionella jordbruksproduktionen med en sådan här breddning.

Anf. 161 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Herr talman! Det är fortfarande väldigt fokus på enskilda typer av företag. Min fråga till dig är: Borde det inte vara viktigare att skapa goda villkor för företagen, till exempel en bättre logistik och en bättre Internetutbyggnad, skapa bättre villkor för alla människor som bor på landsbygden och därmed för dem som är företagare?

Jag såg ett tv-program om en företagare som hade flyttat sin verksamhet ut till landsbygden. Han gjorde det inte därför att det fanns bidrag för hans verksamhet eller annat sådant. Han gjorde det för att han älskade hästar och ville ha en hästgård.

Vad jag försöker säga är att det rör sig om människor. På landsbygden är det kanske ännu mer tydligt att det är företagare och deras villkor som skapar tillväxten och företagen. Det kanske är minst lika viktigt för dem att en fungerande post eller en fungerande daghemsverksamhet som någonting annat. Om man har den synen väljer man kanske lite andra typer av företag och lite andra typer av insatser inom det tredje området än just ett antal behjärtansvärda områden som jag tror också kan ingå i utvecklingen av småskalig livsmedelsproduktion. Men det kanske är

viktigare för den småskaliga livsmedelsproduktionen att man har en utveckling av en bra och fungerande barnomsorg och skola genom ett privat eller ett lokalt initiativ.

Anf. 162 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Jag håller med Marie Wahlgren om att de generella villkoren egentligen är de allra viktigaste. Ta bara en sådan sak som hur mycket arbetsgivaravgifter ett företag med inga eller få anställda betalar. Sedan är frågan hur långt man gå kan med generella insatser just inom landsbygdsutvecklingsprogrammet. Det är det man får undersöka. Kan man till exempel använda landsbygdsprogrammet för postservice? Jag är inte riktigt säker på att det går. Men finns det sådana möjligheter är det väldigt intressant.

Anf. 163 ROLF LINDÉN (s):

Herr talman! Även jag tillhör den berömda Landsbygdskommittén som är vittomtalad här. Jag kan instämma i att vi har det väldigt trevligt och ett gott samarbetsklimat i kommittén.

Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU13 och därmed avslag på samtliga reservationer och motioner.

Det påstås ofta att vi socialdemokrater saknar känsla för landsbygdens problem och landsbygdens folk. Jag vill dementera sådana påståenden omgående. Vi vill se en levande landsbygd för denna generation och för kommande generationer. Landsbygdens utveckling är inte bara en fråga för dem som bor där eller för dem som bor i landsbygdens tätorter utan också för oss som bor i storstäderna.

Naturen är en stor tillgång liksom alla de många entusiastiska människor som verkar på landsbygden och som tror på sin bygd och dess utvecklingsmöjligheter. När vi talar om landsbygd talar vi ofta om jordbruket och dess betydelse för sysselsättningen. Vi vet att de näringar som hämtar sin råvara ur jordbruket sysselsätter någonstans runt 7–8 % av arbetskraften.

Ett konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk är därför avgörande för en levande landsbygd genom att det ger arbetstillfällen och vidmakthåller ett värdefullt odlings- och kulturlandskap med betande djur och biologisk mångfald. Men det finns ytterligare värden som har sitt ursprung i lantbruksföretaget. Jag tänker på diversifieringen, att man många gånger står på flera ben. Utöver sin basverksamhet bedriver var femte lantbrukare ytterligare verksamheter i sitt företag. Bland dessa kan nämnas bostadsuthyrning, turism med anknytning till jakt, fiske och andra upplevelser, entreprenadverksamhet, småskalig livsmedelsförädling och hästverksamheter. På så sätt bidrar många enskilda lantbruksföretagare dubbelt – ja, kanske till och med trippelt – till landsbygdens utveckling, och för detta ska de ha en stor eloge.

Herr talman! I de senaste budgetförhandlingarna inom EU kring det kommande landsbygdsprogrammet fick i princip alla länder utom Sverige sänkt budget för landsbygdsutvecklingen. Sverige lyckades förhandla till sig en extra tilldelning, vilket ger oss möjlighet att utöka budgeten för landsbygdsutveckling. Mina meddebattörer har lovsjungit detta, och jag fick intrycket att ni hade varit med om förhandlingarna. Det hade

Prot. 2005/06:111
26 april

Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m.

jag ingen aning om. Det var en nyhet för mig. Men det var väl inte så, utan det var på andra ställen.

Hur som helst omfattar det nuvarande programmet ca 3,8 miljarder kronor, och som framgick av vårpropositionen, som lades fram här för någon vecka sedan, utökas nu budgeten under programperioden 2007–2013 med 1 miljard. Det betyder att vid programperiodens slut uppgår budgeten till ca 4,8 miljarder kronor eller nära 5 miljarder till och med. För hela programperioden betyder det att vi satsar 34 miljarder på landsbygdsutveckling jämfört med dagens 26 miljarder i innevarande program. Det är alltså en väsentlig ökning.

Ett förslag till program som innehåller mer detaljerade förslag om hur resurserna ska fördelas kommer att lämnas till EU-kommissionen under sommaren. Fördelningen är ännu inte fastställd, som vi har hört här tidigare, men klart är att det förslag som Sverige avser att presentera för EU-kommissionen bland annat kommer att innehålla insatser för miljön, till exempel förnybar energi, bevarande av betesmarker och ekologiskt lantbruk, landsbygdsfrämjande åtgärder samt satsningar riktade till jordbruksföretag och andra småföretag på landsbygden. Jag kan lugna oppositionen här med att inriktningen och fördelningen mellan de olika axlarna kommer att redovisas också för miljö- och jordbruksutskottet innan det skickas i väg till EU-kommissionen.

Herr talman! Jag tänker nu övergå till att kommentera några av reservationerna i betänkandet.

Jag har först en liten kommentar till reservation 5. Vi tycker också att vi ska ha tyngdpunkten på miljöåtgärder i axel två. Det är där tyngdpunkten ska ligga. Fördelningen procentuellt mellan axlarna är regeringens fråga. Däremot kommer pengarna tillbaka i budgeten som vi ska behandla i höst. Därmed kommer också riksdagen att få ett inflytande över detta. Det var reservation 5.

Reservation 9 handlar om hästnäringen. Jag delar uppfattningen att hästnäringen är en av de viktigaste framtidsnäringarna på landsbygden. Vi vet att var tredje svensk i dag har någon form av kontakt med hästar, och vi vet att hästsektorn är jordbrukets femte största inkomstkälla och att den bidrar med ca 8 miljarder till vår bruttonationalprodukt. Vi vet också att hästen kan hjälpa oss att hålla landskapet öppet och varierat liksom att bevara betesmarker, och vi vet att detta kan säkerställas genom miljöersättningarna i landsbygdsprogrammet.

När det gäller ett djurkopplat vall- och betesstöd finns detta i dag inom LFA-området, det så kallade kompensationsbidraget. Även inom ersättningen för ett öppet och varierat odlingslandskap krävs ett visst djurinnehav. Stödberättigade djurslag är bland annat nöt, vilket gynnar det aktiva jordbruket med betande djur. Generellt gäller dock att ersättningarna inom landsbygdsprogrammet inte får ha en produktionskoppling, men vi motiverar djurkopplingen utifrån miljöskäl.

Hästnäringen är inte lottlös, vilket man faktiskt kan få intryck av när man läser reservation 9. Enligt jordbruksreformen, som genomfördes 2005, kan hästnäringen få del av det nya gårdsstödet för åkermark och bete som hålls öppna med hjälp av hästar. Ca 10 miljoner per år utbetalas i projektstöd till hästverksamhet, både till lantbruksföretag som utvecklar hästverksamhet och till företag utanför lantbruksnäringen.

När det gäller miljöersättningar för bevarande av betesmarker samt för ett öppet och varierat odlingslandskap utbetalas drygt 40 miljoner per år till jordbruksföretag med hästar. Dessutom har hästnäringen en verksamhet som faktiskt kan komma i fråga för åtgärder inom alla de tre insatsområdena i det kommande landsbygdsprogrammet.

Herr talman! I de borgerliga partiernas gemensamma reservationer nr 11 och 56 tar man upp konkurrensvillkoren och spelreglerna.

Vi har ingen annan utgångspunkt i landsbygdsprogrammet än att LBU-medel inte ska störa konkurrensen. Reformeringen av EU:s jordbrukspolitik innebar ju att jordbruksstöden frikopplades från produktionen, vilket blev en väsentlig förändring för jordbruksföretagens ekonomi. Frikopplingen innebär också att bland annat produktionsmedelsskatter och lagstiftning får större tyngd i jordbrukarnas beslut om fortsatt produktion och nyinvesteringar. Det ger å andra sidan jordbrukarna större frihet och möjlighet att verka på marknadens villkor, vilket är ett incitament till att investera där det bedöms att det är lönsamt. På så sätt ger reformen möjligheter till ökad lönsamhet. Det kan också medföra ökad diversifiering i form av kompletterande verksamheter, som jag var inne lite på tidigare.

Jag tycker vi har gjort rätt mycket för att förbättra jordbrukets konkurrenssituation. Vi har sänkt dieselskatten. Vi har sänkt skatten på både eldningsolja och el. Vi har en fordonsskattebefrielse för till exempel traktorer. Vi har avskaffat arvs- och gåvobeskattningen, vilket underlättar generationsskiften. Och vi återför skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel.

Plussar man ihop allt detta, herr talman, som jag har redogjort för i mitt anförande, tonar det fram en positiv framtidsbild när det gäller landsbygdens utveckling och därmed livsvillkoren för alla de människor som bor och verkar där.

Anf. 164 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:
Herr talman! Det var inte så tokigt det där, Rolf.

(ROLF LINDÉN (s): Tack för det.)

Du gav i och för sig en öppning här nu för att sätta i gång en debatt om jordbrukets konkurrensvillkor. Men jag tror att vi sparar den, för det finns ju många undersökningar av benchmarkingkaraktär som visar att Sverige trots allt har rejält sämre villkor på flera områden än de viktigaste konkurrentländerna. Det gäller dieselskatten, det gäller djurskyddet och det gäller andra saker.

Jag skulle vilja fråga dig hur ni ser på fördelningen mellan insatsområdena. Det är regeringens sak, sade du, men det vore ändå intressant om du kunde glänta lite på de dörrarna därför att det har ju betydelse. Både utredningen och även skrivelsen tycker jag styr mot att man betonar kontinuiteten, utifrån det som Åsa sade bland annat om att de utvärderingar av miljöstöden och annat som har gjorts är träffsäkra. Hur ser ni på fördelningen? Är det 10–80–10 eller är det 15–70–15? Hur resonerar ni nu?

Sedan sade du att vi kunde vara ganska lugna därför att miljö- och jordbruksutskottet skulle få reda på hur procentfördelningen skulle se ut. Min fråga är: Kommer ni att förankra ert förslag till program som ni ska skicka till kommissionen i parlamentet, i utskottet och i EU-nämnden? Jag tycker att det är viktigt eftersom det är så omfattande. Jag hoppas också att du kan svara på frågan: Är du för att man inför en *rural proofing*-modell som man har i England när det gäller landsbygden?

Anf. 165 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! När det gäller fördelningen mellan insatsområdena ger jag mig inte in på någon procentuell gymnastik, utan jag konstaterar att i utredningen om LBU-programmet var vi väldigt överens om att tyngdpunkten skulle ligga på miljöersättningarna i axel två. Vi tycker också att det är viktigt att vi har kvar satsningarna som vi har i axel ett när det gäller investeringsprogram. Det är där som tyngdpunkten utifrån våra utgångspunkter ska ligga också i de här två axlarna.

Anf. 166 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Vi skulle nog må bra av lite gymnastik både jag och Rolf Lindén, kanske av annat slag än den procentuella. Men, okej, du vill inte gå längre. Därför är det väl ingen idé att jag håller på att tjata om det, så vi tar väl de två andra sakerna i stället.

När det gäller den parlamentariska förankringen av programmet i dess helhet handlar det om 5 miljarder kronor per år, om 98,7 % av Sveriges yta och om 1,4 miljoner människor. Det är rimligt att Sveriges riksdag, de som jobbar med frågorna i utskottet och EU-nämnden, får möjlighet att tycka till om det förslag som ni skickar till kommissionen, även om det inte i formell mening är lag på det.

När det till sist gäller *rural proofing* eller konsekvensanalys av lagstiftning ur ett landsbygdsperspektiv och förslag från utredningar och myndigheter, är socialdemokratin öppen för att införa en sådan modell som ju är införd i broderlandet England?

Anf. 167 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag nämnde ju den parlamentariska förankringen i mitt anförande. Vi får en dragning i miljö- och jordbruksutskottet innan det skickas ned. Sedan kommer ju den parlamentariska behandlingen av budgeten där hela LBU-programmet ligger. I de diskussionerna är vi ju med allihop.

Konsekvensanalys av åtgärder låter ju lockande. Men jag är inte beredd att i dag binda upp mig för något som vi inte har diskuterat inom vårt parti. Vi ska diskutera det först, sedan ska du få svar. Det kanske blir när vi diskuterar landsbygdens utveckling i vidare mening när vi har lagt vårt slutbetänkande.

Anf. 168 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Det är inte så enkelt att ställa frågor till Rolf Lindén. Fråga efter fråga som jag hade tänkt ställa besvarade han successivt så jag har fått stryka. Det är inte alltid så. Det kanske kan bero på att vi

känner varandra ganska väl och har ett i grunden gott samarbete i Landsbygdskommittén. Vi har en strävan som är ganska likartad.

Redovisningen till miljö- och jordbruksutskottet är ju alldeles utmärkt. Det här är ett program som ska verka ända fram till 2013. Även om höstbudgeten kommer har ju programmet fastställts i EU. Det som ni gör nu tillsammans med stödpartierna kommer att vara färdigt och låst. Vi har inte så mycket att säga till om där.

Om ni håller med om att prioriteringsområde 2 är det viktiga gör det ju ingenting att ni tycker lite mer än vad vi gör i vår reservation och har ännu mer fokus på tvåan.

Det gör ju heller ingenting att ni blir ännu tydligare i er inriktning när det gäller hästnäringen och möjlighet att ta del av stödet, som du redovisade. Det ser jag snarast fram emot. Det gäller också djurkopplingen.

Rolf Lindén nämnde att konkurrensvillkoren har förenklats. Ändå står det ganska tydligt i skrivelsen på s. 9 att Sveriges jordbruk har likvärdig eller sämre konkurrenskraft jämfört med många andra länder som Jordbruksverket har undersökt.

Kommer vi till höstbudgeten att få se förbättrade konkurrensvillkorsmöjligheter för svenskt jordbruksföretagande?

Anf. 169 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag har aldrig sagt att vi har bättre konkurrenskraft än jämförbara EU-länder. Jag har sagt att vi har gjort mycket för att förbättra vår konkurrenskraft. Det var det jag redovisade. Om det kommer ytterligare åtgärder i höstens budget kan jag inte säga här ännu. Det får vi se då.

Jag tappade bort frågan om det parlamentariska. Ursäkta.

Anf. 170 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Det gör inte så mycket att Rolf Lindén tappade bort en del. Jag tycker att han var tydlig i sitt anförande. Vi håller oss till det som sades då.

Jag vill göra ett litet medskick. Rolf Lindén nämnde den diversifiering som har blivit alltmer nödvändig för den som är landsbygdsföretagare och lantbruksföretagare. Rolf Lindén sade att nu står snart var femte jordbrukare på ett ben till. Det är snarare så att varje jordbrukare står på ytterligare fem ben. Därför blir företagarevillkoren så väsentliga.

Herr talman! Jag avstår från att fråga mer. Jag ser fram emot höstens betänkande med det resultat som kommer från Landsbygdskommittén. Det är då mer kommer att tas. Vem vet, vi kanske har motsatt situation och har bytt regering så att du får fråga mig i stället.

Oavsett vilket är det ett bra arbete som görs just nu. Det kanske är som Åsa Domeij sade tidigare: Det är lättare när det tillförs pengar. Det tycker jag är bra i det här sammanhanget.

Anf. 171 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Det är sant. Det är alltid lättare att fördela när det finns resurser.

Jag ser fram emot diskussionen om allmän landsbygdsutveckling. Jag är alldeles övertygad om att jag kommer att stå på den här sidan även nästa gång och får stå till svars för allting.

Anf. 172 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Herr talman! Jag är inte riktigt lika nöjd med det besked som Rolf Lindén gav kring den parlamentariska förankringen som Catharina var.

Du sade i ditt anförande att miljö- och jordbruksutskottet ska informeras. Det är för mig inte en parlamentarisk förankring. Kommer ni att ha en parlamentarisk förankring värd namnet? Kommer ni att se till att ta chansen att ha med er ett brett parlamentariskt stöd när det här programmet ska presenteras för EU?

Det är en ganska kort och koncis fråga som det egentligen borde gå att svara ja eller nej på, Rolf Lindén.

Anf. 173 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Som politiker borde Claes Västerteg veta att det inte går att svara ja eller nej så enkelt och rakt upp och ned.

Det handlar om den parlamentariska förankringen igen. Som jag har sagt flera gånger tidigare: I miljö- och jordbruksutskottet kommer det att bli en förankring.

Om jag har uppfattat saker och ting rätt – ni må rätta mig om jag har fel – äger regeringen frågan om fördelningen mellan axlarna. Det är inte en riksdagsfråga. Därför har man det här hanteringssättet. Pengarna kommer tillbaka i budgetdiskussionerna i höst.

Om det är så, vilket både Gud och väljarna förbjude, att ni då sitter på regeringstaburetterna är det ni som styr den processen. Jag är dock alldeles övertygad om att vi kommer att få styra den processen också, så den där miljarden är i trygga händer.

Anf. 174 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Herr talman! Det är väljarna som slutligen avgör vem som styr efter den 17 september. Jag och Rolf Lindén har olika åsikter om vem som ska förbjuda vad.

Oavsett vad som händer i valet är det många människor som berörs. Det är oerhört stora summor. En parlamentarisk förankring värd namnet vore därför på sin plats.

Jag kan inte låta bli att ta tillfället i akt och diskutera konkurrensvillkor med Rolf Lindén när han själv lyfter den frågan i sitt anförande.

Vid ett antal tillfällen har regeringen använt en stor del av den svenska landsbygden som en budgetregulator. Man har använt de stöd som många av Sveriges jordbrukare är beroende av för att klara sin likviditet. För att klara sina egna utgiftstak har man skjutit detta på framtiden. Det har ställt jordbrukare inför det faktum att de måste gå till banken med mössan i hand och säga att de inte kan betala eftersom regeringen har valt att skjuta ersättningarna på framtiden, trots att man hade lovat något annat.

Anser du att det är rättvisa konkurrensvillkor? Jag har mycket svårt att se att det är rättvisa konkurrensvillkor. Det är framför allt inte något som ökar trovärdigheten för det svenska systemet.

Anf. 175 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att budgetbehandlingen och budgetprocessen är någon dålig förankringsprocess i riksdagen. Jag tycker att vi har en bra process.

Pengarna i LBU får en bra behandling i den processen. De får en förankring där vi alla kan säga vad vi tycker och tänker om dem. Vi kan skriva våra motioner och så vidare.

När det gäller jordbruksstödet utbetalning har vi inte vid något enda tillfälle under alla år gjort något som strider mot de regler som EU har satt upp. Vi har följt det regelverket till punkt och pricka.

Anf. 176 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att börja med en kommentar om skillnaden mellan att följa det regelverk som EU ställer upp och att följa ett moraliskt kontrakt mellan oss som stat och lantbrukarna som företagare.

Det var inte det som min fråga skulle handla om.

Jag har faktiskt två frågor. Den ena är egentligen densamma som jag ställde till Åsa Domeij, och den handlar om det tredje området, alltså den bredare landsbygdsutvecklingen.

Min fråga är helt enkelt: Varför antog regeringen inte kommitténs skrivningar? Varför gjorde man så att säga en mycket smalare skrivning som enbart är inriktad på företagen och inte människorna som bor på landsbygden och företagarna på landsbygden?

Nästa fråga som jag har är ganska specifik. Och jag kan inse att den kan vara lite svår i detta sammanhang. Men den handlar om landskapsplaner. När vi antog miljömålen tog vi ett beslut om landskapsplaner. Vi har föreslagit att de måste kopplas till arbetet med LBU-program så att man inte gör saker och ting dubbelt.

Jag talade just med våra tjänstemän i Landsbygdskommittén om detta. Det visar sig att det pågår åtminstone tre eller fyra olika parallella processer när det gäller landskapsplaner ute på länsstyrelser och i regioner. Här måste vi få ett stopp. Kan ni inte ställa upp på förslaget att koppla ihop saker och ting?

Anf. 177 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Det är klart att man kan tycka att man ska koppla ihop olika processer. När man gör inventeringar av olika slag kan jag också tycka att man skulle koppla in dem i ett större sammanhang. Men nu är det inte så i detta fall. Landskapsplaner görs upp på ett ställe, och LBU-planer görs upp på ett annat ställe. Det är så, och det är det som vi har att förhålla oss till. Det får vi tyvärr leva med.

Om jag uppfattade dig rätt hade skrivningarna blivit snävare om axel tre och vad den kunde innehålla. Jag kanske inte läser in samma saker som du i detta.

Jag kan tala om vad jag tycker. Jag håller med Åsa. Hon var inne rätt mycket på vad axel tre kan innehålla när det gäller småskalig livsmedelsförädling och satsningar på det. Även fiske, jakt, turism och upplevelseindustrin kan vara med.

Personligen, och jag betonar att det är personligen, kan jag också tänka mig en delfinansiering när det gäller alternativ barnomsorg. Det kan exempelvis handla om att starta kooperativa dagis på landsbygden eller en kooperativ skola. Jag kan tänka mig en del satsningar där och använda dessa medel till det.

Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m.

Anf. 178 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en lite defensiv syn att säga att nu är det så här, och nu gör vi landskapsplanerna, och sedan har de ingen betydelse för LBU. Gör man landsbygdsplaner pekar ju de ut de områden som är extra viktiga, till exempel biologisk mångfald. Det borde vara en input i det lokala arbetet med LBU-program när det gäller miljömålen. Inte när det gäller alla, men när det gäller vissa delar. Att faktiskt få dessa processer att samverka när de nu sker samtidigt, tycker jag vore viktigt.

Jag blev väldigt glad när du tog upp alternativ barnomsorg och kooperativ barnomsorg. Jag hoppas verkligen att dina åsikter inte bara blir dina personliga utan det socialdemokratiska partiets åsikter. Jag tror nämligen att den öppenheten är vad som krävs när det gäller arbetet i axel tre.

En annan öppenhet borde handla om att man ser att till exempel arbetet med att hålla bygdegårdar, lokaler och kultur öppna är någonting som skulle kunna ligga i ett Leaderprogram som en del av att öka landsbygdens attraktivitet och kanske vara en väldigt viktig del för en turistföretagare även om det inte är direkt inne i hans turistföretag. Ha därför denna breda syn, och tappa den inte! Och låt mig ha fel i fråga om hur jag tolkade regeringens skrivningar när det gällde axel tre! Då är jag väldigt glad.

Anf. 179 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag läser inte samma snävhet som du. Men det är som det är med det.

När det gäller vår syn på till exempel alternativ barnomsorg så har vi aldrig varit emot kooperativ inom barnomsorg. Jag bor själv i en stadsdel i Göteborg där vi har ett antal kooperativa dagis. Det fungerar alldeles utmärkt. Det har aldrig varit några problem. Vi har tvärtom bejakat den utvecklingen. Jag ser inga problem med det. Däremot ser jag väldigt mycket fram emot vad vi kan göra inom axel tre för att underlätta livet på landet. Men det är en annan diskussion som vi återkommer till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

17 § Jakt och viltvård

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06: MJU16
Jakt och viltvård.

Anf. 180 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! Jag vill först av allt yrka bifall till reservation 5.

Kolleger, det är nu snart bokslut för den här mandatperioden. Och när det gäller jakt- och viltvårdsfrågorna har det inte hänt speciellt mycket under dessa fyra år.

Jag ska börja med att säga att vi fram till årsskiftet hade en socialdemokrati som inte lyssnade. Man följde inte upp de beslut som man hade fattat, och man föreslog definitivt inga åtgärder.

Det som har varit mest aktuellt under denna mandatperiod och fått mest utrymme är den så kallade § 28 och som på kanslisvenska heter skyddsjakt utan föregående myndighetsbeslut. Det har handlat om vargpopulationen, och det har handlat om blyfrågan. Jag vågar påstå att på alla dessa tre områden har Socialdemokraterna tillsammans med sina stödpartier misslyckats. Men på en punkt får jag ändå ge en eloge till regeringen, och det är att man har lyssnat till det moderata förslaget om att rörelsehindrade inte ska behöva söka speciellt tillstånd, speciellt för vilken jakt och vilket antal etcetera det handlar om, för att få jaga från motordrivet fordon.

Nu hoppas jag bara att man lever upp till den utfästelse som finns i betänkandet eftersom den ännu naturligtvis inte är genomförd. Men jag ville ändå ge denna eloge. Jag tycker att det är viktigt att ge just de rörelsehindrade denna möjlighet.

Herr talman! Rovdjur väcker känslor. De väcker varma känslor. De väcker rädsla. I vissa fall väcker de till och med avsky. Och de väcker beundran och så vidare. Det som nu är för handen är att 90 % av vargpopulationen, 50 % av lodjursstammen och 30 % av björnarna finns just inom en tredjedel av landets yta. Med vetskap om denna förutsättning förstår man också varför det har blivit så mycket rubriker, speciellt i de områden där de finns.

Från moderat sida har vi inte ställt upp på någon antalexercis när det gäller hur många rovdjur som vi ska ha. Vi tyckte att det var fel väg att gå, utan man får skapa de stammar som det finns förutsättningar för och göra en avvägning med mänskliga intressen. Där har vi varit mycket tydliga och sagt att när det blir en konflikt måste alltid människornas förutsättningar värderas högre än djurens. Med detta som utgångspunkt är det betydligt mycket lättare att hantera denna typ av frågor.

Jag har under hela denna mandatperiod försökt att få Miljöpartiet och Vänstern att stå upp för att människovärdet är överställt djurvårderna. Men hitintills har jag inte fått något erkännande för detta synsätt. Måhända, herr talman, kommer det att ske i kväll.

Vi hade före jul en manifestation när det gäller rovdjurspolitiken. I Falun var det 3 000 människor, i Mora var det 2 500 människor, och i Dals-Ed var det strax efter årsskiftet 2 500 människor.

Jag vågar påstå att Socialdemokraterna inte lyssnade. De satt stilla i båten och brydde sig inte speciellt mycket om det här. Men någonting hände, för just nu är de i full panik. Kan det möjligen vara så att de började förstå att 300 000 jägare kanske är en intressant målgrupp? Det kan vara så. Tänker man därefter på att det kanske finns en tre fyra andra i varje jägarfamilj så pratar vi om uppemot en miljon väljare som man måste fundera lite mer nogsamt på.

Man försökte med att tillsätta en rovdjursutredare, man namngav vederbörande etcetera. Allt var frid och fröjd så långt. Men det gick bara några dagar så tillsatte Socialdemokraterna en egen intern grupp som skulle köra någon form av skuggutredning parallellt med utredaren. Klok som den första utredaren var så tog han sin mats ur skolan. Det här är inget annat än ett debacle och ett oskickligt hanterande av en angelägen

fråga. Nu har man för all del, fortfarande i full panik, fått en ny utredare, som jag hoppas kan slutföra sitt uppdrag.

Den kanske viktigaste symbolfrågan i diskussionerna har varit just § 28, alltså möjligheten för enskilda att utöva skydds jakt utan föregående myndighetsbeslut. Före den 1 mars i år – för fram till dess hände ingenting – gällde följande: Ett rovdjur var tvunget att göra ett upprepat anfall mot ett tamdjur för att man skulle få ingripa genom att exempelvis avliva rovdjuret. Det måste alltså vara ett *upprepat* anfall; rovdjuret skulle först tugga en gång, sedan gå ifrån bytesdjuret och sedan gå på antingen det eller det friska djuret igen. Då fick man ingripa.

Detta är fullständigt otillständigt! Det är fullständigt otillständigt att kräva att en tamdjursägare stillatigande ska åse detta. Om man inte begriper hur otillständigt det är så har man ingen som helst förmåga till empati, vågar jag påstå.

Efter den 1 mars har äntligen regeringen ändrat reglerna, men det blev naturligtvis bara en halvmesyr. Nu skulle det bara gälla djur innanför hägn. Alla lösspringande hundar i samband med jakt, katter, fåbodjur eller djur som har blivit skrämde av rovdjur och har tagit sig ur sin inhägnad är precis lika oskyddade som tidigare.

Det här är inget annat än missstro mot de 300 000 kvinnor och män som är jägare. Man tror att de ska använda sig av möjligheten att idka illegal jakt.

Nu, fem över tolv, när det börjar kännas i valvinden att man fortfarande kanske sviker på de här punkterna så öser man in 30 miljoner för att skapa någonting som heter rovdjursakutgrupp. Har ni hört någonting så sällsynt krystat? En rovdjursakutgrupp – som om en sådan skulle kunna hantera en akut uppkommen situation!

I samma förslag ska man försöka få hundarna vargrena. Det är över huvud taget inget problem. Det är ju inte hundarna som jagar varg utan det är faktiskt tvärtom. Man kan nästan tro att det är någon som inte har förstått det här över huvud taget som har lagt fram förslagen. Det finns ingen som helst efterfrågan på de här åtgärderna. Ändå lägger man fram förslagen.

Herr talman! Det börjar närma sig val. Mot den splittrade bild som man visar från regeringens sida med stödpartierna finns det nu en allians som tar fasta på människors oro och som tar fasta på möjligheten att också skapa en trygghet åt rovdjuren. Det gör vi genom att ge § 28 ett riktigt innehåll, nämligen att man har rätt att skydda sina tamdjur i alla situationer. Det är precis så man har det i Finland. Efter ett besök där i vintras kan jag avslöja att detta i fjol användes *en* gång. Det sköts en varg på grund av detta.

Det är väderkvarnar som gäller här. Med en regering stödd på partier som är jaktmotståndare i botten kan det inte bli annat än pannkaka.

Jag beklagar detta, herr talman. Jag hoppas att vi blir tillräckligt många som har engagemang i dessa frågor så att vi den 17 september väger över och vi får en allians som kan ta rätt på den här frågan, åtminstone.

Anf. 181 SVERKER THORÉN (fp):

Herr talman! För Folkpartiet liberalerna är rovdjurspolitiken och landsbygdspolitiken viktiga frågor. Det betänkande och den debatt vi nu

har skulle handla om jakt och viltvård där mycket finns att diskutera, till exempel hur vi behöver utöka jakt på säl och skarv. Men fokus hamnar som vanligt på rovdjurspolitiken. Regeringen och dess stödpartier bär ansvaret för att det blir på det viset.

Jag vill inledningsvis påminna om det som jag har lyft fram flera gånger i den här debatten – vårt ansvar både som politiker, jägare och vanliga människor ute i landet för den debatt som förs. Vi måste komma ifrån den vulgärdebatt som tyvärr ofta fortfarande dyker upp med hänvisningar till sagor när det gäller våra rovdjurs farlighet och så vidare. Det är mycket viktigt med en korrekt och saklig debatt så att vi kommer ur det elände som föregående talare här har beskrivit.

Herr talman! Debatten om rovdjurspolitiken, främst vargen, handlar om en klassisk liberal fråga – naturvården. Folkpartiet vill få en livskraftig och jaktbar vargstam i Sverige och en rovdjurspolitik som har bred acceptans. Vi anser att den socialdemokratiska regeringen har försatt rovdjurspolitiken och förtroendet för oss politiker i stor fara genom att inte fatta beslut bland annat i fråga om § 28 i jaktförordningen. När beslutet väl kom var det varken tillräckligt tydligt eller tillräckligt långtgående.

Ska vi ge förutsättningar för tolerans hos tamdjursägare mot de stora rovdjuret och minska möjligheten till avsiktlig illegal jakt måste tamdjursägare som lever i närheten av rovdjur känna större trygghet i att kunna skydda sina djur. 28:an måste vara enkel att tolka, och vi måste reglera vad djurägare och polis ska vidta för åtgärder efter att rovdjur dödats.

Regeringens beslut att ändra jaktförordningen innebär att det under vissa omständigheter blir lagligt att döda en varg som har kommit in i ett tamdjurshägn. En dödad varg ska ligga orörd på platsen tills polisen ger tillstånd till flyttning efter det att en bedömning har gjorts av om kraven i jaktförordningen har uppfyllts. Denna förändring är ett steg i rätt riktning, men otillräcklig. Folkpartiet anser att ägare av tamdjur ska ha rätt att skydda också sina frigående tamdjur, till exempel på en fåbod utan inhägnad. Detsamma gäller ägare av jakthund som attackerar av varg.

Möjligheten att försvara tamdjur och hund kan innebära att några fler rovdjur dödas varje år jämfört med nuläget. Men förslaget myndigförklarar djurägarna och ger dem ett ansvar för att inte missbruka den befogenhet de får. Visar det sig bli fallet så får det bli en återgång till de gamla reglerna. Vår och våra allianskollegers bedömning är att när tydliga regler om platsundersökning och vad djurägare och polis ska vidta för åtgärder efter det att rovdjur dödats också regleras i jaktförordningen, vilket inte är fallet i dag, så ökar rättssäkerheten för djurägare. Risken för felaktigt utnyttjande av paragrafen minskar också.

Herr talman! Mycket tyder på att det etappmål för varg som riksdagen beslutade om 2001 kommer att nås inom ett par år. Därför är det mycket viktigt att en noggrann uppföljning och utvärdering av politiken görs nu och att förvaltningsplaner förbereds även för varg. Det har vi krävt i denna kammare åtminstone de senaste två åren.

Ytterligare ett bevis på en handlingsförlamad socialdemokratisk regering är att den rovdjursutredare man har tillsatt inte har fått chansen att fullfölja sitt uppdrag utan pekpinna. Han avgick innan rovdjursutredningen hann påbörjas. När avgår den nu sittande?

Snabb kontakt, kommunikation och information direkt på lokal nivå när det behövs är lika viktigt som ett enkelt och tydligt regelverk. Om samhället kan ge information och hjälp när behov uppstår antingen vid problem eller nyetablering av till exempel varg så kan rovdjurspolitiken få det förtroende den behöver. Berörda länsstyrelser har naturbevakare, ibland tyvärr deltidsanställda, med god lokal kännedom och goda kontakter för detta arbete. Folkpartiet har redan tidigare krävt att regeringen skulle samla resurserna så att det verkligen finns tillgängliga naturbevakare i de rovdjurståta länen, speciellt där nyetableringar förväntas. Varje krona som satsas på direkt kommunikation och kontakt när det behövs är just nu mer effektiv än breda allmänna informationsinsatser.

Är det en sådan satsning som döljer sig bakom regeringens satsning på rovdjursakutgrupper med början i Värmland och Dalarna? Det är den funktion jag beskrivit som måste finnas tillgänglig och inte ett stort antal personer. Det är också viktigt att arbetet i de regionala rovdjursgrupperna och i det nationella rovdjursrådet blir effektivt och lokalt upplevs som konkret och meningsfullt.

Folkpartiet liberalerna anser att Naturvårdsverket ska ha det övergripande ansvaret att besluta i skyddsjaksfrågor. Naturvårdsverket ska kunna delegera beslut i skyddsjaksfrågor till länsstyrelse när vargstammen i Sverige bedöms vara livskraftig, precis som i dag är fallet med björn och lo. Grunderna för ett sådant beslut ska finnas angivna i lagstiftningen. I enstaka fall är skyddsjakt då och då nödvändig och även i dag fullt möjlig. Det är viktigt att påpeka det, eftersom det ofta har glömts bort i debatten. Men mycket finns fortfarande att göra för att åstadkomma snabbare kontaktvägar mellan lokal nivå, regional nivå och riksnivå.

Både länsstyrelser och Naturvårdsverk har verkligen legat på för att få departementet att underlätta snabba lokala beslut när skyddsjakt behövs, till exempel för enstaka individer som ställer till problem. Det har gällt problem som har förorsakats av björnhonor med ungar eller lohonor med ungar. I dag har länsstyrelser med fasta stammar av björn och lo möjlighet att själva besluta om skyddsjakt för enstaka individer av dessa arter. Naturvårdsverket föreslog för mer än två år sedan att 27 § i jaktförordningen skulle ändras så att länsstyrelsen också kunde meddela jakt på familjegrupper, men ännu har ingenting hänt. De här förslagen har legat i två år på departementet.

Herr talman! Att som Miljöpartiet säga blankt nej till ytterligare förändringar av § 28 gynnar, i det läge vi nu hamnat i, ingen, varken varg eller människa. Att som Socialdemokraterna varken kunna hantera frågan om § 28 eller på ett trovärdigt sätt få i gång en rovdjursutredning är förödande både för rovdjurspolitiken och för förtroendet för oss politiker.

Det är ett absolut måste att den uppföljning och de utvärderingar av rovdjurspolitiken som var planerade nu verkligen kommer i gång och resulterar i förändringar så att tamdjursägare känner trygghet i att de kan skydda sina djur och så att rovdjursvänner känner trygghet för vargstammens utveckling. Nödvärnsrätten måste naturligtvis också bli så tydlig och enkel att tolka att rättssäkerheten för både människa och rovdjur ökar.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till den gemensamma alliansreservationen nr 5.

Anf. 182 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Herr talman! Även om vargfrågan är långt ifrån det enda problemet i vår jaktlagstiftning utgör den, som vi har hört här i dag, det helt dominerande inslaget i dagens viltvårdsdebatt. Men av tidsskäl begränsar jag mig ändå huvudsakligen till vargfrågan.

De rent känslomässiga ställningstaganden som ofta präglar argumentationen får man inte bara avfärda som irrationella, men de måste självfallet ställas i relation till alla övriga argument när man gör den slutliga sammanvägningen för en ändamålsenlig rovdjurspolitik i vårt land.

Jag tar fasta på det. Det ska alltså vara rovdjurspolitiken i vårt land. Det hävdas nämligen att vargen är utrotningshotad, och så är uppenbarligen inte fallet. Vargstammen på norra halvklotet uppskattas till ungefär 250 000 individer. Motivet att ha varg i Sverige för att rädda arten från utrotning saknar i den mening relevans. En vargpopulation i vårt land på 200 individer, eller någonting i den stilen, gör varken till eller från för vargbeståndets fortlevnad här på vår jord.

Men om man med utrotningshotad i stället avser vargförekomsten begränsad till just Sverige blir problemställningen en annan. Skälet att återinföra en vargstam i vårt land är då att arten tidigare har funnits här och därmed hör till vår ursprungsfauna, och så är det nog. Mot det hävdas att den vargstam vi nu låter föröka sig inte är den ursprungliga skandinaviska rasen utan inplanterad från andra sidan Östersjön. Hur det argumentet ska värderas råder skilda meningar om.

Det finns de som pekar på faran med att ersätta inhemska raser med importerade. De tar som exempel att när vi inplanterade signalkräftan i stället för flodkräftan gick det helt snett. Man menar att detta är ett närliggande argument mot uppförökning av dagens icke-nordiska vargstam. Den degeneration som man anser sig ha konstaterat ser man med en viss rädsla på framöver. Man tror att det beror på inavel. Hur motiverat det är är svårt att säga med de meningsskiljaktigheter som råder i vargfrågan. Men det vore ju tragiskt att uppföröka en svensk stam som riskerar att bli degenererad.

Mot det invänds att genom invandring kan vi få friska vargar från öst och på det viset häva inaveln. Det är möjligt. Men om det motsatta inträffar, att degenererade vargar i stället genom utvandring till öst försvagar den stam som de har, är det då bara deras bekymmer?

En komplikation för varg i Sverige är att i de områden där vargtätheten är som störst bedrivs en för Sverige unik boskapskötsel. Den bedrivs i avlägsna skogsbygder med den sista spillran av numera utrotningshotade inhemska kreatursraser. Och de är utrotningshotade i ordets verkliga bemärkelse och således inte bara i Sverige. De är som sagt unika och därför utomordentligt angelägna att bevara för framtiden. Det är en uppgift som självfallet försvåras och till och med kan omöjliggöras om vargförekomsten är för stor. Det går inte att stängsla överallt. Det är inte realistiskt rent ekonomiskt.

Att vargtätheten har blivit besvärande hög har sin grund i att vargens spridningsområde inte alls blev det förväntade. Vargen förefaller inte benägen att fortsätta att anpassa sitt beteende till det som vi förväntade eller nästan krävde.

Vargfrågan engagerar många i samhället. Det sker ofta utifrån helt olika utgångspunkter. En avgörande uppdelning är mellan glesbygd och stad. Där är motsättningarna uppenbara och delvis självklara. Det är rent verklighetsfrämmande att försöka förneka deras existens. Den attityd glesbygden ofta tycker sig möta från storstaden är att man på landet oroar sig för vargen helt i onödan. Vargen har inte gjort människan ont på år och dag, hävdas det. Att låta barnen traska till skolbussen genom skogen där vargen hörts yla på natten sägs vara ofarligt. Men hur många lugnas av det vare sig de kommer från stad eller land? Den besserwisserattityd som bemöter glesbygdens oro väcker därför begriplig upprorsstämning på sina håll.

En helt avgörande fråga som har långtgående principiell räckvidd är denna: Är det förenligt med en solidarisk samhällssyn att en viss kategori medborgare, i en viss landsända, i ett visst avseende påtvingas en återgång till tidigare generationers levnadsvillkor med motivering att så här har det varit förr? Den frågeställningen inrymmer svåra avvägningar.

Under de 150 år som gått sedan vi hade en vargstam i Sverige har oerhört mycket förändrats, till exempel våra levnadsvanor, vårt sätt att se på naturen och umgås med den, städernas tillväxt och landsbygdens avfolkning, behovet av rekreation och så vidare. Jord- och skogsbruk, industrier och kommunikationer har förändrats till dagens komplicerade samspel. Inte bara vi människor, utan också flora och fauna har anpassats. Att under de förhållandena införa en sedan 150 år försvunnen faktor i dagens mångfasetterade och integrerade samhälle är ett vågspele. Vad skulle reaktionen bli om riksdagen beslöt att återinföra 200 hästdroskor i Stockholmstrafiken?

Exemplet kan låta parodiskt, men just så upplever en stor del av medborgarna den jaktlagstiftning som åläggs dem från huvudstaden. Den så omtalade subsidiaritetsprincipen – att besluten ska fattas på lägsta möjliga nivå – sätts alltför ofta ur spel. Ändå finns lysande exempel på hur ändamålsenlig den kan vara i olika viltskyddssammanhang. Från att ha reglerats på riks- och länsnivå har vi i dag ett system för reglering av älgstammen där besluten tas på bygdenivå med ett minimum av byråkrati. Vildsvinsstammen utvecklas snabbare än byråkratin hinner med. Därför fattas nu de beslut som behövs på lokal nivå.

Den organisation för viltvård som vuxit fram på lokal nivå under senare decennier är så ändamålsenlig att den tillåtits överta statliga organs tidigare uppgifter. Här handlar det om vårt ädlaste högvilt, älgen. Men så snart det gäller rovdjursförvaltning är plötsligt misstänksamheten mot lokalt beslutsfattande närmast total. Där gäller teori mot praktisk erfarenhet. Varför inte i stället förse den lokala nivån med mer av rådgivning och mindre av beslut, även när det gäller rovdjursförvaltning?

Dessvärre hotar utvecklingen att gå motsatt väg. Det främlingskap glesbygden kan känna inför beslut som fattats i Stockholm kommer inte att bli mindre när besluten i stället tas i Bryssel. Kanske bör vi hämta inspiration från Finland, som inte tvekat att utmana EU i just vargfrågan och inte, som vi, bara accepterar vad EU föreskriver. Dessutom tycks EU-domstolen ha lagt ned sin talan mot Finland, vilket ju är en stor framgång för Finland.

Med detta sagt hoppas jag att jag har lyft upp åtminstone några omständigheter som måste vägas in i den lagstiftning som vi förhoppningsvis ska komma fram till. § 28 uppfyller inte rimliga krav på ändamålsenlig vargpolitik. Nästan alla delar den uppfattningen. Möjligheten att freda tamdjur mot varg måste utökas. Principen att kunna avvärja angrepp av varg på tamdjur i ett tidigare skede än som nu är tillåtet är en nödvändighet för att jaktlagstiftningen över huvud taget ska vinna erforderlig acceptans. En principiell 200-metersgräns kan vara realistisk och bör utgöra förutsättningen för den slutliga utformningen av lagstiftningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Anf. 183 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! Då var det dags igen att ge sig in bland jakten och viltet. I det här betänkandet behandlas många olika aspekter på viltvård, jakt och rovdjursituationen.

Varför väcker då rovdjuren så starka känslor hos människor – i synnerhet vargen? Hur kommer det sig att av alla svenska rovdjur har just vargen blivit en onskans symbol i många människors ögon? Är det månntro sagan om vargen och Rödluvan som har påverkat? Vargen, som är alla hundars stamfader, borde rimligen vara ett djur som är beundrat för sitt mod och sin styrka. I dag handlar många reportage om upplevd rädsla, upplevelser av för många vargar, upplevelser av för lite älg och upplevelsen att jakten och friheten inskränks.

När det påstådda får större betydelse än fakta så lönar det sig att skrämna upp folk. En del, speciellt inom jaktkretsar, upprepar ständigt mantrat att rovdjurspolitiken har havererat. En påstådd sanning som upprepas tillräckligt högt och tillräckligt många gånger blir till slut upplevd som en verklig sanning för många människor. Så har det blivit med motståndet mot varg.

Helt i linje med den ibland ganska aggressiva agitationen har den stora opinionsundersökning som presenterades av Fjällmistra i början av året helt hamnat i bakvattnet. Undersökningen visar att utslaget på hela Sverige stöder mer än 85 % riksdagens mål för lo, järv, björn och varg. Samtidigt med detta visar undersökningen att det finns ett starkt förtroende för Naturvårdsverket, länsstyrelserna och naturvården.

Vänsterpartiet har i detta betänkande två reservationer tillsammans med Miljöpartiet de gröna. Den ena reservationen baseras på en motion som bland annat handlar om vargstammens livskraft och genetik. I motionen beskriver vi problemet med att varg från den rysk-finska vargstammen har svårt att, eller nästan omöjligt kan, ta sig in till Sverige från sin hemvist för att utbyta välbehövligen gener. Det borde finnas ett naturligt flöde av varg med nya gener österifrån, men så är det tyvärr inte nu. De som försöker komma hit från öster försvinner eller dödas innan de når fram till den svensk-norska populationen.

Den andra reservationen baseras på en motion om rovdjurspolitiken i stort och handlar om att ge Naturvårdsverket i uppgift att minska antalet rovdjursdödade tamdjur. I vänsterpartimotionen har vi begärt att Naturvårdsverket ska ges i uppgift att vidta åtgärder för att minska antalet rovdjursdödade tamdjur. Exempel på åtgärder som vi tror kan utredas för att minska antalet rovdjursdödade tamhundar är andra jaktmetoder, jakt

utan frigående hund, jakttider, speciella jaktregler i rovdjurstata områden och åtgärder för att skrämja bort rovdjur i stället för att döda dem.

År 2004 dödades åtta hundar av varg, nästan samtliga i samband med jakt. De andra rovdjuren dödade ett mindre antal hundar. För den drabbade hundägaren är detta givetvis en stor förlust, men det är en risk man medvetet tar när man släpper sin hund vid jakt.

Det blir svårt att uppnå riksdagens mål när det gäller både antalet rovdjur och var i landet de ska finnas. Riksdagen tog 2001 beslut om en ny rovdjurspolitik. Mål sattes upp för hur rovdjursstammarna ska växa. Utvecklingen fram till nu har varit tillfredsställande för lo och björn, men när det gäller varg och järv har det gått långsammare. Arterna skulle kunna breda ut sig i sitt naturliga utbredningsområde, och för vargen betyder det hela landet utom Öland och Gotland. För järven är det naturliga utbredningsområdet nästan hela fjällkedjan, men här har det gått sämre med att nå etappmålet.

Vi behandlar också skarv i vårt betänkande. Det är ju så att allmän jakt på skarv inte är tillåtet i nuläget enligt det gemenskapsrättsliga regelverket. Viss skydds jakt på skarv har beslutats i Sverige, och kommissionen har öppnat ett ärende rörande om denna jakt är förenlig med gemenskapens regler eller inte. I dag förekommer det skydds jakt på skarv bland annat i Hjälmarens. Många fiskare är också kritiska till skarven för att den äter mycket fisk. Den är också en duktig dykare och kan ta fisk från näten på ganska stora djup. Jag själv hoppas på havsörnens fortsatta utbredning och dess förmåga till jakt på skarv. Havsörnens antal ökar, och det kan leda till en minskning av skarvens antal.

Den 30 september 2006 ska uppdraget angående älgförvaltning redovisas av utredaren. Då får vi se om ett förslag lämnas som bygger på en förvaltningsmodell som är anpassad till älgstammens lokala ekologiska förutsättningar. Målet ska ju vara en livskraftig älgstam av hög kvalitet. Stammen ska vara i långsiktig balans med betesresurserna, och älgstammens storlek ska genom lämplig avskjutning vara anpassad till betestillgången, de areella näringarna och trafiksäkerheten. Men detta är en fråga som får hanteras efter valet – kanske med många nya ledamöter i miljö- och jordbruksutskottet.

Viltskador på växande skog är ett stort och allvarligt problem för skogsproduktionen. Ett annat stort problem är trafikskadat vilt. Skadade djur kräver eftersök. Att göra kvalificerade eftersök vid skadeskjutningar och viltolyckor kräver högt kvalificerade hundförare och hundar med stor rutin. Sverige har i dag en organisation för viltolyckor som i vissa delar är väl utformad.

Vad som är mindre bra är att det inte finns någon kvalitetssäkring av de eftersöksekipage som ingår i organisationen. Vi borde kanske titta på den danska modellen till eftersöksorganisation. De som ingår i eftersöksjaktlag i Danmark har ett certifikat på att de är eftersöksjägare och har ett annat stöd i den danska jaktlagstiftningen. Det troliga är att de får en höjd status på eftersöksjakten i Danmark. Det kanske vi skulle titta lite närmare på även i Sverige.

Slutligen, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 13.

Anf. 184 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag har några frågor till Kjell-Erik Karlsson med anledning av hans anförande. Han hänvisar till en undersökning som säger att 85 % stöder den förda rovdjurspolitiken. Då är min fråga: Anser Kjell-Erik Karlsson att människor som bor utanför rovdjursområdena ska ha samma inflytande över den typen av frågor som de som bor i områdena?

Sedan säger Kjell-Erik Karlsson att man får försöka jaga utan hund. Då skulle jag vilja ha en kort jaktlektion i hur man jagar björn utan hund, när man inte får använda åtel. Det skulle vara sällsynt intressant att få höra hur det ska gå till.

Vidare säger Kjell-Erik Karlsson att 800 dödades i Finland, om det nu var i fjol. I själva verket har man mellan 200 och 300 vargar, och i snitt dödas 55 vargar per år. Jag vill bara upplysa om det.

Kjell-Erik Karlsson säger också att man ska kvalitetssäkra eftersök. Innebär det att han också är beredd att stå för fiolerna? I dag sker nämligen det allra mesta eftersöket utan någon som helst ersättning. Är Kjell-Erik Karlsson beredd att skjuta till budgetpengar för detta?

Avslutningsvis: Hur är det nu med Vänsterpartiet, är människovärdet överställt djurvärdet?

Anf. 185 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! När det gäller människors inflytande på rovdjurspolitiken har alla samma inflytande, men jag förstår ju vad Bengt-Anders Johansson egentligen syftar på. När man har ett stort rovdjurstryck där man bor vill man naturligtvis ha ett större inflytande på den behandling av rovdjuren som sker. Men vi har som medborgare, och som politiker, ett ansvar för att ha en rovdjurspolitik för hela landet. Det handlar alltså om att vi ska slå vakt om ett ekosystem, och där har vargen och de andra rovdjuren sitt berättigande.

När det sedan gäller jakt utan hund har jag inte talat om jakt utan hund utan om jakt utan frigående hund. Det var det jag sade. Släpper man sin hund lös när man jagar är man som hundägare också medveten om och beredd på vad som kan ske med hunden. I sitt anförande nämnde Bengt-Anders att det är vargen som söker upp hunden, men jag vet att hund också söker upp varg.

Beträffande eftersök och att vara beredd att stå för fiolerna, alltså för pengarna till det, är jag beredd att från Vänsterpartiets sida driva frågan om att få fram budgetmedel för att få en effektiv eftersökning och kunna ge den ersättning som behövs. I första hand är det emellertid fråga om att få en certifiering och rättighet att göra eftersöket utan att först, innan man går ut på eftersök, behöva vidta en mängd olika åtgärder. Det handlar alltså om att få gå in på annans mark, om att kanske först behöva ringa ett visst antal markägare. Det kan under tiden innebära mycket lidande för djuret.

Anf. 186 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Kjell-Erik Karlsson sade alltså att man ska ha samma inflytande över rovdjurspolitiken om man bor på Strandvägen i Stockholm som om man bor mitt i ett vargrevir. Det är intressant att svenska folket får ta del av denna centralistiska koncentrationspolitiska syn, att

det är folkflertalet i storstäderna som ska avgöra levnadsvillkoren på landsbygden. Mycket intressant! Det ska vi ha med oss i valrörelsen.

Jag vågar påstå att Kjell-Erik Karlssons politik när det gäller hundar och användning av hundar i jakt kommer att innebära att vi snart dessutom får ett björnproblem på halsen i det här landet. Att jaga björn med ledhund är så ineffektivt att möjligheten att skatta björnstammen väsentligt minskar.

Dessutom säger Kjell-Erik Karlsson till eftersöksjägarna att de inte är effektiva. Det är vad han säger i riksdagens talarstol. De är inte effektiva. De orden kan stå helt opåtalade. Jag kommer att på något sätt försöka se till att jägarkåren får del av den synen.

Jag fick inget svar när det gällde människovärdet i förhållande till djurvärdet. Är det inte längre prioriterat att tala om de frågorna i Vänssterpartiet, eller är det som vi säger i Småland "uhälligt" att tala om dem?

Anf. 187 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! Det är inte fråga om att det är "uhälligt". Människan ingår i ett ekosystem, precis som djuren. Alla har ett berättigande att finnas till. Det bör vara ett tillräckligt svar.

Sedan gällde det Bengt-Anders Johanssons uttalande om centralistisk syn och vem som ska ha inflytande över rovdjurspolitiken. Jag trodde att det var så i politiken att alla människor har rätt att rösta och påverka politiken. Alla som är röstberättigade har rätt att delta i valet och på det sättet påverka den politik som ska utformas. Däri ligger även den svenska rovdjurspolitiken som alla människor, oavsett var de bor, har rätt att vara med och påverka ifall de har rösträtt.

Anf. 188 CLAES VÄSTERTEG (c):

Herr talman! Som tidigare nämnts handlar betänkandet som vi i dag debatterar om jakt och viltvård. Men som i alla andra sammanhang när vi diskuterar jakt och viltvård kokar det hela ned till rovdjurspolitiken. Det är nämligen få saker som engagerar människor på landsbygden så mycket som den rovdjurspolitik vi har – eller jag kanske ska säga den brist på rovdjurspolitik som vi har. Det är så man upplever det på många håll runtom i landet. Det finns ingen rovdjurspolitik värd namnet. Man har inget förtroende för hur den lagstiftning som formats i det här huset fungerar.

Jag vill att vi i Sverige ska ha en livskraftig rovdjursstam. Men för att vi ska kunna ha det krävs att vi har en rovdjurspolitik som har människors acceptans och som människor har förtroende för. Jag vågar påstå att så inte är fallet i dag. Vi har därför ett ansvar att se till att det finns en lagstiftning som är tydlig och tar människors oro på allvar.

Det finns nämligen en stor oro bland människor runtom i landet för hur deras livssituation ser ut i dag och hur den ska se ut i framtiden. Det väcker engagemang, det väcker känslor, det väcker debattlusta och det väcker en vilja att kunna påverka. Det är få andra frågor som fyller bygdegårdar runtom i landet eller får 3 000 människor att åka till Falun för att diskutera en speciell fråga. Få frågor väcker ett sådant engagemang som just frågan om rovdjurspolitiken.

Jag bor själv inte i ett rovdjurstått område. Jag är inte heller jägare, och jag har ingen boskap som är hotad. Därför kan jag inte till hundra

procent sätta mig in i den rädsla och den oro som många människor ger uttryck för inför mig, men jag märker att det hindrar dessa människor i deras dagliga värv. Den oron och rädslan hindrar möjligheterna till utveckling på landsbygden, det som vi debatterade tidigare i dag. Därför har vi ett ansvar för att förändra detta.

Många är de djurägare som drabbats av rovdjursangrepp. Många av dem har också i stort sett tvingats stå och se på när deras tamdjur har angripits. Vi vet att en del har valt att inte se på, och vi har också kunnat se vilka konsekvenser det har fått. Därför är det så oerhört viktigt, återigen, att vi får en lagstiftning som har människors förtroende. Men det är också viktigt att den är tydlig, så att jag som enskild individ och som medborgare vet hur jag ska bete mig.

Den förändringen av 28 § som regeringen har gjort är inte ett steg mot att öka förtroendet för lagstiftningen, att öka tydligheten, utan snarare tvärtom. Den kommer att få motsatt effekt, tror jag. Därför vill vi, precis som övriga partier i alliansen, se en förändring av 28 §. Jag yrkar då, precis som de andra, bifall till reservation 5 om en förändring så att den enskilde har möjlighet att skydda sina tamdjur.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis beröra beslutsnivåerna. Rovdjurspolitiken handlar för mig och Centerpartiet nämligen också om en demokratifråga. Det handlar om att de som berörs kan vara med och påverka sin egen situation och att de kan känna en närhet till beslutet. Därför vill vi se en decentralisering av beslutsnivån när det gäller skydds jakt på rovdjur. Om tamdjur i något sammanhang har blivit utsatta i stor mängd vill vi flytta ned beslutsnivån när det gäller rätten att bedriva skydds jakt på rovdjur till läns- och regionnivå. Det är en demokratifråga. Det handlar också om att vi ska få den här ökade acceptansen och ta till vara den möjlighet som finns på landsbygden.

Jag och Centerpartiet vill se en livskraftig rovdjursstam, men vi vill också ha en rovdjurspolitik som är värd namnet. Jag kan inte annat än konstatera att den rovdjurspolitik som finns i dag har havererat, och för att det ska kunna bli en riktig rovdjurspolitik krävs det ett regeringsskifte.

Anf. 189 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman och ledamöter! Ja, rubriceringen på den här debatten är kanske fel, som många har sagt. Betänkandet heter ju *Jakt och viltvård*, men det handlar om rovdjuren, och av rovdjuren är det vargen som vi debatterar.

Hur har då den här debatten låtit när det gäller de flesta talarna? Är det ett antal bekymrade talare som har äntrat talarstolen och sagt att ett av våra stora rovdjur har svårt att överleva i Sverige? Har man sagt att det bara finns hundra djur kvar och att stammen dessutom är genetiskt degenererad och efterlyst åtgärder för att vi ska kunna få en större och en livskraftigare stam?

Nej, så har det faktiskt inte låtit, utan de flesta talarna har talat om utökade möjligheter att få skjuta de här hotade djuren. Är inte det märkligt i tider då väldigt många människor är miljöengagerade, då många pratar vackert om biologisk mångfald och om att de arter som finns naturligt ska ha rätt att fortsätta att finnas? Är det inte en konstig tonvikt på debatten? Är det så att högljudda grupper ute i landet pressar politikerna så att de inte vågar stå emot?

Kjell-Erik Karlsson nämnde den här opinionsundersökningen. Hur ser det ut med stödet för rovdjuren? Det som inte nämndes var väl att det även i de rovdjurstäta områdena är en klar majoritet för rovdjuren och för rovdjurspolitiken. Och kvinnor är mer positiva än män.

Men det har ändå hänt en del positivt när det gäller rovdjurspolitiken. Jag är väldigt glad åt att det i budgeten blev en extra satsning på 30 miljoner kronor per år till utökade informationsinsatser och till utvecklingsarbete, bland annat. Länsstyrelserna i de rovdjurstäta områdena går ju på knäna och behöver den här satsningen. Jag tycker att det är en väldigt framåtsyftande satsning. Det är en mycket bättre lösning på problemet, när det gäller de diskussioner som finns, än att man ska få skjuta ännu mer av en art som det bara finns drygt hundra djur av, kanske 130.

Jag har en fråga till er som har varit uppe och debatterat för ökade möjligheter att skjuta varg. Om det hade funnits 130 älgar i hela landet, hade ni då också argumenterat för att man skulle få skjuta mer?

Jag tänkte säga lite grann om en reservation som vi i Miljöpartiet har tillsammans med Vänsterpartiet. Det gäller en förändring av jaktförordningens 27 §, så att det för att man ska få bedriva skydds jakt på till exempel en enskild varg ska krävas att den ska orsaka allvarliga skador. Bara om den orsakar allvarliga skador ska man få skjuta.

Vi har tagit upp den här frågan med anledning av Ringvattenvargen. Naturvårdsverket tog ett skydds jaks beslut den 14 februari 2005. Det var ett tragiskt beslut eftersom den hade tillfört nytt genetiskt material till en vargstam som har stora problem med genetisk utarmning.

Naturvårdsverket skriver i sitt beslut: De skador på tamdjur som vargen har orsakat är inte sammantaget så allvarliga att de kan motivera ett beslut om skydds jakt med stöd av 23 a § jaktförordningen.

Därför använde man i stället 27 § där det talas om jakt på enskilda djur som orsakat allvarliga olägenheter. Det är det här vi skulle vilja ändra till att det bara skulle vara allvarlig skada. Men det är inte det som är så jätteintressant. Det som är jätteintressant är vad ni i majoriteten har skrivit i betänkandet som grund för avslag på motionen. Lyssna nu, alla som är intresserade av frågan! Så här skriver man:

Utskottet kan rörande motion MJ325 konstatera att regelverket är konstruerat så att 23 a § jaktförordningen föreskriver vissa allmänna förutsättningar som måste vara uppfyllda vid alla typer av skydds jakt.

23 a § ska alltså alltid vara uppfylld.

Sedan står det:

Det är således inte så att 23 a § och 27 § utgör alternativa grunder för beslut om skydds jakt, där kraven i det sistnämnda stadgandet är lägre ställda än i det förstnämnda. Då yrkandet synes grunda sig på ett missförstånd av det gällande regelsystemet avstyrker utskottet motion MJ325 från Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Här skriver alltså majoriteten att det som Naturvårdsverket har gjort är fel. Naturvårdsverket har ju först sagt att 23 a § inte räcker, och utskottsmajoriteten säger att den alltid måste vara uppfylld, oavsett vilken paragraf man sedan använder. Alltså har Naturvårdsverket gjort fel. Då känns det här ändå riktigt bra, trots att vår motion kommer att bli avslagen. När nu riksdagen har klargjort hur författningen ska tolkas kan knappast Naturvårdsverket gå emot detta i kommande fall. Det är fantastiskt fint att få det här klargörandet, och jag tror att utskottsmajoriteten

har rätt. Det är nog egentligen inte vi och Vänsterpartiet som har missuppfattat lagstiftningen, utan vi har utgått från hur Naturvårdsverket har tillämpat den. Och Naturvårdsverket har tillämpat den felaktigt. Antingen har man missförstått den, eller också har det skett medvetet.

Rovdjurspolitiken har havererat, säger en del. På sätt och vis kan man säga att den har havererat därför att rovdjurspolitiken och det rovdjurspolitiska beslutet byggde på att vi skulle få nytt genetiskt material österifrån. Vargar skulle vandra in så att vi skulle få en livskraftigare stam. Det har inte hänt. Jo, det har kommit in vargar österifrån, men de har aldrig överlevt så länge att de har kommit ned till andra vargar och kunnat bidra med nytt genetiskt material. De har blivit skjutna antingen illegalt eller genom beslut av Naturvårdsverket. Därför är det väldigt positivt att Rovdjursutredningen nu ska titta på vilka möjligheter som finns att förbättra det genetiska materialet.

En fråga som nämns väldigt mycket gäller möjligheter att skjuta utanför hägn. Problemet är att alla inte följer lagstiftningen. Om alla följde lagstiftningen skulle det inte vara något problem, men i och med att vi har en illegal jakt skulle det vara väldigt svårt att bevisa.

Om man påstår att man har skjutit en varg innan ens hund är skadad, vem ska veta vad som är sant? Utskottet pekar enigt på det stora problemet med illegal jakt. Varför tillföra ett sådant stort problem när det gäller bevisfrågan?

Det allra största hotet mot tamdjur är nog de lösspringande hundarna. Jag vill ändå inte förbjuda dem. De tar både får och andra smådjur. Men det är ett problem som aldrig nämns, och det saknas statistik.

Anf. 190 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det skulle vara intressant att få höra Åsa Domeijs glädje för de 30 miljonerna uttryckt i på vilket sätt detta kommer att öka möjligheten för människor som känner vanmakt att hantera denna vanmakt. Jag har nästan en misstanke om att Åsa Domeij har på ett aktivt sätt möjligen bidragit till att utforma de här reglerna. Det är min första fråga.

Det är intressant att höra att anledningen till att man inte kan öppna 28 § till att gälla även utanför hägn skulle vara att alla inte följer lagstiftningen. Hade vi den utgångspunkten för vårt samlade lagstiftningsarbete skulle vi inte stifta någon lag, eftersom det alltid är någon som bryter mot någon.

Det vore likadant med hastighetsbegränsningarna. Då kan vi heller inte ha några hastighetsbegränsningar, eftersom det alltid finns någon som bryter mot dem. Det är också en intressant infallsvinkel i den här delen.

Det skulle vara intressant att höra på vilket sätt de 30 miljonerna kommer att förbättra för de människor som i dag upplever att de är kringrädda av bestämmelser för att kunna skydda sina tamdjur.

Anf. 191 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Jag fick inte heller något svar på frågan om hur de som har djur som kanske hotas av jakthundarna kan bekämpa sin vanmakt. Jag har till exempel utekatter, och det finns mycket lodjur där jag bor. Jag vet att det är en risk när jag har lösspringande djur, och det händer också att det försvinner katter.

Det är samma sak om man ger sig ut på jakt. Det finns då en risk om man har lösspringande hund. Men det finns andra mycket större risker för de lösspringande hundarna, och de lösspringande hundarna i sig är rovdjur som hotar andra tamdjur.

De 30 miljonerna ska gå till utvecklingsprojekt av olika slag. Det handlar också om att förstärka länsstyrelserna, som är jätteglesa för pengarna. Bengt-Anders Johansson sade tidigare att de inte var efterfrågade. Länsstyrelserna är oerhört glada för det här stödet och för att kunna jobba mycket mer seriöst med de här frågorna tiden framåt.

Jag kan också tänka mig att fåbодукare som kan få stöd för vallningsåtgärder blir oerhört glada. Det är väldigt få sådana djur som har tagits. De kan ändå få tryggheten och få ett stöd för att valla sina djur. Det måste vara väldigt positivt.

Sedan till synen på att det finns människor som bryter mot lagen. Måste man vara säker på att alla följer lagen när man har lagstiftning? Givetvis inte. Men här handlar det om djur som har oerhört svårt att överleva i Sverige.

Ett enigt utskott har skrivit: Därefter har utskottet i samband med behandling av frågor som rör illegal jakt uttalat att den illegala jakten är det största hotet mot dagens rovdjursstammar.

När det gäller kriminalitet behöver det inte vara en så väldigt stor grupp som orsakar ett problem. Där är vi eniga i utskottet om att den illegala jakten är ett väldigt stort problem.

Anf. 192 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag kan möjligen förstå att länsstyrelserna har mycket att göra. Man ska dessutom nu sätta in dem i rovdjursakutgrupper. Det står i pressmeddelandet att de ska inrättas på länsstyrelser och ska rycka ut snabbt vid rovdjursangrepp, oro för angrepp eller förekomst av rovdjur. Gruppen ska ledas av en tjänsteman på länsstyrelsen.

Det är klart att det blir mycket att göra om de ska hantera det genom att de ska rycka ut. Detta saknar rim och reson i min värld när det gäller att kunna åstadkomma en trygghet för de människor som känner sig hotade att det kommer en tjänsteman flygande och flängande ett par timmar efter att någonting har hänt.

Sedan gäller det frågan om jakthundarna och de skador som de åstadkommer. Det är faktiskt så att de har en ägare. De ägarna är oinskränkt ansvariga för vad hundarna åstadkommer. Därför är det ganska tydligt vilket ansvar som hundägarna har.

Herr talman! Avslutningsvis får även Miljöpartiet en sista chans den här mandatperioden när det gäller värderingen av människor och djur. Finns det något utrymme för en gradering? Det fanns det inte hos Vänsterpartiet. Man vet inte vem som är mest värd, ett djur eller en människa. Frågan är: Vet Miljöpartiet det så här kort före valet?

Anf. 193 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:

Herr talman! Jag kan börja med den sista frågan. Jag kan ta ett praktiskt exempel. Du och jag, Bengt-Anders, är ute och åker skidor på isen. Som sällskap har vi en varg. Vargen åker inte skidor. Han eller hon springer. Så hamnar du och vargen i en vak. Då lovar jag att jag räddar dig med all min kraft.

Men det är inte riktigt den typen av problem som vi diskuterar. Här diskuterar vi om de arter som finns naturligt ska kunna finnas. I ett samhälle där vi har det oerhört bra borde vi kunna få en viss konkurrens om bytena ute i skogen. Det är väl ofta vad det handlar om. Det borde vi ha råd med.

Sedan gäller det ansvaret för de djur som man har. Om man nu släpper lös sin hund har man väl ett ansvar för att man tar en sådan risk. Det är precis som om jag släpper lös mina katter. Det finns en risk där. Den måste man vara beredd att ta.

Jag skulle heller inte vilja förbjuda jakt med lösspringande hund, trots att de tar en hel del tamdjur. Även om man skulle få reda på vem som ägde hunden och ägaren betalar en ersättning kan det ändå aldrig dämpa sorgen.

Anf. 194 RUNE BERGLUND (s):

Herr talman! Vi har nu vår sista debatt om jakt och viltvård för den här valperioden. Mitt anförande kommer liksom många av de andra att handla om rovdjuren och deras förvaltning.

Den rovdjursituation vi har i dag har sin utgångspunkt i 1960-talet när vi vände från utrotningspolitik till bevarande och utveckling av rovdjursstammarna. Det skedde via Bernkonventionen år 1982. Den företräkar skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö.

Konventionen om biologisk mångfald utarbetades i Rio de Janeiro, och sedan kom habitatdirektivet. Det skedde i början på 90-talet. Det är viktiga dokument som påverkat det svenska arbetet med en svensk mångfaldspolitik. Det betänkande som antogs av den borgerliga majoriteten i riksdagen i december 1993 fick heta *Strategi för biologisk mångfald*. Någonstans där har vi utgångspunkten för dagens svenska rovdjurspolitik, och alla var med.

Vi har sedan dess utrett rovdjurspolitiken specifikt. År 2000 kom propositionen *Sammanhållen rovdjurspolitik* med förslag om antal föryngringar när det gäller de fyra stora rovdjuren och kungsörnen. Riksdagens betänkande behandlades år 2001, där vi fastställde nationella mål för hur många föryngringar varje djurart ska ha.

Vi angav miniminivåer när det gäller antalet djur avseende björn och lo samt etappmål för järv och varg.

Nu när det gått fem år kan vi börja se effekterna av våra beslut. Det är säkert inte fel på uppsatta mål just som mål betraktade. Men det finns en del att fundera på när det gäller förvaltningen av rovdjursstammarna. Några av oss som har rest land och rike runt och varit på välbesökta rovdjursdebatter under valperioden kan vittna om den kritik som framförts mot att vi inte har en regional förvaltning av alla stora rovdjur. Det gäller särskilt vargen som har etablerat sig på ett sätt som ingen hade kunnat förutse, med en stark koncentration till Mellansverige och den sydligaste delen av Norrland.

Vidare handlar det om att vi har en nödvärnsparagraf i jaktförordningen som inte medger att man på ett rättssäkert och rimligt sätt kan skydda sina tamdjur vid eventuella angrepp från rovdjur. Regeringen ändrade 28 § jaktförordningen den 1 mars, som några här har påpekat, så

att tamdjur i hägn får skyddas redan vid första angreppet om man inte kan skrämma bort angriparen. Men det anses inte tillräckligt.

Det har varit svårt att komma vidare i paragrafens revidering genom politiskt samarbete. Därför har vi socialdemokrater bildat en partiintern jakt- och viltvårdsgrupp som har i uppgift att gå vidare och att försöka att längre fram komma med förslag som klarar ut 28 § jaktförordningen så att nödvärn kan tillämpas på ett rättssäkert sätt i alla situationer där rovdjur angriper tamdjur. Den frågan är lite av en nyckelfråga för om den framtida rovdjurspolitiken ska bli lyckosam eller inte.

Vi ska inte dölja att det finns en förtroendekris mellan olika intressegrupper i den här frågan. Det finns de som tror att utvidningen av nödvärnsparagrafen innebär att fler rovdjur kommer att skjutas. Den förtroendeklyftan måste överbryggas för att vi ska få en stabil och förtroendefull rovdjurspolitik i Sverige.

Det är den känslan som landsbygdsbefolkningen framför till oss när vi är ute på besök i bygderna. Många anser att livskvaliteten har försämrats avsevärt sedan rovdjuren etablerat sig i deras omgivning. Kanske handlar det mest om känslan av att ingen omgående tar tag i akuta situationer där rovdjur är inblandade. Där hoppas vi att det blir bättre i framtiden när vi tillför ökade resurser.

Det finns också de som tycker att det är en rikedom att få tillbaka rovdjuren i den svenska naturen. Det måste sägas att det kan vara så om vi lär oss att förebygga och hantera de problem som kan uppstå.

Vår uppgift här i riksdagen är att balansera olika åsikter och viljor. Personligen upplever jag att vi under den gångna valperioden haft svårt att klara den uppgiften. Det har varit mycket för och emot. Det har vi också hört här i kväll.

Naturligtvis har vi noterat stämningarna ute i bygderna och insett att vi inte kan ha en rovdjurspolitik som har så låg trovärdighet som just nu är fallet i de områden där det finns stora koncentrationer av rovdjur.

Det är den erfarenheten som ligger till grund för regeringens beslut att utvärdera rovdjurspolitiken. Nu har regeringen tillsatt en utredare som fått i uppgift att analysera rovdjursstammarnas tillväxt och att sedan komma med förslag om hur rovdjurspolitiken ska utvecklas. Det är välkommet. Vi behöver en ansvarsfull rovdjurspolitik som är väl förankrad hos hela befolkningen.

Det blir en svår men nödvändig uppgift att försöka minska de konflikter vi i dag har. Vår ambition är att både jakt och viltvård ska kunna vara en viktig del av människornas vardag även i framtiden. Vi vill inte att människor på landsbygden ska känna sig marginaliserade, att ingen lyssnar på deras synpunkter. Vi vill ha en rovdjurspolitik som är i samklang med både människorna och naturen – socialt, ansvarsfullt och ekonomiskt.

Utredaren har ett brett uppdrag att se över hela rovdjurspolitiken. Alla områden som nu har kritiserats starkt kommer att finnas med och belysas i utredningen: samverkansfrågor, förvaltning, organisation, etappmål och miniminivåer, genetiska möjligheter, ersättningsfrågor med mera.

Jag har i huvudsak uppehållit mig vid rovdjursfrågorna i detta mitt kanske sista anförande i Sveriges riksdag. Betänkandet innehåller också många andra angelägna motioner inom området jakt och viltvård som jag

inte har berört i mitt anförande. Det betyder dock inte att jag tycker att de är mindre viktiga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 195 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Herr talman! Det var intressant att lyssna på Rune Berglund. Det fanns i hans anförande också en del positiva tongångar. Men om jag tolkar det som Rune Berglund säger kopplat till den verkliga politik som förs får jag det inte riktigt att gå ihop. Det som här anfördes vittnar om en vilja att kunna lösa de här frågorna – det tycker jag är bra – och att lösa det här på ett sådant sätt att otryggheten och vanmakten minskar på landsbygden.

Men i det här fallet är det väl på det sättet – så tolkar i alla fall jag det – att Miljöpartiet och Vänsterpartiet har ett väldigt stort inflytande över hur rovdjurspolitiken fungerar i det här landet. Kanske har regeringen lyssnat för mycket på dem vid förmandet av den.

Också nu när vi ser den senaste uppgörelsen i form av vårpropositionen ökar kostnaderna för den rovdjurspolitik vi i dag har i vårt land. I dag med de här förändringarna kommer den totala kostnaden att vara hela 125 miljoner kronor utöver länsstyrelsens personalkostnader. Det skulle vara intressant att höra Rune Berglunds motivering för att det ska vara en så stor total kostnad för den svenska rovdjurspolitiken.

Anf. 196 RUNE BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Det är klart att rovdjurspolitiken kostar pengar. Vi har, som jag sagt, hållit på i varje fall alltsedan början av 1990-talet med att bygga upp rovdjursstammar, och det arbetet pågår fortfarande. Det är alltså inte på något sätt så att arbetet är färdigt; det har ju både ni och jag beskrivit här i dag. Antagligen måste det till ännu mer resurser innan vi kommer till ett läge där vi har en acceptans från alla parter för en bra rovdjurspolitik i Sverige.

Anf. 197 CLAES VÄSTERTEG (c) replik:

Herr talman! Det är klart att vi kan ha en viss kostnad för rovdjurspolitiken. Men 125 miljoner kronor är oerhört mycket pengar både för mig och för många andra runt om i Sverige. Och det är klart att det i förhållande till den totala statsbudgeten är lite pengar, men jag vet bra många saker som vi skulle kunna använda de 125 miljoner kronorna till. När jag träffar människor och berättar detta kommer, tror jag, förtroendet för rovdjurspolitiken att minska ännu mer.

Mycket av det som föreslås i vårpropositionen och som ger ökade kostnader skulle, det är jag övertygad om, inte behövas. De åtgärderna behövs inte i dag och skulle ännu mindre behövas om vi förändrade 28 § i en sådan riktning att den enskilde personen kan skydda sin egendom och sina tamdjur.

Givetvis hoppas jag i första hand på ett regeringsskifte. Men jag hoppas också att vi har en regering som ser till att något sker och som vågar förändra paragrafen i fråga så att vi får en rovdjurspolitik och en rovdjurslagstiftning som har en acceptans hos människor som lever i berörda områden.

Anf. 198 RUNE BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Jag kopplar inte 28 § till den totala kostnaden för rovdjurspolitiken. Om man ändrar 28 § tror jag inte att det påverkar budgeten för rovdjurspolitiken över huvud taget. Jag tycker att det är en bra balans vi har i dag när det gäller att fördela budgetmedel. Alla områden i samhället behöver sitt. Nu har vi bestämt att vi ska ha biologisk mångfald i landet. Det kostar pengar. Om det då är 125 miljoner kronor till rovdjuren så är det 125 miljoner. Jag förmodar att det beloppet liksom alla andra budgetposter kommer att värderas och utvärderas i framtiden. Om det blir mer eller mindre står skrivet i stjärnorna i dag.

Anf. 199 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det kändes nästan lite generande att se Rune Berglund på den miljöpartistiska metkroken skruvande i talarstolen och undvika att säga vad han innerst inne tycker och tänker i dessa frågor. Det är ett högt politiskt pris som Rune Berglund får betala personligen i dessa frågor, vad jag kan förstå.

Däremot tycker jag att det var ett bra erkännande från Rune Berglund. Jag har fört fram det tidigare att man sagt att ingen hade beräknat att rovdjursetableringen skulle bli så koncentrerad. Nu har man sagt att det var beräknat, och det var inga bekymmer med det. Det var bra, och det hedrar Rune Berglund att han kom med erkännandet att det var en överraskning. Det bara understryker behovet av att handla från regeringens sida, vilket man har låtit bli att göra.

När jag hör Rune Berglund upplever jag att han egentligen anser att tamdjur utanför hägn också skulle få skyddas. Då kan man fråga sig: Varför tar inte Rune Berglund och regeringen möjligheten att luta sig mot alliansen, för då hade vi haft en majoritet på den sidan?

Anser Rune Berglund att livskvaliteten har försämrats för människor i rovdjurstäta områden?

Anf. 200 RUNE BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Det var många frågor. När det gäller rovdjurspolitikens utformning kan jag svara kort. Det handlar om politik, och i politik bildar man allianser. Det gör ni också. I en allians får man ge och ta. Vi har alltså en rovdjurspolitik som vi bygger tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Politik är både det möjligas och det omöjligas konst.

När det gäller koncentrationen tror jag att många är överraskade. Det är någonting som jag skulle kunna ha en personlig uppfattning om. Det är att när man etablerar, som i det här fallet, nya rovdjur, eller återetablerar rovdjur, kan man ställa frågan om man inte redan från första dagen ska ha en regional förvaltning. Det skulle naturligtvis ha tagit bort många bekymmer från många människor som har känt sig pressade.

Livskvaliteten är en subjektiv fråga, det är en subjektiv värdering. Jag har träffat människor som tycker, och det har antagligen Bengt-Anders Johansson också, att de har fått del av sin livskvalitet försämrad med den nya rovdjurspolitiken. Då ska vi ta det på allvar och göra vad vi kan för att förebygga och bygga bort det.

Anf. 201 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det finns ett talesätt som säger att när fan blir gammal blir han religiös. Nu ska jag inte påstå att Rune Berglund är gammal, men han har varit med ett tag i den här riksdagen. När han nu säger att regional förvaltning egentligen borde följa med per automatik när man etablerar exempelvis rovdjur, kan jag dela hans uppfattning till hundra procent. Jag tror, om jag ska vara riktigt ärlig, att om jag och Rune Berglund hade fått utforma rovdjurspolitiken tillsammans hade det varit – det kan jag nästan garantera – en helt annan acceptans ute i landet än när det gäller det samarbete som Rune Berglund tydligen är påtvingad med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Jag hade ytterligare en fråga, men jag ska lämna den därhän av det skälet att jag har förstått att Rune tänker lämna riksdagen. Jag skulle vilja passa på att i denna möjligen vår sista debatt tacka för ett väldigt gott samarbete. Vi har varit på rätt många debatter tillsammans och alltid kommit kolossalt väl överens, även om vi har haft olika politiska utgångspunkter. Jag kan bara säga att det genuina engagemang som du har visat i ditt uppdrag har du min fulla högaktning för. Som sagt är det synd, herr talman, att inte Rune Berglund och jag har fått utforma rovdjurspolitiken.

Anf. 202 RUNE BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Det blir en hypotetisk fråga eftersom det aldrig kommer att ske att Bengt-Anders Johansson och jag kommer att utforma en rovdjurspolitik tillsammans. Men jag tackar i alla fall för de värmande orden. Att vara politiker och åka runt på vargdebatter har varit stimulerande. Det är inte så ofta politiker nuförtiden har 500 personer på sina möten, men det har vi haft flera gånger.

Anf. 203 SVERKER THORÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ställa en fråga om den parallella skugggruppen till Rovdjursutredningen. Det finns en hel del saker att fundera över, sade Rune Berglund förut, och det är många som har funderat över det här. En utredare kom, han ville rivstarta och gjorde bra jobb. Han fick gå blixtnsnabbt. En ny blev tillsatt. Kommer den här andra att kunna fullfölja sitt uppdrag? Kan Rune Berglund lyfta något lite mera på förlåten vad den här parallella gruppen har för funktion och hur den kommer att påverka utredningen. Det är väl ett unikum att man tillsätter en sådan här grupp för att skugga en utredare.

Anf. 204 RUNE BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Det är inget hokuspokus kring den här interna gruppen. Den har alltså bildats för att vi inför valet i höst ska kunna skaffa oss en bild över rovdjurspolitiken och skapa ett nytt rovdjursprogram som vi tycker att vi kan gå till val på och som vi förhoppningsvis kan genomföra under nästa valperiod.

Anf. 205 SVERKER THORÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag beskrev i mitt anförande vad de som jobbar med rovdjursfrågor efterlyst, nämligen inte horder av människor som ska rusa ut till verkligheten utan just kvalificerad personal på befintlig plats. Kan Rune Berglund utveckla något mera om det i den här rovdjursakutgruppen kommer att vimla av människor som ska gripa in, eller får vi den kvalificerade hjälp som behövs, inte en mängd utan att det finns en på varje länsstyrelse?

Sedan skulle jag vilja skicka med frågan vad gäller 27 § som Naturvårdsverket har tryckt på och som har varit liggande på departementet. De har föreslagit att man ska kunna meddela jakt på familjegrupper, till exempel björn med ungar eller lodjur med ungar. Varför har det blivit liggande? Kan Rune Berglund göra någonting åt detta? Det behövs.

Anf. 206 RUNE BERGLUND (s) replik:

Herr talman! När det gäller det utvidgade uppdraget, om jag får kalla det så, som länsstyrelserna har fått i och med att de har fått mera pengar vet jag inte och jag tror inte att någon egentligen vet exakt i dag vad det kommer att innebära. Men jag vet en sak. Efter att ha varit ute på länsstyrelserna, och jag skulle vilja säga det här, tycker jag att länsstyrelsernas personal som sysslar med rovdjursfrågor är mycket kompetent och engagerad. Och jag är inte ett dugg orolig över att det här inte ska bli en förstärkning och tillföra rovdjurspolitiken många positiva ting.

När det gäller 27 § känner jag till ungefär det som Sverker Thorén känner till, men jag har för dagen ingen närmare kunskap om var det kommer att hamna så småningom.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

18 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Justitieutskottets betänkanden
2005/06:JuU24 Förlängning av försöksverksamheten med snabbare
handläggning av brottmål
2005/06:JuU29 Ökad kontroll av vapen

Socialutskottets betänkande
2005/06:SoU17 Hälso- och sjukvård

Kulturutskottets betänkande
2005/06:KrU21 Teater, dans och musik i särskild ordning

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2005/06:111
26 april

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 26 april

2005/06:1475 av *Jan-Evert Rådström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Vägverkets tågsatsning

2005/06:1476 av *Krister Hammarbergh* (m) till justitieminister Thomas
Bodström
Närpolis

2005/06:1477 av *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) till jordbruksminister
Ann-Christin Nykvist
Agronomutbildningen

2005/06:1478 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist
Upphandling av livsmedel och djurskyddslagstiftningen

2005/06:1479 av *Marie Engström* (v) till finansminister Pär Nuder
Dubbelbeskattningsavtal med Österrike

2005/06:1480 av *Allan Widman* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Tvångsmedel för svenska soldater utomlands

2005/06:1481 av *Heli Berg* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Konkurrensutsättning av underhåll av försvarsmateriel

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 maj.

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 april

2005/06:1350 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Ombyggnad av E 18

2005/06:1353 av *Hans Stenberg* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Skyddat telefonnummer

2005/06:1363 av *Olle Sandahl* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Ersättning för lagring av timmer

2005/06:1364 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Utbyggnad av tvärleden

2005/06:1378 av *Ingemar Vänerlov* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Tjälskadade vägar i norra Älvsborg

2005/06:1381 av *Cecilia Wikström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Byggstart för E 18 genom privat-offentlig samverkan

2005/06:1387 av *Christina Axelsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Trafikstörningar i Stockholmsregionen

2005/06:1398 av *Henrik von Sydow* (m) till statsminister Göran Persson
Statsrådets besök i Danmark

2005/06:1407 av *Ulrik Lindgren* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Sveriges förhållande till Nazi-Tyskland
2005/06:1409 av *Helena Bargholtz* (fp) till utrikesminister Carin Jämtin
HBT-konvention
2005/06:1411 av *Sven Gunnar Persson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Definition av miljöbilar
2005/06:1418 av *Gunnar Andrén* (fp) till utrikesminister Carin Jämtin
Regeringens stöd till Vitrysslands demokrater
2005/06:1422 av *Carina Hägg* (s) till vice statsminister Bosse Ringholm
Prostitution vid fotbolls-VM
2005/06:1423 av *Birgitta Sellén* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Hästpäss till svenskfödda islandshästar
2005/06:1424 av *Annika Qarlsson* (c) till utrikesminister Carin Jämtin
Kurdernas framtid i Turkiet
2005/06:1425 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Sveriges vapenaffärer med Vitryssland
2005/06:1426 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Lena Hallengren
Korttidsstudiestöd till personer som är äldre än 65 år
2005/06:1427 av *Lars U Granberg* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Stöd till metanoltillverkning
2005/06:1428 av *Hans Backman* (fp) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlén
Implementering av EG-direktiv som rör den inre marknaden för energi
2005/06:1429 av *Yvonne Andersson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Umgående och sekretessmarkering
2005/06:1430 av *Olle Sandahl* (kd) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Fusk i högre utbildning och forskning
2005/06:1431 av *Ronny Olander* (s) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Kvinnor som företagare
2005/06:1432 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson
Regeringens position i energipolitiken
2005/06:1433 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Generaldirektör för Medlingsinstitutet
2005/06:1434 av *Carl B Hamilton* (fp) till finansminister Pär Nuder
Beredskapsövning inför risken av en finansiell härdsmälta
2005/06:1435 av *Hans Hoff* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Förtroendeuppdrag och rätten till sjukbidrag
2005/06:1436 av *Else-Marie Lindgren* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Eco driving
2005/06:1437 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Jens Orback
Reklamförbud och yttrandefrihet
2005/06:1438 av *Kalle Larsson* (v) till utrikesminister Carin Jämtin
Stöd till demokratirörelsen i Nepal

2005/06:1439 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Ersättning för ”avspärrad fastighet”

2005/06:1440 av andre vice talman *Kerstin Heinemann* (fp) till statsrådet Ylva Johansson

Högbkostnadsskyddet inom sjukvården

2005/06:1441 av *Hans Backman* (fp) till finansminister Pär Nuder
Svavelfri Europadiesel

2005/06:1443 av *Lars Ångström* (mp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Förutsättningar för fjärr- och kraftvärmens fortsatta expansion

2005/06:1444 av *Henrik S Järrel* (m) till finansminister Pär Nuder
Reklamskattens avskaffande

2005/06:1445 av *Mikael Oscarsson* (kd) till finansminister Pär Nuder
Gränsen mellan foster och barn i svensk lagstiftning

2005/06:1446 av *Krister Örnffäder* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetsförhinder och politiskt deltagande

2005/06:1447 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Europarådets konvention angående människohandel

2005/06:1448 av *Krister Hammarbergh* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Rån i Norrbotten

2005/06:1449 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Bristen på häktesplatser

2005/06:1450 av *Catharina Bråkenhielm* (s) till statsrådet Ylva Johansson

Ekonomiskt stöd åt livsmedelsintoleranta

2005/06:1451 av *Jan-Evert Rådström* (m) till statsrådet Lena Sommestad

Biologiskt nedbrytbara förpackningar

2005/06:1452 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till statsrådet Lena Sommestad
Producentansvar

2005/06:1453 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till statsrådet Hans Karlsson

Ungdomsarbetslöshet

2005/06:1454 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Fiskeadministrationens kostnader

2005/06:1455 av *Ulla Wester* (s) till statsrådet Lena Hallengren

Barn i behov av särskilt stöd i förskola

2005/06:1456 av *Bertil Kjellberg* (m) till statsrådet Lena Hallengren

Nationell utvärdering av 15-timmarsregeln på Sveriges förskolor

2005/06:1457 av *Bertil Kjellberg* (m) till näringsminister Thomas Östros
Offentlig upphandling

2005/06:1458 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Lantbrevbärarservice

2005/06:1459 av *Nina Lundström* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Kommunala bostadsförmedlingar

Prot. 2005/06:111
26 april

2005/06:1460 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Stelbenta sjukskrivningsregler

2005/06:1461 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till försvarsminister Leni
Björklund
Värnplikt på männens villkor

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 2 maj.

21 § Kammaren åtskildes kl. 20.51.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början till och med 11 §
anf. 58 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 89 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 114 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 15 § anf. 129 (delvis),
av talmannen därefter till och med 16 § anf. 163 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Val av ny ledamot i Nämnden för lön till riksrevisorerna.....	1
4 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 20 april.....	2
BoU8 Allmänna vattentjänster	2
5 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 21 april.....	2
UbU15 Högskolan: Övergripande frågor och organisationsfrågor	2
UbU16 Lärarutbildning och lärare.....	2
NU10 Redogörelse för regelförbättringsarbetet	4
NU14 Vissa handelspolitiska frågor.....	4
NU15 Ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel m.m.....	5
6 § Allmän debattimme	6
<i>Ungdomar och arbete.....</i>	<i>6</i>
Anf. 1 STAFFAN DANIELSSON (c).....	6
Anf. 2 VERONICA PALM (s) replik.....	7
Anf. 3 STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	7
Anf. 4 VERONICA PALM (s) replik.....	7
Anf. 5 STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	8
Anf. 6 VERONICA PALM (s).....	8
Anf. 7 CARL B HAMILTON (fp) replik	8
Anf. 8 VERONICA PALM (s) replik.....	9
Anf. 9 CARL B HAMILTON (fp) replik	9
Anf. 10 VERONICA PALM (s) replik.....	9
Anf. 11 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	10
Anf. 12 VERONICA PALM (s) replik.....	10
Anf. 13 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	10
Anf. 14 VERONICA PALM (s) replik.....	10
Anf. 15 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	10
Anf. 16 VERONICA PALM (s) replik.....	11
Anf. 17 STAFFAN DANIELSSON (c) replik	11
Anf. 18 VERONICA PALM (s) replik.....	11
Anf. 19 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	12
Anf. 20 VERONICA PALM (s) replik.....	12
Anf. 21 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	12
Anf. 22 VERONICA PALM (s) replik.....	13
<i>Rättsväsendets behov av resurser.....</i>	<i>13</i>
Anf. 23 CECILIA MAGNUSSON (m)	13
Anf. 24 BRITTA LEJON (s) replik.....	14
Anf. 25 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	14
Anf. 26 BRITTA LEJON (s) replik.....	14
Anf. 27 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	14
Anf. 28 OLLE SANDAHL (kd) replik.....	15
Anf. 29 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	15

Anf. 30 OLLE SANDAHL (kd) replik	15
Anf. 31 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	15
<i>Bostadsbeskattningen</i>	16
Anf. 32 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	16
Anf. 33 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	16
Anf. 34 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	17
Anf. 35 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	17
Anf. 36 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	17
Anf. 37 LENNART HEDQUIST (m) replik	18
Anf. 38 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	18
<i>Hemtjänst i vistelsekommunerna</i>	18
Anf. 39 CATHARINA BRÅKENHIELM (s)	18
Anf. 40 ULRIK LINDGREN (kd) replik	19
Anf. 41 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	19
Anf. 42 ULRIK LINDGREN (kd) replik	19
Anf. 43 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	20
Anf. 44 LARS TYSKLIND (fp) replik	20
Anf. 45 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	20
<i>Religion och fanatism</i>	20
Anf. 46 ANA MARIA NARTI (fp).....	20
Anf. 47 ULRIK LINDGREN (kd) replik	21
Anf. 48 ANA MARIA NARTI (fp) replik	21
<i>Könsdiskriminerande reklam</i>	21
Anf. 49 HILLEVI LARSSON (s).....	21
Anf. 50 ANDRE VICE TALMANNEN	22
7 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	22
8 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	23
9 § Hänvisning av ärende till utskott	23
10 § Förnyad bordläggning.....	23
11 § Svensk narkotikapolitik	24
Sammansatta justitie- och socialutskottets betänkande 2005/06:JuSoU1	24
Anf. 51 BRITTA LEJON (s).....	24
Anf. 52 INGRID BURMAN (v).....	25
Anf. 53 CECILIA MAGNUSSON (m).....	27
Anf. 54 INGRID BURMAN (v) replik	30
Anf. 55 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	30
Anf. 56 INGRID BURMAN (v) replik	30
Anf. 57 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	31
Anf. 58 TORKILD STRANDBERG (fp).....	31
Anf. 59 ULRIK LINDGREN (kd)	34
Anf. 60 JOHAN LINANDER (c).....	36
Anf. 61 MARTIN NILSSON (s).....	39
Anf. 62 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	42
Anf. 63 MARTIN NILSSON (s) replik.....	43
Anf. 64 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	43
Anf. 65 MARTIN NILSSON (s) replik.....	44

Anf. 66 JOHAN LINANDER (c) replik.....	44
Anf. 67 MARTIN NILSSON (s) replik.....	45
Anf. 68 JOHAN LINANDER (c) replik.....	45
Anf. 69 MARTIN NILSSON (s) replik.....	46
Anf. 70 TORKILD STRANDBERG (fp) replik.....	46
Anf. 71 MARTIN NILSSON (s) replik.....	47
Anf. 72 TORKILD STRANDBERG (fp) replik.....	48
Anf. 73 MARTIN NILSSON (s) replik.....	48
Anf. 74 ULRIK LINDGREN (kd) replik	49
Anf. 75 MARTIN NILSSON (s) replik.....	49
Anf. 76 ULRIK LINDGREN (kd) replik	50
Anf. 77 MARTIN NILSSON (s) replik.....	50
Anf. 78 JAN LINDHOLM (mp).....	51
Anf. 79 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s)	53
Anf. 80 CECILIA MAGNUSSON (m) replik	56
Anf. 81 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	57
Anf. 82 CECILIA MAGNUSSON (m) replik	57
Anf. 83 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	58
Anf. 84 JOHAN LINANDER (c) replik.....	58
Anf. 85 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	59
Anf. 86 JOHAN LINANDER (c) replik.....	60
Anf. 87 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	60
Anf. 88 TORKILD STRANDBERG (fp) replik.....	61
Anf. 89 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	61
Anf. 90 TORKILD STRANDBERG (fp) replik.....	62
Anf. 91 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	62
Anf. 92 ULRIK LINDGREN (kd) replik	63
Anf. 93 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	63
Anf. 94 ULRIK LINDGREN (kd) replik	64
Anf. 95 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	64
Anf. 96 LENA ADELSON LILJEROTH (m)	65
Anf. 97 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	68
Anf. 98 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik.....	68
Anf. 99 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	69
Anf. 100 LENA ADELSON LILJEROTH (m) replik.....	69
Anf. 101 KARIN GRANBOM (fp).....	70
Anf. 102 CHATRINE PÅLSSON (kd)	72
Anf. 103 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	74
Anf. 104 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	75
Anf. 105 Statsrådet MORGAN JOHANSSON (s) replik.....	76
Anf. 106 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	76
Anf. 107 ROLF OLSSON (v).....	76
Anf. 108 HELENA FRISK (s)	79
Anf. 109 MARITA ARONSON (fp).....	81
Anf. 110 LARS LILJA (s).....	83
Anf. 111 LARS-IVAR ERICSON (c)	84
(Beslut fattades under 14 §.).....	86
12 § Genetisk integritet m.m.	86
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU16	86

Anf. 112 MARGARETA ISRAELSSON (s).....	86
Anf. 113 ANNE MARIE BRODÉN (m).....	87
Anf. 114 MARITA ARONSON (fp).....	89
Anf. 115 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	90
Anf. 116 ELINA LINNA (v).....	92
Anf. 117 LARS-IVAR ERICSON (c).....	94
Anf. 118 JAN LINDHOLM (mp).....	95
Anf. 119 CONNY ÖHMAN (s).....	96
Anf. 120 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	97
Anf. 121 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	98
Anf. 122 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik.....	98
Anf. 123 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	98
(Beslut fattades under 14 §.).....	99
13 § Socialtjänst.....	99
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU19.....	99
Anf. 124 INGRID BURMAN (v).....	99
(forts. 15 §).....	101
Ajournering.....	101
Återupptagna förhandlingar.....	101
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	102
JuSoU1 Svensk narkotikapolitik.....	102
SoU16 Genetisk integritet m.m.....	104
15 § (forts. från 13 §) Socialtjänst (forts. SoU19).....	105
Anf. 125 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	105
Anf. 126 MARITA ARONSON (fp).....	107
Anf. 127 ULRIK LINDGREN (kd).....	110
Anf. 128 LARS-IVAR ERICSON (c).....	113
Anf. 129 JAN LINDHOLM (mp).....	115
Anf. 130 CHRISTER ENGELHARDT (s).....	117
Anf. 131 INGRID BURMAN (v) replik.....	120
Anf. 132 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik.....	121
Anf. 133 INGRID BURMAN (v) replik.....	121
Anf. 134 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik.....	122
Anf. 135 MARIA LARSSON (kd).....	122
Anf. 136 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik.....	124
Anf. 137 MARIA LARSSON (kd) replik.....	124
Anf. 138 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik.....	125
Anf. 139 MARIA LARSSON (kd) replik.....	125
Anf. 140 INGRID BURMAN (v) replik.....	125
Anf. 141 MARIA LARSSON (kd) replik.....	126
Anf. 142 INGRID BURMAN (v) replik.....	126
Anf. 143 MARIA LARSSON (kd) replik.....	127
(Beslut skulle fattas den 27 april.).....	127
16 § Den övergripande strategiska inriktningen av kommande landsbygdsprogrammet m.m.	128
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06: MJU13	128
Anf. 144 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s).....	128

Anf. 145	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	129
Anf. 146	MARIE WAHLGREN (fp)	131
Anf. 147	SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	132
Anf. 148	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	135
Anf. 149	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	137
Anf. 150	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	137
Anf. 151	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	138
Anf. 152	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	138
Anf. 153	CLAES VÄSTERTEG (c)	138
Anf. 154	ÅSA DOMEIJ (mp)	140
Anf. 155	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	142
Anf. 156	ÅSA DOMEIJ (mp) replik	143
Anf. 157	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	143
Anf. 158	ÅSA DOMEIJ (mp) replik	143
Anf. 159	MARIE WAHLGREN (fp) replik	144
Anf. 160	ÅSA DOMEIJ (mp) replik	144
Anf. 161	MARIE WAHLGREN (fp) replik	144
Anf. 162	ÅSA DOMEIJ (mp) replik	145
Anf. 163	ROLF LINDÉN (s)	145
Anf. 164	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	147
Anf. 165	ROLF LINDÉN (s) replik	148
Anf. 166	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	148
Anf. 167	ROLF LINDÉN (s) replik	148
Anf. 168	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	148
Anf. 169	ROLF LINDÉN (s) replik	149
Anf. 170	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	149
Anf. 171	ROLF LINDÉN (s) replik	149
Anf. 172	CLAES VÄSTERTEG (c) replik	150
Anf. 173	ROLF LINDÉN (s) replik	150
Anf. 174	CLAES VÄSTERTEG (c) replik	150
Anf. 175	ROLF LINDÉN (s) replik	150
Anf. 176	MARIE WAHLGREN (fp) replik	151
Anf. 177	ROLF LINDÉN (s) replik	151
Anf. 178	MARIE WAHLGREN (fp) replik	152
Anf. 179	ROLF LINDÉN (s) replik	152
	(Beslut skulle fattas den 27 april.)	152
17 §	Jakt och viltvård	152
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06:MJU16	152
Anf. 180	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	152
Anf. 181	SVERKER THORÉN (fp)	154
Anf. 182	BJÖRN VON DER ESCH (kd)	157
Anf. 183	KJELL-ERIK KARLSSON (v)	159
Anf. 184	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	161
Anf. 185	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	161
Anf. 186	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	161
Anf. 187	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	162
Anf. 188	CLAES VÄSTERTEG (c)	162
Anf. 189	ÅSA DOMEIJ (mp)	163
Anf. 190	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	165

Anf. 191	ÅSA DOMEIJ (mp) replik.....	165
Anf. 192	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik.....	166
Anf. 193	ÅSA DOMEIJ (mp) replik.....	166
Anf. 194	RUNE BERGLUND (s).....	167
Anf. 195	CLAES VÅSTERTEG (c) replik.....	169
Anf. 196	RUNE BERGLUND (s) replik.....	169
Anf. 197	CLAES VÅSTERTEG (c) replik.....	169
Anf. 198	RUNE BERGLUND (s) replik.....	170
Anf. 199	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik.....	170
Anf. 200	RUNE BERGLUND (s) replik.....	170
Anf. 201	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik.....	171
Anf. 202	RUNE BERGLUND (s) replik.....	171
Anf. 203	SVERKER THORÉN (fp) replik.....	171
Anf. 204	RUNE BERGLUND (s) replik.....	171
Anf. 205	SVERKER THORÉN (fp) replik.....	172
Anf. 206	RUNE BERGLUND (s) replik.....	172
	(Beslut skulle fattas den 27 april.).....	172
18 §	Bordläggning.....	172
19 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	173
20 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	173
21 §	Kammaren åtskildes kl. 20.51.	176

Elanders Gotab, Stockholm 2006